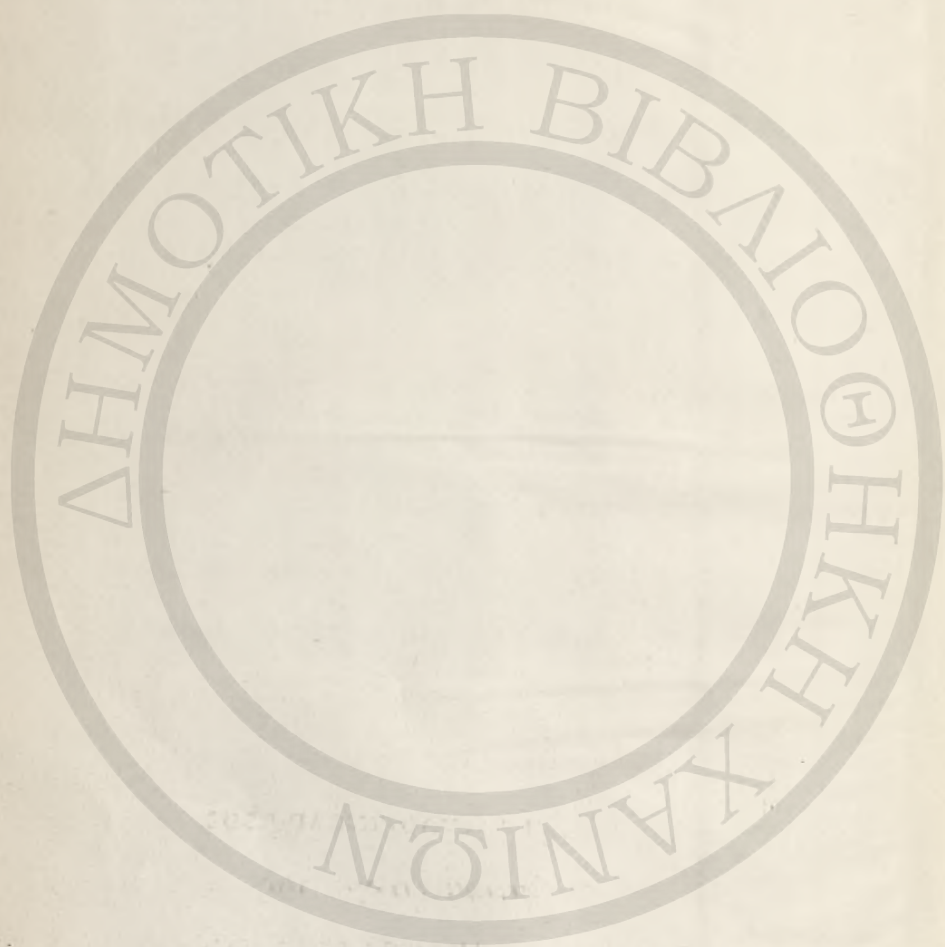

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ
Αριθ. βιβλ. 28924
Χρονολ. είσοδ. 27-9-1965
Επιστάτης Παναγιώτ. Κρύβης
Αριθ. 398.9.31.7111.

ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΤΕΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΤΕΥΧΟΣ Α΄ Β΄

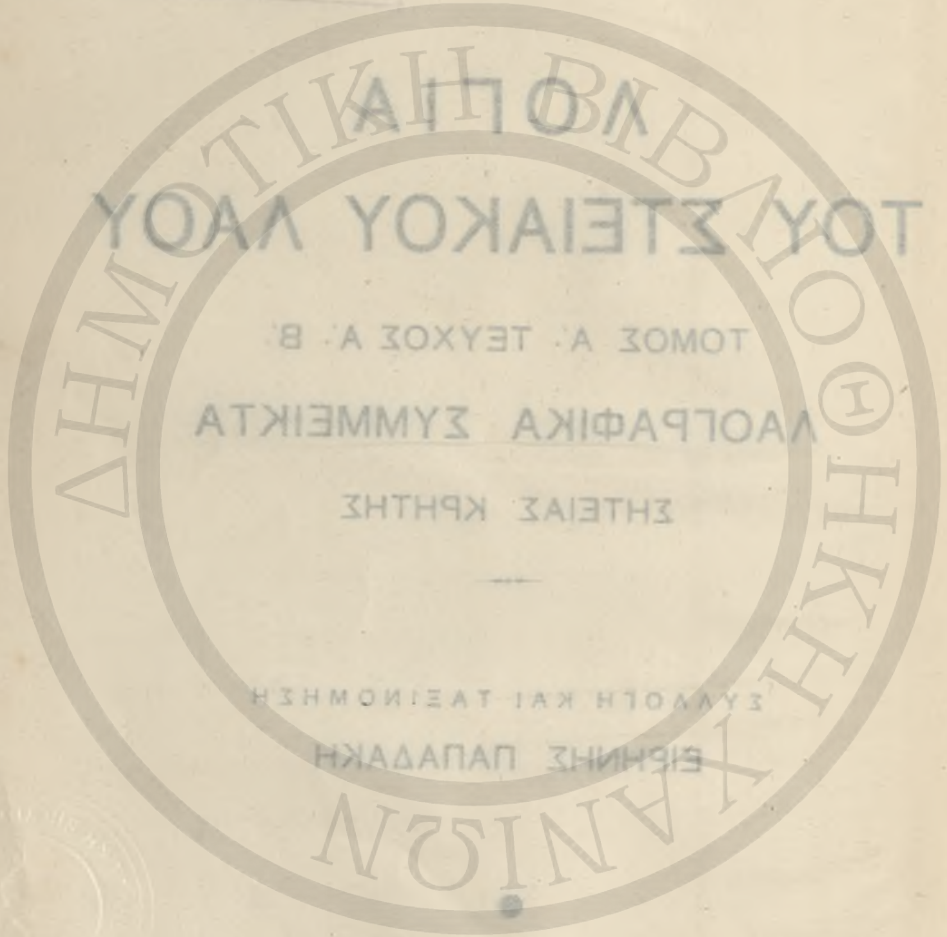
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

ΣΗΤΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ

ΕΙΡΗΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΣ
 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
 2001-0-75
 ΜΑΡΤΙΟΣ 1938

— Ηκούσα πάλι ερωτήσεις βασιλικές κίττα
ήθελα ναρθω να σε δώ ή έντροπι ή έκράτεις
— Την άλλη χαρβέντο ή αν σό δά έαναρρωτήσω
τρέξε τό γυγγορήτο πρίχου να ζεψύχου.
Κι άντε παράνε την πόρτα μες χτύπησε τό φέλο σου
και βώηξε τη μύνη μου — Κερά και λών ο γίος σου
— Και κείνη θά σ' αφοκώξει με τήν κορβή ή ήληθηνήν
— Στην κόρη σου ή κούνη και ή κούνη ή κούνη
Δεξά σου ή κούνη ή κούνη ή κούνη ή κούνη
— Κι άντε θά γυγγορήτο πρίχου να ζεψύχου
και ή κούνη ή κούνη ή κούνη ή κούνη
— Στην κόρη σου ή κούνη και ή κούνη

Η ΕΚΔΟΣΗ ΕΓΙΝΕ

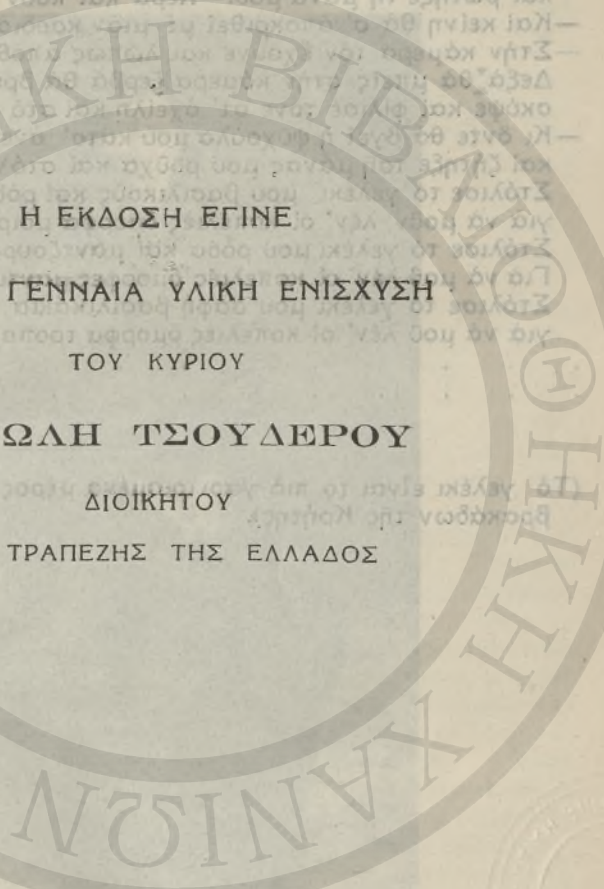
ΜΕ ΤΗ ΓΕΝΝΑΙΑ ΥΛΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ

ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΜΑΝΩΛΗ ΤΣΟΥΔΕΡΟΥ

ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ

ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

- «
- ”Ηκουσα πῶς ἐρρώστησες βασιλικὴ κιτράτε
 ἤθελα νᾶρθω νὰ σέ ᾽δῶ μὰ ἡ ἐντροπὴ μ’ ἐκράτειε.
 —Τὴν ἄλλη χαηδεμένο μου σὰ δὰ ξαναρρωσθήσω
 τρέξε τὸ γληγορῆτερο πριχοῦ νὰ ξεψυχῆσω.
 Κι ὄντε περνᾶς τὴν πόρτα μας χτύπησε τὸ φελό σου
 καὶ ρώτηξε τὴ μάνα μου.—Κερά καὶ ποῦν ὁ γιός σου ;
 —Καὶ κείνη θὰ σ’ ἀποκριθεῖ μὲ μιὰν καρδιά θλιμμένη
 —Στὴν κάμερα τὸν ἔχουνε καὶ λῶπως ἀποθαίνει.
 Δεξὰ θὰ μπεῖς στὴν κάμερα ζερβὰ θὰ βρεῖς τὸ στρῶμά
 σκύψε καὶ φίλισέ τονε στ’ ἀχείλη καὶ στὸ στόμα.
 —Κι ὄντε θὰ βγεῖ ἡ ψυχούλα μου κάτω’ ἀνεβόλιασέ με
 καὶ ζήτηξε τὴ μάνας μου ρούχα καὶ στόλισέ με.
 Στόλισε τὸ γελέκι μου βασιλικούς καὶ ρόδα
 γιὰ νὰ μοῦν λέν’ οἱ κοπελιές ὁμορφα μοιρολόγια.
 Στόλισε τὸ γελέκι μου ρόδα καὶ μαντζουράνες
 Γιὰ νὰ μοῦ λέν’ οἱ κοπελιές ὁμορφες μαντινιάδες
 Στόλισε τὸ γελέκι μου σαφὴ βασιλικάκια
 γιὰ νὰ μοῦ λέν’ οἱ κοπελιές ὁμορφα τροπαράκια.

Καζαμογιώργης.

(Τὸ γελέκι εἶναι τὸ πιὸ γαριρισμένο μέρος τῆς φορεσιᾶς τῶν
 βρακάδων τῆς Κρήτης).

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἀπό τὴν πρώτη μέρα τοῦ διορισμοῦ μου ὡς σήμερα, ἂν ἐξαιρέσωμε μόνον τρία χρόνια στὴν ἀρχὴ πού ἔμεινα μέσα στὴ Σητεία, ὅλα τὰ ἄλλα τὰ πέρασα στὰ διάφορα χωριά της.

Ἡ πολύχρονη αὐτὴ καὶ ἄμεση ἐπαφὴ μου μὲ τοὺς χωριάτες μας, εἶχε τέτοια ἐπίδραση στὸν τρόπο τῆς ζωῆς μου, πού μὲ ἔκαμε νὰ παρακολουθῶ τὶς διαφορὲς συνήθειές τους φυσικὰ στὴν ἀρχὴ μόνο ἀπὸ ἀπλὴ περιέργεια.

Ἄλλ' ἢ περιέργειά μου αὐτὴ σιγά, σιγά ἐξελίχθηκε σὲ ἔντονο ἐνδιαφέρον, γιὰ κάθε συνήθεια, γιὰ κάθε μορφή ζωῆς καὶ γιὰ κάθε πράξη τοῦ χωριάτη.

Ἐλαβα μέρος στοὺς χορούς τους, ἐτραγουῦδησα μαζί τους στοὺς γάμους τους, καὶ ἐβάφτισα παιδιὰ τους. Ἔτρεξα στὶς ἀρρώστιες τους καὶ πλάι στὶς γητειές καὶ τὰ ξόρκια τους ἐπρόσφερα κι ἐγὼ τὶς λίγες θεραπευτικὲς μου γνώσεις ὡς τὴν ἄφιξη τοῦ γιατροῦ.

Ἐποχρωμένῃ νὰ ζήσω γιὰ χρόνια ἀνάμεσα στοὺς χωριάτες μας, ἔζησα τὴ ζωὴ τους, γνώρισα τὰ ἦθη καὶ ἔθιμά τους, ἐμελέτησα τὰ τραγούδια τους, τὶς διηγήσεις τους, τὶς γητειές τους, τόσο ὥστε νὰ φθάσω στὸ συμπέρασμα, ὅτι ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν κυριολεκτικὰ ὀλόκληρο πνευματικὸ θησαυρὸ τοῦ λαοῦ μας καὶ ὅτι ἀξίζουμ νὰ τὰ προσέξωμε περισσότερο ὄχι μόνον σὰν συνδεδεικὸ κρίκο τῶν περασμένων μὲ τὸ παρόν, ἀλλὰ καὶ σὰν ἓνα κομμάτι τοῦ ζωντανοῦ πολιτισμοῦ του.

Ὡς σήμερα πολὺ λίγα λαογραφικὰ ἔχουν δημοσιευθῆ γιὰ τὴν Ἀνατολικὴ Κρήτη καὶ ἀκόμη λιγώτερα γιὰ τὴν ἐπαρχία Σητείας. Ἡ πατρίδα τοῦ Βιτσέντζου Κορνάρου παραμελήθηκε πολὺ πάνω σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀπὸ τὰ πνευματικὰ της παιδιὰ.

Ἄν ἐξαιρέσωμε τὰ λαογραφικὰ τοῦ κ. Γ. Σπυριδάκι πού εἶναι παρμένα ἀπὸ τὰ χωριά Κασιδιόνη καὶ Περβολάκια, καὶ τὰ λίγα πού ἔχουν δημοσιευθεῖ στὸ ἀξιόλογο περιοδικὸ Μύσων τοῦ κ. Μιχ. Καταπότη, πουθενὰ ἄλλοῦ δὲ φαίνεται σοβαρὴ λαογραφικὴ ἐργασία γιὰ τὴν ἐπαρχία Σητείας. Θὰ πρέπει ὁμῶς νὰ σημειώσω ὅτι πολὺ συνετέλεσε στὴν προσπάθεια μου αὐτὴ ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς μου Γ. Ἀναγνωστόπουλος γλωσσολόγος. Στὸ διάστημα τῶν δυὸ χρόνων τῆς Μετεκπαιδεύσεώς μου στὸ Πανεπιστήμιο κουβέντιασα πάνω σ' αὐτὸ μαζί του καὶ μπορῶ νὰ πῶ ὅτι ἀπὸ ἐκεῖνον πῆρα τὴν πρώτη ὠθηση γιὰ συλλογὴ λαογραφικοῦ ὑλικοῦ. Καὶ ἔτσι μετὰ τὴν ἐπιστροφή μου στὴ Σητεία ἀρχισα πιά συστηματικὰ τὴ συλλογὴ κάθε λαογραφικοῦ στοιχείου, πού ἀφοροῦσε τὸ λαὸ τῆς Σητείας μὲ τόσο ζήλο, πού ὕστερα ἀπὸ λίγὸ διάστημα βρέθηκε λαογραφικὸ ὑλικὸ στὰ χέρια μου πού ξε τερνᾶ τὶς σελίδες πολλῶν τόμων.

Μάζεψα τραγούδια καὶ γητειές μαντινάδες καὶ ἄλλα. Γητειές γιὰ ὅλες τὶς ἀρρώστιες καὶ βλαβερὰ ζῶα. Οἱ μαντινάδες

είναι τόσο παλιές πού τις τραγουδοῦσαν ὁ παπούς μου καί τ' ἀδέρφια του ὅταν ἦσαν ντελικανήδες.

Τά αἰνίγματα, καθαρογλωσσίδια, εὐχές καί κατάρες, οἱ παροιμίες καί τὰ τοπωνύμια θά συμπληρώσουν τὸν τόμο τοῦτο. Οἱ ἱστορίες, τὰ παραμύθια, οἱ μαντείες, τὰ μετεωρολογικά, προλήψεις κ.τ.λ. θά ἐκδοθοῦν σέ δεύτερο τόμο σύντομα.

Στὴν ταξινόμηση τοῦ λαογραφικοῦ ὕλικου ἀκολούθησα τὶς ὁδηγίες τοῦ ἀειμνήστου Ν. Γ. Πολίτη καί κ. Στίλπ. Κυριακίδη. Ἐξηγήσεις γιὰ τὶς ἀγνωστες λέξεις καί ἰδιώματα ἀποφεύγω νὰ δώσω σέ κάθε σελίδα, ὅπως γίνεται συνήθως καί παραπέμπω τὸν ἀναγνώστη στό τέλος τοῦ βιβλίου, ὅπου θά βρεῖ ἐκτενέστατο λεξιλόγιο. Αὐτὸ τὸ προτίμησα γιὰ δυὸ λόγους. Πρῶτα γιατί ἡ ἴδια λέξη μπορεῖ νὰ βρεθῆ σέ πολλὰ μέρη τοῦ βιβλίου, πού θά χρειασθεῖ περισσότερον κόπο καί δεύτερον γιατί στό τέλος ἐπιτρέπει ὁ χώρος νὰ δοθοῦν περισσότερες ἐξηγήσεις γιὰ κάθε λέξη καί σχετικά παραδείγματα, γιὰ πληρέστερη κατανόηση.

Τελειώνοντας τὶς προλογικές μου αὐτές σημειώσεις ἔχω ὑποχρέωση νὰ ἐκφράσω τὸ βαθύτατό μου σεβασμὸ στὴν καλή μου μητέρα γιατί σοβαρὸ μέρος στὶς λαογραφικές μου ἔρευνες χρωστῶ σέ κείνην καί στὴν ὁποῖαν ἀφιερῶνω μὲ βαθειὰ ἀφοσίωση τὸ βιβλίό μου τοῦτο. Ἐχοντάς τὴν ἀχώριστο σύντροφο ὅλα τὰ χρόνια τῆς ὑπηρεσίας μου, ἤκουσα γιὰ χιλιοστὴ ἴσως φορὰ ἀπὸ τὸ στόμα τῆς, τὸ χεῖμῶνα κοντὰ στό χωριάτικο χαμηλὸ τζάκι, καί τὸ καλοκαίρι ἔξω στό δωματάκι (ἐξώστη) τοῦ σπιτιοῦ, τὴν ἴδια ἱστορία, τὸ ἴδιο τραγούδι, τὶς ἴδιες μαντινάδες.

Τόσο μὲ ἐγοήτευσε μὲ τὶς ἀνεξάντλητες διηγήσεις τῆς, πού τὶς συνώδευαν καί οἱ πιὸ μικρὲς λεπτομέρειες, σπάνιο φαινόμενον ἑνὸς μνημονικοῦ φωτεινοῦ, γιὰ ἄνθρωπο 80 χρόνων, πού πολλὰς φορές νόμιζα πὼς ἐκείνη τὴ στιγμή ἔπαιρνα κι ἐγὼ μέρος στὰ ἀποκρυγιώματα, στοῦ Μπάρμπα Ζαχάρη τὸ σπίτι ἢ πὼς ἀκολουθοῦσα στὰ κάλαντα μαζί μὲ τὸν ἀφέντη τῆς (παπὸς μου). Ἐπίσης αἰσθάνομαι ὑποχρέωση νὰ ἐκφράσω τὴν μεγάλη εὐγνωμοσύνη μου στὸν Προστάτη τῆς Κρητικῆς Λαογραφίας κύριο Μαν. Τσουδερό πού μόνον μὲ τὴν οἰκονομική του ἐνίσχυση δίδεται τὸ ἔργο τοῦτο στό τυπογραφεῖο, καί στὸν κύριο Γ. Μέγα Διευθυντὴ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας γιὰ τὴν πολὺτιμη ἠθική καί πνευματική συνδρομή του.

Ἐπίσης εὐχαριστῶ τοὺς καλοὺς μου Γερωντῆδες καί Γερωντισσες πού μὲ τόση ὑπομονή καί προθυμία μοῦ ὑπαγόρευσαν τὸ λαογραφικὸ ὕλικὸ καί γενικὰ ὅλους ὅσοι μὲ ἔχουν συνδράμει στό ἔργο μου τοῦτο.

Ἀθήνα Σεπτεμβρίου 1938

ΕΙΡΙΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Υ. Γ. Ζητῶ νὰ μὲ συγχωρήσουν οἱ ἀναγνώστες μου γιατί δυστυχῶς ὁ χρόνος δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ δημοσιεύσω τὸ «Στ ε ι α κ ὸ Λ ε ξ ι λ ὸ γ ι ο». Ὑποχρεωμένη νὰ ἐπιστρέψω στὴ θέση μου ὑπόσχομαι νὰ δημοσιευθεῖ πολὺ σύντομα στό Γ'. Δ'. Τεῦχος τοῦ Τόμου τοῦτου.

Ε. Π.

ΦΩΝΗΤΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Για να διευκολύνουμε τον άναγνώστη να πλησιάσει την ιδιαίτερη προφορά που έχει το γλωσσικό ιδίωμα της Ανατολικής Κρήτης και άκόμη περισσότερο της Σητείας παραθέτομε τα πιο σημαντικά φθoγγολογικά χαρακτηριστικά που έχει το ιδίωμα τούτο.

1) Τό ι. παθαίνει τις έξής μεταβολές, μπροστά από τα συμπλέγματα ια, ιο, ιου α.) "Όταν βρεθείτετα από τα σ, ζ, ξ, ψ χάνεται π.χ. γρουζ(ι)ά, άνάξ(ι)ος, δροσ(ι)ά, γαλάζ(ι)ος κ.λ.π. β') χάνεται έπίσης στην κατάληξη—ριά των θηλυκών π.χ. γριά—γρά, μεριά—μερά γ') "Υστερα από τα β, ρ προφέρεται ως γι π.χ. χέργια μαχαίργια, βγιάζομαι. δ') "Υστερα άπο τα φ, π, προφέρεται ως χι π.χ.ράφχια, χιάνω, τερτίπχια.

2) Τά τ και ντ όταν είνoι πριν από τα συμπλέγματα ια ιο ιου άκούονται με την πραγματική τους φωνή π.χ. μάτια, ματιου, λεβεντιά, κ.τ.λ. ένω στις έπαρχίες Γεράπετρο και Μεραμπέλλο άκούεται ως θ και δ, π.χ. μάθια, άρχοδιά.

3) Τό φωνήεν στην άρχή μερικών λέξεων χάνεται π.χ. (ά)νεκατώνω, (ά)δυνατά, (ά)ποφασίζώ (έ)μπιστοσύνη.

4) Σε μερικές λέξεις βάζουν μπροστά φωνήεν π.χ. χείλια—άχειλια, ζωντανός—άζωντανός, νέφαλα—άνεφαλα.

5) Σε μερικές λέξεις τό άρκτηκό φωνήεν άλλάζει με άλλο π.χ. έχθρός—όχτρος.

6) "Όταν ένα φωνήεν βρεθεί άνάμεσα σε δυό σύμφωνα πολλές φορές χάνεται π.χ. καθμερ(ι)νά, έρ(η)μα, περ(ι)γελώ, περ(ι)γέλια.

7) Άνάμεσα σε δυό σύμφωνα μπαίνει πολλές φορές φωνήεν π.χ. κατώφ(ι)λιο.

8) "Όλα τα ρήματα στον παρατατικό και άόριστο παίρνουν αύξηση η και όχι ε π.χ. ήφερνα—ήφερα, ήκανα—ήκαμα, ήλεγα, ήκαφα.

9) Τά συμπλέγματα μπ, ντ, γκ, γγ, προφέρονται πάντοτε σαν τα γερμανικά b, d, g, (γκέ) π.χ. γαμπρός — γαβρός, λαμπρινή — λαβρινή, άνάγκη—άνάξη. Έξαιρούνται και διατηρούν την παλιά τους προφορά τά άριθμητικά πέντε, τριάντα, σαράντα κ.λ.π. και άγγελος. Τά παράγωγά τους όμως χάνουν την παλιά αύτή προφορά π.χ. τριαντάρης, πενηντάρης, όγδοηνταράκι, άγγελικός, άγγελοκαμωμένη.

10) Έκει που ύπήρχε πριν τελικό ν και ή έπόμενη λέξις άρχίζει από κ, π, τ, προφέρεται ως g, b, d, π.χ. τον τρόπο—τό άρόπο, μιάν παρασκή—μιά βαρασκή, μιάν ταχυνή—μιά σαχινή. Φυλάσσει τη γνήσια προφορά του ή λέξη καπετάν π.χ. καπετάν Παυλής, καπετάν Κωστής.

11) Οί άντωνυμίες του, τας, τση παίρνουν στην άρχή τό ν αντί στο τέλος της προηγούμενης λέξης π.χ. τό σπίτι ντου, τά προβατά ντου, ή κεφαλή τζη.

12) Τό κ, χ, όταν είναι μπροστά από τό ε, ι προφέρεται με τά δόντια περισσότερο παρά όταν είναι μπροστά από τό α, ο που προφέρεται τότε με τό ούρανίσκο.

"Ο κ. Στίλπων Κυριακίδης στην κριτική του για τό φωνητικό διάγραμμα που προτάσεται στις μαντινάδες της Μαρίας Λιουδάκη έκδοσις 1936 στή Λαογραφία Τόμ. ΙΑ' σελ. 695 λέγει ότι τό κ, και τό χ όταν βρίσκονται μπροστά από τά λεπτά φωνήεντα ι και ε προφέρονται όχι με όδοντική προφορά όπως λέγει ή Μ. Λιουδάκη αλλά με την γνωστήν ούρανικήν. Μοϋ φαίνεται πως δέν έχει δίκιο γιατί πραγματικά κοντά στα δόντια προφέρεται τό κε και τό κι άφου και οι άλλοι μās κοροΐδεύουν και μās μιλοϋν με τό τσε και τοι που είναι καθαρώς όδοντικών, π.χ. τό κύριος μās λέγουν ότι τό λέμε τσίριος, και τό κερι τσερι.

Ε. Π.

ΑΜΜΑΡ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΣΤΗΝΩΦ

ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΟΙ ΥΠΟΣΗΜΕΙΟΥΜΕΝΕΣ
ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- 1 Ἀραβαντινός=Π. Ἀραβαντινοῦ. Συλλογὴ Δημῶδων Ἀσμάτων Ἡπείρου. Ἀθῆναι 1893.
- 2 Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ Ἐθ-
σαυροῦ=Τόμος Α'. Τεύχος Α. Ἀθῆναι 1934-35.
- 3 Βλαστός=Π. Βλαστοῦ. Γάμος ἐν Κρήτῃ. Ἀθῆναι 1893.
- 4 Γενεράλης=Ε. Γενεράλη. Παλμοὶ τῆς Κρήτης. Ἀθῆναι 1885.
- 5 Γιανναράκης=Antoine Jeannarakis. Ἄσματα Κρητι-
κά. Λειψία 1876.
- 6 Γνευτός=Παύλου Γνευτοῦ. Τραγούδια Δημοτικά τῆς
Ρόδου. Ἀλεξάνδρεια 1926.
- 7 Δάφνη=Περιοδικὸν 1909.
- 8 Δελτίον ἱστορικῆς Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας. Ἀθῆναι 1883.
- 9 Ζαμπέλιος=Ζαμπελίου. Ἄσματα Δημοτικά τῆς Ἑλλά-
δος. 1857.
- 10 Ζωγράφειος Ἀγών=Ζωγράφειος Ἀγών. Περιοδικὸν
Κωνσταντινουπόλεως. 1891.
- 11 Θέρος Ἅγις=Θέρος Ἅγις. Δημοτικά Τραγούδια 1909.
- 12 Θρακικά=Θρακικά. Περιοδικὸν. Ἀθῆναι 1928.
- 13 Θεσσαλικά Χρονικά=Θεσσαλικά Χρονικά. Περιοδι-
κὸν 1930.
- 14 Ἰατρίδης=Ἰατρίδου. Συλλογὴ Δημοτικῶν Ἀσμάτων Ἀ-
θῆναι 1859.
- 15 Ἰόνιος Ἀνθολογία=Ἰόνιος Ἀνθολογία. Κέρκυρα
1834.
- 16 Κανελλάκης=Κανελλάκη. Χιακά Ἀνάλεκτα. Ἀθῆναι
1890.
- 17 Κοκκινάκης=Δ. Κοκκινάκη. Ἀνθολογία Ἀθῆναι 1889.
- 18 Κρητικά=Κρητικά Τετράμηνον Περιοδικὸν. Χανιά 1930.
- 19 Κρητικὸς Ἀστὴρ=Κρητικὸς Ἀστὴρ. Περιοδικὸν 1907
Χανιά.
- 20 Κρητικὸς Λαὸς=Κρητικὸς Λαὸς. Περιοδικὸν. Χανιά
- 21 Κρητικαὶ Μελέται=Κρητικαὶ Μελέται. Περιοδικὸν
Χανιά.
- 22 Κρητικὴ Μέλισσα=Κρητικὴ Μέλισσα. 1888 Ἀθῆναι
- 23 Κριάρης=Ἀριστείδη Κριάρη. Κρητικά Δημοτικά Ἄ-
σματα Ἐκδοαὶς Β'. 1920.
- 24 Λαογραφία=Λαογραφία. Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαο-
γραφικῆς Ἐταιρείας.
- 25 Λιαυδάκη=Μαρία Λιαυδάκη. Μαντινάδες 1936. Ἀθῆναι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 26 Μιχαηλίδης—Νουάρος=Μιχ. Γ. Μιχαηλίδης—Νουάρου, Δημοτικά Τραγούδια Καρπάθου, Ἀθήναι 1928.
- 27 Μιχαηλίδης—Νουάρος=Μιχ. Γ. Μιχαηλίδης—Νουάρου, Λαογραφικά Σύμμεικτα Καρπάθου, Τόμ. Α' Ἀθήναι 1932.
- 28 Μύσος=Τετράμηρον Περιοδικόν, Ἀθήναι.
- 29 Νεοελληνικά Ἀνάλεκτα=Νεοελληνικά Ἀνάλεκτα, Ἀθήναι 1871.
- 30 Νεοελληνικόν Ἀρχεῖον=Νεοελληνικόν Ἀρχεῖον, Τετράμηρον Περιοδικόν, Χανιά 1935.
- 31 Ρεσσο=Αγ. Ρεσσο, Τραγούδια Ρωμέικα Λειψία 1860.
- 32 Παχτικός=Παχτικού, 60 Δημῶδη Ἑλληνικά Ἄσματα Ἀθήναι 1905.
- 33 Πολίτης=Νικ. Γ. Πολίτου, Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ Τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, Ἀθήναι 1935.
- 34 Πολίτης=Ἀκριτικά Ἄσματα, Ἀθήναι 1909.
- 35 Πολίτης=Λαογραφικά Σύμμεικτα, Ἀθήναι 1920.
- 36 Πολίτης=Παροιμίαι....
- 37 Προμηθεὺς=Προμηθεὺς ὁ Πυρφόρος, Περιοδικόν Ρέθυμνον.
- 38 Ροδιακά=Γερασίμου Δρακίδη, Ἀθήναι 1937.
- 39 Σπανδωνίδη=Εἰρήνης Σπανδωνίδη, Κρητικά Τραγούδια, Ἀθήναι 1935.
- 40 Σπυριδάκη=Γεωργίου Σπυριδάκη, Λαογραφικά Σύμμεικτα Καταίδονιου Σητείας, (Ἀνατύπωση ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Κρητικά»).
- 41 Φαφουτάκη=Παύλου Φαφουτάκη, Συλλογὴ Κρητικῶν Ἀσμάτων, Ἀθήναι 1889.
- 42 Φῶς=Φῶς, Δεκαπενθήμερον Ἐκπαιδευτικόν Περιοδικόν Ἡράκλειον.
- 43 Ὠδεῖον Ἀθηνῶν=Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, 50 Δημῶδη Ἄσματα Πελοποννήσου καὶ Κρήτης Ἀθήναι 1930.

4 Ὁ Σπυριδάκης	26
5 Ἡ Σπυριδάκη	26
6 Κόρη καὶ νῆος	26
7 Τὸ Λεβὶ	27
8 Κόρη καὶ νῆος	27
9 Τὸ Λεβὶ	27
10 Παράγγελλες ἐρωτευμέναι	28
11 Κόρη καὶ Βουκόλος	29
12 Τουρκοπούλα καὶ Ρωμῆος	30
13 Παράπονα	31
14 Τὸ δνεῖρα	31
15 Μοιραλόγια τῆς Παναγίας	33
16 Τὸ Τραγούδι τῆς Ἁγίας Γεωργίου	35
17 Παράκληση	36
18 Τῆς Παναγίας τὸ Τραγούδι	37
19 Καλαντα	38

ΓΕΡΟΝΤΗΔΕΣ ΚΑΙ ΓΕΡΟΝΤΙΣΣΕΣ
ΠΟΥ ΜΟΥ ΥΠΑΓΟΡΕΨΑΝ ΤΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

- Μαστρομανώλαινα. Καλλιόπη χήρα Έμμ. Παπαδάκη
80 χρονῶ Χαμαῖζι.
- Νυφικό Σακκαδοπούλα. 70 χρονῶ Μαρωνιά.
- Καζαμιογιώργης. Γεώργιος Μ. Καζαμίας 70 χρονῶ
Χαμαῖζι.
- Φαίδρα Δρακάκη. 55 χρονῶ. Μετόχια Πισκοκεφάλου.
Μαρούλη Γ. Καζαμιά. 40 χρονῶ Χαμαῖζι.
- Μαρουκλωφωτεινή. Φωτεινή Φραγκιαδάκη 80 χρο-
νῶ Λιμάνι.
- Κλεάνθη Βεριγοπούλα. 55 χρονῶ Κόττω Πισκοπή
ἢ Κλεανθάκι.
- Μελάνθη Χασαπλαδάκη. 52 χρονῶ Μετόχια Πι-
σκοκεφάλου.
- Κουροπομιχάλαινα. Κατερίνη Κουρουπάκη 80 χρο-
νῶ Μετόχια Πισκοκεφάλου.
- Κατερίνη Δασκαλογιαννοπούλα. 80 χρονῶ
Λάστρος.
- Μανώλης Γ. Θ. Πατυχάκης 55 χρονῶ Λιθίνες.
- Ἄλεξαντρίνα. Χήρα Ἄλεξαντρῆ Κατσούλη. 85 χρονῶ
Κάτω Πισκοπή.
- Γρά Παπαδιά. Μαρία Π. Ι. Οικονομάκη 90 χρονῶ Μου-
λιανά.
- Μανώλης Τσαντάκης. 75 χρονῶ Κάτω Πισκοπή.
- Μαριδογιώργης. Γεώργιος Μαριδάκης 80 χρονῶ χα-
μαῖζι.
- Τζανονικολῆς. Νικ. Ε. Τζαννάκης 50 χρονῶ Λιθίνες.
- Κατερίνη Σφεντιλάκαινα. 65 χρονῶ Λιθίνες.
- Γεώργιος Σ. Βιτσέντζος. 40 χρονῶ Λιθίνες.
- Γαλεταντώναινα. Μαρία Γαλετάκη 55 χρονῶ Χα-
μαῖζι.
- Νικολῆς Μαρῆς. 85 χρονῶ Σταυροχώρι.
- Μαρία Γαρεφαλοπούλα. 80 χρονῶ Λιθίνες.
- Στελιανός Φουσκολάγουδος. 80 χρονῶ Λιμάνι.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1 Πρόλογος σ. ζ.
- 2 Φωνητικό διάγραμμα » θ.
- 3 Συλλογές στις οποίες αναφέρονται οί ύποσημειούμενες παραλλαγές » ι.
- 4 Γεροντήδες και Γερόντισσες που υπαγόρευσαν τό Λαογρ. ύλικό » ιβ.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

α') 'Ιστορικά

- 1 'Ο Βέργας σελ. 1
- 2 Τò Τραγούδι του Διάκου » 2
- 3 Κρήτη και Βενετιά » 2
- 4 'Ο Τσάρος Νικόλαος » 3

β') 'Ακριτικά

- 1 'Ο Προσφύρης » 4
- 2 'Ο Προδότης ψηλορείτης » 5

γ') Παραλογές

- 1 'Η Γυναίκα του Πρωτομάστορα » 6
- 2 'Η 'Αναγνώριση » 7
- 3 'Ο Μαυριανός και ή άδερφή του » 8
- 4 'Η Φόνισσα μάνα » 9
- 5 'Ο Μεσοστέφανος » 10
- 6 Τò βάφτισμα του 'Οβρηού » 12
- 7 'Ο Γάμος τσ' άρφανούλας » 13
- 8 'Ο Ναύτης » 14
- 9 'Ο χάρος και τση καλογρας οί θυγατέρες » 15
- 10 Τά καλά άδέρφια » 16
- 11 'Ο Πνιγμός του Παληκαργιού » 16
- 12 'Ο κακός άντρας » 17

δ') άγάπης

- 1 'Ο Χατζαράκης » 18
- 2 Τά τερτίπια του έρωнтоχτυπημένου » 19
- 3 'Ο Σιόρ Τζανάκης » 20
- 4 Κόρη και κυνηγός » 22
- 5 'Η Σούσα » 24
- 6 'Η κατάρα » 25
- 7 Τά μάγια » 26
- 8 Κόρη και νέος » 26
- 9 Τò Λενιό » 27
- 10 Παραγγελίες έρωτευμένου » 28
- 11 Κόρη και βοσκός » 29
- 12 Τουρκοπούλα και Ρωμηός » 30
- 13 Παράπονα » 31
- 14 Τò όνειρο » 31

ε') 'Εορτών

- 1 Μοιρολόγια της Παναγίας » 33
- 2 Τò Τραγούδι τ' 'Αι Γιωργιού » 35
- 3 Παράκληση » 36
- 4 Της Παναγίας τò Τροπάρι » 37
- 5 Κάλαντα » 38

Στ') Παιδικά

1	Ναναρίσματα	σελ.	41
2	Κανακίσματα	»	45
3	Διάφορα	»	45

ζ') Σατυρικά

1	Ὁ Μυλωνάς	»	49
2	Ἡ καλή νύφη	»	50
3	Παρόμοιο	»	52
4	Ὁ καλὸς γαμπρὸς	»	53
5	Ὁ Βοσκὸς	»	54
6	Ὁ χάρος καὶ οἱ γράδες	»	55
7	Ἡ γρὰ γυναῖκα	»	56

η') Διάφορα

1	Ὁ κάτης	»	57
4	Ὁ χορὸς τοῦ πιπεργιοῦ	»	59
5	Ὁ χορὸς τῶν κουκιῶν	»	60
6	Ἡ πέρδικα	»	61

ΜΑΝΤΙΝΙΑΔΕΣ

1. Τοῦ χοροῦ

1	Στὴν ὄμπρὸς μερὰ	»	64
3	Στὴν κουντούρα	»	65
4	Στοὺς χορευτάδες	»	66
5	Στὸ λυρατζή	»	66

2. Τοῦ γάμου

1	Τῆς νύφης	»	67
2	Τοῦ γαμπροῦ	»	68
3	Στὰ προυκιά	»	68
4	Στοὺς γονεῖς	»	69
5	Στοὺς συμπεθέρους	»	69
6	Σατυρικές	»	70
3	Ἐρωτικές	»	71
4	Παινήματα	»	79
5	Πεθυμῆς	»	80
6	Παραπούνισες	»	82
7	Ἀπιστίες	»	85
8	Πεισματικές	»	87
9	Τοῦ ξεχωρισμοῦ	»	90
10	Δικαιολογίες	»	92
11	Στὰ χωριά τῆς Κρήτης	»	93
12	Τῆς δουλειᾶς	»	95
13	Ἀστεῖες	»	98
14	Περγέλια	»	100
15	Μαντινιαδες	Μελάνθης Χασαπλαδάκη	102
16	«	Κατερίνης Δασκαλογιάννουπούλας	108
17	»	τοῦ Καλαίτζη	112
18	»	τοῦ Μπρόκα	113
19	»	τοῦ Τερζή	» 114
20	»	τοῦ Ξεῖν Ἁγα Ζαρωνάκη	115
21	»	Ἐλένης τοῦ Καπάνταη	115

Γ Η Τ Ε Ι Ε Σ

α') Γιά τίς ἀρρώστειες

1	Τοῦ φτασμοῦ	»	120
---	-------------	---	-----

3	Για τὸ ρίμμα	σελ.	124
4	Για τὴν εὐκοιλιότητα	»	126
5	Για τὴν ρυζιμπήλα	»	128
6	Για τὴ σπλήνα	»	128
7	Τοῦ αἱμάτου	»	129
8	Για τὸν ψωροφύτη	»	130
9	Για τὴ μουνιὰ	»	131
10	Για τὶς γούλες	»	132
11	Για τὶς γλυκειές	»	132
12	Για τὸ στομάχι	»	133
13	Για τὸ βραχνά	»	133
14	Για τὸν περιδρομο	»	134
15	Για τοὺς ἀγιαθόνους	»	134
16	Για τοὺς κουτσίκους	»	134
17	Για τὶς γελοῦδες	»	135
18	Για τὴν κλαούρα	»	136
19	Για τὴν ἄθρα	»	137
20	Ὅταν τὸ μωρὸ ἄργεῖ νὰ περπατήσει	»	137
21	Για τὸν λούξιγκα	»	137

β') Για τὰ ζῶα

1	Για τὰ μερμήγκια	»	138
2	Για τοὺς ποντικούς	»	139
3	Για τὰ δηλητηριώδη ἔρπετά	»	140
4	Για τὸ βροῦχο	»	141
5	Για τοὺς ψύλλους τῶν φασουλιῶν	»	142
6	Για τὶς σκνίπες	»	142

γ') Διάφορες

1	Για προφύλαξη ἀπὸ κακὸ	»	143
2	Για νὰ προξενήσουν κακὸ	»	143
3	Για νὰ μὴ γίνει καλὰ ὁ ἄρρωστος	»	143
4	Για τὰ κουκιὰ	»	144
5	Παιδικὴ γητειὰ	»	144
6	Τοῦ δοντιοῦ	»	144
7	Για τὸ μούδιασμα τοῦ ποδιοῦ	»	146
8	Για τὸν καπνὸ	»	146
	Αἰνίγματα	»	146
	Καθαρογλωσσίδια	»	153

ΕΥΧΕΣ

	Γονέων στὰ παιδιά	»	155
	Τοῦ γάμου	»	155
	Στὶς διάφορες ἑορτές	»	157
	Προπόσεις	»	157
	Στὴ γέννα καὶ βράφτιση	»	158
	Στὸν ἄρρωστο	»	158
	Στ' ἄλωνέματα	»	159
	Στὸ διάσιμο	»	159
	Στὰ ταξίδια	»	159
	Διάφορες	»	160
	Κατάρες	»	160
	Παροιμίες	»	163-231
	Παροιμίες γιὰ τοὺς μῆνες	»	231-234
	Γνωμικὰ	»	234-283

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

1. Ο ΒΕΡΓΑΣ

Νυφικὴ Σακκαδοπούλα

Πῶσα ταχὺ μὲτ' ἄνοιγ' αἰὶν τὸ λουλούδι
ἀφουκραστεῖτε νὰ σᾶς πῶ περίλυπο τραγούδι.
Τραγούδι νὰ τὸ μάθετε τραγούδι νὰ τὸ λέτε
κι ὄντι θὰ νᾶχετε καιρὸ νὰ κάθεστε νὰ κλαῖτε.
Στὴν πέρα μπάντα στὸ Μοχὸ χορὸ ἔχουνε στεμμένο
ἐκεῖά ἔναι καὶ χαροκοπᾶ κι ὁ Βέργας ὁ καημένος.
Ἐκεῖά ἔναι καὶ χαροκοπᾶ καὶ λέει μαντινιάδες
ἢ γλῶσσα ντου τσί κελαηδεῖ μὲ τόσες ταπεινάδες
Κι ὁ ἀδερφός του ὁ Νικολῆς εἶναι ντουχιουντισμένος
καὶ στὴ δεξιά ντου τὴ μερὰ εἶναι ἔποκουμπισμένος.
— Τί ἔχεις ἀδέρφι Νικολῆ κι εἶσαι ντουχιουντισμένος;
καὶ στὴ δεξιά σου τὴ μερὰ εἶσαι ἔποκουμπισμένος;
— Σκόλας ἀδέρφι τὸ χορὸ σκόλασε καὶ τὴ λύρα
κακὴ γραφὴ μᾶς πέψανε ἔπο μέσα ἔπου τὴ Σύρα.
Καὶ σύρν' ὁ Βέργας μιὰ φωνὴ καὶ τὸ χορὸ σκολάζει
καὶ τ' ἄρματα στὴ μέση ντου καλὰ τὰ ὀρδιναίζει.
— Χατζαγαδάκης μᾶς καλεῖ νὰ μᾶσε πεσκεσᾶρει
ἀνάμεσα σὲ δυὸ βουνὰ νὰ μᾶσε μπαλοτάρει.
Κι ἀνάμεσα στὰ δυὸ βουνὰ τοῦ Χατζαλῆ τὰ ὄρη
ἐγύρισ' ὁ Χατζῆ ἀγὰς τὸ Βέργα νὰ σκοτώσει.
— Μὰ γιάντα δὲ μοῦ τῆλεγε πῶς θὰ πολεμηθοῦμε;
ἀπού ἔχω ἄρματα καλὰ νὰ πᾶ ξεμετρηθοῦμε;
Μὰ ἔλα δὰ Χατζῆ ἀγὰ σάν' εἶσαι παληκάρι
νὰ παίξωμε μιὰ μπαλωτιὰ κι ἀπού νικῆσ' ἄς πάρει.
Σταφνίζει του μιὰ μπαλωτιὰ στὸ τσόχινο γελέκι
τὸ Βέργα δὲν τὸν ἤγνιασε σάν παληκάρι στέκει.
Ξανασταφνίζει τ' ἄλλη μιὰ στὸ τσόχινο μεϊτάνι
τὸ Βέργα δὲν τὸν ἤγνιασε σάν παληκάρι πάει.
Σταφνίζει του κι ὁ Βέργας μιὰ εἰς τὸ λαιμὸ ἔποκάτω
καὶ κείνη τότε κοιμήσε πανιοτεινὰ ἔκοιματο
Ξανασταφνίζει τ' ἄλλη μιὰ εἰς τὸ δεξιὸ ντου μάτι
κι οἱ γι ὀμυαλοὶ ντου πιάσανε ἔνοὺς μουζουργιοῦ χωράφι
Κι ἀράπης τ' ὁ κακόμοιρος βαστᾶ του τὸ τοιμπούκι
μὴν μπᾶ τότε σκοτώσουνε τρέμει σάν τὸ κουλούκι.
— Νὰ σὲ σκοτώσ' ἀραπαρὰ μὰ πάλι μὴ φοβᾶσαι
μὰ θὰ σὲ στείλω στὴν Τουρκιὰ νὰ πᾶς νὰ τὸ διηγᾶσαι.
— Μὴ μὲ σκοτώσεις Βέργα μου ἀπού ἔσαι παληκάρι
πού πορπατεῖς πάνω στὴ γῆ καὶ τρέμει τὸ χορτάρι
— Ἄφης ἀράπη τ' ἄλογο ἄφης καὶ τᾶρματά σου
καὶ φύγ' ἀπού τὰ μάτια μου ἀπού ἔχεις τὰ σωστά σου.

Παραλλ. Κριάρης σ. 27 Προμηθεὺς Τόμ. Η'. φύλλ. 180 Τόμ. ΙΑ',
φύλλ. 253, Κρητικὰ Ἄσματα Φαφουτάκη σελ. 66,6 Jeannarakis σελ. 19,19

2. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

Καζαμιδιώργης

Πολλή μαυρίλα πλάκωσε στη Λιβαδιᾶς τὸν κάμπο
μηδ' ὁ Καλύβας ἔρχεται μηδ' ὁ Λεβεντογιάννης.
Μόν' τὸ σκυλί τῷ Βερβεγιῶ με δεκοχτῶ χιλιάδες.
Χεροπιαστὸ τὸν πιάνουσε στὴ φυλακὴ τὸν βάνουν.
— Διάκο μου ἀνὲ μ' ἔπιανες πῶς ἤθελα με κάμεις;
— Ξύλα ἴθελα μαζῶξω πληθερά κι ἀπάνω νά σέ βάλω.
Χαρίσετέ μου τὴ ζωὴ ἕως στὶς τρεῖς ἡμέρες.
νᾶρθῃ ἀδερφός μου ὁ Νικηταρὰς καὶ ὁ Κολοκοτρώνης.
Νά δῆτε κλέφτικο σπαθὶ καὶ μπάλες ἀσημένιες.
Σωρεύουν ξύλα πληθερά τὸ Διάκο ρίχτουν πάνω
— Μαρὲ σκυλιά βρωμόσκυλα καίγεται τὸ κορμί μου
κι ἀγγέλοι παραστέκουνε νά πάρουν τὴ ψυχὴ μου.

Παραλ. Ζαμπέλιος σελ. 632, 44.

3. ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΒΕΝΕΤΙΑ

Ἔο Βενετιὰ πλουσιώτατη κι ὄμορφα στολισμένη
πού βρίσκεται στοὺς Βασιλοὺς περίσσα ζηλεμένη.
Ἔντεκα χρόνους φαίνεται δύναμη ἡ δικὴ σου
καὶ πολεμᾶς μ' ἓνα θεργιὸ μόνη κι ἀμοναχὴ σου.
Στὸ ἴδιο στέκε Βενετιὰ ὦ γιὰ νά σέ δοξάσουν
τώρα πού ἔβαλαν τὴν ἀρχὴ τοὺς Τούρκους νά χαλάσουν.
Νά μὴν ἀφήσεις νά χαθῶ γῆ νά με παραδώσεις
καὶ σταῖς καρδίες τῶν ἐχθρῶν θεράπαψιν νά δώσεις.
Μὴν ποῦνε πῶς ἐπήρανε τὴν Κρήτη τὴ δικὴ σου
ὅπου ἔδειχνες τόσον καιρὸν σ' αὐτὴ τὴν μπόρεσή σου,
Μηδὲ σταθῶ σέ βάσανα κι εἰς τῶν Τουρκῶν τὸ χέρι,
μὰ δὲ γατέχω ἡ τύχη μου σ' ἔντα με θέλει φέρι.
Μὴ δώσεις τίς Λουμπάρδες μου γιὰ νά με πολεμοῦσι,
κι ἄθες νά μπεις στὶς χῶρες τοὺς ὄλοι νά σέ τιμοῦσι
Νά δέσουν τὸ μαντράκι σου κι ὄξω νά σέ σφαλίσουν
κι ἀποῦ τὸν κάβο τῶν Φραγκιῶν μακρὰ νά σέ ξορίσουν.

Βρέθηκε γραμμένο σὲ ἕτα μικρὸ χειρόγραφο βιβλιάρκι ποῦ μοῦ ἔδωσε
ὁ Ἰωάννης Μ. Θαλασσινὸς ἀπὸ τὰ Μέσα Μουλιανὰ γραμμένο ὡς με ἐ-
βεβαίωσε ἀπὸ τὸν Προπάππον του.

Ε. Π.

4. Ο ΤΣΑΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Καζαμογιώργης

Στὰ χίλια ὀχτακόνια ἔτος πενήντα τρία,
Πνέμα Κυρίου ἔπεσε μέσα εἰς τὴ Ρουσία.
Νικόλαον ἐφώτιψε νὰ χτίσει ἐκκλησία.
Κι ἀπήτις τὴν ξετέλεψε λαμπρὰ τελειωμένη
ἕναν πρῶτὴ τήνε θωρεῖ νερὰ πλημυρισμένη.
Τοὶ ἱερεῖς ἐκάλεσε νὰ τοῦ τό ἐξηγήσουν
ἅλα κρυφὰ καὶ φανερά νὰ τοῦ τὰ μολοήσουν.
—“Α θέλεις Βασιλέα μου νὰ μάθεις ἀληθεία
τὰ δάκρυα τῶ χριστιανῶ ἀπὸ ἴναι στὴν Τουρκία.
Τοῦ Μετζικώφου φόνιαξε—Γλήγορα μὴν ἀργήσεις
καὶ στοῦ Σουλτάνου ὅτι σοῦ πῶ γλήγορα νὰ ζητήξεις.
Πρῶτα γιὰ τὴν Ἁγιά Σοφιά τὸ Μέγα Μαναστήρι
τὸ μέγα θαμαστό ναὸ τὸ καύκημα τοῦ κόσμου.
“Υστερὰ γιὰ τοὶ χριστιανοὺς νᾶναι λευτερωμένοι
στοὶ χρόνους τετρακόσιους ἀπὸ ἴναι σκλαβωμένοι

¶Παραλλ. Λαογραφία Τόμ. Η'. τεύχ. Α'. Β'. σελ. 201, 2.

ΑΚΡΙΤΙΚΑ

1. Ο ΠΡΟΣΦΥΡΗΣ

Μανώλης Τσαντάκης

Μιάν καλογρά ἐγέννησε τὴν Παρασκῆ τὸ βράδυ
Σαββάτο τὸ βαφτίσανε Προσφύρη τὸν ἐβγάλαν.
Σακὶ κουκιὰ κουκάλισε ὥστε νὰ ξημερώσει
σφάζουν ντου βουὶ βούβολο τσῆ βουβαλιὰς τὴ μάνα
καὶ δεκοχτῶ φουρνιὲς ψωμί δὲν τὸν ἐκαλοφτάναν.
Κι ἡ μάνα ντου καυκίστηκε πῶς ἄντρες δὲ φοβᾶται
μῆδε τὸν Τοῦρκο τὸν Παχιὰ μῆδε τὸ Νικηφόρο,
μῆδε τὸν Παρατράχηλο πού τρέμ' ἡ γῆς κι ὁ κόσμος.
Κι ὁ Βασιλιὰς ὡς τῶκουσε πολὺ τοῦ βαρυφάνη
βάνει τρακόσους στὸ σπαθὶ καὶ χίλιους στ' ἀλογάρι.
Πιάνουν τὰ ὄρη ἀγύρευτα τὰ ὄρη γυρεμένα
βρίσκουν ἓνα μικιὸ βοσκό στὴ μέση τῶν προβάτω
— Πέ μας τσῆ καλογρᾶς τὸ γιὸ Προσφύρη τόνε λένε ;
— Μαζῶξετέ μου τὰ ὄζα νὰ σας τὸ πῶ ντελόγο.
Τρακόσοι τὰ μαζώνουνε καὶ μαζωμὸ δὲν ἔχουν.
Παίζ' ὁ Προσφύρης μιὰ σφυρά καὶ βάνει τα στὴ μάντρα.
— Γῶ 'μαι τσῆ καλογρᾶς ὁ γιὸς ἐγῶ 'μαι κι ὁ Προσφύρης.
'Εγῶ 'μαι πού καυκίστηκα πῶς ἄντρες δὲ φοβοῦμαι.
Καὶ δένουνε τὰ πόδια ντου μὲ δεκοχτῶ ἀλυσίδες
καὶ δένουνε τὰ χέργια ντου μὲ δεκοχτῶ καδένες.
Καὶ δένουνε τὰ μάτια ντου μὲ δεκοχτῶ μετᾶξα
καὶ δένουνε τὰ χεῖλια ντου μὲ δεκοχτῶ μπρισίμια.
Σ' ὄλο τὸν κόσμ' ἀμέτε με στση μάνας μὴ μὲ πᾶτε.
'Ινάτι τὸ πατήσανε στση μάνας του τὸν πᾶνε.
— Ὑγιέ μου πού καυκίστηκα πῶς ἄντρες δὲ φοβάσαι;
μῆδε τὸν Τοῦρκο τὸν Παχιὰ μῆδε τὸν Νικηφόρο
Μῆδε τὸν Παρατράχηλο πού τρέμ' ἡ γῆς κι ὁ κόσμος.
— Σῶπα μὴν κλαῖς μετέρα μου καὶ μὴ στενοχωρᾶσαι.
Κι ὄντε θὰ κατεβαίνωμε κάτω στὰ λειβαδάκια
θὰ σοῦ τὰ ποσυνάξω 'γῶ τοῦτα τὰ μπουρμαδάκια.
Κι ὄντεν ἐκατεβαίνανε κάτω στὰ λειβαδάκια
ἀνεπετᾶ τὰ χέργια ντου καὶ σποῦνε οἱ καδένες.
'Ανεπετᾶ τὰ πόδια ντου καὶ σποῦν' οἱ ἀλυσίδες,
ἀνεπετᾶ τὰ μάτια ντου καὶ σποῦνε τὰ μετᾶξα,
ἀνεπετᾶ τὸ στόμα ντου καὶ σποῦνε τὰ μπρισίμια.
Στὸ στόμα ντου ἐπόσυρε ἓνα δρυλένιο ξύλο
στὴ μέση του τὸ κούμπησε καὶ κάνει στααβοράβδι.
Κι ὄλους τοῖ Τούρκους τοῖ παλιούς κι ὄλα τὰ καληκάργια
στὰ χέργια ντου τὰ 'πόσυρε βρωμέσαν τὰ λειβάδια
Ξανοίγει 'δῶ ξανοίγει 'κεῖ νὰ δεῖ μπὰ νᾶχει κι ἄλλο
θωρεῖ τὸν Παρατράχηλο σὲ μιὰ βουρλιά 'ποκάτω,

καὶ παίξει του μιὰ σαΐτιά καὶ πᾶν τ' αὐτιά του κάτω,
— Σώπασε Παρατράχηλε κι ἐγὼ δὲ σὲ σκοτώνω,
ἐγὼ κρατῶ καὶ τὸ σπαθὶ κρατῶ καὶ τὸ μαχαίρι
νὰ πᾶς νὰ πειρὲς τοῦ Βασιλιᾶ νὰ παίψει κι ἄλλ' ἄσκέρι.

Παραλλ. Κριάρης σελ. 233 Σπυριδάκης σελ. 9. Λαογραφία Τόμ. Β'. Τεῦχ. Α'. σελ. 81, 1. Τόμ. Ε'. Τεῦχ. Α. Β. Γ'. σελ. 190 Α. σελ. 192, Β'. Τόμ. Ε'. Τεῦχ. Δ'. σελ. 604, 1. Τόμ. ΣΤ'. Τεῦχ. Γ'. Δ'. σελ. 595, 5. Κανελλάκης σελ. 75, 63. Jeannarakis σελ. 119, 122.

2. Ο ΠΡΟΔΟΤΗΣ ΨΗΛΟΡΙΤΗΣ

Φαίδρα Δρακάκη

Μιὰν κόρη κορασώθηκε στὸν πόλεμο νὰ πάει
καὶ σφιχτανεμπουκῶνεται καὶ βγαίνει στ' ἄλογο τζη.
Δίδει βιτσά τοῦ μαύρου τζη στὸν κάμπο κατεβαίνει.
Χίλιους κόβγει στὸν ἐμπασμὸ στὸ ἔβγα δυὸ χιλιάδες
καὶ στὸν καλὸ τζη γυρισμὸ μηδὲ 'το' μηδ' ἐφάνη.
Σαρακηνὸς τήνε θωρεῖ ἀπὸ τὸ μεροβίγλι
— Γυναίκας εἶν' ὁ πόλεμος κι ἄντρες μὴ φοβηθεῖτε
Γυναίκας εἶν' ὁ πόλεμος καὶ τὸ ἄντρες χόχλους κάνει.
Δίδει τοῦ μαύρου τζη βιτσά στὸν Ψηλορείτη πάει.
— “Ἄγιε ψηλορείτη μου χῶσε με τῶν κουρσάρω
νὰ φέρ' ὀκάδες τὸ κερὶ καὶ μὲ τ' ἄσκιά τὸ λάδι,
μὲ τὰ καραβοκάτεργα τ' ἄσερνικὸ λιβάνι.
Τὸ μάρμαρο 'νεκούφωσε κι ἐμπήκεν ἀπὸ κάτω.
“Οντε τήν ὥρα κεινιγιά ἐφτάξαν οἱ κουρσάροι.
— “Ἄγιε ψηλορείτη μας δεῖξε μας τὸ κοράσο
Τὸ ἔμπα κάνομε χρυσὸ τὸ ἔβγα σ' ἀσημένιο
κι ἀπάνω τὸ καμπαναργιὸ ἀσήμι κουκλωμένο.
Καὶ μὲ τὰ χεῖλη ντου 'λέγε—Δὲν εἶδα γὼ κοράσο
Καὶ μὲ τὸ χέρι ντου 'δειχνε στὸ μάρμαρο 'ποκάτω.
Τὸ μάρμαρο 'νεκούφωσε κι ἐβγήκεν ἀποκάτω.
Κι ἐγύρισ' ἀνετολικά καὶ διπλακαταρᾶται.
— “Ἄγιε ψηλορείτη μου καὶ νὰ γοργοχαλάσεις,
Τὸ ἔμπα σου τὸ ἔβγα σου σταλίστρα τῶν προβάτω
κι ἀπάνω στὸ καμπαναργιὸ ἢ κοίτη τῶν κοράκω.

ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

1. Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΜΑΣΤΟΡΑ

Μαρούλη Καζαμιά:

Ήπερα στην μπάντα του Χανιώ στη μπάντα τῶ Ρεθέμνω
καμάρα θεμελιώνανε σαράντα δυὸ μαστόροι.
Ολημερίς τὴ χτίζανε κι ὄληνυχτὶς ἐχάλα.
Κι ἕναν πουλάκι κελαηδεῖ στὸν πόδα τῆς καμάρας.
— Ἐπὰ καμάρα μὴ σταθεῖ καμάρα μὴ στεργιώσει
μόνο νὰ φέρουν ἄθρωπο γιὰ νὰ τήνε στοιχιώσει.
"Ὅχι κουτσὸ ὄχι ζουγλὸ μὴτ' ὄχι διακονιάρη
μόνο τοῦ πρωτομάστορα μὲ πρῶτο ντου στεφάνι.
Στὸ σπίτι ντου ἐπήγαινε πολλὰ βαρὰ κλαημένος.
— Ἴντα ἔχεις πρωτομάστορα κι εἶσαι βαρὰ κλαημένος ;
— Τὸ δαχτυλίδι μου ἄχασα στὸν πόδα τῆς καμάρας.
καὶ ποιὸς θὰ μπεῖ καὶ ποιὸ θὰ βγεῖ καὶ ποιὸς θὰ μοῦ τὸ βγάλει ;
Τὴν πονεμένη μου καρδιὰ καὶ ποιὸς θὰ μοῦ τὴ γιάνει ;
— Ἐγὼ θὰ μπῶ, ἐγὼ θὰ βγῶ κι ἐγὼ θὰ σοῦ τὸ βγάλω
τὴν πονεμένη σου καρδιὰ ἐγὼ θὰ σοῦ τὴ γιάνω.
Βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στήθη
καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ βάνει καμαροφρύδι.
Παίρνει τὴν καὶ τὴν πηγαινε στὸν πόδα τῆς καμάρας.
'Ὁ γ' εἶς τῆς κόλα μὲ πηλὸ κι' ὁ ἄλλος μὲ χαλίκι
κι ἄντρας τῆς ὁ πρωτομάστορας μ' ἕνα βαρὺ πελέκι
— Ἄφουκραστεῖτε νὰ σὰς πῶ δυὸ λόγια μοιρολόγια.
Τρεῖς ἀδερφάδες ἤμαστε κι οἱ τρεῖς κακογραμμένες
τὴ μιὰν ἐπήρ' ὁ ποταμὸς τὴν ἄλλη τὸ πηγαῖδι
κι ἐγὼ τὸ κακοροζικὸ στὸν πόδα τῆς καμάρας
ὡς τρέμει τὸ κορμάκι μου νὰ τρέμει κι ἡ καμάρα
κι' ὡς τρέχουν τὰ ματάκια μου νὰ τρέχει κουτσουνάρα.
Κ ἐσὺ τὸ σφακολούλουδο πάρε μου κοκκινάδα
κι ἄ σοῦ πομῆνει μισολιά δὸς καὶ τῆς κουτσουνάδας.
Κι ἐσὺ βουρλιά κομποβουρλιά πάρε τα τὰ μαλλιά μου
νὰ μὴν τὰ πάρ' ἄλλη καμιά νᾶχει τὰ βάσανα μου.

Παραλλ. Κριάρης σελ. 374. Μιχαηλίδης Νουάρως 1928 σελ. 260, 210, 211.
Λαογραφία Τόμ. Β'. Τεῦθ. Α. σ. 453, Τόμ. Ε', Τεῦθ. Δ'. σελ. 576, 1 σ. 605
2. Τόμ. Στ. Τεῦθ. Γ'. Δ'. σ. 562, 14. σ. 600, 7. Τόμ. Θ'. Τεῦθ. Α'. Β'. σ.
194, 5 σ. 216, 20.

Ἐκλογαὶ Ν. Γ. Πολίτου 1932 Ἐκδ. Τρίτη σ. 131, 89. Κρητικὸς Ἀστὴρ
Δ'. σελ. 588. Ἐτέρα σ. 595 Ζωγράφειος Ἀγών Τόμ. Α'. σ. 82, 44. Δάφνη
Τόμ. Α'. 1909 φύλλ. 28. Jeannarakis σ. 209, 279. Ἰατρίδης σ. 28. Παχτι-
κὸς σ. 36, 29. Ἐτέρα σ. 213, 143. Θρακικὰ Τόμ. Β'. σ. 421, 19. σ. 427, 30
καὶ σ. 437. Τόμ. Γ'. σ. 255, 6. Ροδιακὰ σ. 117.

2. Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Φαίδρα Δρακάκη

Μιάν κόρη συχνοπόβγανε τόν άντρα τζη στά ξένα
πιάνει κερι και φέγγει του ποτήρι και κερνά τον
κι όσες φορές τότε κερνά τόσες άνερωνά τον

— Μισεύεις τὸ Γιαννάκι μου και μένα πού μ' αφήνεις ;

— Μισεύω 'γώ κι αφήνω σε με τά καλά σ' αδέρφια

Μην πᾶ λουστεις μη χτενιστεις ως στοί σαράντα χρόνους
γιολι 'χει δράκους τὸ νερό και φίδια τὸ πηγάδι.

Κι ἄ δὲ σὲ φᾶν' οἱ ὄφιδες ὁ δράκος θά σὲ φάει.

Μην πάρης τὸ χρυσὸ σιγλι νά πᾶς νά τὸ γεμίσεις.

Κι ἐκείνη δὲν τὸ βάσταξε στοί πέντεν ἔχτενιότη

και πέρνει τὸ χρυσὸ σιγλι νά πᾶ νά τὸ γεμίσει.

Στὴ στράτα κειά πού πήγαινε τέσσερις τοῖη παντήχνουν

κι ἦτον ὁ γ' εἰς ὁ μπάρμπας τοῖη κι ὁ ἄλλος ἀδερφός τοῖη

κι ὁ τρίτος ὁ καλλίτερος ἀραβωνιαστικός τοῖη.

— Σύρε μας Λιγερὴ νερό νά πιούν τὰ παληκάργια

— Σύρε μας Λιγερὴ νερό νά πιούμ' ἐμεῖς κι ὁ μαῦρος.

Σύρνει ἑκατὸ δέκα σταμνιά και δὲν ἀνετρανίζει

σύρνει τὰ δεκατέσσερα τὰ δάκρυα τζη σφουγγίζει.

— Τι ἔχεις Λιγερὴ και κλαῖς και βαργιανεστεινάξεις ;

— Κόρη κι ἂν κλαῖς γιὰ τὸ νερό κι ἂν κλαῖς γιὰ τὸ πηγάδι

κι ἂν κλαῖς και γιὰ τὸν κόπο σου νά σοῦ τότε πλερώσω.

— Δὲν κλαίω 'γώ γιὰ τὸ νερό μήδε γιὰ τὸ πηγάδι

μήδε και γιὰ τὸν κόπο μου νά μοῦ τότε πλερώσεις.

Μά κλαίω γιὰ τὸν άντρα μου πού λείπει πέντε χρόνους.

— Γιὰ πέ μου τὰ σουσούμια ντου μή τύχει και τὸν εἶδα ;

— Ἐτσά λιγνὸς ἔτσά φιλός σάν και τὸν ἀπατό σου

κι ἐσβούριζε κι ὁ μαῦρος του σάν και τὸν ἐδικό σου.

— Ὅφες ἀργός τὸν ἦθαψα σ' ἓνα 'ρημοκκλισιδι

μὲ τὸ μαχαῖρι μου 'σκαφτα μὲ τὸ σπαθί πού βάστου

μὲ τὸ χρυσὸ μου τὸ σιγλι τὸ χῶμαν ἐκουβάλιου.

Ἐδάνεισά τονε πανί κι ἦρθα νά μοῦ τὸ δώσεις.

— Ἄν τὸν ἐδάνεισες πανί διπλὸ νά σοῦ τὸ δώσω.

— Ἐδάνεισά τονε κερι κι ἦρθα νά μοῦ τὸ δώσεις.

— Μ' ἂν τὸν ἐδάνεισες κερι διπλὸ θά σοῦ τὸ δώσω.

— Ἐδάνεισά τονε φιλι κι ἦρθα νά μοῦ τὸ δώσεις.

— Μ' ἂν τὸν ἐδάνεινες φιλι στρέψε νά τὸ γυρεύεις.

— Ἐπόθαινε και μοῦφηκε παραγγελιά μεγάλη,

ἐμεῖς οἱ δυὸ πού μείναμε νά βάλωμε στεφάνι.

— Καλλιὰ άντρα κάνω τὸ νερό και μάνα τὸ πηγάδι

παρά νά λυώσ' ἢ πίκρα ντου νά βάλω ἄλλου στεφάνι.

Ἦκαμε μιὰ και δυὸ και τρεῖς νά πέσει στοῦ πηγάδι

και τὸ Γιαννιὸ 'τονε κοντά στά χέργια ντου τὴν πιάνει.

— Σώπασε Λιγερή μὴν κλαῖς μὴ βαργιανεστενάζεις,
 κι ἐγὼ 'μαι τὸ Γιαννάκι σου κι ἐγὼ μαι τὸ Γιαννιὸ σου.
 κι ἐγὼ 'μαι τὸ Γιαννάκι σου ἀραβωνιαστικός σου.
 — Σάν εἶσαι τὸ Γιαννάκι μου κι ἀραβωνιαστικός μου
 πέ μου σουσουμία τῆς αὐλῆς καὶ τότες θά μπεῖς μέσα,
 — Δίπλα στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ εἶναι μιὰν κρεβατίνα
 κάνει δροσάτο τὸ κρασί καὶ ραζακιὰ σταφύλια.
 — Ξένο 'ν' αὐτὸ καὶ ξέρεις το ἠ γειτονιά σοῦ τῶπε
 Πέ μου σημάδια τοῦ κορμιοῦ καὶ τότες θά μπεῖς μέσα.
 — Ἐλῆά 'χεις καὶ τὸ μάγουλο ἐλῆά στὴν ἀμασκάλη
 κι ἀνάμεσα στὰ δυὸ βυζὰ ἤλιο μὲ τὸ φεγγάρι.
 — Βάγες τὴν πόρτ' ἀνοίξετε τοῦ ξένου νάμπει μέσα.
 Παίξει τοῖς πόρτας μιὰ γλωτσὰ πετὰ τη στοὺ πηγάδι
 κι ὥστε νά μπεῖ στ' ἀγκάλες του τοῖς βάναν τὸ λιβάνι.

Παραλλ. Κριάρης σ. 295. Μιχαηλίδης Νουάρας 1928 σ. 42' καὶ 44. Λαο-
 γραφία Τόμ. Β'. Τεῦχ. Δ'. σ. 594, 4 σ. 596, 6. Τόμ. Ε'. Τεῦχ. Α. Β. Γ'.
 σ. 89, 67 (Β.) σ. 68 (Β') Τόμ. ΣΤ'. Τεῦχ. Γ' Δ'. σ. 529. Τόμ. Θ'. Τεῦχ. Α'
 Β'. σ. 161, 25. Τόμ. ΙΑ. Τεῦχ. Α' Β'. σ. 197, 9. Χιακὰ Ἀνάλεκτα Κ. Κα-
 νελλάκι σ. 17, 12, σ. 54, 45. Ἐκλογαὶ Ν. Γ. Πολίτου σ. 120, 84 Ζαγράφει-
 ος Ἀγών Τόμ. Α'. σ. 90, 67, σ. 95, 81, σ. 279, 4. Jeannarakis σ. 198 261.
 Ζαμπέλιος σ. 718, 5. Βλαστός σ. 76, Β'. σ. 79 ΣΤ', Θέρος Ἁγίος σ. 87. Ἀ-
 ραβωντικός σ. 209, 347, 348, 349. Νεοελληνικά Ἀνάλεκτα Τόμ. Α'. σ.
 53, 17. Ὁδεῖον Ἀθηνῶν σ. 70. Ροδιακὰ σ. 116.

3. Ο ΜΑΥΡΙΑΝΟΣ ΚΑΙ Η ΑΔΕΡΦΗ ΤΟΥ

Μαρούλη Γ. Καζαμία

Ὁ βασιλιάς κι ὁ Μαυριανὸς ἐπιαῖναν στοὺ περβόλι
 ἀθιβολές δὲν εἶχανε κι ἀθιβολές ἐφέρον.
 Γι' το' ὁμορφες γιὰ το' ἄσκημες τοῖ γαῖτανοφρυδάτες
 κι ἤφερε κι ὁ Μαυριανὸς παίνεμα το' ἀδερφής του.
 — Ὡς εἶν' τὸ ρόδο κόκκινο τὸ μανουσάλι ἄσπρο
 ἔτσά 'ναι τ' ἀδερφάκι μου καὶ πάλι δὲν πλανᾶται.
 — Μὰ πόσο βάνεις, Μαυριανὲ νά πά', νά τὴν πλανέσω ;
 — Ἄν τὴν πλανέσεις βασιλιά βάνω τὴν κεφαλὴ μου
 — Βάνω καὶ τὸ βασίλειο μ' ὀλόχρυση κορώνα.
 Σαράντα μέρες πορπατοῦν κι ἄλλες σαράντα πᾶνε
 καὶ βρίσκουνε τὴ λιγερὴ σὲ μιὰ χρυσοῖ καθέγλα
 κι ἐβάστα καὶ στὰ χέργια τῆς μαλαματένια βέργα
 — Καλῶς τὰ κάνεις Λιγερὴ καλῶς τὰ καταφέρνεις.
 Τοῦτον τὸ λόγον ἤλεγε κι ὁ βασιλιάς προβέρνει.
 Καὶ σέται καὶ λιγνίζεται στὴν κάμερα τῆς μπαίνει
 καταχτυπᾶ τὰ χέργια τῆς κι οἱ βάγες τῆς προβέρνουν.
 — Μὰ ποιά 'ν' ἀποῦ τοῖ βάγες μου ἀποῦ δά μὲ γλιτώσει ;
 νά θέσει μὲ τὸ βασιλιά καὶ μένα νά κερδαῖσει ;

Μιά 'τον άπου τοί βάγες τση και λέγαν' τη Μαρία
 — 'Εγώ' μαι άπου τοί βάγες σου άπου δά σε γλιτώσω
 νά θέσω με τὸ βασιλιά και σένα νά κερδαίω
 'Εννιά κασέλες ἤνοιξε ὡστε νά τῆ στολλίσει
 τρεῖς μέρες τῆνε στολίτζε κι ἔξε τση παραγγέρνει
 — "Α σέ φιλήσει φίλιε το κι ἄ σέ τσιμπά τὸ τσιμπα
 κι' ἄ σοῦ μιλεῖ μὴν τοῦ μιλεῖς μὴ μπά νά σε γνωρίσει
 Γιά τὸ θεὸ Μαρία μου νά μὴ με μολοῆσεις.
 Τῆ νύχτα τὰ μεσάνυχτα τση κόβγει μιάν πλεξούδα
 και τὰ ποξημερώματα τση κόβγει 'νά δαχτύλι
 Καταχτυπᾶ τὰ χέργια τζη γεμιζ' ἡ γῆς λουλούδια
 — Γιά δέτε φίλοι κι ἄρχοντες λείπει μου 'νά δαχτύλι.
 Καταχτυπᾶ τὰ χέργια τζη γεμιγ' ἡ γῆς ζαφεῖρι.
 Γιά δέτε φίλοι κι ἄρχοντες λείπει μου 'νά δαχτύλι
 — Φύγετε φίλοι κι ἄρχοντες και κάμετέ μου τόπο
 νά πᾶ νά βρῶ τὸ Μαυριανὸ νά πᾶ' τόνε σκοτώσω.
 — Δὲ τὸ πιστεύω βασιλιά νᾶναι ἡ γι—ἀδερφή μου
 εἴμητ' ἄ σοῦ πλανέθηκε ἡ σκόλα ἡ ξανθή μου.
 Και πάρε τὸ μουλᾶρι σου νά τὸ φορτώσεις ξύλα
 νά ψῆσωμε ζεστὸ ψωμί νά πάρεις τῆ Μαρία.
 Δὲν πρέπει σου βασιλαιο μηδὲ και βασιλίκι
 μόνο σάν ὄρνιθοβοσκὸς σάν ὄρνιθα στὴν κοίτη.

Παραλλ. Κριάρης σ. 270. Μιχαήλιδης—Νουάρρος 1928 σ. 83. Λαογραφία
 Τόμ. Α'. Τεῦχ. Δ'. σ. 616. σ. 685. Τόμ. Θ'. Τεῦχ. Α'. Β'. σ. 183, 53. Χιακά
 'Ανάλεκτα Κανελάκη σ. 84, 68.
 'Εκλογαὶ Ν. Γ. Πολίτου σ. 111, 81. Κρητικὸς λαὸς Τόμ. Α'. σ. 132, Ζω.
 γράφειος 'Αγών Τόμ. Α'. σ. 302, 17. Jeanmarakis σ. 231, 294, Ζαμπέλιος
 σ. 719, 6. Βλαστός σ. 86 ΙΔ'. Θέρως "Αγισ σ. 100. Παχτικὸς σ. 125, 86
 Νεοελληνικά 'Ανάλεκτα Τόμ. Α'. σ. 80, 16. Ροδιακά σ. 143.

4. Η ΦΟΝΙΣΣΑ ΜΑΝΑ

Μαρούλη Γ. Καζαμία

Μιά Μυλοποταμίτισσα μιάν Καστρινή κοπέλα
 μετάξιν ἐκαλάμιζε μιάν παρασκὴν ἡμέρα
 Κι' ὁ γιὸς τση ὁ Γιάννης τῆ ρωτᾶ—Μάνα ἴντα θά τὸ κάμεις ;
 — Νά κάμω σέ ποκάμισο και τοῦ κυροῦ σου ζώνια
 και τοῦ μικιοῦ μας κοπελιοῦ φασκίδια και ζυπόνια.
 — Μά ἔτσά τὸ λὲς τοῦ λόγου σου γιά νά με σφάζεις μένα
 μᾶ ὄντι ναρθ' ὁ πατέρας μου τοῦ τῶχω λεωμένα.
 Κουφὰ καρύδια τοῦ 'ταξε στὴν κάμερα τὸ βάνει
 και σάν ἄρνι μπουζάζει το και σάν ἄρνι τὸ σφάζει.
 Κι ὁ κύρης του τοῦ τό 'κουσε ἀπὸ 'νά μίλι ἀλάργω.
 Παίξει τση μαύρης του βιτσά και στοῆ Καλῆς του πάει.
 — "Ὁρα καλὴ σκόλα Καλὴ ἴντά 'καμες τὸ Γιάννη ;
 — Κάτσε νά φᾶς κάτσε νά πιεῖς στοῆ γιαγιᾶς πάει ὁ Γιάννης.

Παίζει τῆ μαύρης του βιτσά στῆ πεθερᾶς του πάει.
 — “Ὁρα καλὴ σου πεθερᾶ ἴντᾶ ἴκαμες τὸ Γιάννη;
 — Τρεῖς μέρες ἔχω νὰ τὸ δῶ ναρθεῖ νὰ τοῦ μιλήσω.
 Παίζει τῆ μαύρης του βιτσά καὶ στῆ Καλῆς του πάει.
 — “Ὁρα καλὴ σκύλα Καλὴ ἴντᾶ ἴκαμες τὸ Γιάννη;
 — Κάτσε νὰ φᾶς κάτσε νὰ πιεῖς στοῖ θειᾶς του πάει ὁ Γιάννης.
 Παίζει τῆ μαύρης του βιτσά καὶ στοῖ ἀδερφῆς του πάει.
 — “Ὁρα καλὴ τ’ ἀδέρφι μου ἴντᾶ ἴκαμες τὸ Γιάννη;
 — Τρεῖς μέρες ἔχω νὰ τὸ δῶ ναρθεῖ νὰ τοῦ μιλήσω.
 Παίζει τῆ μαύρης του βιτσά καὶ στοῖ Καλῆς του πάει.
 — “Ὁρα καλὴ σκύλα Καλὴ ἴντᾶ ἴκαμες τὸ Γιάννη;
 — Κάτσε νὰ φᾶς κάτσε νὰ πιεῖς στοῖ σκολειὸ πάει ὁ Γιάννης.
 Παίζει τῆ μαύρης του βιτσά καὶ στοῦ δασκάλου πάει.
 — “Ὁρα καλὴ σου δάσκαλε ἴντᾶ ἴκαμες τὸ Γιάννη;
 — Τρεῖς μέρες ἔχω νὰ τὸ δῶ ναρθεῖ νὰ τὸ διαβάσω.
 Παίζει τῆ μαύρης του βιτσά καὶ στοῖ Καλῆς του πάει.
 — “Ὁρα καλὴ σκύλα Καλὴ ἴντᾶ ἴκαμες τὸ Γιάννη;
 — Κάτσε νὰ φᾶς κάτσε νὰ πιεῖς στοῖ δάσο πάει ὁ Γιάννης.
 Παίζει τῆ μαύρης του βιτσά στοῖ δάσο κατεβαίνει.
 — “Ὁρα καλῆσου δάσε μου ἴντᾶ ἴκαμες τὸ Γιάννη;
 — Τρεῖς μέρες ἔχω νὰ τὸ δῶ νὰ κατεβεῖ στὰ ξύλα.
 Παίζει τῆ μαύρης του βιτσά καὶ στοῖ Καλῆς του πάει.
 — “Ὁρα καλὴ σκύλα Καλὴ ἴντᾶ ἴκαμες τὸ Γιάννη;
 — Κάτσε νὰ φᾶς κάτσε νὰ πιεῖς στοῖ μύλο πάει ὁ Γιάννης.
 Παίζει τῆ μαύρης του βιτσά στοῖ μύλο κατεβαίνει.
 — “Ὁρα καλὴ σου μυλωνᾶ ἴντᾶ ἴκαμες τὸ Γιάννη;
 — Τρεῖς μέρες ἔχω νὰ τὸ δῶ νὰ κατεβεῖ στοῖ μύλο,
 Παίζει τῆ μαύρης του βιτσά καὶ στοῖ Καλῆς του πάει.
 — “Ὁρα καλὴ σκύλα Καλὴ ἴντᾶ ἴκαμες τὸ Γιάννη;
 — Κάτσε νὰ φᾶς κάτσε νὰ πιεῖς κι ἐπὰ κοντὰ ’ν’ ὁ Γιάννης.
 Κι ὁ Γιάννης τοῦ ἴποκρίθηκε ἀποῦ τὸ πιάτο μέσα.
 — “Ἄν εἶσαι ξένος φάε με φάε νὰ μακαρίσεις
 κι ἂν εἶσαι ὁ γλυκαφέντης μου μὴ φᾶς νὰ μαγαρίσεις.
 Βγάνει τὸ μαχαιράκι ντου ἀπ’ ἀργυρὸ φουκάρι
 ψηλὰ ψηλὰ τὸ σήκωσε καὶ στὴν καρδιά τῆ βᾶρει

Παραλλ. Μιχαηλίδης—Νουᾶρος 1928 σ. 46. καὶ 47. Λογογραφία Τόμ. Γ'.
 Τεῦχ. Α'. Β'. σ. 260. Τεῦχ. Γ'. σ. 485, 1. Τόμ. Ε'. Τεῦχ. Α. Β. Γ'. σ. 155,
 36. Προμηθεὺς Τόμ. Στ'. φύλλ. 144. Τόμ. Η'. φύλλ. 189. Τόμ. Θ'. φύλλ. 202.
 Ἐκλογαὶ Ν. Γ. Πολίτου σ. 137, 91. Ζωγράφος Ἄγων Τόμ. Α'. σ. 62, 12—
 79, 38, 281, 6, 282, 7. Παχτικός σ. 364, 242. Ἀραβαντινὸς σ. 274, 455. Θρα-
 κικὰ Τόμ. Β'. Τεῦχ. Γ'. Δ'. σ. 424, 25.

5. Ο ΜΕΣΟΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ἰντᾶ ἴχεις Μεσοστέφανε καὶ χαμηλοκοιτάξεις;
 Ὅντι νὰ χάσης τὰ πολλὰ κάθεσαι καὶ λογιάζεις.

—“Όσα κι ἂν εἶχα τὰ ἄχασα σιόρε Βελεντίνο
ὀψές ἀργά βουβὰ τυφλά δὲν τῶχω ἄγω γιὰ κείνο
Νὰ τᾶχα ἄγῳ ἀφέντη μου ἄσπρα νὰ τὰ ξεοδιάσω
καὶ στοῖ ἀκριβές σου τσι χαρές ροῦχα νὰ τὰ γκινιάσω.
— Πήγα κι ἐγὼ καὶ τὰ δῶσα σὲ μιὰ σαφοῦρα χέρα
σὲ μιὰ ψιλὴ σὲ μιὰ λιγνὴ μιᾶς ἄσπρης περιστέρας.
Δὲν ξέρω ἂν τὴν εἶδετε ὀψές ἀργὰς τὴ φέρα
γὴ πούρι ἄσκημ’ ἦτονε ἢ γι ἄσπρη περιστέρα
Ἄμε νὰ ζήσεις Κώστα μου σὲ κείνονά τὸ σπίτι
καὶ πέ τση πῶς τὴν σπρεσκαλιῶ νερθεὶ ταχιά στὴν κρίση.
Ἐπῆς Μεσοκώστα μου στὸ σπίτιν ἀπού σου ἄπα;
— Ἐπῆα ἄγῳ ἀφέντη μου μόνο μὴν ἔχεις ἔγνοια
κι εἶπα τση ἄγῳ μὰ τὸ Θεὸ γιὰ σένα καὶ γιὰ μένα
— Καὶ σὰν τση τὸ ἄπερ Κώστα μου ἴντα λογιῶ σου φάνη;
Δὲν εἶδες καὶ τὴ Λιγερὴ ἔγνοια κιαμιὰ νὰ βάνει;
— Ὀλόχαρη ἐπόμενε ἀφέντη σὰν τση τὸ ἄπα
κι εἶπε καὶ φτοῦ στὴ μούρη ντου ποῦ θὰ ἄπομείνει πίσω
.....

Καὶ τὸ πρῶτὶ σηκώνεται καὶ βάνει ρεκαμάδα
κι ἐπρόβαλε στοῦ βασιλιᾶ σὰ φωτερὴ λαμπάδα
— Πολλὰ τὰ ἔτη Ἄφέντη μου γιὰ σὰς χαρὰ κοπέλια.
μετάνοιες Δεσπότηδες ὅσοι εἶστε καλολέριοι
— Καλῶς τὴνε τὴ Λιγερὴ τὴν ἀξοτιμημένη
ποῦ ὅπου κι ἂν ἐπάτησε ἐβγήκε τιμημένη.
— Καλῶς σὲ βρίσκ’ ἀφέντη μου τιμὴ τση δικησοῦνης
κι ἐπαδὰ ποῦ ἴρθα νὰ κριθῶ καλὰ νὰ μᾶσε κρίνεις.
— Τοῦτος ὁ λόγος Λιγερὴ εἶναι τση δικησοῦνης
— Μὰ ὁ καθαίεις τὸ δίκηο ντου κρίνει το δὲν τ’ ἀφήνει.
— Κόρη τὰ μάτια χαμηλά κόρη τὰ λόγια λίγα.
τοῦτος ὁ γιὸς ἀπού θωρεῖς εἶναι παιδί τοῦ Ρήγα.
— Περικαλῶ κι ἐγὼ τὸ θιὸ ποῦ ἴναι παιδί τοῦ Ρήγα
νὰ κάμω ἄγῳ τὸ δίκηο μου ὀμπρὸς στὴ βασιλεία
— Πέ μου κόρη τὸν πόνο σου ἐμένα τ’ ἄπατοῦ μου
νὰ κρίνω ἄγῳ τὸ δίκηο σου ἂν εἶναι καὶ τοῦ γιοῦ μου.
— Ἄφέντη βασιλέα μου ὁ θιὸς μὴ σου τὸ ἴρσει
νὰ πάρει τὴν κορώνη σου μακρὰ νὰ τὴν ξεορίσει.
Ἄφέντη βασιλέα μου νὰ ἄθελα νὰ μανίσεις.
μὲ ἄρμασιν καὶ μὲ σπαθιά ἤθελα πολεμησίεις
Κι ἐτὰς ἄμουνε κι ἐγὼ καλὴ κι ἀκριβαναθρεμένη
μὲ ἄρματα καὶ μὲ σπαθιά μὲ ἄχανε στερεμένη
Καὶ τοῦτοι μὲ τὰ δῶσα ντως ἦρθαν νὰ μ’ ἀπατήσουν
γιὰ νὰ μοῦ πάρουν τὴν τιμὴ μακρὰ νὰ τὴν ξεορίσουν.
Πάρε τ’ Ἄφέντη τὰ φλουργιά πάρε τα καὶ τὰ δῶσα
μὴδ’ ἤβαλα μὴδ’ ἤφαγα ἂν ἦσαν κι ἄλλα τόσα.
Θυμᾶσαι Βελεντίνο μου θυμᾶσαι παληκαρι;

θυμάσαι σὰ σὲ φέρανε δεμένο οἱ κουρσάροι ;
 — Πῶς δὲ θυμοῦμαι Λιγερὴ πῶς δὲ θυμοῦμαι κόρη ;
 θυμοῦμαι ὄντε μὲ φέρανε δεμένο καὶ οἱ μῦθοι.
 Ἴπ' τὸ κάτεργο μὲ βγάλανε στὴ φυλακὴ μ' ἐβάλλαν
 καὶ στοῆ Σουλτάνας μ' ἔχανε κι ἐτίμα με μεγάλα
 — Θυμάσαι Βελεντίνο μου ποῦ ἴρχουμουν καὶ ἴβρισκά σε ;
 πάντα ψιλὰ ποκάμισα ἤφερνα κι ἦντηνά σε ;
 Θυμάσαι ὄνταν ἐπότιζα τὸν τοῖχο μὲ τὸ ξίδι
 καὶ σ' ἔπηρα καὶ κάμαμε ἐτοῦτο τὸ ταξίδι ;
 Ὁ βασιλιάς πούσ' ἔχενε δὲν εἶχε θυγατέρα
 γιὰ πέ μου μὰ τὴν πίστη μου δὲν μ' εἶδες μιὰν ἡμέρα ;
 — Νὰ σύρω θέλω τὴν κλωστή νὰ σπᾶς' ἡ ἀλυσίδα
 δὲν ξέρω μὰ τὴν πίστη μου ποτέ μ' ἀνέ σέ εἶδα.
 — Φώνιαξ Ἀφέννη τοῆ κεράς Ρήγα ται' δυό 'ν' ἡ ὥρα
 γιὰτ' ἔχω λόγο νὰ τοῆ πῶ νὰ πιαίνω καὶ στὴ χώρα.
 Κερά κι ἐφίλησές τονε τὸ γιό σου ὄντεν ἦρθε ;
 — Μὰ ἴγῳ κι ἂν τὸν ἐφίλησα πού 'σουνε καὶ μᾶς εἶδες ;
 — Δὲν ἦμουν ἴπᾶ νὰ σᾶς σέ 'δῶ μὰ ἴχω ἀκοή παρμένη
 Κερά κι ἂν τὸν ἐφίλησες εἶμαι ξεχωρισμένη
 Περικαλῶ σ' ἀφέντρα μου καὶ Ρήγισσα μεγάλη
 νὲ τοῦ γιαγῆρεις τὸ φιλι νὰ γνωριστοῦμε πάλι

Καὶ σκύφτει καὶ φιλεῖ τονε γλυκιά γλυκιά στ' ἀχείλη
 τότες ἐγνωριστήκανε κι ἐπιάσαν καλωσύνη
 — Βολτζέτα μου τὰ μάτια μου Βολτζέτα μου τὸ φῶς μου
 Βολτζέτα μου πῶς ἦτονε καὶ βρέθηκες ὀμπρός μου ;
 Βολτζέτα μου τὰ μάτια μου τὸ φῶς τοῆ λευτερίας
 τὰ χέργια σου μὲ βγάλανε ἀπὸ βαθειὰ σκλαβία.
 — Μὰ σάν τότε ξεσκλάβωσες Βολτζέτα τὸν υἱό που
 γίνου κερά καὶ Ρήγισα εἰς τὸ νοικοκυριό μου
 Πράσινα στῶσανε τσ' αὐλὲς καὶ ἐπαίξαν καὶ καμπάνες
 καὶ τήνε στεφανώσανε δώδεκα δεσποτάδες.

Παραλλ. Λαογραφία Τόμ. Γ'. σελ. 435, 25, Τόμος ΙΑ'. Τεύχος Γ. Δ'.
 σελ. 417, 1, 2. Κρητικὸς Λαὸς Τόμ. Α'. σελ. 78 καὶ 136.

6. ΤΟ ΒΑΦΤΙΣΜΑ ΤΟΥ ὈΒΡΗΟΥ

Μαρουκλοφωτεινὴ

Καράβιν ἐκιντύνευε στὸν κόρφο τῆς Ἀττάλιας
 μῆδε πολλὰ μικιό τονε μῆδε πολλὰ μεγάλο.
 Σαραντατράπηχο 'τονε κι εἶχε καὶ χίλιους ναῦτες
 κι εἶχεν ὄβρηόπραματευτὴ καὶ Τοῦρκο καπετάνιο.
 Εἶχε τρία ναυτόπουλα ὁμορφα παληκάργια.
 Τὸ 'να γνωρίζει τὸ βοργιὰτ' ἄλλο τὸ μεσονύχτι

τὸ τρίτο τὸ καλλίτερο δυὸ ὄρες νὰ ξημερώσει.

— Σηκώσου βρέ ναυτόπουλο ὁμορφο παληγκάρι
νὰ κουμπασάρεις τὸν καιρὸ νὰ πιάσωμε λιμνιῶνα.

Τραγουδιστὸ σηκώνεται κλαημένο κατεβαίνει
κι' ὁ καπετάνιος τὸ ρωτᾷ—Τι ἔχεις βρέ καὶ κλαίεις ;

— Θωρῶ τὴ βάγια καὶ βροντᾷ καὶ τὴ βαιγιᾷ καὶ βρέχει
θωρῶ καὶ στὴν Ἀνατολῇ καὶ ρίχτ' ἀστροπελέκι.

— Πᾶψε Χριστέ τὴ θάλασσα πάψε καὶ τὸν ἀέρα
στὴν πίστι σου νὰ βαφτιστῶ ἐγὼ κι οἱ ναῦτες μ' ὄλοι.

Πάυγει ὁ χριστὸς τὴ θάλασσα παύγει καὶ τὸν ἀέρα
μὰ ὁ σκυλοβρηὸς μετάνιωσε ἐκείνην τὴν ἡμέρα

— Μὰ ἄ γὰ τὴν πίστη μου ἔχασα γιὰ μιὰ φυσὰν ἀέρα.

Πάρε χριστέ τὴν πίστιν σου κι ἐγὼ τὴν ἐδική μου.

Παίρνει ὁ χριστὸς τὴν πίστιν ντου κι ὁ βρηὸς τὴν ἐδική ντου

Τὸ λόγον δὲν ἀπόσωσε τὸν λόγον δὲν ἀπῶπε

γεμιζ' ἢ θάλασσα πουλιά καὶ τὸ καράβ' ἀέρα

κιανεὶς τως δὲν ἐγλίτωσε ἐκείνην τὴν ἡμέρα.

Κιανεὶς τως δὲν ἐγλίτωσε μόν' ὁ μικρὸς ναυτάκης.

Σαράντα μέρες πολεμᾷ γιὰ νάβγει τοῦ πελάγου.

— Ἄμε φωνῆ στοῖ μάνας μου ἄμε καὶ στο' ἀδερφή μου
στοῖ σκύλας το' ἀξιάδερφης μου καὶ στο' ἀγαπητικῆς μου.

Παραλλ. Κριάρης σ. 305. Μιχαηλίδης—Νουάρως 1928 σ. 216. Προμηθεὺς
Τόμ. Στ'. φύλλ. 126 Jeannarakis σ. 115, 116, Ἰατρίδης σ. 58. Θρακικά
Τόμ. Γ'. σ. 253, 3.

7. Ο ΓΑΜΟΣ ΤΣ' ΑΡΦΑΝΟΥΛΑΣ

Μαρουκλοφωτεινῆ.

Θωρεῖς το κείνο τὸ βουνὸ τὸ πιὸ ψηλὸ ποῦ τ' ἄλλο

Ἐκεῖα ἔπο πίσω κάνουνε μιὰς ἀρφανούλας γάμο,

χίλιοι κρατοῦν τὴν κούδα τζη πενήντα τὴν ὀρὰ τζη.

καὶ πεντακόσιες κοπελιές τση πλέκουν τὰ μαλιά τζη

Ἄπο μακρὰ τση ζήλεψε ἢ σκύλα ἢ πεθερὰ τζη.

— Μαγέροι μαγερέψετε λαγούδια καὶ περδίκια

ψήσετε καὶ τση νύφης μου δυὸ κεφαλές ὀφίδια.

Καὶ λίγο λίγο τὸ νερὸ καὶ χαχαλιές τ' ἀλάτσι.

Κι ὥστε νὰ φάει μιὰν μπουκιά ἤπεσε λιγωμένη

κι ὥστε νὰ φάει ἄλλη μιὰ ἦτον ἀποθαμένη.

Παίρνει τὴ τὸ παράπονο στοῦ πεθεροῦ τζη πάει

— Νὰ ζεῖς ἀφέντη πεθερεῖ νερὸ κουπιὰ μοῦ βάλε

— Ἐσπάσαν τὰ λαήνια μου δὲν ἔχουν τὰ σταμνιά μου

δὲν εἶσαι θυγατέρ μου νὰ σὲ πονεῖ ἢ καρδιά μου.

Παίρνει τὴ τὸ παράπονο στοῖ πεθερᾶς τση πάει.

— Νὰ ζήσεις μάνα πεθερὰ νερὸ κουπιὰ μοῦ βάλε.

— Ἐσπάσαν τὰ λαήνια μου δὲν ἔχουν τὰ σταμνιά μου.

δὲν εἶσαι θυγατέρα μου νὰ σὲ πονεῖ ἢ καρδιά μου.

Παίρνει τη τό παράπονο στοῦ βασιλιᾶ καὶ πάει
— Νὰ ζήσεις κερά βασιλιᾶ νερό κουπιὰ μου βάλε
Πέμπει τρακόσους στό νερό καὶ χίλιους στό πηγάϊδι
κι ὥστε νὰ φέρουν τό νερό τῆ βάναν τό λιβάνι.
Ἐκειὰ πού θάψανε τή νιά ἐφύτρωσε καλάμι
κι ἐκειὰ πού θάψανε τό νιό φύτρωσε κυπαρίσι
Κάθα λαμπρή κάθ' ἑορτή καὶ κάθα μπαϊράμι
ἦσκυφε τό κυπάρισσο κι ἐφίλιε τό καλάμι

Παραλλ. Κριάρης σ. 215 καὶ 263. Σπυριδάκης σ. 7.
Λαογραφία Τόμ. Ε'. Τεῦχ. Δ'. σ. 566, 10. Τόμ. Η'. Τεῦχ. Α, Β'. σ. 525, 2.
Προμηθεύς Τόμ. Η'. φύλλ. 181. Κρητικός Ἀστὴρ. Τόμ. Β'. σ. 277. Ζωγράφειος Ἀγών. Τόμ. Α'. σ. 88, 61—σ. 156, 281. σ. 169, 321. Jeannarakis σ. 127, 130. Ζαμπέλιος σ. 743. 41. Βλαστός σ. 59. Ἴονιος Ἀνθολογία. Τόμ. Β'. σ. 400. Ἰατρίδης σ. 79.

8. Ο ΝΑΥΤΗΣ

Μαριδογιώργης

Φωνές καὶ κλάηματα γρικῶ στοῖ Πόλης τὰ μπογάζα
Κοντό βουβάλια σφάζουνε κοντό θεργιὰ μερώνουν.
Κοντό κι ὁ Τοῦρκος κίνησε πόλεμο μὲ τό Ρουῖσο;
Μήδε βουβάλια σφάζουνε μήδε θεργιὰ μερώνουν
μήδε κι ὁ Τοῦρκος κίνησε πόλεμο μὲ τό Ρουῖσο.
Ὁ ναύτης μας ἐρώστησε στοῦ καραβιοῦ τὴν πλώρη
δὲν ἔχει μάνα νὰ τόν κλαί' κύρη νὰ τόν λυπάται
μηδ' ἀδερφό μηδ' ἀδερφή νὰ τόν ψυχοπονᾶται
μόνο τόν καιτετάνιο ντου ἄπου τότε λυπάται.
— Σηκώσου ναύτη μου καλέ καὶ πρωτογεμιτζή μου
νὰ κουμπασάρεις τόν καιρό νὰ πιάσωμε λιμνιῶνα.
— Πιάστε με δυὸ νὰ σηκωθῶ καὶ τέσσερις νὰ κάτσω.
Φέρτε τὴ χάρτα τὴ χρυσιὴ καὶ τ' ἀργυρὸ κουμπάσο
νὰ κουμπασάρω τόν καιρό νὰ πιάσωμε λιμνιῶνα.
Θωρεῖται κείνο τὸ βουγὸ τὸ πιά ψηλὸ πού τ' ἄλλο
ἐκειὰ θά πὰ ν' ἀράζωμε νὰ πιάσωμε λιμνιῶνα.
Νὰ βγοῦν οἱ ναῦτες γιὰ νερό κι' οἱ μάγεροι γιὰ ξύλα
καὶ τὰ μικρά αυτοτόπουλα νὰ σκάπτουνε τό μνήμα.
Μη μοῦ τὸ σκάψετε μακριὰ κοντὰ στό περιγιάνι.
νὰ μου χτυπᾶ ἡ θάλασσα τὴ νύχτα στό κεφάλι
Κι ἂν πᾶτε καὶ στὸν τόπο μας στὰ μέρη τὰ δικά μας.
κι ἄ σὰς ρωτήξ' ἡ μάνα μου κι ἡ σκύλα ἡ ἀδερφή μου
κι ἡ σκύλα ἡ ἀξαδέρφη μου κι ἡ ἀγαπητικὴ μου.
Πέτε τως πῶς παντρεύτηκα καὶ πήρα μιὰ γυναῖκα

κι ἦκαμα πλάκα πεθερά τῆ μαύρη γῆς γυναῖκα
τὰ χοχλακούδια τοῦ γιαλοῦ ἀδέρφια κι ἀξαδέρφια
Κι ὄντι ν' ἀσπρίσ' ὁ κόρακας καί γίνει περιστέρι
Τότες κι ἐγὼ θά ξαναρθῶ εἰς τὰ δικά μας μέρη.

Παραλλ. Κριάρης σ. 218. Μιχαηλίδης—Νουάρος 1928 σ. 79, 80 Κρητικά
Τόμ. Α'. Τεῦχ. Β. Γ' σ. 238, 7. Λαογραφία Τόμ. Δ' σ. 169, 58. Τόμ. Ι'.
Τεῦχ. Α. Β' σ. 24, 82. Προμηθεὺς Τόμ. Η'. φύλλ. 175. Τόμ. Θ'. φύλλ.
209. Κρητικὸς Ἀστὴρ Τόμ. Γ' σ. 399. Ζωγράφειος Ἀγών Τόμ. Α' σ.
300, 15. Ροδιακά σ. 123.

9 Ο ΧΑΡΟΣ ΚΑΙ ΤΣΗ ΚΑΛΟΓΡΑΣ ΟΙ ΘΥΓΑΤΕΡΕΣ

Καζαμογιώργης

Μιὰν καλογρά ἐλεύκαινε μὲ τρεῖς τῆ θυγατέρες
κι οἱ κόρες ἴσαν ἀμάθητες κι ἦταν καὶ κουρασμένες,
κι ἦσαν καὶ κάψες δυνατὲς ἐκεῖνεσας τσι μέρες,
— Ἀμέτε θυγατέρες μου, ἀμέτε σὸ περβόλι
ἀπού ἴναι τό τοιχείο ψηλό κι ἄνθρωπος δὲ σιμώνει.
Κι ὁ Χάροντας ἐπέρασε σάν ἄγριο γεράκι
σάν τό πουλί πὸ κελαιθεῖ καὶ δὲν μπορ' ἄ πετάξει.
— Ἰντα ἴχεις κι εἶσαι ἴσα κακός κι ἄνθρωπος σὲ φοβάται ;
— Ἐγὼ ἴμαι ὁ τρισσοχάροντας τοῦ λειβαδιοῦ χορτάρι
ἀπού τσι παίρνω τσι ψυχὲς μὲ τό μαργαριτάρι.
— Ἀφησε σκιᾶς τῆ μάνα μας ἐμᾶς σά μᾶσε πάρεις.
Τσιτών' ἢ μὰ τῆ χέραν τζη πάνω στο' ἀλλῆς κουμπίζει.
— Τ' εἶχετε θυγατέρες μου κι εἶστε βαρὰ κλαημένες ;
— Ὁ Χάροντας ἐπέρασε μάνα κι ἐλάβωσέ μας
μόνο νὰ τρέξεις στοῦ γιατροῦ γρήγορα γιάτρεψέ μας.
— Ὡφου τσι θυγατέρες μου σήμερο τσι παντρεύω
καὶ τό γαμπρό δὲν ἦξερα ἴπου ποῦ νὰ τόνε φέρω
ῶφου καὶ τὰ κενάργια μου τὰ καλολευκαμένα
σήμερο τὰ παραίτησά σσι τράφους ἀπλωμένα
ῶφου καὶ τό μπαμπάκια μου ποῦ τὰ κλωθα ἴνα μῆνα
κι ἐδὰ τὰ διαμοιράζονται τῶ καντηλιῶ ντως φτύλια
ῶφου καὶ τὰ μπαγκάλια μου ποῦ τὰ φαίνα ἴνα μῆνα
κι ἐδὰ τὰ διαμοιράζονται νὰ θέτουμε σὸ μνημα.

Παραμλ. Μιχαηλίδης—Νουάρος 1928 σ. 101 καὶ 102. Κρητικά Τόμ. Α'
Τεῦχ. Β. Γ' σ. 234. Ζωγράφειος Ἀγών τόμ. Β' σ. 72, 6. Προμηθεὺς τόμ.
Ζ, φύλλ. 145. τόμ. Α' φύλλ. 253.

10. ΤΑ ΚΑΛΑ ΑΔΕΡΦΙΑ

Φαίδρα Δρακάκη

Τρία πράματ' αγαπῶ στὸν κόσμον τὸν ἀπάνω.
Τὸ κότεργο ὄντε πορπατεῖ καὶ τ' ἄλλογ' ὄντε τρέχει
καὶ τ' ἀδερφάκια τὰ καλὰ σὰν εἶν' ἀγαπημένα.
Μὰ ὁ διάβολος ἐζήλεψε κι εἶπε νὰ τὰ χωρίσει
κι ἐγάπησε ὁ ὕστερος τοῦ πρώτου τὴ γυναῖκα.
—Σὰ θὲς κουριάδο ν' ἀγαπᾶς κι' ἄσπρα βυζᾶ νὰ πᾶνεις
τὸν ἀδερφό σου σκότωσε γυναῖκα νὰ μὲ πάρεις.
—Καὶ πέ μου ἴντ' ἀφορμὴ θὰ βρῶ γιὰ νὰ τόνε σκοτώπω ;
—'Αμέτε νὰ μοιράσετε ἐσεῖς τὰ δυὸ ἀδερφάκια.
Κι ὅπου μηλιά δροσομηλιά στὴν μπάντα σου τὴ ρίχτε,
κι ὅπου μηλιά ξερομηλιά στὴν μπάντα του τὴ ρίχτε.
Καὶ κείνος εἶν' λιγὸψυχος καὶ θὰ ξεμαχαιρώσει
καὶ θὰ τοῦ βρεῖς καλ' ἀφορμὴ γιὰ νὰ τόνε σκοτώσεις.
—Σὰ χάσω 'γὼ τ' ἀδέρφι μου ἄλλ' ἀδερφοὺ δὲν κάνω
σὰ χάσω τὴν κουριάδα μου μιὰ χάνω δέκα κάνω.

Παραλλ., Κριάρης σ. 329, 378. Μιχαηλίδης—Νονάρης 1928 σ. 45. Λαογραφία τόμ. Ε' τεύχ. Α.Β.Γ'.σ.132, 2, τόμ.θ' τεύχ. Α.Β'. σ. 206, 78. Χιτσάκ' Ἀνάλεκτα Κ. Κανελλάκη σ. 55 46. Ἐκλογαὶ Ν. Γ. Πολίτου σ. 110, 80. Ζωγράφειος Ἄγων τόμ. Α' σ. 154, 278. 289, 5—313, 42. Jeannarakis σ. 205, 267. Ζαμπέλιος σ. 732, 25. Θέρος Ἄγις σ. 90.

11. Ο ΠΝΙΓΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΛΗΚΑΡΓΙΟΥ

Μαρουκλοφωτεινή

Σαββάτο μέρα μίσεψε τ' ὄμορφο παληκάρι
νὰ νὰ πᾶ νὰ πλύνουν τὰ ὄζα στοῦ Ρήγα τὸ πηγάδι
Κι ἀπήτις τὰ ποπλύνανε ἐκάνανε σειρί
τὸ ξύλο καβαλίκεψε νὰ πάει στοῦ Μισίρι.
Κι ἀπήτις ἐπολάργαρε ἀπάνω ἀπὸ 'να μίλι
γυρίζει πίσω καὶ θωρεῖ τὸν μάρμπα ντου τὸ Γιάννη
—Μάρμπα βουήθηξέ μου δὰ μέσ' στοῦ γιாலὸ μὴ δώσω
κι ἄμα δὰ βγῶ 'πού τὸ γιாலὸ μπαξίσι δὰ σοῦ δώσω.
—'Αχου πριχοῦ ἐπρέπανε αὐτηνανὰ τὰ λόγια
πριχοῦ νὰ σὲ σκεπάσουνε δάκρυα καὶ μοιρολόγια
—'Αμε νὰ πῆς τ' Ἀφέντη μου νὰ πιάσει τὰ μουντάνια
κι ἡ μανα μου κι ἡ γι-ἀδερφή νὰ πιάσει γυρογιάλια,
Θωρεῖ 'ναν κῦμα κι ἔρχεται ἀπάνω φουσκωμένο
θωρεῖ καὶ τὸ παιδάκιν τζὴ ἀπάνω ξαπλωμένο.
—Παιδί μου ποῦ 'ν' τὰ χέργια σου ποῦ 'ναι ἡ κεφαλὴ σου ;
—Τὰ πόδια μου 'ναι τὰ κουπιὰ τὰ χέργια μου ἀντένες
κι ἡ κεφαλὴ μου στοῦ γιாலὸ καὶ τρῶν 'τηνε τὰ ψάργια.

Κι έναν πουλί καλό πουλί δέν ήθελε νά φάει
μόνο 'τραγουδίει κι ήκλαιγε τ' όμορφο παληκάρι
νά μὴν τὸ θάψ' ή μάνα ντου μόνο τὸ τρῶν' τὰ ψάργια.

12. Ο ΚΑΚΟΣ ΑΝΤΡΑΣ

Νυφικό Σακκαδοπούλα

Πέρα στὸν πέρα κάμπο ἀπού 'ναι τρεῖς ἐληές
ἐκειά 'ν' ή γι—ἐκκλησία πού πᾶν' οἱ κοπελιές.
Πάω κι ἐγὼ ὁ καημένος γιὰ νά λειτρουθῶ
νά κάμω τὸ σταυρό μου σὰν κάθε χριστιανό.
Πάω νά προσκηνήσω θωρῶ μιὰν κοπελιά
πού 'κανε τὸ σταυρό τζη κι' ήλαμπ' ή γι—ἐκκλησά.
Σκύφτω ρωτῶ τὸ διάκο.—'Πὸ πού 'ν' ή κοπελιά.
— 'Απού 'παέ κοντά 'ναι ἀπού τή γειτονιά
κι ἔχει καὶ γέρον ἄντρα κι ἔχει καὶ δυὸ παιδιά
τὸ ξνα στὴν ἀγκάλη καὶ τ' ἄλλο στὰ βυζά.
Καθημερνά τή δέρνει ὁ διπλοκερατάς.
Καὶ στὸ νερὸ τὴν πέμπει μὲ τὸ κοντὸ σκοινὶ
ν' ἀργήσει νά γεμίσει γιὰ νά τση βρεῖ ἀφορμή.
Πάει στὸν περβολάρη καὶ στὴν περβολαροῦ
— Δῶσε μου 'να σκοινάκι νά σώσω τὴ βουρλιά
καὶ νά γοργογεμίσω νά μὴ μὲ δεῖρ' ἀργά.
— Κόρη σαράντα δίπλες τὰ κάνεις τὰ μαλλιά
κόψε τὴν μιὰν πλεξούδα νά σώσεις τὴ βουρλιά
καὶ νά γοργογεμίσεις νά μὴ σὲ δεῖρ' ἀργά.
— Καλλιά νά φάει ὁ ἄντρας τοῦ τούρκου μπαλωτιά
παρὰ νά τὰ χαλάσω τὰ μαῦρα μου μαλλιά
Καλλιά νά φάει τὸν ἄντρα τοῦ τούρκου τὸ σπαθὶ
κι αὐτηνονά τὸ λόγο μὴν τότε ξαναπεῖς.

Παραλλ. Μιχαηλίδης—Νουάρος Δημ. Τραγοῦδια 190. Λαογραφία Τόμ. ΙΑ'. Τευχ. Γ'. Δ'. σ. 643, 4. Προμηθεὺς Τόμ. Η'. φύλλ. 181. Τόμ. Ι'. φύλλ. 240. Ζωγράφειος Ἄγων Τόμ. Α'. σ. 270, 3.

Α Γ Α Π Η Σ

1. Ο ΧΑΤΖΑΡΑΚΗΣ

Κλεάνθη Βεριγοπούλα.

Ὁ Χατζαράκης ὁ μικρὸς ὁ μικροχατζαράκης
δώδεκα χρόνους πολεμᾷ τὴν Ἄρετὴ νὰ πάρει.
Πέμπει τὴν μῆλο ρίχνει τὸ λογάρι καὶ πατεῖ τὸ
καὶ τσί μπροξενητάδες τοῦ ξυλιῆς τοῦ τσί φορτῶνει.
Καὶ βάνει τοῦ στοιχήματα ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ κάμει.
νὰ σπείρει καὶ τὴ θάλασσα σιτάρι καὶ κριθάρι.
Τότε νὰ πεντικοσταθεῖ καὶ μὲ τὸν ἕναν πόδα
νὰ σύρει κι ἀπὸ πίσω ντου τρικούβετο καράβι.
Πέρνουν ντονε τὰ κλάσματα στὴ μάϊσσας καὶ πάει.
— Δίδει σου ἡ μάνα μου ἑκατὸ κι ὁ κύρης μου διακόσα
κρυφὰ ποῦ τσί γονέους μου σοῦ δίδω πεντακάσα.
— Μὴ λυπηθεῖς τὰ γένεια σου κάτω μπαρμπερίσιέ τα.
Μὴ λυπηθεῖς τὰ νιάτα σου καὶ ντύσε τα γυναῖκα.
Πάρε βελόνα καὶ κλωστή κι ἀνέβα στὸν ὄντὰ τζη
ὡσάν ἀξιδερφοῦλα τζη καλὴ γειτόνισσά τζη
Πάει χτυπᾷ τὴν πόρτα τζη τὴν ὥρα ποῦ δειπνοῦνε.
— Ποιὸς ἦρθέ γιὰ τὴν Ἄρετὴ τὴ νυχτοπλουμισμένη ;
Ἄπο τὸν ἥλιο δροσερὴ ποῦ τὰ λουτρά καμημένη ;
— Ἐγὼ ἴμι ἡ γι—ἀξιδέρφη τζη ποῦ δὲ μὲ ἴδε ποτέ τζη.
Δώδεκα χρόνους πολεμῶ νὰ μάθω τὸ γκεργκέφι
κι ἄ δὲν τὸ μάθω σήμερο ἄντρας μου δὲ μὲ παίρνει.
— Πάρε τὴν Ἄρετοῦσα μου κι ἀνέβα στὸν ὄντὰ σου
σάν ἀδερφήδες θέστετε καὶ βάλε τὴ κοντὰ σου.
Στὴ σκάλα κειὰ ποῦ βγαίνανε ἕνα πλουμί κεντοῦσαν
κι ἕνα σκοποῦν ἐλέγανε καὶ γλυκοκελαηδοῦσαν.
καὶ κει ποῦ ποσπερίζανε καὶ κει ποῦ ξενυχοῦσαν
ἦρχιξ' ἡ κόρη κι ἦκλαιγε δρυμὰ κι ἀνεστενάζει.
— Τί ἴχεις ἀξιδερφοῦλα μου καὶ βαργιανεστενάζεις ;
— Τὰ φίδια μένουν στὰ βουνὰ καὶ τὰ θεργιὰ στοὺς κάμπους
κι ἐγὼ τὸ κακοροϊζικο ἀπόψε ποῦ θὰ μείνω ;
— Ἐβγῆτε βάγιες στρώσετε τὴ νυφικιά μου στρώση
καὶ βάλετε τὸ πάπλωμα ποῦ ἴχει τὸ Χατζαράκη.
Μέσαν ἐκεῖ στὸν ὕπνο τζη στὴ νειροφάνταξή τζη

ἤρχιξ' ἡ κόρη κι ἤκλαιγε δρυμά κι ἀνεστενάζει.

— Τί 'χεις ἀξადερφούλα μου καὶ βαργιανεστενάξεις ;

— Μέσαν ἐκεῖ στὸν ὕπνο μου στὴ 'νειροφάνταξή μου,

σέλινα σὰ νὰ μάζωνα πράσαν ἐπρασολόγου,

τὸν πράσινό μου σιντιγέ ὡσὰν νὰ τὸν ἐφόρου.

Καὶ τὸ μαργαριτάρι μου τρεῖς δίπλες στὸ λαιμό μου

κι ἓνα ζουμπὶ τριαντάφυλλο στ' αὐτί μου κρεμασμένο.

Ξεγυμνωμένο τὸ σπαθὶ εἰς τὸ προσκέφαλό μου.

— Σὰ θές ἀξαδερφούλα μου ξηγῶ σου τ' ὄνειρό σου.

Τὰ σέλινα 'ν' ἡ πίκρα σου τὰ πράσα 'ν' ὁ καημός σου

καὶ τὸ ζουμπὶ τριαντάφυλλο εἶναι ἡ παρθενιά σου

καὶ τὰ μαργαριτάρια σου τὰ δάκρυα ποῦ θὰ χύσεις.

Ξεγυμνωμένο τὸ σπαθὶ ἐγὼ 'μ' ὁ Χάτζαρης σου.

— Σὰν εἶσ' ὁ Χατζαράκης μου στάσου νὰ βλοηθοῦμε.

Τὰ παπουτσάκια ντου 'βαλε τὴ σκάλα κατεβαίνει.

— Δικιά νὰ σέ 'βρει μάνα μου ποῦ γίνηκες ρουφιάννα

κι ἀνέβασες τὸ Χάτζαρη ἀπάνω 'ποῦ τὴ σκάλα.

Καὶ μπαίνει καὶ στολίζεται καὶ βάνει ρεκαμάδα.

κι ἐπρόβαλε στοῦ βασιλιᾶ σὰ φωτερὴ λαμπάδα.

— Πῶς ἦτον 'Αρετοῦσα μου πῶς ἦτονε κερά μου

πῶς ἦτονε κι ἐκόπιασες μόνη σου στὸν ὄντά μου ;

— 'Ἡ κρίση σου 'τονε πολλή κι ἦρθα ἀμοναχὴ μου

ἕνας 'ποῦ τοῖ λεβέντες σου ἐπήρε τὴν τιμὴ μου.

Μηνύματα, μηνύματα στοῦ Χάτζαρη τὴν πόρτα.

— "Α δὲ τὴν πάρεις Χάτζαρη ἐγὼ θὰ τήνε πάρω

καὶ τὴ μικρὴ σου ἀδερφὴ σκλάβα τζη θὰ τὴ βάλω.

Παραλλ. Λαογραφία Τόμ. Ε'. Τεῦχ. Α.Β.Γ'. σελ. 195 Δ'. 'Αραβαντινὸς
σελ. 244, 446, Νεοελλ. 'Ανάλεκτα Τόμ. Α', σελ. 79, 15 Ροδιακά σ. 44.

2. ΤΑ ΤΕΡΤΙΠΙΑ ΤΟΥ ΕΡΩΝΤΟΧΤΥΠΗΜΕΝΟΥ

Νικολῆς Μαρῆς

Χίλια βενέτικα φλουργιὰ χίλια παλιὰ κοσάργια

νὰ πὰ νὰ φέρουν τὸ γιατρὸ δώδεκα παληκάργια.

Καβαλικεύγουν τ' ἄλογα σὰν τὰ πουλιὰ πετοῦνε

νὰ πὰ νὰ φέρουν τὸ γιατρὸ δὲν ξέρ' ἂν τόνε βροῦνε.

Στοὶ τρεῖς ἢ ὄρα τσὴ νυχτὸς ἐπήγανε στὴ χώρα

καὶ στοῦ γιατροῦ ἐτρέξεσαν τὴν ἰδιεμένη ὄρα.

— Βάστα γιατρὲ νὰ πάμενε γλήγορα στ' ἀρρωστάρη

καὶ τοῦ σεβντὰ τὰ γιατρικὰ βλέπε μὴν πᾶ τὰ σφάλεις.

— Μ' ἂν εἶν' σεβντὰς περυσινὸς μπορῶ νὰ τόνε γιάνω

μ' ἂν ἂν εἶν' περγιοπερύσινος δὲν ἔχω ἴντα τοῦ κάμω.

Τότες σηκώνετ' ὁ γιατρός πάει στὴ σπετσαρία.

— "Αν τόνε φτάξ' ἀζωντανὸ τοῦ κάνω λευτερία.

Δυὸ ὄρες πορπατοῦσανε στὸ μαυρισμένο δρόμο

και τ' ἄρρωστάρη ἴφηνε πῶς ἦτον ἕνας χρόνος.
 — "Ἀχη γιατρέ κ' ἴντα ἴκανες κ' ἴντα ἴν' ἡ ἄργητά σου
 κοντό δέ σου τὰ πλέρωνα κ' ἐγὼ τὰ γιατρικά σου ;
 "Ἄ δὲ σὲ φτάζουν τ' ἄσπρα μου γιὰ νὰ σὲ ἴποπλερώσω
 τὰ πλοῦτη καὶ τὰ ἔχει μου ὄλα θὰ σοῦ τὰ δώσω.
 Ἰποκάτω στέκει ὁ μαῦρος μου ἴσημοχαλινωμένος,
 μὰ πάρε τον καὶ γιάνε με καὶ μένα τὸν καημένο.
 Τότε σηκώνετ' ὁ γιατρός καὶ σὸ βασμό τ' ἄγγιζει
 μ' ἕνα ὀλόχρυσο τζεβρὲ τὰ δάκρυα ντου σφουγγίζει.
 — "Ἀχη γιατρε κ' ἴντα θωρεῖς κ' ἴντα ἴχεις καὶ βουρκώνεις ;
 γὴ ἴποθαμένο μὲ θωρεῖς κ' ἀπὸί μου τὸ χώνεις ;
 Τότε σηκώνετ' ὁ γιατρός— Δουλειὰ ἴχω θὰ μισέψω,
 καὶ φέρετέ μου τ' ἄλογο νὰ τὸ καβαλικέψω.
 Καὶ ὡς ἕκαβαλίκεψε κουμάντο τῶσε κάνει
 — Τρεῖς μέρες θὰ ἴν' ἄζωντανός κι ἀπὸί ἕνα ποθάνει.
 Καὶ στοῦ γιατροῦ τὸ μισεμὸ ἡ κόρη τὸ μαθαίνει,
 σταμνὶ νερό τση χύσανε ὥστε νὰ συνηφέρει.
 Κι ἀπήτις ἕσυνήφερε κ' ἦρθε στὰ λοϊκὰ τζη.
 — Δῶσε μου μὰ τὴν ἄδεια νὰ πάω στ' ἄρρωστάρη.
 — Δίδω σου ἴγὼ τὴν ἄδεια κι ἄμε μὰ μὴν ἄργήσεις.
 νερό δὲν ἔχει τὸ σταμνὶ νὰ φέρεις ἴπου τὴ βρύση.
 Δώδεκα μίλιαν ἦκοψε τὴν ὠρα τὸ κοράσο
 τὴ στράτα δὲν ἕκατεχε κ' ἐμπήκε ἀποῦ τὸ δάσο.
 — "Ἐ Θέ' μου ποῦ ἴσαι στὰ ψηλά κατέβα καὶ στὴ στράτα;
 καὶ ἴπέ μ' ἄν εἴν' ἄζωντανός ὁ νιός ἀποῦ μ' ἐγάπα.
 Ἰζωντανό θὰ τόνε βρεῖς καὶ τρέχα νὰ πηγαίνεις,
 κι ἄν τὸν ἐγάπας μπιστικὰ κι ἄν ἦθελα προσέχεις
 σὰν τὸ σγουρὸ βασιλικὸ ἦθελα νὰ τὸν ἔχεις.
 — Ἰλήθεια ἐμάλωνά τονε καὶ τοῦ ἴλεγα καὶ λόγια
 κ' ἐδὰ μὲ κουκλωθήκανε καημοὶ καὶ μοιρολόγια.
 Ἰκοπελιά ὡς ἦφταξε ἐβγήκε στ' ὄνταδάκι
 κ' ἦστασε καὶ τ' ἄχειλη τζη τοῦ λιακονιοῦ φαρμάκι..
 — Κάμετε τόπο οἱ ἄρχοντες καὶ κύκλο οἱ παπάδες
 νὰ μῶ νὰ δῶ τὸν ἄρρωστο ἀπ' ἄρρωστεῖ γιὰ μένα.
 Πιάνει τον καὶ σηκώνεται φιλεῖ τονε καὶ γιάνει.
 — "Ἐ τση πουτάνας τὸν ἴγιό τέχνη ποῦ τὴ μαθαίνει
 ὄντι νὰ θέλει τὸ φιλλὶ νὰ θέτει ν' ἀποθαίνει !

Παραλλ. Κρητικὰ Μελέται Α' σ. 162.

3. Ο ΣΙΟΡ ΤΖΑΝΑΚΗΣ

Καροπομιχάλσινα:

ἸΑφουκραστεῖτε νὰ σᾶς πῶ γιὰ τὸ σιὸρ Τζανάκη
 μὲ ἴντα νοῦ καὶ λοῖομὸ τὸ πῆρε τὸ Λενάκι.

Ίβάν' άλλαξές στολίζεται 'πό κεῖ περνοδιαβαίνει
καί τὸ βιολί στό χέρι ντου τὸ νοῦ τ' ἀθρώπου παίρνει.
Κι ἡ κόρη ὡς τὸν εἶδενε ἐρέχτει τὴ θωργιάν ντου.
καί στρώνει πάπλωμα χρυσὸ βγάνει τὴ στόριάν ντου
καί βγάνει τὴ μεσίτσα ντου μ' ὀλόχρυσο ζωνάρι
καί τὰ παπούτσα πού φορεῖ σύρμα μαργαριτῶ.
Μιὰν ταχινὴ τὸ λόγιασε χαιρετισμὸ νὰ πέψει
δαχτυλιδάκι ὀλόχρυσο π' ἀποκομὸ δὲν ἔχει.
Σὲ ταμπακέρα ὀλόχρυση βάνει τὸ δαχτυλίδι
καί μὲ χαρὰ τοῦ δούλου ντου κράζει καί τοῦ τὸ δίδει.
— "Ἄμε κι ἀνεκουρκούντησε μὲ τὴν ταπεινωσύνη
κι ἂν δεῖς κορίτσι νόστιμο δὸς του τὸ δαχτυλίδι.
Καί πάει κι ἀντικουρκουνᾶ μὲ τὴν ταπεινωσύνη.
Ἔθωρεϊ τὴ κι ἐκατέβαινε μόνο μὲ μιὰ βαίτσα
κι ἐβάστα καί στὴ χέραν τζη μαλαματένια βίτσα
— "Γεῖες καί χαιρετίσματα πού τὸ σιὸρ Τζανάκη
καί πέμπει σου χαιρετισμὸ χρυσὸ δαχτυλιδάκι.
Κι' ἡ κόρη ὡς τὸ ἤκουσε τὸ πρόσωπό τζη ὄρῶνει
καί τὸν καλὸ μας δουλευτὴ ξυλιές τότε φορτώνει.
— Καλῶς τονε τὸ δούλο μου μὰ ἤργησε λιγάκι.
— Καλῶς σὲ βρίσκ' ἀφέντη μου μὰ ἔρχομαι μὲ φαρμάκι.
Σιὸρ Τζανῆς 'νεστέναξε 'πό μέσα ντου καί λέει.
— "Ὅλο τὸ πράμα μου πουλιῶ, ἄλλος δὲν τὴν κερδαίνει.
— Πουλήσεις το, χαρίσεις το, τὴν κόρη δὲν τὴν παίρνεις.
Μιὰν ἀδερφή 'χει στὰ μακρὰ καί εἶναι παντρεμένη.
καί εἶναι χρόνοι δεκοχτῶ ἀπού 'ναι ποθαμαίνη
Καί βάλε γυναικίστικα ν' ἀλλάξ' ἡ φορεσὰ σου
κι ἄμε κι ἀνεκουρκούντησε σὰν τὴ δικολογιά σου.
Ἄ λόγος δὲν τὸν ἤφταξε κι ὁ λόγος δὲν τὸν φτάνει
καί μπαίνει καί στολίζεται καί βάνει 'να φουστάνι
χρυσοῦς φελουῦς στὰ πόδια ντου καί σὰν κορίσι πάει.
Καί πάει κι ἀντικουρκουνᾶ μὲ τὴν ταπεινωσύνη.
— "Ἄνοιξε δὰ Λενάκι μου, τὴ σημερινὴν ἡμέρα
καί τσ' ἀδερφή σου τὸ παιδί ἤρθεν ἀπού τὰ ξένα.
— "Ἐδε χαρὲς καί μπουρμπαδιές τὴν σημερινὴν ἡμέρα
καί τσ' ἀδερφή σου τὸ παιδί ἤρθεν ἀπού τὰ ξένα.
— Πάρε τὴνε Λενάκι μου καί στὸν ὄντὰ τὴ βγάλε
κρασὶ τὴν καλωτσάρισε καί γλύκισμα τσῆ βγάλε.
Πόσον καιρὸ σ' ἐβύζανε ἡ ξένη στὴν ἀγκάλῃ;
— Δὲν τὴ θυμῶμαι κεραθειὰ τὴ μάνα μου ψιχάλι.
'Ἀπού τὸ χέρι τὴν κρατεῖ καί στὸν ὄντὰ τὴ βγάνει
κρασὶ τὴν καλωτσάρισε καί γλύκισμα τσῆ βγάνει
καί στὴ δεξάν τζη τὴ μερὰ γυρίζει καί τὴ βάνει.
"Ὅστε νὰ μπεῖ κι ὥστε νὰ βγεῖ ἤτον αὐτὸς γδυμένος
κι ἀποκορφῆς τὸ πάπλωμα ἤτονε σκεπασμένος.
Κι ἀνεσκεπάζει καί θωρεῖ ἐκεῖά τὴ στόριάν ντου
ἴντα βαρὰ 'νεστέναξε τοῦ ξένου ἡ καρδιά ντου.

Σιὸρ Τζανῆς ἄνεστενάξε ἀπὸ καρδιάς καὶ λείει.

— Λενιώ ποιανοῦ ἔν' ἡ στόρια ποῦχεις ζωγραφισμένη ;

— Θωρῶ σε κι εἶσαι μπιστικιά καὶ θά σοῦ τὸ θαρρέψω
ἀπού νά μοῦ τ' ἀξῶς ὁ θιὸς καὶ νά τότε κερδαίσω.

Σιὸρ Τζανάκι ἀγαπῶ νά τότε κάμω ταῖρι
μὰ ἡ μάνα μου δὲν ἤθελε γιὰτ' ἦτονε κοπέλι

— Γιά δὲς πῶς τὴν κουκλώνομαι ἀπόψε τῆ στοργιά μου
καὶ τὸ Λενάκι τὸ χρυσὸ πού ἔναι στὴν ἀγκαλιά μου.

Κι ἡ κόρη ὡς τὸ ἤκουσε ἤπεσε λιγωμένη
σιὸρ Τζανῆς ἐλόγιασε πῶς ἦτον ποθαμένη.

Ἐννιά λογιῶ ἀθόνερο ἐβάστα ἔπου τὴν Πόλι
καὶ κειονὰ τοῦ βοήθηξε κι ἐξελιγῶθ' ἡ κόρη.

Καὶ σὰν ἐξελιγῶθηκε κι ἤρθε στὰ λοῖκάν τζη
πιάνει μαχαῖρι δαμασκί νά κάτσει στὴν καρδιάν τζη.

— Σιὸρ Τζανάκη μ' ἐβγαλες ἀπὸ τὴν ἀθρωπιά μου
καὶ πῶς θά δῶ τὴ μάνα μου καὶ τὴ δικολογιά μου;

— Σὲ ἓνα στόμα κι ἂν κουστει χρυσὸ μου Ἐλενάκι
μοῦδ' ἀθρωπος λογοῦμαι μπλιό μουδε σιὸρ Τζανάκης.

Τὴ σκάλα πού κατέβαινε στὴ μεσοσά καθίζει
— Νὰ σὲ ρωτήξω κερά θειά ὡσὰν παιδί σου πού ἔμαι

τὸ Ἐλενάκι τὸ καλὸ πῶς δέ σοῦ τὸ ζητοῦνε ;

— Καλὴ εἶν' ἡ θυγατέρα μου τσι δεητὲς κοπέλες
τσι δεκαπέντε πάτησε τὴ σημερινὴν ἡμέρα,
καὶ φερανέ μου μπροξενειά ἔπου τὸ σιὸρ Τζανάκη
τὸ χέρι μου δὲν ἤβαλα γιὰτ' ἦτον κοπελάκι.

— Θαμάζομαί σε κερά θειά τόπο πού τότε διώχνεις.

Ἄπ' ἀρχοντιὲς κι ἀπὸ τιμὲς κι ἂν εἶναι καὶ γιὰ πλοῦτη;

Ἄπού ἔχουνε στὸν τόπο μας τσι μέλισσες χιλιάδες
κι εἶναι καὶ τὰ περβόλια ντως γεμάτα πρασινάδες

— Ἰντα καλὰ μοῦ ῥμῆνεψες πού νάχεις τὴν εὐκὴ μου
ἀπού νά φτάξω νά σὲ ἔδῳ ὡς θέλει ἡ γι— ὄρεξή μου.

Πράσινα στρώσανε τσ' αὐλὲς κι ἔπαιξαν καὶ καμπάνες
καὶ τὴν ἔστεφανώσανε σαράντα δεσποτάδες.

Παραλλ. Κριάρης 1921 σ. 13. Κρητικὰ Τόμ. Α'. Τεῦχ. Α'. σελ. 48-
Κρητικαὶ Μελέται Α'. σελ. 197.

Προμηθεὺς Τόμ. Ι'. φύλλ. 221 Τόμ. ΙΑ'. φύλλ. 247. Κρητικὸς Λαὸς Τόμ.
Α'. σελ. 173. Ζωγράφειος Ἄγών Τόμ. Α'. σελ. 286, 15. Jeannarakis
σελ. 8, 13.

4. ΚΟΡΗ ΚΑΙ ΚΥΝΗΓΟΣ

Μελάνθη Χασαπλαδάκη

Μιὰν κοπελιά στὴ ροδαρὰ ἐκορφολόγα ρόδα
καὶ τὰ κορφολοήματα στὸν κόρφο τζη τὰ ἔτωνα

Καί κυνηγός ἐπέρασε διὰ λαγοῦ κυνήγι
 ζευγάρι ρόδα τσῆ ζητᾶ καὶ τέσσερα τοῦ δίδει.
 Κι' ἡ μάνα τζη τήνε θωρεῖ ἀπ' ἄργιο παραθύρι
 — Ἀκόμη δὲν ἐπόπλυνες μάλαμα καὶ ζαφεῖρι
 καὶ κρουσταλένια κοπελιά στὸ σπίτι νὰ γισήρεις ;
 — Ἦπλυνα ἄγῳ κι ἐπόπλυνα δὲν ἔχω μπλιὸ νὰ πλύνω
 μὰ κυνηγός μὲ κυνηγᾶ καὶ δὲν μπορῶ νὰ φύγω.
 — Διδῶξε τονε τὸν κυνηγὸ μπουμπούλα κοπελιά μου
 γιατί ἔχεις δώδεκ' ἀδερφούς κι εἶναι ντροπὴ κερά μου,
 Ναρθοῦν ἄργά κι οἱ δώδεκα σκιαέτι νὰ σέ κάμω.
 Ἔρχουντ' ἄργά κι οἱ δώδεκα σκιαέτι τήνε κάνει
 καὶ πιάνει ὁ ἕνας τὸ ραβδί κι ὁ ἄλλος τὸ βιτσάλι.
 Κι ἡ μάνα τζη τήν ἤδερνε μὲ τὸ μαργαριτάρι
 κι ὁ κύρης τση ὁ κερατᾶς μὲ τό'να ντου δαχτύλι.
 Τῆ νύχτα τὰ μεσάνυχτα ἡ κόρη ψυχομάχει
 κι ἡ μάνα τζη τσῆ φώνιαζε—«Τί κλαῖς καὶ δὲν κοιμάσαι ;»
 — Κι ἄ θές τὰ ρουχαλάκια σου κι ἄ θές τὰ πράσινά σου
 ἡ θές τὰ βελουδένια σου ποῦ σοῦφερ' ὁ καλός σου.
 — Μήδε τὰ ρουχαλάκια μου μήδε τὰ πράσινά μου
 μήδε τὰ ρουχαλάκια μου ποῦ μοῦφερ' ὁ καλός μου.
 Μόνο τὰ ρουχαλάκια μου τὰ ματωβουρωμένα
 Για νὰ τὰ δεῖ ὁ ἄγγελος πῶς εἶναι ἡματωμένα
 πῶς μοῦ τὸ ματωβούρωσε ἡ μάνα ποῦ μ' ἐγέννα.
 Μάνα κι ἐδὰ ῥχετ' ὁ Γιαννιός καὶ μὴν κακοκαρδίσει
 σύρνει τρακόσα φλάμπουρα κι ἐξήντα μακαράδες.
 Μάνα καὶ βάλε του φακὴ νὰ κάτσει νὰ δειπνήσει
 καὶ δός του καὶ γλυκὺ κρασί νὰ πιεῖ νὰ τραγουδήξει.
 — Στοῦ πεθεροῦ μου τὴν αὐλὴ σταυρὸ θωρῶ καὶ στέκει
 γιὰ ὁ πεθερός μου λάβηκε γιὰ ἡ πεθερά μου ἡ λάβη
 γιὰ ποῦ τὰ κουνιαδάκια μου κιανένα θὰ ποθάνει.
 Νὰ ζήσεις κεραμάστορα τίνος εἶν' τὸ κιβούρι ;
 — Ζῆσε κι ἐσὺ νὰ ζῶ κι ἐγὼ μὰ το' Ἀρετούσας εἶναι
 — Πλατὺ τὸ κάμε γιὰ χορὸ ψηλὸ γιὰ τὸ σεῖρι
 καὶ στὴ δεξιά τζη τὴ μερὰ ἄνοιξε παραθύρι
 Νὰ βγαίν' ὁ ἥλιος τὸ ταχὺ νὰ δίδει μεσημέρι
 καὶ νὰ κατέχ' ἡ Ἀρετὴ πότε νὰ καλοκαίρι.

Παραλλ. Κριάρης σελ. 307, 325, 326, 372. Μιχαηλίδης-Νουάρος Δ. Τραγουδία 40, 2. Λαογρ. Σύμμεικτα Περβολακίων Γ. Σπυριδάκη σελ. 7. Προμηθεὺς 1928 φύλλ. 95 Τόμ. Ζ' φύλλ. 151. Η' φύλλ. 174, 183. Θ' φύλλ. 206. Ζωγράφειος Ἄγων Τόμ. Α' σελ. 278, 3. 396, 16. Νεοελληνικὸν Ἀρχεῖον Τόμ. Α' Τεύχ. Β' σελ. 191, 11. Νεοελληνικὰ Ἀνάλεκτα Τόμ. Α' σελ. 84, 18. Ὡδεῖον Ἀθηνῶν σελ. 28. Ροδιακὰ σ. 124. Jeannarakis σ. 222, 286. Λαογραφία ΣΤ' σ. 556, 9. Θ' 172, 45. Κρητικαὶ Μελέται σελ. 19 καὶ 38.

5. Η ΣΟΥΣΑ

Μαρούλη Γ. Καζαμία

Τοῦ Κάστρου ἦταν ἡ Λιγερὴ τοῦ Κάστρου ἡ κοπέλα
πού 'γάπα τὸ Σαρῆ Μπαχρή στὰ πλοῦτη καὶ στὰ φρένα
Κι ἐπήγαινε στὸ σπίτι τῆς κάθε πρωὶ καὶ βράδου.
Κι ὁ ἀδερφός τση ὡς τὸ 'κουσε στὸ Κάστρο κατεβαίνει,
περνᾶ 'πού τοῦ Παληᾶ Χαρκιᾶ καὶ σάζει 'νά μαχαῖρι.
Τῆ νύχτα τὰ μεσάνυχτα τὴν πόρτα κουρκουοῦνε.
— Σηκώσου Σοῦσα Λιγερὴ κι ὁ ἀδερφός σου ἦρθε.
— Μὰ μένα τ' ἀδερφάκι μου στὰ ὄρη πού γυρίζει
γιὰ τὰ θεργιὰ τὸ φάγανε γιὰ Λιγερὴ τὸ 'ρίζει
— Σηκώσου Σοῦσα Λιγερὴ κι ἐγώ 'μαι ὁ ἀδερφός σου.
Μὲ τὸ γλυκὺ μὲ τὸ πρικὺ σηκώνεται κι ἀνοίγει
χρυσὴ καθέγλα τοῦ 'δωσε γυρίζει καὶ καθίζει.
— Βάλε μ' ἀδέρφι μου νερὸ νά πῶ τὸ διψασμένο
ἀπὸ τὸ δρόμο τὸν πολὺ πού 'μαι μπαῖλτισμένο.
Χρυσὴ κανάτα ἤπιασε νερὸ νά πᾶ' τοῦ βάλει
ἔχι ζεστὸ 'πού τὸ σταμνὶ κρυγιὸ 'πού τὸ πηγᾶίδι.
— Μὰ 'γὼ νερὸ σοῦ ζήτηξα, μὰ 'γὼ νερὸ δὲ θέλω.
Γιὰ πέ μου Σοῦσα Λιγερὴ στὴν κλίνη σου ποιὸς εἶναι ;
— 'Αδέρφι μου 'ννερεύεσαι γῆ μπὰ κακοφορᾶσαι ;
Μὴ μπὰ θαρρεῖς ἀδέρφι μου πῶς κάνω τσι δουλειές σου ;
ἀπού κρατοῦνε τὰ χωργιὰ οἱ γι ἀγαπητικές σου ;
Βγανει τὸ μαχαϊράκι ντου ἀπ' ἀργυρὸ φουκάρι
ψηλά ψηλά τὸ σήκωσε καὶ στὴν καρδιὰ τση 'βῆρει.
Κι ἀπὸ τὸ θρήνο τὸν πολὺ πούκαμε τὸ κορμί τῆς
ἔσειστηκε ἡ κλίνη τῆς κι ἤκουσε τὸ πουλί τῆς
Παίρνει τὴν ὁ Σαρῆ Μπαχρῆς στὴ μάνας τση τὴν πάει
κι ἡ μάνα τζ' ὄσιπου νά τὴ δει σῦρνει φωνὴ μεγάλη.
— Γιὰ πέ μου θυγατέρα μου ποιὸς σ' ἔκαμ' ἐτσὰ χάλι ;
— 'Ο γιόκας σου μανούλα μου ὁ μοσκοκανακάρης,
Παίρνει τὴν ὁ Σαρῆ Μπαχρῆς καὶ στοῦ κυροῦ τῆς πάει.
'Ο κύρης τση ὄσιπου νά τὴ δει σῦρνει φωνὴ περίσσα
μηλιές ξεριζωθήκανε δέντρα καὶ κυπαρίσα
— Γιὰ πέ μου θυγατέρα μου ποιὸς σ' ἔκαμ' ἐτσὰ χάλι ;
— 'Ο γιόκας σου πατέρα μου ὁ μοσκοκανακάρης.
Παίρνει τὴν ὁ Σαρῆ Μπαχρῆς καὶ στοῦ γιατροῦ τὴν πάει.
— Γιατρὲ κι ἂν εἶσαι ἱκανός γιάνε το τὸ κορμί μου
κι ἂ θές καὶ λίρες ἑκατὸ ἔχει τσι τὸ πουλί μου.
'Α θές καὶ λίρες ἑκατὸ κι ἂ θές καὶ πεντακόσες
ἔχει τσι ὁ Σαρῆ Μπαχρῆς ἂν εἶναι κι ἄλλες τόσες.
— Μὰ στοῦ θανάτου τσι πληγες βοτάνια δὲ χωροῦνε
μηδὲ γιατροὶ γιατρεύουνε μὴδ' ἄγιοι βοθηοῦνε.

—'Αμέτε θάψετε τηνε μέσ' στην 'Αγιά Βαρβάρα
έκειά που θάφτουνε τσί νιές και τσ' άραβωνιασμένες
έκειά τσί συνορόνυφες τσ' άδικοσκοτωμένες.

Παραλλ. Κριάρης 1921. σ. 303. Μιχαηλίδης—Νουάρος Τόμ.Α'.σ. 17. Λαο-
γραφ. Τόμος Στ' Τεϋχ. Γ' Δ' σελ. 566, 17. Προμηθεύς Τόμ. Θ' φύλλ. 205
Τόμ. ΙΑ' φύλλ. 242. Παχτικός σελ. 31, 25. Κρητική Μέλισσα σελ. 14. Θρα-
κικά Τόμ. Γ' σελ. 285, 6. Ροδιακά σ. 44.

6. Η ΚΑΤΑΡΑ

Μαρουκλωφωτεινή

Πέρα στην πέρα γειτονιά πέρα στην πέρα ρουβα
έκειδά έκατοίκησε μιά γραϊα μ' ένα γέρο.
Εΐχαν έναν κακό σκυλι κι έναν καλό κορίτσι
κορίτσι κρυφοφίλητο και κρυφαγαστρωμένο.
Τσί μήνες έλογάριαζε που 'τον' άγαστρωμένο
ποιδό μήνα έγαστρώθηκε ποιδό μήνα δά γεννήσει.
— 'Απρίλη, Μάη δροσερέ Γενάρη και Φλεβάρη,
Φλεβάρη κι άνοιξέ μου τσι τσι ρώγες τώ βυζώ μου
για νά βυζάνω τó παιδι και νά τó μεγαλώσω
Και νά τó πέψω στο σκολειό τά γράμματα νά μάθει.
Νά πιάσει μπένα και χαρτί τά πάθη μου νά γράψει
θέ μου και πλώρωσέ τοτε τó νιό άπου μ' έγάπα
άπου μ' έφίλιε κι ήλεγε ποτέ ντου δέ μ' άρνεται.
'Από ψηλά νά γκρεμιστεί και χαμηλά νά δώσει.
χιλίες βελόνες και καρφιά κι ύπάνω νά καρφώσει
Και νάρθουν δεκοχτώ γιατροί και δώδεκα δασκάλοι
και δεκοχτώ γραμματικοί νά γράψουν τσί γιαράδες.
Κι έγώ διαβάτα νά γενώ διαβάτα νά περάσω
— Καλώς τά κάνετε γιατροί καλώς τά πολεμάτε
κι άν κόβγουν τά νυστέργια σας κρέας νά μη λυπάστε
'Ηφαν άγώ λινο πανί πήχες σαραπέντε
Τσί δέκα βάνω για ξαντό και δέκα για τά φυύλια
και τ' άλλο τ' άποδέλοιπο βάνω για τ' άνεβόλι.
— Μωρή δέν είχες δικαστή νά πās για νά με κρίνεις ;
μόνο μ' άφηκες στο θεό άπου τά δίκια κρίνει ;
— Μά στο θεό σ' άφήνω 'γώ μ'ά στο θεό άντά μου
άπου 'ναι δίκαιος κριτής νά κόψει τόν νταζά μου
Κι έτσά 'ναι χαηδεμένο μου άπ' άγαπά και χάσει
και φαίνονται του τά βουνά και πάνω κάτω πάοι.

Παρ. Κριάρης 1921 σ. 256. Μιχαηλίδης - Νουάρος Δ. Τραγουδία σ. 54 και
56. Λαογραφία Τόμ. Β' Τεϋχ. Δ' σ. 591, 5. σ. 592, 2. Τόμ. Η' Τεϋχ Α-Β' σ.
89, 13. σ. 526, 3. Χιακά 'Ανάλεκτα Κ. Κανελλάκη σ. 49, 39. Προ-
μηθεύς Τόμ. Ι' φύλλ. 226. 'Εκλογαί Ν. Γ. Πολίτου σ. 161, 128. Ζωγρά-
φειος 'Αγών Τόμ. Α' σ. 124, 193. Jeannarakis σ. 199, 262. Ζαμπέλιος
σ. 741, 29. Θρακικά Τόμ. Γ' σ. 271, 25. Ροδιακά σ. 128.

7. ΤΑ ΜΑΓΙΑ

Φαίδρα Δρακάκη

- Πάρε μου μάνα την Ξανθή την είδα 'ψές στη βρύση.
— Γιέ μου κι αν είν' πολλά φτωχή και πράμα νά μην έχει ;
— Μάνα κι οντε την είδα 'γώ χρυσοῦς φελούς εφόργιε ποκάμισο όλοτσάμπωτο 'πού τὸ μαργαριτάρι δαχτυλιδάκι όλόχρυσο με τίμιο πετράδι.
— Γιέ μου κι αν είναι ώς τὸ λές νά πέψω νά την πάρεις Πέμπει βαδάρους δώδεκα σαράντα μπροξενήτρες. Σαράντα μέρες κάνουνε τσί σκάλες ν' άνεβοῦνε κι άπάνωσ οσιί σαρανταδυὸ τή Λιγερή θωροῦνε.
— "Ιντα 'στε σείς γραμματικοί κι 'ιντα 'στε σείς βαδάροι ;
— 'Ο βασιλιάς μδς ήπειπε γυναίκα νά σέ πάρει.
— "Αν εἶστε σείς τοῦ βασιλιά κι αν εἶστε σείς τοῦ Ρήγα, άλλιδῶς βάνω τσί βάγιες μου ξυλιές νά σᾶς σέ δώσουν και βάνω και τσί σκύλους μου νά σᾶς σέ ποζωγξουν. Σάν κάμ' ό κάκαβος αύθό κι ή άστοιβίδα λάδι έτοτεσά κι ό βασιλιάς τή Λιγερή θά πάρει. Δίδει βιτσά τοῦ μαύρου ντου στή βρύση κατεβαίνει και βρίσκει τσ' άτσιγγάνισες πού κάνουνε τὰ μάγια
— Πόσα ξοδιάζεις βασιλιά τή Λιγερή νά πάρεις ;
— Ξοδιάζω χίλια μετρητά και χίλια μετρημένα ξοδιάζω και τὸ μαῦρο μου 'σημοχαλινωμένο.
'Ο βασιλιάς στο σπίτι ντου οσιή Λιγερής τὰ μάγια. Τή νύχτα τὰ μεσάνυχτα την πόρτα κουρκοῦνοθνε.
— "Αν εἶσαι διάβης πέρασε κι αν εἶσαι χάρος στάσου κι αν εἶσαι κείνη π' άγαπῶ άτά 'ν' ό σταῦλος κι έμπα.
— "Ανοιξε σκύλου γέννημα κι άνοιξε σκύλας γέννα τὰ μάγια σου τὰ δυνατά στήν πόρτα σου μ' έφέραν.

Παραλλ. Μιχαηλίδης—Νουάρος Δημ. Τραγοῦδία σ. 167, 25. Λαογρα-
γφία Τόμ. Η'. Τεῦχ. Α.Ρ'. σ. 78, 7. Τόμ. ΙΑ'. Τεῦχ. Α'. Β'. σ. 162, 8. Ζω-
ράφειος 'Αγών Τόμ. Α'. σ. 392, 5. Προμηθεὺς Τ. Ε'. φύλλ. 98.

8. ΚΟΡΗ ΚΑΙ ΝΕΟΣ

Μαριγῶ Παπαδάκη

- Κόρη και νέος όμιλοῦν από τὸ παραθύρι
ό νέος τὸ φιλι ζητᾶ κι ή κόρη δαχτυλιδί.
— Μήπως με ξέρεις χρυσοχό νά κάνω δαχτυλιδία ;
Γιὰ νά τὰ δίδω 'δῶ κι εκεί για μάτια και για φρύδια ;
— Μήπως τὸ ξέρεις τὸ φιλι πολλοί νά τὸ δωροῦνε ;
Και νά τὸ δίδουν 'δῶ κι εκεί γνώμη για νά θωροῦνε ;
Πέρασ' άργά στο σπίτι μας πέρασε στήν αύλή μας.
— Πού ξέρω 'γώ τὸ σπίτι σας πού ξέρω την αύλή σας ;

— Τρία παράθυρα θά δεις ἀσημοκουκλωμένα
Τὸ πράσινο ἔν' τῇ μάνας μου τὸ μαῦρο τοῦ ἀδερφή μου
κεῖνο τὸ κατακόκκινο ἐκείνονά ἔν' ἐμένα.
Βρίσκει ἀφορμὴ τῇ μάνας τῆ κι αἰτία τοῦ κυροῦ τζη.
— Νὰ πάρω μάνά τὸ κερί νὰ πάρω τὸ διπλέρι
νὰ στρώσω ν' ἀποκοιμηθῶ νὰ μοῦ διαβοῦν οἱ πόνοι.
— Ἄψετε βάγιες τὸ κερί ἄψετε τὸ διπλέρι
νὰ πᾶτε νὰ τῆ στρώσετε νὰ τῆ διαβοῦν οἱ πόνοι.
— Ἄφης τοι μὰ τοὶ βάγιες μας καὶ κουρασμένες εἶναι
ὄλημερίς στὸ πλύσιμο καὶ πᾶς ἄργά σι' ἀρδάχι
κι ἐγὼ θά πᾶ νὰ κοιμηθῶ νὰ μοῦ διαβοῦν οἱ πόνοι.
Τὴ νύχτα τὰ μεσάνυχτα ἐκούστηκ' ἡ λαλιὰ τζη.
— Κόρη μου ἴντα ἔν' τὰ χάχανα κι οἱ κτύποι τῶ χερσιῶ σου ;
— Δικιά νὰ βρεῖ τὴν κατά μας αὐτὴ καὶ τὴν ὁρὰ τζη
καὶ ἤσθησέ μου τὸ κερί κι ἤσθησε τὸ διπλέρι
— Μαγάρ ὅς εἶν' τῇ κάτας μας κι ὅς εἶν' τοῦ κατσουλιοῦ μας.
μὴν εἶναι σφιχταγκάλισμα καὶ θά σὲ θανατώσω
Κι ὁ νέος ἐκατέβαινε ἔπου τὴ μεγάλη σκάλα
κι ἐχτύπα κι ἐκαυχόντονε κι ἐφώνιαζε μεγάλα
— Ἔδε κορμὶ τὸ ἑγκάλιασα ἔδε βυζὰ τὰ φίλιου.
— Μὴν τοῦ πιστεύγετ' ἄρχοντες καὶ ψοματάρης εἶναι.
στὸ σταθλον ἐκοιμήθηκε τὴ σκύλαν ἐγκαλιάστη.
— Μὰ νᾶθελα τοὶ παίρνω ἔγω ὅσες κι ἂν ἀγαπήσω
τὸ σπίτι μας σάν τ' ἄχερα ἤθελα νὰ γεμίσω.
Στὸ Κάστρο ἔχω μόνον δυὸ καὶ στὴν Ἀθήνα δέκα
καὶ στὴ Κωνσταντινούπολι παιδιὰ μὲ τὴ γυναῖκα.

Ροδιακά σ. 137.

9. ΤΟ ΛΕΝΙΟ

Μαρούλη Γ. Καζαμία

Ἐναν πουλάκι κελαηδεῖ στὴν Πισκοπὴ στὴ βρύση
δὲν κελαηδεῖ γιὰ τὸ νερὸ μὴδε καὶ γιὰ τὴ βρύση,
μὰ κελαηδεῖ γιὰ τὸ Λενιὸ πού πάει νὰ γεμίσει.
Ὁ Σφακιανὸς τὴνε θωρεῖ ἀπὸ τὴν κάμερά ντου.
— Ἔδε κοπέλα ὁμορφὴ καὶ νὰ ἔτον ἐδική μου
νὰ χτίσω πύργο στὴν αὐλὴ κι ὀλόχρυση καμάρια
νὰ μὴν προβάλει νὰ τὴ δεῖ ἥλιος μὲ τὸ φεγγάρι
— Πήγαινε λέω Σφακιανὲ πήγαινε στὴ δουλειὰ σου
μὴν πιάσω πέτρα πού τὴ γῆ νὰ κάψω τὴν καρδιά σου.
— Ἐχετε γιὰ Λενάκι μου καὶ στὰ Σφακιά δὰ πάω
νὰ πᾶ νὰ φέρω Σφακιανούς γιὰ νᾶρθω νὰ σὲ πάρω,
Τρεῖς μέρες ἀνεμάζωνε ἀδέρφια κι ἀξαδέρφια.

Τὴ νύχτα τὰ μεσάνυχτα τὴν πόρτα κουρκουνοῦνε.
 —"Ἄνοιξε δὰ Παπᾶ Χατζῆ κι οἱ συμπεθέροι σου ἴθραν
 —Μὰ γὼ ἔτοῦτο τὸν καιρὸ συμπεθεριὸ δὲν κάνω.
 —"Ἄνοιξε δὰ Παπᾶ Χατζῆ κι οἱ γι ἀζαδέρφοι σου ἴθραν.
 Τρακόσες δέκα μπαλωτιές ἐπαίξανε στὴν πόρτα
 κι ἐμπήκαν κι ἐγυρέψανε ὡς καὶ τσῆ γῆς τὰ χόρτα.
 Στὴ μέσα μέσα κάμερα τὸ βρῆκαν τὸ Λενάκι
 μὲ διὸ χρυσᾶ παπλώματα τὴ βρῆκαν σκεπασμένη.
 —Σηκώσου δὰ Λενάκι μου νὰ βάλεις τὰ λιγνά σου
 στὴ μέση στὸν Παράδεισο θὰ πάει ἡ ἀφεντιά σου
 —Σηκώσου δὰ Παπᾶ Χατζῆ νὰ δώσεις τὴν εὐκὴ σου
 στὴ μέση στὸν Παράδεισο θὰ πάει τὸ παιδί σου.
 Μήδ' οἱ γι ὀχτῶ περάσανε μήδε κι οἱ δεκαπέντε
 κι ἐφέρανε τσῆ Παπαδιάς τὸ ἄγριο χαμπέρι
 —Λενιό μου, πού σ' ἐστόλιζα καὶ σ' ἔπεμπα στὴ βρύση
 κι ἐσοῦντο τὸ κορμάκι σου ὡσάν τὸ κυπαρίσι
 Λενιό μου πού σ' ἐστόλιζα καὶ σ' ἔβγανα στὸ δῶμα
 κι ἐσοῦντο τὸ κορμάκι σου ὡσάν τὸν καλαμιῶνα
 Λενιό μου πού σὲ στόλιζα μὲ λίρες μὲ νταούλια
 κι ἐδὰ σ' ἐπῆρ' ὁ Σφακιανὸς καὶ μοῦ ἴφηκε κσοῦδια.

Παραλλ. Κριάρης 1921. σ. 298. Κρητικά Τόμ. Α' Τεῦχος Β' σ. 236, 6.
 Jeannarakis σ. 181, 245. Προμηθεὺς Τόμ. Η'. φύλλ. 390 Κρητικὸς Ἀστὴρ.
 Γ'. σελ. 519.

10. ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟΥ

Καζαμογιώργης

— "Ἦκουσα πῶς ἐρρώστησες βασιλικὲ κιτράτε
 κι ἤθελα νάρθω νὰ σὲ δῶ μὰ ἡ γι—ἐντροπή μ' ἐκράτιε
 — Τὴν ἄλλην χαηδεμένο μου σὰ δὰ ξαναρωστήσω
 τρέξε τὸ γληγορῆτερο πριχοῦ νὰ ξεψυχήσω.
 Κι ὄντε περνᾶς στὴν πόρτα μας χτύπησε τὸ φελό σου
 καὶ ρώτηξε τὴ μάνα μου.—Κερά καὶ πού 'ν' ὁ γιός σου ;
 Καὶ κείνη θὰ σ' ἀποκριθεῖ μὲ μίαν καρδιά θλιμμένη
 — Στὴν κάμερα τὸν ἔχουνε καὶ λῶπως ἀποθαίνει.
 Δεξὰ θὰ μπεις στὴν κάμερα ζερβὰ δὰ βρεῖς τὸ στρῶμα
 σκύψε καὶ φίλησέ τονε στ' ἀχείλη καὶ στὸ στόμα
 — Κι ὄντε δὰ βγεῖ ἡ ψυχούλα μου κάτω ἀνεβόλασέ με
 καὶ ζήτηξε τσῆ μάνας μου ρουχα καὶ στόλισέ με.
 Στόλισε τὸ γελέκι μου βασιλικούς καὶ ρόδα
 γιὰ νὰ μοῦ λέν' οἱ κοπελιές ὁμορφα μοιρολόγια.
 Στόλισε τὸ γελέκι μου ρόδα καὶ μαντζουράνες
 γιὰ νὰ μοῦ λέν' οἱ κοπελιές ὁμορφες μαντινιαδες.
 Στόλισε τὸ γελέκι μου σαφὴ βασιλικάκια
 γιὰ νὰ μοῦ λέν' οἱ κοπελιές ὁμορφα τροπαράκια.

Κι ἀπήτις μὲ ποθάψουνε καὶ ψάλλουν οἱ παπάδες
 σύρε μικρὴ μου μιὰ φωνὴ νὰ σβύσουν οἱ λαμπάδες.
 Κι ἀπήτις μὲ περάσουνε τ' "Αἶ Γιωργιοῦ τὴν πόρτα
 σύρε μικρὴ μου μιὰ φωνὴ νὰ μαραθοῦν τὰ χόρτα.
 Κι ἀπήτις μὲ περάσουνε τ' "Αἶ Γιωργιοῦ τὴ σκάλα
 σύρε μικρὴ μου μιὰ φωνὴ περισσὰ καὶ μεγάλα
 Κι ἀπήτις μὲ περάσουνε στοῖς Παναγιαῖς τὴ μέση
 σύρε μικρὴ μου μιὰ φωνὴ νὰ μαραθεῖς νὰ πέσεις.
 Κι ἀπήτις μὲ περάσουνε ἀπὸ τὴ γειτονιά σου
 ἔμπα κρυφὰ τοῖς μάνας σου καὶ κόψε τὰ μαλλιά σου.
 Καὶ βάλε μου τα στοὺς λαιμοὺς νὰ τὰ φορῶ στὸν "Αἶδη
 γιὰ νὰ θαρρῶ ἀγάπη μου πῶς ἤμασταν ὁμάδι.
 Ὡσὰν θὰ μὲ ποθάψουνε καὶ φᾶν τὰ κόλυβα μου
 φάε καὶ σὺ μακάρισε καὶ πὲ καὶ τ' ὄνομά μου.
 Κι ἀπήτις μὲ ποθάψουνε καὶ πάρουν τὴ σκαλίδα
 σύρε μικρὴ μου μιὰ φωνὴ νὰ κατεβεῖς στοὺς μνήμα.
 Κι ἀπήτις μὲ ποθάψουνε καὶ πάρουν τὴ παλάμη
 σύρε μικρὴ μου μιὰ φωνὴ νὰ κατεβεῖς στὸν "Αἶδη.
 Καὶ σὰ θὰ δεῖς τὸ μνήμα μου καὶ βγάλει χορταράκια
 περικαλῶ σε βγάλε τα μὲ τ' ἄσπρα σου χεράκια.
 Καὶ σὰ θὰ δεῖς τὸ μνήμα μου καὶ βγάλ' ἀχινοπόδια
 περικαλῶ σε βγάλε τα μὲ τὰ χρυσὰ σου πόδια.

Παραλλ. Λαογρ. Τόμ. Δ' Τεῦχ. Γ' Δ' σελ. 696, Γ' Λαογρ. Τόμ. ΙΑ' Τεῦχ.
 Α. Β. σελ. 199, 11. Προμηθεύς Στ' φύλλ. 131. Τόμ. Η', φύλλ. 186. Κρητι-
 κός Ἀστὴρ Ε' σελ. 37. Νεοελλ. Ἀρχεῖον Τόμ. Α' Τεῦχ. Β' σελ. 192, 13--

11. ΚΟΡΗ ΚΑΙ ΒΟΣΚΟΣ

Μαρουκλοφώτεινῃ

Τὸ μῆλο τὸ δροσόμηλο ὄντι νὰ ὠριμάσει
 γιὰ κοτυφὸς τὸ τσίμπησε γιὰ πέρδικα τὸ τρώει.
 Ἔτσά 'ν' καὶ πᾶσα κοπελιά σὰν ἔρθει τοῦ καιροῦ τῆς
 βρίσκει ἀφορμὴ τοῖς μάνας τοῖς καὶ αἰτία τοῦ κυροῦ τῆς.
 —Μάνα στή μέση δὲ χωρῶ στήν ἄκρα τῶν' οἱ ψύλλοι
 καὶ ἄ θέσω στὰ προσπόδια σας τσουρῶ καὶ πάω κάτω.
 Μὰ στρώσετέ μου στήν αὐλὴ ὄξω στοὺς φεγγαράκι
 γιὰ νὰ γρικῶ πουλιοῦ λαλιά καὶ πέρδικας κανάκι.
 Καὶ νὰ γρικῶ καὶ τοῦ βοσκοῦ ὄντε γλυκοσφυρίζει
 καὶ ὄντε λαλεῖ τὰ πρόβατα καὶ ὄντε τὰ 'πογουρίζει.
 Τὴ νύχτα τὰ μεσάνυχτα σηκώνει' ὁ μπαμπὰς τῆς
 καὶ ξεσκεπάζει καὶ θωρεῖ τέσσερα ποδαράκια.
 Τὰ διὸ 'σαν ἀσιβάνωτα τὰ διὸ στιβάνωμένα
 καὶ εἶχαν καὶ τὰ στιβάνια ντου χιλίων λογιῶν πεδουλίαι
 καὶ σκίλινα καὶ κάτινα καὶ γύτσικα καὶ πρόβγια.

Τοῦ σαμαμύθου τὴν ὄρᾳ εἶχε στιβανωδέτες.
Καὶ ξεσκεπάζει καὶ θωρεῖ καὶ δύο κεφαλάκια
τὸ 'να 'τον ἀμπαρμπέριστο τ' ἄλλο μπαρμπερισμένο.
Κόρη βοσκὸν ἐγάπησε κόρη βοσκὸν ἐπῆρε.
Δὲν τὸν ἐπῆρε δάσκαλο νὰ βάνει καὶ καρτσόνια
καὶ νὰ κοιμᾶται κάθ' ἄργᾳ στὰ χάσικα σεντόνια.

Παραλλ. Κρητικά " Ἀσματα Κριάρη 1921 σελ. 367. Προμηθεὺς Τόμ. Ζ' φύλλ. 152 Ἐκλογαὶ Ν. Γ. Πολίτου σελ. 154, 112. Κρητ. Ἀσματα Jean-Parakis σελ. 217, 280. Βλαστός σελ. 78. Ε' Ὁδεῖον Ἀθηνῶν σ. 86.

12. ΤΟΥΡΚΟΠΟΥΛΑ ΚΑΙ ΡΩΜΗΟΣ

Μαρούλη Γ. Καζαμία

Σύμφωνοι ἐπομείναμε δίχως κιανένα πρᾶμα
σὲ κάθε πόστα καὶ σὲ δυὸ νὰ πέμπωμ' ἓνα γράμμα.
— Δυὸ πόστες ἐπεράσανε δὲν ἤλαβα 'να γράμμα
νελόγο τὸ κατάλαβα πῶς δὰ συμβαίνει πρᾶμα.
Σησώνομαι 'τοιμάζομαι μιὰν Παρασκὴν ἡμέρα
νὰ πᾶ 'νὰ δῶ τὴν ἀγαπῶ νὰ πάρ' ὁ νοὺς μ' ἀέρα.
Στὴ γειτονιάν τζη πέρασα ἓνα Σαββάτο βράδυ,
κι ἤβηξα κι ἐξερόβηξα κι ἐπρόβαλε μιὰν ἄλλη.
— Ξέρω το χριστιανάκι μου ἦρθες γιὰ τὸ Καντίνι
μὰ ἡ μάνα τζη τὴν ἤπηρε καὶ πάει τὴ στὴ Σμύρνη
— Καὶ γιάντα δὲ μοῦ τὸ 'λεγε γῆ νὰ μοῦ τὸ μυνήσει ;
Πῶς ἴλα ξεχωρίσωμε νὰ μοῦ ξελησημονήσει ;
— Ὁρκο θὰ κάμω στὸ χαρτί ν' ἀμνώξω στὴ θεότη
δὲν κάνω μπλιὸ ἀγαπητικιά σὰν ἤχασα τὴν πρώτη.
— Μὴν κάμεις ὄρκο στὸ χαρτί μὴ μνώξεις στὴ θεότη
κι ἀγάπη κι ἄλλη βρίσκεται ἢ γ' ἴδια σὰν τὴ πρώτη.
Στέκει καὶ κουβεντιάζουνε κι ἀνοίγει του τὴν πόρτα
κι ἐμπήκε κι ἐχορέψανε μιὰ σοῦστα καὶ μιὰν πόρκα.
— Δυὸ μαντιάδες μοῦ 'πε κειὰ π' ὥστε νὰ ζῶ καὶ νὰ 'μαι
χίλιες χιλιάδες νὰ γρικῶ μέσ' στὴν καρδιά μου θᾶνα
— Σὰ θέλεις χριστιανάκι μου νὰ πάρεις τουρκοπούλα
ἄμε νὰ βάλεις τὰ στενὰ νὰ βγάλεις τὴ βρακούλα
Ἄμε νὰ βάλεις τὰ στενὰ νὰ βάλεις καὶ καπέλο
τὴν πίστη μου ν' ἀπαρνηθῶ καὶ νὰ σὲ πάρω θέλω.
— Νὰ βάλω θέλω τὰ στενὰ νὰ βγάλω τὸ γελέκι
τὴν πρώτη μ' ἀγαπητικὴ τὴ λέγανε Μελέκη

13. ΠΑΡΑΠΟΝΑ

Μαρούλη Γ. Καζαμία

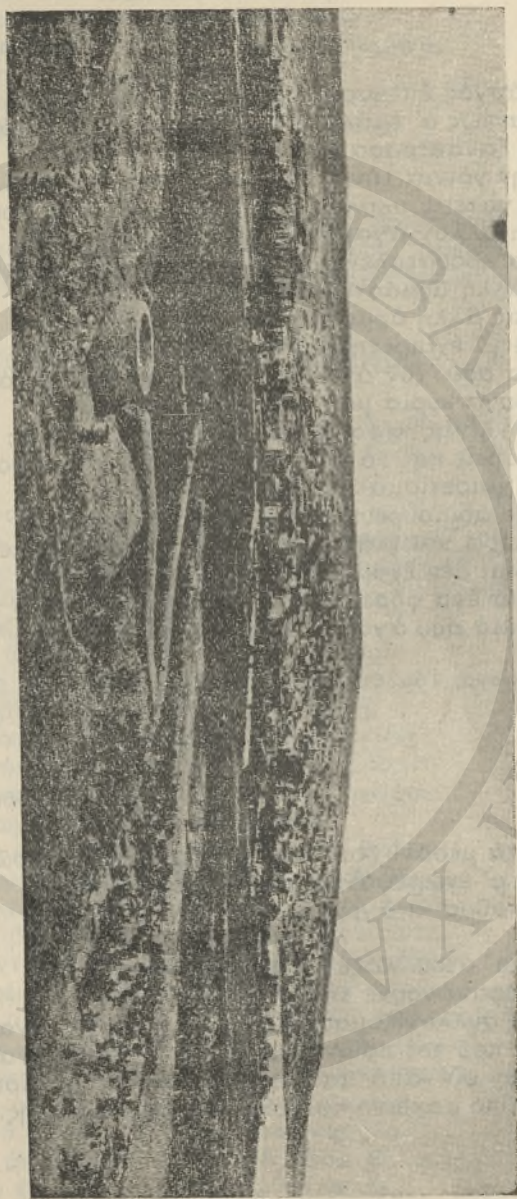
—'Οψές άργάς έπέρασα από τή γειτονιά σου
κι ήκουσα πώς σ' έμάλωνα ή μάνα σου κι ή θειά σου.
Και πάλι ξαναπέρασα για νά σ' άνερωτήξω
νά ιδώ τήν γρίνια τήν πολλή νά σε παρηγορήσω.
—Δέν τή γατέεις σκύλου γιέ τήν παρατόνεσή μου
ήκουσα κι άλλον άγαπάς κι έράη τό κορμί μου.
—Ψόματα κρουσιάλένια μου και μαρμαρένια βρύση
δέν έχω άλλη άρμαστή μηδ' ό Θεός τ' όρίσει.
—Δέν έχεις άλλη άρμαστή δέν έχεις μόνο μένα
γιάντα δέ μ' έχαιρέτηξες όψές όντεν έπέρνας ;
—'Η μάνα σου 'τον άτοϋδά κι ό κύρης σου στ' άλώνι
κι έθάρρωνα κυρία μου πώς ήθελα μαλώνει
Γιατί δέν κλίνεις κεφαλή και μάτια πρός έμένα ;
νά καταλάβεις και νά δεις πώς χαιρετώ για σένα ;
Γείες και χαιρετίσματα κι άκριβοχαιρετώσε
και κάτεχε άδιμούρευτα και μπιστικά άγαπώσε
Μά 'γω θωρώ και βιάζεσαι διά νά παντρευτοϋμε
θωρείς ψωμί δέν έχομε μήδε νερό νά πιϋμε
—Μόνο για ένα φόρεμα τοϋ χρόνου νά περάσω
τή συντροφιά σου άγαπώ νά παίξω νά γελάσω.

Παραλλ. Λαογρ. Τόμ. Θ' Τεϋχ. Α-Β' σελ. 166, 31.

14. ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ

Μελάνθη Χασαπλαδάκη

Τή νύχτα τά μεσάνυχτα πού κοιτούμεν στό στρώμα
ήρθαν και μ' ένειρέψανε τέσσερα περιστέργια
Κι ήσανε μαϋρα κι άγρια κι έστέκαν στόν άέρα
Λένε μου.
—Σήκου άπ' άτοϋ 'λάξε τή φορεσά σου
σήμερο στεφνώνουνε τήν άγαπητικιά σου.
Ξυπνώ και συλλογιζομαι—Κοντό κι άλήθεια νάσαι ;
Τόν άντρα πού τσι παίρνουνε 'πό 'ντα τόπο νάσαι ;
—Αϋτός δέν είν' άπό 'παδά μήδε κι άπού τήν Κρήτη
μόν' άπό τόπο μακρινό και λάμπει σαν καρφίχτης.

Η ΚΑΜΟΤΟΛΙΣ ΣΗΤΕΙΑ

Ε Ο Ρ Τ Ω Ν

1. ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Σφεντηλάκιαινα

Κάτω στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ στοῦ Χριστοῦ τὸν τάφο
ἐκεῖ παπάδες λειτρουγοῦν κι οἱ Ἀποστόλοι ψάλλουν
ψάλλουν τ' Ἅγιος ὁ Θεὸς καὶ τὴν τιμιωτέρα.
Καλὸ 'ν' τ' Ἅγιος ὁ Θεὸς καλὸ 'ναὶ 'πού τὸ λέει
κι ἀπού τὸ λέει σώνεται κι ἀπού τ' ἀκούει ἀγιαῖζει.
Κι ἀπού τὸ καλοφουκραστεῖ παράδεισο θὰ λάβει.
Παράδεισο καὶ λειτρουγιά στοῦ Μέγα Μαναστήρι.
'Εκεῖ δεντρὸν δὲν ἦτονε δεντρὸν ἐφανερῶθη
κι ἡ ρίζα ντου 'τον ὁ χριστὸς κι οἱ κλώνοι ἡ Παναγία
καὶ τὰ μικιὰ 'ποκλώναρα ἦσαν οἱ Ἀποστόλοι.
Τὰ φύλλα ν' ἀπού πέφτανε ἦσαν οἱ μάρτυρές του
καὶ μαρτυροῦν καὶ λέγανε γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη.
— Χριστέ μ' ὄντε σ' ἐσταύρωσαν οἱ ἄνομοι ὄβραῖοι
οἱ ἄνομοι καὶ τὰ σκυλιὰ οἱ τρισκαταραμένοι.
Στὸ φαρούνι πέψανε περόνες γιὰ νὰ σάσει
λένε ντου σάσε τέσσερις λένε ντου σάσε τρία
Κι αὐτὸς ὁ τρισκατάρατος πάει καὶ σάζει πέντε.
— Σὺ φαρεὰ πού τὰ 'σασες ἔβγα νὰ τὰ διατάξεις.
— Βάλετε δυὸ στὰ πόδια ντου καὶ τ' ἄλλα δυὸ στὰ χέργια
τὴ πέμπτη τὴ φαρμακερὴ στὰ φύλλα τῆ καρδιάς του.
Νὰ τρέξει αἷμα καὶ νερό ἀπού τὰ σωθικὰ ντου.
'Ἡ Παναγία 'ρχίνηξε ψάλλει τὸ 'φκέλαιόν τ'ζη
τὸ 'φκέλαιόν τ'ζη ἦφηκε στὴν πόρταν τ'ζη πορίζει.
Θωρεῖ τὸν οὐρανὸ θολὸ καὶ τ' ἄστρη θαμπωμένο
τὸ φεγγαράκι τὸ λαμπρὸ στὸ αἷμα βουτυμένο.
Θωρεῖ τὸ Γιάννη κι ἔρχεται κι εἶναι βαρὰ κλαημένος.
— Ἰντα 'χεις Γιάννη μου καὶ κλαῖς κι εἶσαι φαρμακωμένος ;
ὁ δάσκαλός σου σ' ἔδειρε γὴ τὸ χαρτί σου 'χάσες ;
— Δὲ μ' ἔδειρε ὁ δάσκαλος καὶ τὸ 'χαρτί βαστῶ το.
Δὲν ἔχω στόμα νὰ μιλιῶ καὶ χεῖλη νὰ τ' ἀνοίξω
μῆδε καὶ χεροπάλαμα τὸν Κύριο νὰ δείξω.
Θωρεῖς το κεῖνο τὸ βουνὸ τὸ μαυροφορεμένο ;
ἐκεῖ τὸν ἔχουν τὸ Χριστὸ πιστάγκωνα δεμένο.

Ἡ Παναγία ὡς τῶκουσε ἤπεσε λιγωμένη
 μόσκο τῆ χύσανε γυαλιὰ ὥστε νά συνειφέρει.
 Κι ἀπήτις ἐσυνείφερε σηκώθηκεν ἀπάνω.
 Καί παίρνει τὸ στρατί, στρατί, στρατί τὸ μονοπάτι.
 Καί τὸ στρατί τὴν ἤβγαλε στ' ἀτζίγγανου τὴν πόρτα.
 Θωρεῖ τσί πόρτες σφαλιχτές καί τὰ κλειδιά παρμένα
 τὰ φίδια τὰ τρικέφαλα στὰ κέρκελα δεμένα
 καί τὰ παραθυράκια ντως σφιχτὰ μανταλωμένα.
 Ἡ Παναγία ἔρχινηξε ψάλλει τὴν προσευχὴν τῆ
 κι ἡ πόρτα ἔπου τὸ φόβον τῆ ἤνοιξε μοναχὴ τῆ.
 Θωρεῖ στραβούς, θωρεῖ ζουγλούς, θωρεῖ μονοποδάρους
 θωρεῖ καί τὰ μωρὰ παιδιὰ νά κλαῖνε δίχως μάνα.
 Νά κλαῖν' τὴ νύχτα γιὰ βυζί καί τὸ πρωὶ γιὰ γάλα
 καί τὰ ποξημερώματα γιὰ τὴ γλυκειὰ ντως μάνα.
 Κιανένα δὲν ἐγρώνισε μόνο τὸν "Αἰ Γιάννη.
 — "Αἰ μου Γιάννη Πρόδρομε καί βαφτιστὴ Κυρίου
 δεῖξε μου τὸν ἐγέννησα πού δὲν τότε γρωνίζω.
 — Μὰ σένα εἶναι γέννα σου καί δὲν τότε γρωνίζεις
 κι ἐγὼ πού τότε βάφτισα πῶς νά τότε γρωνίσω ;
 Θωρεῖς τον κείνον τὸ χλωμὸ τὸ ματωβουρωμένο ;
 ἀπού βαστᾶ στὴ χέραν ντου μαχαῖρι ματωμένο ;
 Κι ἀπού βαστᾶ στὴν ἄλλη ντου χολὴ νά τὸν ποτήσουν ;
 κι ἀπού φορεῖ στὸν νῶμο ντου μαντήλι ματωμένο ;
 Κι ἀπού φορεῖ στὴν κεφαλὴ ἀγκάθινο στεφάνι ;
 ἐκεινοσὰ ναι σένα γιὸς καί μένα βαφτιστῆς μου.
 — Δῶσε μου μένα τὸ κερὶ δῶσε μου τὸ λιβάνι
 κι ἐγὼ πού τότε γέννησα θὰ μῶ νά δῶ ἴντα κάνει.
 Κατέβα γιὲ πού τὸ σταυρὸ νά σὲ γλυκοφιλήσω.
 — Δὲν κατεβαίνω μάνα μου γιατί ἔμαι σταυρωμένος
 καί φαίνεται μου πῶς βαστᾶ μαχαῖρι ματωμένο.
 Καί φαίνεται μου πῶς βαστᾶ χολὴ νά μὲ ποτήσουν
 καί φαίνεται μου πῶς φορῶ μαντήλι ματωμένο
 καί φαίνεται μου πῶς φορῶ ἀγκάθινο στεφάνι.
 — ὦ γιέ μου κανακάρη μου ὦ γιέ μου γλυκογιέ μου
 στὴ σκέπη μου σ' ἀνέθρεψα καί στὴ γλυκειὰ μ' ἀγκάλη
 κι ἐδὰ θωρῶ καί βάνου σου ἀγκάθινο στεφάνι.
 — Πήγαينه μὰ στὸ σπίτι σου κι ἐπά δουλειὰ δὲν ἔχεις
 καί τὸ μεγάλο Σάββατο τότε νά μ' ἀπαντέχεις.
 Ὡσὰ λαλήσ' ὁ πετεινὸς καί νά σημοῦν οἱ καμπάνες
 τότες καί σὺ μητέρα μου νάχεις χαρὲς μεγάλες.
 Ἡ Παναγία ὡς τῶκουσε ἤπεσε λιγωμένη
 μόσκο τῆ χύσανε γυαλιὰ ὥστε νά συνειφέρει.
 Κι ἀπήτις ἐσυνείφερε κι ἦρθε στὰ λοῖκὰ τῆ.
 — Ποῦναι μαχαῖρι νά σφαγῶ ποῦναι φωτιά νά δώσω ;
 Ποῦναι γκρεμὸς νά γκρεμιστῶ νά κατοθανατώσω ;

Ψιλή φωνή τση σύρανε 'πού τὸ σταυρὸν ἀπάνω.

— Μάνα μὴ δείξεις τὸ σφαιρὸ νά σφάζουντ' οἱ μανάδες
μὰ δεῖξε τὴν παρηγοριά νά τήνε κάνουν κι ἄλλες.

Βάλε κρασί στοῦ μαστραπά κι ἀφράτο παξιμάδι
κάλεσε τσί γειτόνισσες νά πᾶ' νά φατ' ὁμάδι.

— Κλουθάτε μου γειτόνισσες οἱ πλιά μ' ἀγαπημένες
καὶ κεὶ δὲν τση κλουθήξανε μόνο οἱ τρεῖς παρθένες.

Ἡ Μάρθα κι ἡ Μαγδαληνή τ' ἀγίου, Λαζάρου ἡ μάνα,
Κι ἀπήτις ἐπερνούσανε τση Τρίχας τὸ γιοφύρι

εἶπε ἡ μιὰ νά φύγωμε κι ἡ ἄλλη νά γιαήρει.

— Ἀγιά Ἐλένη πέρασε 'πού τὸ παραθυράκι.

— Ποιὸς εἶδε γιόν εἰς τὸ σταυρὸ καὶ μάνα στοῦ τραπέζι ;

— Ἄψαλτη κι ἀλειτρούητη νᾶσαι Ἀγιά Ἐλένη,
πού δὲν τὴν παρηγόρησες τὴ μάνα τὴν καημένη.

Καὶ νᾶσαι σταυλὸς τῶ βουγιῶ καὶ μάντρα τῶν προβάτω
κι ἀπάνω στοῦ καμπαναριῶ ἡ κοίτη τῶν κοράκω.

Παραλλ. Μιχαηλίδης—Νουάρως Δημ. Τραγούδια σ. 187, σ. 251. Σπυριδάκης σ. 12. Κρητικά Τόμ. Α'. Τεῦχ. Β', Γ', σ. 231, σ. 281 γι. Κανελλάκης, σ. 39, σ. 93, 73, σ. 98, 74. Λαογραφία Τόμ. ΙΑ'. Τεῦχ. ΑΒ'. σ. 249, σ. 254. Προμηθεὺς Τόμ. Η'. φύλλ. 177. Ζωγράφειος Ἀγών Τόμ. Α'. σ. 100, 105. Ἀραβαντινὸς σ. 125, 157, 158. Νεοελληνικά Ἀνάλεκτα Τόμ. Α'. σ. 121, 69, Ροδιακά σ. 20.

2. ΓΟ ΤΡΑΓΟΥΛΙ Τ' ΑΪ ΓΙΩΡΓΙΟΥ

Σφεντηλάκαινα

Ἄι μου Γιώργη ἀφέντη μου καὶ ψαροκαβαλάρη
ἀρματωμένος μὲ σπαθὶ καὶ μ' ἀργυρὸ κοντάρι.

Περικαλῶ σε βούθηα μου τση χώρας τὸ πηγάδι
κι ἓνα θερίο βούλεται νά βγεῖ νά μᾶσε φάει.

Κι ἔ δὲν τοῦ παίρνουν ἄθρωπο στὴν ὥρα νά δειπνήσει
σταλιά νερὸ δὲν ἄφηνε τὴ χώρα νά ποτίσει.

Τὸ μπουλετί ντως ρίχτανε κι ὄτινος ἔθελα πέσει
νά πέμπει τὸ παιδάκι ντου τοῦ λιονταργιοῦ πεσκέσι.

Τὸ μπουλετί ντως ἤπεσε εἰς τὴ βασιλοπούλα
νά τήνε φάει τὸ θεργιὸ τέτοια κορασσοπούλα.

Μηνοῦνε καὶ τοῦ βασιλιᾶ τὸ ἄγριο χαμπέρι.

— Γὴ πέψε τὸ παιδάκι σου γὴ νά σὲ πᾶμε σένα.

— Πάρετε τὸ παιδάκι μου στολίσετέ το νύφη
κι ἀμέτε το τοῦ λιονταργιοῦ πεσκέσι νά δειπνήσει.

Κλῆρος λαὸς μαζώνεται στὴ βρύση νά τὴν πᾶνε.

σ' ἓναν δεντρὸ τὴ δένουνε μ' ἓνα χρυσὸ ζωνάρι.

Κι ἀπήτις ἐλαργάρανε κι ἤφυγ' ἡ συντροφιά τζη
ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ θεργιοῦ ἐράϊκ' ἡ καρδιά τζη.

Τότες θωρεῖ τὸν Ἅγιο ὀμπρός τῆ καβαλάρη
 ἀλάρῳ ἄλάρῳ τῆ θωρεῖ καὶ κάθεται καὶ κλαίει.
 κι ὄσον ἐσίμωνε κοντὰ γυρίζει καὶ τοῦ λέει.
 — Πήγαινε σὺ ξενάκι μου νὰ μὴ σὲ φάει σένα
 τοῦτο τὸ ἄγριο θεργιὸ ἀπού θὰ φάει μένα.
 — Λιγάκι θε νὰ κοιμηθῶ στὰ γόνατά σου πάνω
 κι ἐγὼ σκοτώνω τὸ θεργιὸ κι ἐγὼ ἔπο πά σὲ βγάνω.
 — Μ' ἄχῃ ἐσὺ τὸ λὲς ἐτσὰ νὰ μὲ παρηγορήσεις
 κι ὄντι νὰ βγαίνει τὸ θεργιὸ θὰ φύγεις νὰ μ' ἀφήσεις.
 Τὴν ὥρα ποὺ κοιμούντονε περνᾷ ἄν'αν περιστέρι
 κι ἐβάστα τίμιο σταυρὸ εἰς τὸ δεξιὸ ντου χέρι
 Σὰν εἶδ' ἡ κόρη τὸ θεργιὸ ἐφώνιαξ'—“Αἰ Γιώργη.
 — Κόρη ποὺ τὸ ἔβρες τῶνομα καὶ ποὺ τὸ βεβαιώθεις ;
 — Τὴν ὥρα ποὺ κοιμούσουε ἔπερνα ἄν'αν περιστέρι
 κι ἐβάστα τίμιο σταυρὸ εἰς τὸ δεξιὸ ντου χέρι
 Ἐνετολικά ἐξάνοιξε κι ἤκαμε τὸ σταυρὸ ντου
 καὶ κονταργιὰ τοῦ ἤπαιξε κι ἤκοψε τὸ λαιμὸ ντου.
 — Ἐλάτε δὰ πιστέψετε ἐτούτηνιὲ τὴν ὥρα
 νὰ μὴ μολάρω τὸ θεργιὸ νὰ καταπιεῖ τὴ χώρα.
 Πηγαίνει καὶ ὁ βασιλιάς χάρισμα νὰ τοῦ δώσει.
 — Γιὰ πέ μου στρατιώτῃ μου ἔπο πιὸ βασιλείῳ ἴσαι ;
 Γιὰ πέ μου στρατιώτῃ μου πῶς λένε τῶνομά σου ;
 Γιατί θὰ κάμω χάρισμα μεγάλο τὸ ἀφεντιᾶς σου.
 — Σὰ θες νὰ κάμεις χάρισμα χτίσε μιὰν ἐκκλησία
 Στὴν πόρτα στὴν ὀμπρός μερὰ γράψε ἄν'αν καβαλάρη
 νὰ μπαίνουν νὰ τὸν προσκυνοῦν ὄλοι μικροὶ μεγάλοι.

Παραλλ. Κριάρης 1921 σ. 7. Μιχαηλίδης—Νουάρος Δημ. Τραγούδια σ. 187 καὶ 277. Λαογραφία Τόμ. Γ'. Τεῦχ. Γ' σ. 448. Τόμ. Δ'. σ. 185. Τόμ. Η'. Τεῦχ. Α'. Β'. σ. 96, 21. 527, 4. 529, 5 Τόμ. ΙΑ'. Τεῦχ. Α', Β' σ. 217, 1, 2. σ. 220, 2. 222, 3. 224, 4. 258. Κοκκινάκης σ. 440, 17. Κανελλάκης σ. 87. 71. Πολίτης σ. 298, 235. Jeannarakis σ. 1, 1. Ἀραβαντινός σ. 127, 159. Νεοελλ. Ἀνάλεκτα Τόμ. Α'. σ. 88, 21. Κρητικὴ Μέλισσα σ. 5. Θρακικὸν Ἀρχεῖον σ. 51, 11.

3. ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Δέσποινα πάντων Δέσποινα καὶ πάντων ἀνωτέρα
 καὶ πάντων ὑπερέχουσα τῶν ἄνω στρατευμάτων.
 Ἐκτείνων χεῖρα κραταιὰν καὶ φύλαξε τὸν κόσμον.
 Τοὺς ἱερεῖς τοὺς εὐλαβεῖς καὶ τοὺς ἱερουργούντας
 τοὺς μοναχοὺς τὰ πάθη σου τοὺς σὲ παρακαλοῦντας.
 Καὶ τὸν λαὸν σου ὠδήγησεν πάνω στὰ βήματά σου
 τούτην τὴν κώμην φύλαξε Δέσποινα Θεοτόκε.
 Καὶ τὴν δευτέραν τὴν φριχτὴν τὴν φοβεράν ἡμέραν,
 ὅταν καθίσει ὁ κριτὴς εἰς τοῦ Δαυὶδ τὴν νῆσον

νά κρίνει κόσμον ἐξ ἀρχῆς ὅλην τὴν οἰκουμένην.
“Ὅταν ἀρχίσουν ἄγγελοι σ’ ἀνατολῇ καὶ δύσῃ
ὁ ἥλιος θέλει σκοτισθεῖ καὶ τ’ ἄστρη θέλουν σβύσει.
Καὶ ὁ Δεσπότης ὁ Χριστὸς σὲ θρόνον θά καθίσει
εἰς μίαν κρίσιν φοβερὰν εἰς πλῆθος ἀρχαγγέλων.
Καὶ ποῦ οἱ πόδες νά σταθοῦν κι οἱ ὀφθαλμοὶ νά βλέπουν ;
Δέσποινα καὶ μεσίτευσε στὸν φοβερὸν Δεσπότην.
Τότε καὶ μᾶς βοήθησον Δέσποινα Θεοτόκε
τότε καὶ μᾶς συγχώρησον Δέσποινα τῶν ἀγγέλων.

(Ἐπὶ τὰ χειρόγραφα Π. Γ’. Θαλασσινοῦ ἀπὸ τὰ Μέσα Μαλιανὰ),

4. ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΟ ΤΡΟΠΑΡΙ

Τζανονικολῆς

Ἡ Παναγία ὑπεράχραντη ὑπερευλογημένη
στὸν οὐρανὸν ἀνέβηκε καὶ στὴ γῆς ἐκατέβη.
Σὲ χρυσὸν σπήλιον ἐγέννησε τὸν υἱὸν τῆς τῶν μονογενῆ
στοὶ τρεῖς μέρες τσῆ μίλησε ὁ υἱὸς τσῆ ὁ μονογενῆς.

— Κοιμᾶσαι μάννα μου, κοιμᾶσαι μητέρα μου,
κοιμᾶσαι μία βασίλισσα τοῦ κόσμου ;

— “Ὅχι γιέ μου οὔτε κοιμοῦμαι
οὔτε ζωντανὴ λογοῦμαι.

“Ὀνειρο θωρῶ καὶ δειλιοῦμαι νά σοῦ τὸ πῶ.

— Πέ ’το μάννα μου πέ ’το μητέρα μου
πέ ’το μιά βασίλισσα τοῦ κόσμου.

— Ἀπόψε υἱέ μου μονογενῆ μου
σκύλοι ὄβραῖτι ξύλα σταυροὺς ἐκάνανε
ξύδι φαρμάκι σὲ ποτίζανε

Καὶ στὴ δεξιά σου τὴ μερὰ λόχη καὶ σὲ λοχίζανε.

— Ἀληθινὴ ’σαι μάννα μου ἀληθινὴ ’σαι μητέρα μου
ἀληθινὴ ’σαι μιά βασίλισσα τοῦ κόσμου.

“Ὅποιος βρεθεῖ καὶ πεῖ τσῆ μάννας μου τὸ ὄνειρο
τρεῖς φορὲς τὴν ἡμέρα καὶ τρεῖς φορὲς τὴ νύχτα.

Νά μὴ φοβᾶται ἄστραπὴ οὔτε βροντὴ οὔτε συκοφαντία
οὔτε τὴν ὥρα κρίσεως ἀπὸ θά πᾶ κριθοῦμε.

ΚΑΛΑΝΤΑ

—Τὰ παλιὰ χρόνια γυρίζανε ὅλοι οἱ μεγάλοι ἄντρες τοῦ χωριοῦ στὰ κάλαντα μὲ λύρες μὲ νταούλια. Ὁ καθανεὶς ἐκράτειε καὶ ἀπὸ ἓνα ντρουβὰ γιατί μαζώνανε ἀπὸ ὄλα τὰ πράματα. Ἄλλος ἐμάζωνε στᾶρι, ἄλλος κριθᾶρι, φάφα κουκιά, λάδι, κρασί, ρακή καὶ αὐγά καὶ ὅτι ἄλλο εἶχανε νὰ τῶσε δώσουνε.

Μιά βολὰ πήγανε ὁ μακαρίτης ὁ ἀφέντης μου (1), ὁ μπάμπια Ζαχάρης (2), ὁ Μαρουκλῆς (3) καὶ δὲν ἀνεστοροῦμαι ποιοὶ ἄλλοι καὶ τάπανε τῶν Τουρκῶ στο Παρασπόρι (4) καὶ τὸ πρωτὸ ἐφέρανε πεντ' ἔξε χτήματα φορτωμένα μὲ τοῦ κόσμου τὰ καλά. Καὶ Θέ μου τάξε τῆ χαρὰ ποῦ τῶσε κάμανε οἱ σκύλοι (5) ὄντε το' εἶδανε καὶ τὰ τραπέζα ποῦ τῶσε στρώσανε...

Μαστρομανώλαινα.

—Νὰ ποῦμε τὰ κάλαντα ;

—Πέτε τα.

—Μὰ μεῖς δὲν ἦρθαμ' ἐπαδὰ νὰ φᾶμε καὶ νὰ πιοῦμε μόνο σᾶς ἀγαπούσαμε τὰ κάλαντα νὰ ποῦμε.

Ἄρχιμενιά κι ἀρχιχρονιά κι ἀρχὴ καλὸς σας χρόνος
σήμερον ἐπορπάτηξεν ὁ Κύριος στὸν κόσμο.

Τρεῖς Ἅγιοι τοῦ παντήξασι κι οἱ τρεῖς τόνε ρωτήξαν.

Ὁ πρῶτος ποῦ τοῦ ἀντήξε ἦτον Ἄι Βαλίλης.

Ἄι Βασίλης ἔρχεται ἔπου τοῦ Λαγοῦ τὸ Λάκκο (1)

βαστᾶ μιὰν πέρδικα βραστή κι ἓνα φλασκὶ γεμάτο.

—Ἄι Βασίλη ἔπου ἔρχεσαι καὶ πόθε κατεβαίνεις ;

—Ἄπο τῆ μάνας μ' ἔρχομαι καὶ στὸ σκολεῖό μου πάω.

—Κάτσε νὰ φᾶς κάτσε νὰ πιεῖς κάτσε νὰ τραγουδήξεις

—Μὰ ἔγω γράμματα μάθαινα τραγούδια δὲν ἤξέρω.

1—Μιχάλης Καζαμίας ἀπὸ τὸ Χαμαῖζι.

2—Παποῦς τῶν Ν. Ζαχαχαράκη ἀπὸ τὸ Λιμάνι.

3—Γιῶργης Χασαπλάδης ἢ Μαρουκλῆς παποῦς τῶν σημερινῶν Μαρουκλήδων στῆ Σητεία, Χαμαῖζι καὶ Μυρσίνη.

4—Μικρὸ χωριὸ πρὸς Δ. τοῦ Λιμένος Σητείας, κατοικημένο ἀπὸ Τούρκους. Σήμερον εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνοικισμὸς προσφυγικὸς.

5—Ἐδὼ σκύλοι εἶναι οἱ Τούρκοι, συνηθισμένη ὕβρις ἐναντίον τους ἐπειδὴ εἶναι ἀβάφτιστοι.

(1) Τοποθεσία ἀγροτικῆ Β.Α. στὸ χωριὸ Χαμαῖζι. Τόπος γιὰ κунήγι γιὰ λαγοὺς καὶ πέρδικες. Ἡ κυριώτερη ἰδιοκτήτρια τῆς περιοχῆς αὐτῆς Μαριῶ Ψαράκαϊνα ὀνομάζεται σήμερον Λαγουδινα καὶ ὁ γιὸς τῆς Ἄντωνιος Ψαράκης «ὁ Ἀντώνης τῆς Λαγουδινας».

—Καὶ σὰν ἤξερες γράμματα πέ μας τὴν ἄρφα βῆτα.
Καὶ στὸ ραβδί ντου κούμπησε νὰ πει τὴν ἄρφα βῆτα.
καὶ τὸ ξερὸ ραβδάκι ντου χλωρὰ βλαστάργια βγάνει.

Κι ἀπάνω στά βλαστάργια ντου πηγάδια τηλιγάδια
πηγάδια πετροπήγαϊδα γοῦρνες μαρμαρωμένες.
Καὶ πάλι ἡ πέρδικα νὰ πει καὶ ραίνει τὸν Ἄφέντη
—Ἄφέντη πεντολάφεντε πέντε φορές Ἄφέντη
Μὰ σέν' Ἄφέντη σοῦ ἔπρεπε καργιόλα νὰ κοιμᾶσαι
βελοῦδα νὰ σκεπάζεσαι νὰ μὴν κρυγιολογᾶσαι.

Καὶ πάλι ξαναπρέπει σου καθέγλα ἀσημένια
γιὰ ν' ἀκουμπίζει ἡ μέση σου ἡ μαργαριταρένια.
Καὶ πάλι ξαναπρέπει σου τρικούβεργο καράβι
νὰ ναι ἡ πλῶρη μάλαμα καὶ τ' ἄρμπουρα λογάρι
Νὰ τὸ συνάζουν οἱ ἄρχοντες νὰ κάνουν δαχτυλίδια
κι ὅλη ἡ μικρὴ φτωχολογιά νὰ κάνει βουλοτήργια.
Ἄπόπαμε τ' Ἄφέντη μας ἄς ποῦμε τῆ κερᾶς μας.

—Κερὰ μαρμαροτράχηλη καὶ καστανομαλλοῦσα
ὄντε σ' ἐγέννα ἡ μάνα σου ὅλα τὰ δέντρ' ἀνθοῦσαν
Κι ὄντε σὲ κοιλιοπόνεσε ἦτονε μέρα σκόλη
κι ἐδώκανέ σου τὴν εὐκὴ οἱ δώδεκ' Ἄποστόλοι.

Ἐπώπαμε καὶ τῆ κερᾶς ἄς ποῦμε καὶ τοῦ γιοῦ σας.
Ἐχεις καὶ γιὸν εἰς τὸ σκολεῖο νὰ μάθει τὸ ψαλτήρι
νὰ τοῦ τ' ἀζώσει ὁ θεὸς νὰ βάλει πετραχήλι—

Ἐπώπαμε τοῦ γιοῦκα σας ἄς ποῦμε καὶ τῆ κόρης.
Ἐχεις καὶ κόρην ὁμορφὴ γραμματικὸς τὴ θέλει
μ' ἂν εἶναι καὶ γραμματικὸς πολλὰ προυκιά γυρεύγει.
Θέλει χωράφια ἀθήριστα θέλει καὶ θερισμένα
θέλει καὶ μύλους δώδεκα μ' ὄλους τοὶ μυλωνάδες.
Καὶ θέλει καὶ τὴ θάλασσα μ' ὅλα τζη τὰ καράβγια
καὶ θέλει καὶ τὸν κύρ βοργιά νὰ τὰ καλαρμενίζει.

Ἐπώπαμε τῆ κόρης σας ἄς ποῦμε τῆ βαίτσας.
—Ἄψε βαίτσα τὸ κερὶ βαίτσα τὸ διπλέρι
καὶ κάτσε καὶ λογάρισε ἴντα θὰ μᾶσε φέρεις.

Φέρε πανιέργια κάστανα, πανιέργια λευκοκάργια.
καὶ φέρε καὶ γλυκὺ κρασί νὰ πιοῦν τὰ παληκάργια
Κι ἂν ἔχεις κίτρο κόψε το, φέρε το μὲ τὸ μέλι
γιατ' ἤμαστε στά κάλαντα κι ἤμαστε βραχνιασμένοι.
Τέσσερα πέντε γράμματα τὰ λείει ἡ ἄρφα βῆτα

Ἐδὰ μισεύομε κι ἐμεῖς κι ἔχετε καληνόχτα.
Ἐπὰ πὸυ κάλαντήσαμε καλὰ μᾶς ἐπλερῶσαν
καλὰ νὰ πᾶν τὰ τέλη ντως καὶ τὰ ποδῶματα ντως.
Κι ἂν ἔχουν καὶ μικρὸ παιδί στὴ σέλα καβαλάρη
νὰ σεῖ τὸ μανικάκι ντου νὰ πέφτει τ' ἀλογάρι.
Κι ἂν ἔχουν καὶ μικρότερο στά μπερμπερα χωσμένο
νὰ τὸ χαρεῖ ἡ μανούλα ντου τὸ μούσκανοθερμένο.

Ποπανωθιό στο σπίτι σας είναι μιάν περιστέρα,
άνοιξετε την πόρτα σας νά πουμε καλησπέρα

Καλησπέρα σας και εις έτη πολλά.

Παραλλ. Κριάρης 1921 σ. 441. Λαογρ. Τόμ. Β' Τεϋχ. Δ' σελ. 684, 1. Τόμ. Γ' Τεϋχ. Α.Β. σελ. 262. Τόμ. Η' Τεϋχ. Α.Β' σελ. 221. Προμηθεύς Τόμ. Η' φύλλ. 192. Τόμ. Θ' φύλλ. 194. Κρητικός 'Αοστήρ Γ' σελ. 378, Jeannarakis σ. 249, 307. Θρακικά Τόμ. Α' Τεϋχ. Γ' Δ' σελ. 443. Παχτικός σελ. 274, 177. 'Αραβαντινός σελ. 121, 152. Passow σ. 294 και 303 έτέρα σ. 685. 'Ωδειον 'Αθηνών σελ. 66. Ροδιακά σ. 9.

ΠΑΙΔΙΚΑ

1. ΝΑΝΑΡΙΣΜΑΤΑ

1

Κοιμήσου σύ παιδάκι μου κι ἐγὼ σε ναναρίζω
λέω σου νάναρα γλυκεῖα ὥσπου νὰ οὐ κοιμίσω.

2

Κοιμήσου πού παράγγειλα στὴν Πόλη τὰ προυκιά σου
στὴ Βενετιά τὰ ρούχα σου καὶ τὰ διαμαντικά σου

Παραλλ. Θρακικά Τόμ. Α' Τεῦχ. Α.Β' σ. 136 καὶ 210, 1. Λαογραφ. ΙΒ' σ.
158, 1, 11. Ροδιακά σ. 164. Θρακικὸν Ἀρχεῖον σ. 58, 2.

3

Κοιμήσου Ρήγα τῆ Φραγκιάς κρὶ βασιλιά τῆ Πόλης
στὴν κούνια σου νὰ κάθονται οἱ δώδεκ' Ἀποστόλοι.

4

Κοιμήσου πού παράγγειλα τὸ πάπλωμα στὴν Πόλη
καὶ σοῦ τὸ ξετελεύγουνε οἱ δώδεκ' Ἀποστόλοι.
Στὴ μέση βάνουν τὸ Χριστὸ στὴν ἄκρα τὸ παγώνι
νὰ κελαηδεῖ νὰ σέ ξυπνᾷ καθημερινὴ καὶ σκόλη.

5

Κοιμήσου κι ἀνὲν κοιμηθεῖς
τρεις χώρες σοῦ χαρίζω.
Τρεις χώρες καὶ τρία χωργιά
καὶ τρία μαναστήργια.
Καὶ στὰ χωργιά νὰ γεύγεσαι

στοι χῶρες νὰ κοιμᾶσαι
Καὶ στὴν Κωνσταντινόπολι
νὰ πᾶς νὰ λειτρουᾶσαι.

Παραλλ. Λαογρ. Τόμ. Γ'. Τεῦχ. Γ'. σ. 439, 8. Jeannarakis σ. 249, 307
Νεοελλ. Ἀρχεῖον Τόμ. Α'. Τεῦχ. Α', σ. 129, 10 (2).

6

Νάνι νάνι νάνι νὰ
Τὸ παιδί μου τοῦτονά
Πότε γίνη τόσο νὰ

7

Νάνι νὰ τοῦ λέγαν ὄλες
οἱ γαρουφαλιές κι οἱ βγιόλες

8

Νάνι νάνι τὸ παιδί μας
τὸ γαρούφαλο τὸ' αὐλῆς μας.

9

Νάνι νὰ τοῦ λέγανε
καὶ μοῦ τὸ παντρεύανε.
Καὶ τοῦ δίδανε πρῶκιά
χίλια κόσκινα φλουργιά.
Καὶ τοῦ δίδανε σεντόνια
κι ἦσαν ἄσπρα σὰν τὰ χιόνια.
Κι ἐφοβούντονε νὰ θέσει
μήπως ἦθελ' ἄ τὰ χέσει.

Παραλλ. Νεοελλ. Ἀρχεῖον Τόμ. Α'. Τεῦχ. Α'. σ. 130, 19 (2). Λαογραφ.
σ. 161, 20.

10

Κοιμήσου στὸν ἀξύπνητο
καὶ στὸν ἀλησμονιάρη.
Ἡ μαύρη γῆς νὰ σέ δεχτεῖ
κι ὁ χάρος νὰ σέ πάρει.

2. ΚΑΝΑΚΙΣΜΑΤΑ

1

Κουρταλάκια παίξετε
κι ὁ μπαμπάς του ἔρχεται
Καὶ βαστᾶ του, κατὶ τί
λουκουμάκια στὸ χαρτί.

Παραλλ. Λαογραφ. ΙΒ. σ. 161, 23.

2

Τὸ παιδί θέλει χορὸ
τὰ βιολιά δὲν εἶν' ἐδῶ.
Κι ὅποιος πάει νὰ τὰ φέρει
δέκα τάλαρα στὸ χέρι.

Νεοελλ. Ἀρχεῖον Τόμ. Α'. Τεῦχ. Α'. σελ. 131, 22 (5) Λαογραφ. ΙΒ. σ. 159, 4, 25.

3

Τὸ παιδί μου τὸ καλὸ
Παντρεμένο νὰ τὸ δῶ.
Παντρεμένο σπιτωμένο
σπιτονοικοκερεμένο.

4

Τὸ παιδί μου νᾶν' καλὰ
κι ἄς ψοφήσου χίλι' ἄονια
Χίλι' ἄρνια χίλια κατσίκια
καὶ τοῦ Μπέη τὰ κορίτσα
Νὰ ψοφήσει κι ὁ βοσκὸς
νὰ πομείνει μοναχὸ

5

Χορεύγει καὶ τὸ πέρδικα
χορεύγει καὶ τὸ κοῦβα.
Σὰν τὸ παντέρμο πέρδικα
τὸ κοῦβα δὲ χορεύγει.

Μά 'γώ τὸ Μαριάκι μου
 ὄντι νά τὸ παντρέψω.
 Στεία καὶ Κάστρο καὶ Χανιά
 Θά πέψω νά καλέσω
 Θά κάμω κι ἄλλο κάλεσμα
 'πού τὰ χωργιά τῆ Κρήτης
 Γιατ' εἶν' ἀπὸ ψιλὴ γεννιά
 κι ἀπὸ μεγάλο σπίτι.

Σάν τῆ νύφη σάν τῆ νιά
 σάν τῆ κιτρολεμονιά.
 Σάν τὸ γαμπρὸ σάν τὸν γαμπρὸ
 νά βγοῦν τὰ δόντια ντου τὰ μπρός.

Νά χορέψει θέλ' ἡ κόρη
 καὶ παπούτσα δὲν ἐφόρει
 Νά τῆ δώσω τὰ δικά μου
 νά χορέψ' ἡ πέρδικά μου.

Παραλλ. Λαογρ. Τόμ. Γ'. Τεῦχ. Γ'. σελ. 491. 'Αραβαντινὸς σελ. 135
 181 Ε'.

Νάνι νάνι νάνι νά
 κάστανα καὶ μπεμπεμπλιά.

Τὸ παιδί μου τὸ χιονᾶτο
 στὴν ἀμυγδαλιά 'ποκάτω
 ἤλουνα κι ἐχτένιζά το.
 Πάει ὁ κόρακας κι ἀρπᾶ το
 κι ἡ βιτσίλα καὶ τσιμπᾶ το.

Παραλλ. Λαογρ. Τόμ. Γ'. Τεῦχ. Γ'. σελ. 432, 2 Νεοελλ. 'Αρχεῖον Τόμ.
 Α'. Τεῦχ. Α'. σελ. 131, 23 (6). Λαογραφ. IB. σ. 159, 5.

Ἔχω γιό κι ἔχω χαρά
 Πού θά γίνω πεθερά
 Κι ἔχω κόρη νά παντρέψω
 καί γαμπρό νά τῆς γυρέψω.

Παραλλ. Λαογραφ. ΙΒ. σ. 161, 19, 28.

3. ΔΙΑΦΟΡΑ

1

Ἀνέβηκα στήν πιπεργιά
 νά κόψω ἴναν πίπέρι.
 Κι ἡ πιπεργιά τονε ψιλή
 καί μοῦκοψε τὸ χέρι.
 Δός μου τὸ μαντιλάκι σου
 τὸ χρυσοκεντημένο.
 Νά δέσω τὸ χεράκι μου
 ἀπού ἴναι ματωμένο.
 Δός μου τὸ μαντιλάκι σου
 τὸ αἷμα νά σφουγγίξω.
 Καί δός μου τ' ἀχειλάκι σου
 νά τὸ γλυκοφιλήσω.

2

Τώρα πέρασε πατόρι
 τοῦ χατζῆ Γιαννάκη ἡ κόρη.
 Καί φορεῖ μαργαριτάρι
 στό λαιμό καί στό ποδάρι.

3

Πιπινιό νιό νιό
 κάμε σκάλα ν' ἀνεβῶ.
 Ν' ἀνεβῶ στὸν οὐρανό.

4

Κούκλη κούκλη πετεινὲ
 στάσ' ἀνήμενε κι ἐμέ.
 Νά λουστῶ νά χτενιστῶ

νά φουντάρω στό γιαλό.
Νά βαφτίσω 'ναν παιδι
τοῦ πατᾶ τοῦ Στεφανῆ.
Νά τοῦ βάλω καί καπέλο
γύρου γύρου μὲ τὸ βέλο.

5

“Ένα μὲ δίδωλο
τρίβωλο
Μέλι μελίγκο
ταῦλα ροῦσα
Πίτσικο γιαβέλι.

6

Νί νί
τί τί
ἀορακαντικαμποῦ.

7

Πιποντό
ἀλαβεβεγά.
Σὲ διακοντό
κελαηδεῖ σι' ἀφράν
Κόρα λεφινί
Πιποντό
σόντε γάντε ὄρ.

Τὰ τρία τελευταῖα τὰ χρησιμοποιοῦν τὰ παιδιά στὰ
χωριά τῆς Σητείας στὰ παιγνίδια τους γιὰ νὰ
βγάλουν κείνον ποῦ θὰ φυλάει.

8

Φράγκο λελέγκο
παῖξε τὴν καμπάνα.
Νὰ κατεβοῦν οἱ Φράγκοι
νά φᾶνε μακαρούνια
Μὲ τὰ χρυσᾶ πηρούνια
Ὁ κάτης μαγερεύγει
κι ὁ μποντικὸς χορεύγει.
Ἐσπάσανε τὰ πιάτα
γεμᾶτα ζαχαράτα.

9

Σήμερο 'ναι Κυργιακή
βάνω τ' άσπρο μου βρακί.
Πάω στην 'Αμερική
βρίσκω κάστανα ψημένα
καί καρύδια φουρνισμένα.
Πάω τα τση μάνας μου
δέρνει με σκοτώνει με
καί ξυλοφορτώνει με.
Πάω τα του βασιλιᾶ
καί με βγάνει στὸν ὄντα.
Παίζ' ἡ κόρη τὸ θιαμπόλι
καί χορεύγουν' οἱ διαόλοι.

Παραλλ. Λαογρ. Τόμ. Ε'. Τεϋχ. Α.Β.Γ'. σ. 188, 8'.
Τόμ. Ι'. Τεϋχ. Α. Β'. σ. 33, 107.

10

Ὁ φύλλος ἐγκρεμίστηκε
ἀποὺ τὸ παραθύρι.
Κι ἡ μάνα ντου τοῦ φώνιαζε.
— Που πᾶς караβοκῆρη ;
— Πάω νὰ κόψω μάρμαρο
νὰ χτίσω μαναστήρι.
Γιὰ νὰ περνοῦν οἱ κοπελιές
νὰ τσί φιλιῶ στ' ἀχείλη.

Παραλλ. Λαογραφία Τόμ. Ε'. Τεϋχ. Α.Β.Γ'. σ. 189, 5.
Κρητικὴ Μέλισσα σ. 23.

11

Ἔλα Βασίλη
πάμενε στὴν Πόλη.
Νά φέρωμε ρύζι
νὰ φάει ἡ κάτα
καί τὰ κατσουλᾶκια.
Κι ὅσο πομείνει
στοῦ Μανῶλη τὰ μουστάκια.

“Ένα γουρούνιν εΐχαμε
 Κατσι μπουρδη τὸ λέγαμε
 Που τὴν ὄρα τὸ δέναμε
 καὶ στο νερὸ τὸ παίναμε.
 Νά μὴν τὸ πάρ' ὁ ποταμὸς
 νά μὴν τ' ἀλέσ' ὁ μύλος.
 Νά μὴν τὸ κάμει πίτερα
 νά μὴν τὸ φάει ὁ χοῖρος

13

Τσιμπι τσιμπι κόρακα
 — Που τὰ πᾶς τὰ πρόβατα ;
 — Κάτω στὰ λαγκώματὰ
 Πουν' καὶ τ' ἄλλα πρόβατα

14

Τσιμπι τσιμπι τὸν ἄθὸ
 τὸν ἄθὸ τὸν τσιμπιστό.
 Π' ἀνεβαίνει κατεβαίνει
 καὶ στοὺς οὐρανοὺς πηγαίνει

Τὰ δυὸ τελευταῖα εἶναι παιγνίδια τῶν μικρῶν παιδιῶν. Κρατῶν με τὴν ἄκρη τῶν δυὸ δακτύλων τὸ δέρμα τοῦ χεριοῦ ἀπὸ τὸ ἐπάνω μέρος πολλὰ παιδιὰ μαζὶ. Λένε τὸ τραγουδάκι καὶ ἀνεβοκατεβάζουν τὰ χεράκια τους.

Παραλλ. Λαογραφία Τόμ. Γ'. Τεῦχ. Α. Β'. σ. 31' 98, Προμηθεὺς Τόμ. ΙΑ'. φύλλ. 246.

15

Κλέφτη σὰ θὰ πᾶς στὰ κουκιά.
 θῶρει 'δῶ, θῶρει 'κεῖ.
 Κι ἅμα δεῖς τὸ νοικοκύρη
 σάρτα που τὸ παραθύρι.

Κρατοῦν με κάθε ἕνα χερί τὸ αὐτάκι τοῦ παιδιοῦ. Λένε τὸ τραγουδάκι γυρίζοντας συγχρόνως τὸ κεφάλι του δεξιὰ καὶ ἀριστερά. “Όταν τοῦ ποῦν τὸ «σάρτα 'πού τὸ παραθύρι» τοῦ τινάζουν δυνατὰ τὸ κεφάλι καὶ τὸ μωρὸ γελᾷ.

Παραλλ. Λαογρ. Τόμ. Ι. Τεῦχ, Α. Β'. σ. 30, 96.

ΣΑΤΥΡΙΚΑ

1 Ο ΜΥΛΩΝΑΣ

Μαστρομανώλαινα

— "Ελα καλέ άφεντικό νά κάμωμε παζάρι
όντε θά νάναι συννεφιά δέν πάω στο ζευγάρι
Και θέλω τά στιβάνια μου καλοτσαγκαρεμένα
άν τύχει πάω και ποθές νάναι ποφανεμένα.
Και θέλω και στην τσέπη μου παράδες νά χτυπούνε
άν τύχει πάω και ποθές νά μή με περγελούνε.
Και θέλω νάχ' άφεντικός κι έναν καλό μουλάρι
άν τύχει πάω και ποθές νά παίνω καρβαλάρης.
Και θέλω νάχ' άφεντικός και δυο καλά μεγύργια
νά παίνωμε με την κερά σαφή στά πανεγύργια.
Και θέλω και τη βράκα μου νάναι όχτωφυλλάτη
νά μήν τσιτών' άπάνω μου οάν τη προβγια του κάτω.
Ποπανωθιό στην κλίνη μου θέλω 'ναν ντολαπάκι
νά μή μου λείπει ό μεζές μηδέ και τó κρασάκι.
Κάθε πρωί σά σηκωθώ και βάλω τó βρακι μου
νά πιάνω τη σταφίδα μου νά πίνω τη ρακή μου.

Κι άπότης συμφωνήσαμε κι έναμαμε παζάρι
άμέσως πήγ' άφεντικός κι έγόρασε ζευγάρι.
Κι άμέσως πήγ' άφεντικός κι έγόρασε σκαπέτι
κι έγώ νά δω τó άμοιρο έδέρνουμου στόν μπέτη.
Σ' έναν κηπούλι μ' έβαλε κι ήσκαφτα άγκινάρες
κι άπό την πείνα την πολλή μούρχονταν λιγωμάρες.
Βγάνω τó μαχαιράκι μου και κόβγω ένα φύλλο
κι άφεντικός έπρόβαλε μ' έναν κομάτι ξύλο.
— Μωρέ διαόλου σπορικό στο μύλο δά σε πέψω
κι αυτό τ' άγκιναρόφυλλο θά σου τó μαγερέψω.
Βαρύ βαρύ τó φόρτωσε τó άλεσμα στο χτήμα
μουρά και ζάλο πήγαινα στο μαυρισμένο χύμα.
Μά ό μυλωνάς ήταν καλός φρόνιμος οάν και μένα
κι άπό μακρά μου φώνιαζε άν είχα φαωμένα.
— Πούσταν όψές την ταχινή ως σήμερα τó γιόμα
μπουκιά ψωμι δέν ήβαλα στο έρημό μου στόμα
Και βάν' ό μυλωνάς νερό κι έγώ 'βαλα τ' άλεύρι
και κάμαμε μιá μαγεργιά άπου δέν είχε ταίρι.
Μά ό μυλωνάς είχε παιδιά κι είχε και τη γυναίκα

κι ὥσπου νά φάω μιάν μπουκιὰ ἐτρώγαν κείνοι δέκα.
 Μά ὁ μυλωνάς εἶχε παιδιὰ κι' γώ 'μουν μοναχός μου
 κι ὥσπου νά φάω μιάν μπουκιὰ ἐχάθηκ' ἀπὸ μπρός μου.
 Βάνω κι ἐγώ τ' ἀλεύρι μου καί κάνω μιάν μπογάτσα
 γιατί τὴν ἐτσιγκούνεψα μὲ βάσανα στὴ στράτα.
 Μ' ἀγάς καλά τσί κάτεχε τοῦ καμπανοῦ τσί βοῦλες
 γιαυτὸ κι ἐγώ τσί βούτηξα στὴ στέρνα τσί σακοῦλες.
 Καί σάν τὸ καμπανίζαμε ἐτρέμαν τὰ ξερά μου
 νά μὴν μπὰ νάβγει ξύκινο καί σπάσει τὰ πλευρά μου.
 Μά κείνο βγήκε καί σωστὸ καί μὲ τὸ παραπάνω
 καί τότε τὸν ἐχάρηκα τὸν κόσμο τὸν ἄπάνω.
 Δίδει μου τὸ σταμνάκι ντου τὸ τριοζωναρᾶτο
 κι ὄλημερίς τὸ βάστουνα στὸν ὄμο μου γεμάτο
 καί κείνο ἦτονε βαρὺ κι ἦσπασ' ἀνάθεμά το.
 Ἐπὸ τὴ χέρα μ' ἔπιασε στὴν κάμερα μὲ βάνει
 κουπιὰ κρασί μὲ κέρασε κι ὕστερα μὲ ποβάνει.
 Κι ἀπήτις συμφωνήσαμε κι' ἦκανε νά μοῦ δώσει.
 — Καί τὸ σταμνὶ πού μοῦσπασες ποιὸς θά μοῦ τὸ πλερώσει ;
 Καί κάνω ἀκόμη δυὸ χρονιές καί δεκαπέντε μέρες
 καί τοτεσὰ τσί φίλησα τσί τρεῖς του θυγατέρες.
 Κι ὕστερα συμφωνήσαμε νά πάρω μιά 'πὸ κείνες
 ποῦχε τοῦ ἡλίου τσ' ὀμορφιές τοῦ φεγγαριοῦ τσ' ἀχτίνες.
 Οἱ ψεῖρες καί οἱ κόνιδες ἦσαν τὰ κάλλητὰ τῆ
 καί οἱ ἀράχνες τοῦ σπιτιοῦ ἦσανε τὰ προικιά τῆ.
 Δὲν ἦταν καί πολλὰ στραβὴ μόνο π' ἄλλοιθωρίζει
 τσ' ἀθρώπους ἀπὸ τσ' ὄρνιθες δὲν τζὶ ξεκαθαρίζει.

Παραλλ. Κριάρης 1921 σ. 360. Jeannarakis σελ. 190, 253. Ἐτέρα σ.
 190, 254. Κρητικὴ Μελισσα σελ. 35.

2 Η ΚΑΛΗ ΝΥΦΗ

Καζαμογιώργης

Μὲ παντρέψαν οἱ γονεῖς μου
 δίχως νάχουν τὴ βουλή μου.
 Καί μοῦ δίδουν μιά γυναῖκα
 κι ἤξιζε σάν πέντε δέκα.
 Κι εἶχενε καί μιά σοχώρα
 κι εἶχε τὰ χαλίκια ψώρα.
 Κι εἶχε μιάν ἐλιά στὴ μέση
 κι ἐκουνιούντονε νά πέσει.
 Κι εἶχε κι ἄλλη παρακάτω
 κοντὰ 'τονε νά πάει κάτω.

Κι εἶχενε κι ἕναν ἀμπέλι
καὶ χωρεῖ ὁ λαγὸς καὶ μπαίνει.
Καὶ τρυγοπατῶ κι ἐγὼ
καὶ γεμίζω ἕναν ἀγρό.
Κι ἤβγαλα καὶ τὴ ρακὴ
καὶ γεμίζω ἕνα φλασκί.
Κι ἦτονε καὶ τὸ φλασκί
σὰν ἕναν κλαδι φάκῃ.

Τὴν ἡμέρα ποῦ τὴν ξέχρισα
ἦπια γὼ καὶ μέθυσσα.
Κι ὅμως τύχη μου κακὴ
κι ἡ γυναῖκα μου ἐκεῖ.
Καὶ χτυπῶ τση μιὰ στὸ φάλι
κι ἦπιασέν τηνε ἡ ζάλη.
Καὶ χτυπῶ τση μιὰ στ' ἀσκέλια
κι ἐξεράθη 'πού τὰ γέλια.

Κατὰ ποῦ 'τονε κοντὴ
ἦτον καὶ κακόφαγη.
Δώδεκα φουρνιες ψωμί
ἤτρωε τὸν καφαλί.
Προβατίνα μὲ τ' ἀρνάκι
καὶ ἀίλια μὲ τὸ ταυράκι.
Κατὰ ποῦ 'τονε κοντὴ
ἦτον καὶ κακόπιση
Ἐἶχαμ' ἕναν πιθαράκι
κι ἦβανε ὄγδοηταράκι
'γδοητάρι 'νενητάρι
παρὰ λίγο κατοστάρι.

Πάει νὰ τὸ δικιμήσει
καὶ λησιμόνησε ν' ἀφήσει.
Φέρνει βόλτα τὸ χωργιὸ ρωτῶ
—Ποῦ κατουρεῖτε σεις ἐπά ;
—'Απὸ πίσω στὸ πορτί
εἶναι πέτρα τρυπητή.
'Εκειὰ κατουροῦμε μεῖς
καὶ κατούρησέ καὶ σύ.
"Ἐξε μέρες ἐκατοῦργε
τρεῖς Τετράδες τρεῖς Δευτέρες.
Τὰ ξερόργιακαν ἐσύραν
κι οἱ ξερόμυλοι γυρίσαν.
Καὶ προβαίν' ὁ μυλωνάς

μέ την πάσαν ντου χαρά.
—Θέ μου κι ώς δέν ἤβρεξε
κι ώς δέν ἐψιχάλησε,
Πού 'σαν τοῦτα τὰ νερά
τὰ ζεστά καί τ' ἄρμυρά ;
Πάει βάνει νά πλυθεῖ
καί ἡ μούρη ντου μαδεῖ.
Καί μαδοῦν τὰ γένεια ντου
καί τὰ κωλομέργια ντου.

—Σῶπα σκύλε μυλωνά
καί μὴν πεῖς κακό γιά μᾶς.
'Η νύφη μας κατούρησε
τάχα πῶς τὸ τζούρνησε.
Νά 'λα καλοκατουρήσει
τὸ ποτάρι ἴλα κινήσει.
Νά κατηγοραστοῦν νά λένε
τὰ παιδάκια ντως νά κλαῖνε.
Νά 'νεφάνουν οἱ δαιμόνοι
νά πλυθοῦνε καί οἱ κῶλοι.

Παραλλ. Προμηθεύς, Ε' φύλλ, 98. Jeannarakis σ. 192, 255.

3 ΠΑΡΟΜΟΙΟ

Καζαμογιώργης-

Μιά βολά 'τυχα στή Σμύρνη
κι ἐπαντρέψασί μ' οἱ φίλοι.
Καί μοῦ δῶσαν μιὰ γυναῖκα
κι ἤζιζε σάν πέντε δέκα.
Λέω τση νά παρασύρει
μέ την κούδα τζη τὰ σύρνει.
Λέω τση νά μαγερέψει
κι ἐσηκώθη νά μισέψει.
—Κάτσε κάτσε μὴ μισέψεις
καί ποτὲ μὴ μαγερέψεις.
Λέω τση ν' ἄψει φωτιά
μέ τὸν κῶλον τζη φυσᾶ..
Καί ἀρπῶ κι ἐγώ 'ναν βῶλο
κι ἄφτω τση τονε στὸν κῶλο
καί μοῦ σύρνει μιὰ φωνή
—"ὦ κι ὁ κῶλος μου πονεῖ.

4 Ο ΚΑΛΟΣ ΓΑΜΠΡΟΣ

Καζαμιογιώργης

—Σοῦπα μάνα πάντρεψέ με
σπιτονοικοκέρεψέ με.
Γέρον ἄντρα μὴ μοῦ δώσεις
κι ὕστερα θὰ μετανιώσεις.
Γιὰ τοῦ γέρου τὰ παιγνίδια
σὰ νερόβραστα κρομμύδια.
Γιὰ τοῦ γέρου τὰ κανάκια
σὰ νερόβραστα σπανάκια.
Μὰ τοῦ νιοῦ τὰ παιγνιδάκια
εἶναι μοσκοκαρυδάκια
—Νὰ σοῦ πάρω ἴνα ραφτάκι
ἄμορφο παληκαράκι ;
—Δὲν τὸν θέλω ἴγώ τὸ ράφτη
ἄλη μέρα μύγιες χάφτει.
—Νὰ σοῦ πάρω μπακαλάκι
ἄμορφο παληκαράκι ;
—Δὲν τὸν θέλω τὸν μπακάλη
ποὺ βρωμεῖ ἐλιές καὶ λάδι.
—Νὰ σοῦ πάρω γεμιτζάκι
ἄμορφο παληκαράκι ;
—Ὡφου μάνα πῶς τὸ βρήκες
μέσα στὴν καρδιά μου μπήκες.
Ὅντε βγαίνει στὴν ἀντένα
εἶν' ὁ νοῦς του μετὰ μένα.
Ὅντε βγαίνει στὸ κατάρτι
εἶν' ὁ νοῦς του στὸ κρεββάτι.
Κι ὄντε βγαίνει στὸ πανὶ
εἶν' ὁ νοῦς του στὸ μ....νί.

Παραλλ. Λαογραφία Τόμ. Ε' Τεῦχ. Δ' σ. 572, 21.

5

Μαρουκλοφωτεινή

Γράμμα ἦρθ' ἀπὸ τὴν Πόλη
νὰ παντρεύουντ' οἱ βουκόλοι.
Κι ἦρθανε κι ἀπογραφές
νὰ παντρεύονται κι οἱ γρές.

Κι ὅσες γρῆς τὸ ἴκουςανε
ὅλες ἐγλακούσανε.
Κι ἐποστάθηκέ μου μιὰ
σφάζω τη κι ἐγὼ γιὰ μιᾶς.
Καὶ πουλιῶ τὴν ἔμισή
ἓνα μύστατο κρασί.
Καὶ τὴν ἄλλην ἔμισή
ἓναν μπρατικό φακή.
Τὴν κοιλιά καὶ τὸ κνισάρι
δεκοχτῶ μουζούργια στάρι.
Καὶ τὰ κεφαλόποδα
ἓναν ἀνεμόποδα.

Κριάρης 1921 σ. 349.

6

Μαρούλη Γ. Καζαμία

Γράμμα ἦρθ' ἀπὸ τὴν Πόλη
νὰ παντρεύουντ' οἱ βουκόλοι.
Κι ἦρθανε κι ἀπογραφῆς
νὰ παντρεύονται κι οἱ γρῆς.
Κι οἱ γράδες ὡς τὸ κούσανε
σὰ φοράδες ἐγλακούσανε.
Καὶ μιὰν κακομοῖρα γρά
δὲν ἐμπόργιε νὰ γλακά.
—Κρατεῖτε μου καὶ μένα δυὸ
ἓναν γέρο κι ἓναν νιό.
Νάχω τὸ γέρο γιὰ βουλή
καὶ τὸ νέο γιὰ φιλί.

Παραλλ. Κρητικὰ Μελέται Α' σελ. 101. Προμηθεὺς Τόμ. Θ' σελ. 196.
Jeanparakis σελ. 187, 250. Ροδιακὰ σ. 126.

7 Ο ΒΟΣΚΟΣ

Νυφικὸ Σακκαδοπούλα

Μιὰ φορὰ ἴμουνε βοσκὸς
κι ἦμουνε κι ἀμπελικός.
Κι εἶχα καὶ τρεῖς ἀδερφίδες
καὶ μοῦ τρώγαν τσί σταφίδες.

9. Η ΓΡΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Καζαμογιώργης

—Λέσι μου πρόβαλε νά δεις τὸ μπιστικὸ σου ταῖρι
μηδὲ παπούτσι δὲ φορεῖ μηδὲ κλαδὶ τσεμπερί.
Κι οἱ ψεῖρες στοὶ μηλίγγους τση ἦσανε τανιασμένες
οἱ γι ἐμισὲς ἀζωντανές κι οἱ γι ἄλλες ψοφισμένες.
Καὶ στένομ' ἀνετολικά καὶ κάνω τὸ σταυρὸ μου
Θέ μου καὶ ξέβγαλέ τ'ηνε τούτη τῆ γρά 'πὸ μπρός μου.
—Δὲν εἶμαι 'γὼ γερόντισσα μὰ 'μαι κοπελοπούλα
κι εἶμαι καὶ νιά καὶ δροσερὴ σάν τῆ νεραντζοπούλα.
—Σάν εἶσαι νιά καὶ δροσερὴ γιάντα μοῦ καμπουρίζεις ;
γιάντα σοῦ φέρνω τὰ κουκιά καὶ δὲν τὰ ξεματιζεις ;
—'Ἐτσά τονε κι ἡ μάνα μου ἔτσά τονε κι ἡ θειά μου
ἔτσά κι ἡ γι ἀξαδέρφη μου κι ἡ φιλονάδισσά μου.

Παράλ. Κρητ. " Ἀσματα Κριάρη 1921 σελ. 347. Προμηθεὺς Τόμ. Θ' φύλλ.
196. Jeannarakis σελ. 187. 250.

10

'Ἡ κοπελιά σάν παντρευτεῖ καὶ κάμει δυὸ παιδάκια
τὰ τούρτουρα τὴν πιάνουνε καὶ πιάνει τὰ λιατσάκια.
Κι ὁ ἄντρας τση τῆνε ρωτᾷ—'Ἰντα 'χεις κοπελιά μου ;
—'Ἐχεις καὶ μούρη καὶ μιλεῖς ὦ διπλοκερατά μου ;
πού φόρουνα στοὶ σπίτι μας παπούτσα βουδελένια
καὶ σὺ πού μ' ἔχεις καὶ φορῶ τὰ ξεπαραλυμένα ;
Καὶ πῆρες καὶ νοικοκερά καὶ μορφομαγερεύγει.
μηδὲ τοικαλοπιάσματα ποτέ τῆ δὲ γυρεύγει.
Μόνο μὲ τὸ φουστάνι τῆ μὲ τὸ ποκάμισό τῆ
ἔσοῦντο καὶ λυγνίζουνο μέσα στοὶ μαγεργιόν τῆ.

11

—'Ἀχη κεραγειτόνισσα καλή μου φιλενάδα
δὲν εἶδες τῆ μπουγάδα μου τούτη τὴν ἔβδομάδα ;
Σ' ἔνα κλωνάρι τῆ συκιάς ἦτονε μπερδεμένη
Πάει κι ἀνεμαζώνει τῆ γιὰ νά τὴν ἀνεράψει
ἀπού 'τον τοτσά λαμπρὴ κι ἤθελα φουνταλλάξει.
'Ἐνέραψε τῆ βράκαν τῆ πάει νά τῆνε βάλει
κι ἡ φτέρνα τῆ τ'ονε χοντρή καὶ τῆνε σκίζει πάλι.
—'Ἀνάθεμά σε φτέρνα μου δουλειές πού μοῦ τσ' ἀνοίγεις
νά ράφτω 'γὼ τῆ βράκα μου καὶ σὺ νά μοῦ τῆ σκίζεις.

Κρητικὰ Τόμ. Α' Τεῦχ. Α' σ. 48.

ΔΙΑΦΟΡΑ

1. Ο ΚΑΤΗΣ

Μελάνθη Χασαπλαδάκη

‘Ο κατής πήγε κι ήκατσε τ’ άτζάκιν του κορδίζει
τά μάτια ντου κουτσοκαμνεϊ και δέν τ’ άνεντρανίζει.

Οϊ μποντικοϊ τόν εΐδανε όλοι μικροϊ μεγάλοι

—“Ελάτε νά σκοτώσωμε τόν μπάχη ντουχιουμάνη.

“Οντε τότε περνούσανε στου φούρνου την γκαντούνα

ήσυρ’ ό κάτης μιá φωνή και τσ’ ήπιασε τουρτούρα.

Κι όντε τόν έπερνούσανε στου φούρνου την καμάρα

ήσυρ’ ό κάτης μιá φωνή και τσ’ ήπιασε τρομάρα

—Ποιός ήτονε που γύριζε όψές άργά στσι στράτες ;

κι ήλεγε κι έκαυχούντονε πώς δε φοβάται κάτες ;

Ποιός ήτονε που γύριζε όψές άργάς στο δωμα ;

κι ήριχνε και τά χώματα στ’ άφέντη μου τó στρώμα ;

‘Ο μποντικός ό έρωντας με τó μακρύ ντου γένη

και μιá μποντικίνα γρά τη νιότην τζη λυπήθη

—“Άσε με κάτη μου νά ζήσω

νά σου ψήσω και τó ρύζι

νά τó τρώς νά σου μυρίζε

—Δέν τó θέλω ’γώ τó ρύζι

μά σε θέλω στην κοιλιá μου

νά στυλώνεις τά νεφρά μου

—“Άσε με κάτη μου νά ζήσω

νά σου στρώσω τά μπαγκάλια

νά κοιμᾶς’ άγάλι’ άγάλια.

—Δέν τά θέλω τά μπαγκάλια

νά κοιμοῦμ’ άγάλι’ άγάλια

μά σε θέλω στην κοιλιá μου

νά στυλώνεις τά νεφρά μου.

—“Άσε με κάτη μου νά ζήσω

νά σου ψήσω και τ’ άχέλι

σά μαγερικό σκουτέλι

—Δέ τó θέλω ’γώ τ’ άχέλι

γιατί μοῦ γλιστρᾶ και φεύγει

Μά σε θέλω στην κοιλιá μου

νά στυλώνεις τά νεφρά μου

Τοί μεγάλες μποτικίνες

ἤρπαξ ἄπού τσί κατίνες

Τά μικιά μποντικαλάκια

ἤρπα ἔπου τὰ κατινάκια

Παραλλ. Κριάρης 1921 σ. 365. Μιχαηλίδης—Νουάρος Δημ. Τραγούδια.
σ. 258 Προμηθεὺς Τόμ. ΙΑ', φύλλ. 249. Jeannarakis σ. 196, 258. Ροδια.
κά 1. 148

2

Μαστρομανώλαινα

Ἡ ψεῖρα παίζει τὸ βιολί
κι ἡ κόνιδα τὸ τέφι.
Κι ὁ ψύλλος τὸ ἀνερώτηξε
—Ἴντα ἔν' αὐτὸ τὸ κέφι;
—Τὸν ἄρκαλο παντρεύγουνε
καὶ παίρνει τὴ ζουρίδα.
—Πάρε τονε ζουρίδα μου
καὶ νοικοκύρης εἶναι.
Τὸ Μάη πάει στὰ κουκιά
τὸν Αὐγούστο στ' ἀμπέλια
Καὶ τὸ Δεκαπεντάγουστο
τρυγᾷ καὶ τὰ διψέλια.

Παραλλ. Κρητικά Τόμ. Α' Τεῦχ. Α' σ. 37. Τεῦχ. Β.Γ' σ. 265. Προμηθεὺς
Τόμ. Ε' φύλλ. 109. Νεοελληνικὸν Ἀρχεῖον Τόμ. Α' Τεῦχ. Β' σ. 187, 1.

3

Μαστρομανώλαινα

Στοῦ Σκαντζούρη τὰ κουκιά
ἤπεσε πολλ' ἀδικιά.
Κι ὁ Σκαντζούρης τὸ μαθαίνει
κι ἀρματώνεται καὶ βγαίνει.
Σύρνει τὴ σκουρολεπίδα
νὰ σκοτώσει τὴ ζουρίδα.
Κι ἡ ζουρίδα τοῦ γριλώνει
κι ἄρκαλος τ' ἀνεματσώνει.
Κάνει τὸ κορμί ντου ντάργα
καὶ τὸν κῶλο ντου μπουρμπάδα.

Και τὰ δόντια ντου πειρούνια
νάτσιμπᾶ τὰ μακαρούνια.
Και τὴν κεφαλὴ ντου βόλι
γιᾶ νὰ πολεμᾶ τὴν πόλη.

Παραλλ. Προμηθεὺς Τόμ. Ι' φύλλ. 233.

4. Ο ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΙΠΕΡΓΙΟΥ

Πῶς τὸ τρίβουν τὸ πιπέρι
τοῦ διαόλου οἱ καλογέροι ;
Μὲ τὸ γόνατο τὸ τρίβουν
καὶ τὸ ψιλοκοσκινίζουν.

Πῶς τὸ τρίβουν τὸ πιπέρι
τοῦ διαόλου οἱ καλογέροι ;
Μὲ τὸν ἄγκωνα τὸ τρίβουν
καὶ τὸ ψιλοκοσκινίζουν.

Μὲ τὴ φτέρνα ντως τὸ τρίβουν
καὶ τὸ ψιλοκοσκινίζουν.

Μὲ τὴ μύτη ντως τὸ τρίβουν
καὶ τὸ ψιλοκοσκινίζουν.

Μὲ τὸ φάλι ντως τὸ τρίβουν
καὶ τὸ ψιλοκοσκινίζουν.

Μὲ τὴ γλῶσσα ντως τὸ τρίβουν
καὶ τὸ ψιλοκοσκινίζουν.

Μὲ τὸν κῶλον ντως τὸ τρίβουν
καὶ τὸ ψιλοκοσκινίζουν.

Ὁ χορὸς αὐτὸς χορεύεται ἀπὸ ἄντρες. Στὴν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ κείνος ποὺ διευθύνει τὸ χορὸ. Αὐτὸς λέει πρῶτος τὴν κάθε στροφή μετὸν ἀνάλογο ἦχο καὶ τὴν ἐπαναλαμβάνουν οἱ ἄλλοι. Ὅταν φθάσει στὸ σημεῖο ποὺ τρίβουν τὸ πιπέρι πρέπει ὅλοι νὰ σκύψουν χάμω καὶ νὰ τρίψουν στὸ πάτωμα τὸ ἀνάλογο μέλος τοῦ σώματος δηλ. ἄγκωνα, μύτη, γλῶσσα κτλ. Ὁ ἀρχηγὸς κρατεῖ ἓνα ρόπαλο συνήθως καμωμένο μετὰ μιὰ στριμένη πετσέτα. Ὅποιος δυστροπεῖ καὶ δὲν τρίβει καλὰ τὸ πιπέρι τὸν κτυπᾶ μετὰ τὸ ρόπαλο.

Παραλλ. Μιχαηλίδης—Νουᾶρος Δημοτικὰ Τραγοῦδια σ. 234.

5. Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΚΟΥΚΙΩΝ.

Μαστρομανώλινα

Πέρασ' άπ' τή Νικαργιά
κι άπό τά Καραμπουρνιά.
Κι είδα Χιώτισσες
καί Καραμπουρνιώτισσες,
Κι έφυτεύγαν τά κουκιά
μαύρα μάτια και γλυκειά.

Πάλι ξαναπέρασα
κι είδα κι έχαμογέλασα,
Κι είδα Χιώτισσες
καί Καραμπουρνιώτισσες
Κι έσκαλίζαν τά κουκιά
μαύρα μάτια και γλυκειά.

Πάλι ξαναπέρασα
κι είδα κι έχαμογέλασα,
Κι είδα Χιώτισσες
καί Καραμπουρνιώτισσες
Και έβγάναν τά κουκιά
μαύρα μάτια και γλυκειά.

Πάλι ξαναπέρασα
κι είδα κι έχαμογέλασα,
Κι είδα Χιώτισσες
καί Καραμπουρνιώτισσες
κι έλωνεύγαν τά κουκιά
μαύρα μάτια και γλυκειά.

Πάλι ξαναπέρασα
κι είδα κι έχαμογέλασα
Κι είδα Χιώτισσες
καί Καραμπουρνιώτισσες,
Κι έλιχνίζαν τά κουκιά
μαύρα μάτια και γλυκειά.

Πάλι ξαναπέρασα
κι είδα κι έχαμογέλασα,
Κι είδα Χιώτισσες
καί Καραμπουρνιώτισσες,
Κι έσκακιάζαν τά κουκιά
μαύρα μάτια και γλυκειά.

Πάλι ξαναπέσσασα
κι εΐδα κι έχαμογέλασα.
Κι εΐδα Χιώτισσες
καὶ Καραμπουρνιώτισσες
Κι ἐφορτώναν τὰ κουκιά
μαῦρα μάτια καὶ γλυκειά.

Ὁ χόρος τῶν κουκιῶν χορεύεται ὅπως καὶ τὸ πιπὲρι ἀπαράλλαχτα.
Στὸ τέλος ποῦ φορτώνονται γίνονται ζευγάρια καὶ φορτώνεται ὁ
ἕνας τὸν ἄλλον στοὺς ὤμους καὶ τὸν πάει ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἄ-
κολουθοῦν γέλια καὶ φωνές.

Παραλλ. Θρακικὰ Τόμ. Α΄. Τεῦχ. Γ΄. Δ΄. σ. 421, 1. Παχτικός σ. 240, 156.

6. Η ΠΕΡΔΙΚΑ

— Πέρδικα ποῦ κακαρίζεις,
ἴντα τρώς καὶ κοκινίζεις ;
— Κάρδαμο καὶ ρόκα τρώγω
κι εἶμαι πάντα σάν τὸ ρόδο.

Πέρδικά μου πλουμισμένη
τὴν καρδιά μου ἔχεις καημένη.

Πέρδικά μου ρουσα ρουσα
ποῦσ' ἀρχοντικά καὶ πλοῦσα.

Παραλλ. Μιχαηλίδης—Νουάρος Δημ. Τραγοῦδια σ. 34.

7

Ἔνας γέρος εἶχε μάχη
μὲ τὴν γρά ντου κι ἴντα νᾶχει ;

Μακαροῦνες ἐκενῶναν
λίγες ἦσαν κι ἐμαλλῶναν.

Παραλλ. Προμηθεὺς Τόμ. ΙΑ΄ φύλλ. 245.

ΜΑΝΤΙΝΙΑΔΕΣ

Τὰ πρῶτα χρόνια ἐπιάνανε ἄντρες καὶ γυναῖ-
κες στὸ χορὸ καὶ ἐτραγουδοῦσαν καὶ ἐλέ-
γανε πεισματικῆς μαντινιαδες ὁ ἕνας
τ' ἄλλουνοῦ καὶ ἐπεισματόνουντανε καὶ
σὴν ὑστερηγιά ἐγίνοντανε μιὰ βροντὴ
ὁ χορὸς ἀπὸ ἀπὸ τὰ κλάηματα...

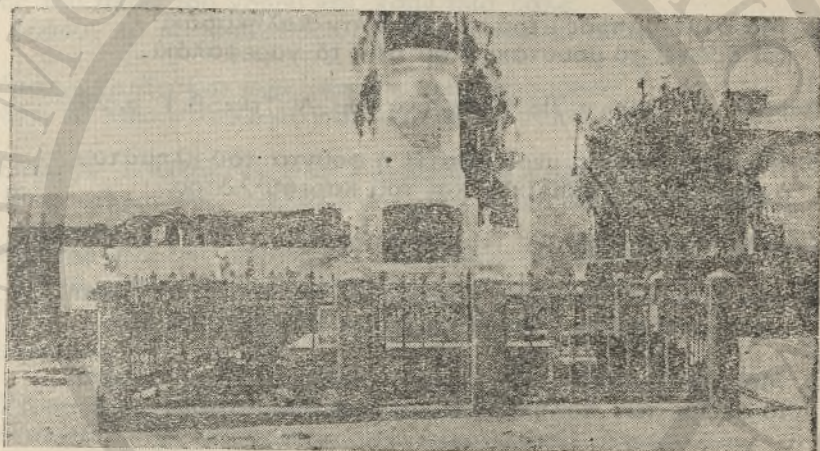
Ἄλεξαντρίνα

Οἱ μαντινιαδες θέλουνε ἄθρωπο νὰ κατέχει καὶ
γλῶσσα νὰ τοῖ κελαηδεῖ καὶ νοῦ νὰ τοῖ ξετοέχει.

Τά πιό παλιά χρόνια καθώς μου διηγήθηκε ἡ μητέρα μου καί άλλες γερόντισσες, τά γλέντια ἦσαν συγχώτερα. Κάθε Κυριακή ἔμαζεύονταν οἱ ντελικανῆδες καί οἱ κοπελιές σ' ἕνα χορόσπιτο. Ὡς χορόσπιτο ἦτο κατάλληλο τὸ σπίτι μὲ καμάρρα (καμαρόσπιτο) γιατί ἦτο καί πιό εὐρύχωρο, ἀλλά καί γιατί στούς διπλοὺς σοφάδες του μποροῦσαν νά καθίσουν άνετα ὄλες οἱ γράδες (γριές) μάνες καί γιαγιάδες πού ἔπρεπε ἀπαραίτητα νά συνοδεύουν τίς κοπελιές στο χορό. Τὸ καλοκαίρι πιό συχνά ἐστέλιωναν τὸ χορὸ στ' ἀλώνια πού βρισκόνταν κοντά στο χωριό. Μαζί μὲ τὸ χορὸ ἀρχινοῦσαν καί οἱ μαντι-

ἀγῶνες ἐγίνοντο στούς γάμους, πανηγύρια, βάφτισες κτλ. ἀπὸ τίς ὁποῖες ἦσαν ἀπαραίτητοι οἱ τραγουδιστάδες.

Ὀνομαστοὶ τραγουδιστάδες καί τραγουδίστριες Στειακοὶ ἦσαν ὁ Χάτζικας ἀπὸ τὸ Λάστρο, ὁ Μπρόκας ἀπὸ τὴν Τουρλωτή, ὁ ὁποῖος ζῆ ἀκόμη, ὁ Καλαϊτζῆς ἀπὸ τὴ Σκοπιή καί ὁ Ξεῖν Ἀγάς Ζαρωνάκης ἀπὸ τὴ Συκιά. Τραγουδίστριες ἦ Ἐλένη τοῦ Καπανταῆ ἀπὸ τὰ Μέσσα Μουλιανά, τὸ Κατερίνη ἢ Δασκαλογιαννοπούλα ἀπὸ τὴ Λάστρο καί τὸ Μαργιώ ἢ Μπαγορδοπούλα. Αὐτοὶ ὑπερῆφανεύονταν πὼς ὄχι μόνον τοὺς γάμους τοῦ χωριοῦ τῶν ἔκαναν ἀλλά καί στὰ μακρινὰ χω-

ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ ΚΟΡΝΑΡΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ
Ε Ν Σ Η Τ Ε Ι Α

νάδες.

Ὁ χορὸς γιὰ τὸν ντελικανῆ ἦτο ἡ μοναδική ὥρα νά ἐξωτερικεύσει τὸ πάθος του καί νά δώσει στὴν Καλή του νά καταλάβει τὰ αἰσθήματά του. Συχνά καί οἱ κοπελιές ἀπαντοῦσαν ἀνάλογα. Σήμερα οἱ κοπελιές δὲν ἀπαντοῦν στίς προκλήσεις τῶν νέων ὅταν ὁ χορὸς εἶναι δημόσιος δηλ. ἢ στο καφενεῖο ἢ στο σχολεῖο τοῦ χωριοῦ. Ὅταν εἶναι σὲ στενὸ περιβάλλον μπορεῖ νά τραγουδήσει μὰ πάλιν ὄχι ἀναικτὰ.

Ἐγίνοντο στούς χοροὺς πραγματικοὶ ἀγῶνες ἀπὸ μαντινάδες. Ὁ ἀγῶνας ἐγίνετο ἀνάμεσα στούς πιό καλοὺς τραγουδιστάδες καί στίς πιό καλές τραγουδίστριες Πρώτος τραγουδιστής). Αὐτοὶ οἱ

ριά πήγαν δηλ. ἦσαν καλεσμένοι γιὰ νά πάνε τὰ ἐξυμνήσουν μὲ τὸ χάρισμα πού εἶχαν νά δημιουργοῦν εὐκολα καί ἀβίαστα μαντινάδες τίς χάρες τοῦ γαμπροῦ καί τῆς νύφης καί τὴν εὐγένεια καί καλωσύνη τῶν συμπεθερῶν. Οἱ μαντινάδες μου εἶναι μᾶλλον πολὺ παλιές. Λίγες εἶναι κείνες πού τραγουδοῦνται σήμερα ἢ πολὺ λίγο συνηθίζονται.

Κατάταξη ἀκολούθησα κείνη πού ταιριάζει πιό πολὺ μὲ τὴ σημασία τους. Γιὰ νά δώσω μιὰ εἰκόνα ἔστω καὶ ὄχι ἀκριβῆ γιὰ τοὺς πρώτους τραγουδιστάδες παραθέτω χωριστὰ τίς μαντινάδες τῆς Ἐλένης τοῦ Καπανταῆ, Κατερίνης Δασκαλογιαννοπούλας, Μπρόκα κτλ.

1 ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

1 ΣΤΗΝ ΟΜΠΡΟΣ ΜΕΡΑ

1. Μὰ στέλιωσά τον τὸ χορὸ μὲ τὰ μασιλαχάτια
κι ἤφερα καὶ τοῖ κοπελιές μὲ ἄλα ντως τὰ χιάρτια.

2. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ ἕναν παληκαράκι
καὶ δρώνει τὸ μουστάκι ντου σάν τὸ γαρεφαλάκι

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 316, 15 Κρητικά Τόμ. Α' Τευχ. Β. Γ' σ. 230.

3. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ ἡ φοῦντα τοῦ κλημάτου
ἢ φοῦντα τοῦ βασιλικοῦ καὶ τοῦ καρεφυλλάτου.

Παραλλ. Κρητικά Τόμ. Α' Τευχ. Β. Γ' σ. 230.

4. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖς κι ἐγὼ κρατῶ στή μέση
μαλαματένιε μου σταυρὲ καὶ ποιὸς θὰ σέ κερδαίσει.

5. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ τὸ φῶς τῷ Γιαννιτσάρῳ
τὸ φλῶρε τῶν παληκαργιῶ καὶ τῶν ἀπομονάρῳ.

6. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ ὁ καντιφές κι ἡ βιόλα
κι ἄ δέ μοῦ τὸ πιστεύετε ξανοίξετέν το κιόλα.

7. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ τοῖ Χιὸς τὸ κυπαρίσι
καὶ σῦρνει κι ἀπομεσοθιὸ μιὰν κρουσταλένια βρῦση.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 315, 12. Κρητικά Τόμ. Α' Τευχ. Β. Γ' σ. 230.

8. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ κι ἴντα καλὰ χορεύγει
νᾶχει σταφύλια νὰ πατεῖ καὶ στᾶρι ν' ἄλωνεύγει.

9. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ ἕναν μικιὸ κοπέλι
νὰ τοῦ τ' ἀξώσει ὁ θεὸς νὰ πάει κειὰ πού θέλει.

10. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ ὁ λύχνος μὲ τὸ φτύλι
καὶ σῦρνει κι ἀπομεσοθιὸ τὸ ξεπασουλιστήρι.

11 Κί ἐκειά πομεσοθιό κρατεῖ χριστέ καί τίνος μοιάζει
τοῦ ἡλίου καί τοῦ φεγγαριοῦ ἄχη πῶς τοῦ ταιριάζει.

12 Κί ἐκειά πομεσοθιό κρατεῖ μάνα καί θυγατέρα
ἤ μάνα εἶναι πέρδικα κι ἡ κόρη περιστέρα.

3 ΣΤΗ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑ

13 Καί στήν κουντούρα πιάσανε ὄλοι οἱ ἀτζαμηδες
καί κάν' ὁ ἕνας κουνενούς κι ὁ ἄλλος λεκανίδες.

Παραλλ. Κρητικά Τ. μ. Α'. Τεύχ. Β.Γ'. σ. 230 Λιουδάκη σ. 316, 5.

14 Δός του ἀέρα τοῦ χοροῦ καί κάμε τρία ζάλα
σά λύσουν τὰ παπούτσα σου ἐγώ σοῦ κάνω κι ἄλλα.

15 Χόρευγε χαηδεμένο μου χόρευγε σούστα σούστα
κι ὄντι νά πάω στά Χανιά σοῦ φέρνω τὰ παπούτσα.

15 Ἐδιάλεγες κι ἐδιάλεγες μέσ' στοῦ χορὸ νά πιάσεις
κι ἦτον καλλιὰ σου νά πὰ βγεῖς στή χναροσκιά νά κάτσεις.

16 Δέκα δραχμές μου κόστισε τ' ἀλέτρι καί τὰ λοῦρα
νά πὰ νά ζέψω τὸ ντανά ἀπού' ναι στήν κουντούρα.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 317, 10

17 Ἐδά θά τήνε ποῦμενε τοῦ Δραγατωμανῶλη
στοῦ σπῆτι ντου χορεύομε καί θά τοῦ κλάσωμ' ὄλοι.

18 Διαῶλοι κουτσοπόδαροι νά πάρουνε τσι γράδες
ν' ἀφήσουνε τσι κοπελιές μέ τσι ξεφαντωτάδες.

4 ΣΤΟΥΣ ΧΟΡΕΥΤΑΔΕΣ

19 Ὁ καθαεῖς παρακαλεῖ μέσ' στοῦ χορὸ νά λάχει
κι ἂν ἔχει κι ἀγαπητικὴ τὴ χέρα τζη νά πιάσει

Παρ. Λιουδάκη σ. 315, 1.

20 Ὁ καθαεῖς παρακαλεῖ μέσ' στοῦ χορὸ νά τύχει
κι ἂν ἔχει κι ἀγαπητικὴ τὴ χέρα τζη νά σφίξει

21 Σά λές ἐσὺ πῶς μ' ἀγαπᾶς δεῖξε μου σημαδάκι
σά θά κρατοῦμε στοῦ χορὸ σφίξε μου τὸ χεράκι

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 315, 4. Jeannarakis σ. 260, Σπυριδάκης σ. 6 Κριά-
ρης σ. 450 Λαογραφία Τόμ. Α'. Τεύχ. Β.Γ. σ. 284.

- ✓ 22 Σάν τήνε δεῖς τήν κοπελιά καί σκύφτ' ὄντε χορεύγει
σκύψε καί φίλησέ τηνε μά κείνονά γυρεύγει.
- 23 Σάν τήνε δεῖς τήν κοπελιά καί χαμηλοκοιτάζει
σκύψφ καί φίλησέ τηνε μά κείνη δέν τήν γνοιάζει.
- ✓ 24 Χόρευγε καί ξεφάντωνε κι ἀγάπα με καί μένα
καί δέ σοῦ λέω ν' ἀρνηθεῖς τή μάνα ποῦ σ' ἐγέννα.
- ✓ 25 Ἄχη τὸ κακοροῖζικο ὄντι ν' ἀκούσω λύρα
ἀλλοῦ πετῶ τή ρόκα μου κι ἀλλοῦ τήν παρασύρα.
- ✓ 26 Ἴντα ἔχεις καί πουχούμισες κι ἦκατσες στοῦ πεζούλι.
σῆκου νά πιάσεις στοῦ χορὸ καρνάδο μου ζουμπούλι.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 315, 5 Κρητικά Τόμ. Α'. Τεύχ. ΒΓ'. σ. 230.

- 27 Ἴντα ἔχεις καί πουχούμισες κι ἦπιασες στὴν κουντούρα
κι ἐγκρέμασες τὰ χεῖλια σου σάν τήν παλιογαϊδούρα.

5 ΣΤΟ ΛΥΡΑΤΖΗ

- ✓ 28 Παῖζε τὴ λύρα λυρατζῆ καί ξάνοιγε κι ὄμπρός σου
καί μὴν ξανοίγεις κοπελιές νά θαμπωθεῖ τὸ φῶς σου.
- 29 Παῖζε τὴ λύρα λυρατζῆ παῖζε τὴ Μιχαλάκι
καί νά σοῦ κάμω θέλω ἄγώ κι ἓναν κατσοχοιράκι
- ✓ 30 Παῖζε τὴ λύρα λυρατζῆ καί μὴν τὴν τσαφαρίζεις
νά μὴ θαρροῦν οἱ κοπελιές ἀμύγδαλα τσακίζεις.
- 31 Κοντὸ δέν εἶν' ἐπὰ κρασι δέν εἶν' ἐπὰ ταβέρνα
νά φέρουνε τοῦ λυρατζῆ νά φέρουνε κι ἐμένα.
- 32 Κοντὸ δέν εἶν' ἐπὰ κιαεῖς νά θέλει τὸ καλὸ μας
νά φέρει μισολιά ρακὴ νά γράνει τὸ λαιμὸ μας.
Ἄπάντησις πειρακτικὴ σὲ κακοῦς τραγουδιστάδες.
- ✓ 33 Κοντὸ δέν εἶναι ἄπά κιαεῖς νά θέλει τὸ καλὸ σας
νά φέρει ἄνα ρασόπανο νά φράξει τὸ λαιμὸ σας.

2 ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

1 ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ

- ✓ 1. Νύφη μου κερανύφη μου τὰ ράφια σ' ἀσημένια
τοῦ χρόνου σὰν καί σήμερο νᾶναι μαλαματένια

Παράλλ. Λαογραφία Τόμ. Β'. Τεῦχ. Δ'. σ. 605.

- ✓ 2 Νύφη μου σὰν τὸ δίσκο σου λάμπει τὸ πρόσωπό σου
κι ἀντιφεγγίδες ρίχτουνε οἱ ἄκρες τῷ ματιῷ σου

- 3 Ὁ οὐρανοὶ κι ἀνοίξετε κι ἀγγέλοι κατεβήτε
τῇ νύφῃ βάνουν τὸν κινὰ καί νὰ παρασταθῆτε.

- 4 Στολίσετε τὸ μινὰρὲ μὲ δεκοχτῶ καντήλια
καί βάλετέ τῃ τὸν κινὰ στὰ δέκα τῆς δαχτύλια.

- 5 Σκῦψε κερά μου φίλησε τὰ μάγουλα τῇ πόρτας
γιατὶ δὲν ξαναμπαινεις μπλιό ὡς ἤμπαινες καί πρῶτας.

- 6 Σηκῶσου κερανύφη μου νὰ βάλεις τὰ ντερλίκια
κι ἐποχαιρέτηξές τα μπλιό τὸ' αὐλῆς σας τὰ Χαλίκια. 1

- 7 Νύφη μου πλοῦσα νὰ γενῆς ὡσὰν τῇ χανιαλίνα
καί νὰ φορεῖς στὸν μπέτη σου τρεῖς δίπλες κολαίνα.

- 8 Νύφη μου τὴν κορδέλα σου βοργιᾶς τῇ φυσαλιζει
κι ἄλλες πολλὲς τῇ βάλανε μὰ σένα γιακιστιζει.

- 9 Ἄνοιξε νύφη τὸ κουτί καί βγάλε τσι καμπάνες
κι ἔβγα κι ἀποχαιρέτηξε ὅλες τσι φιλενάδες.

- 10 Ἄνοιξε νύφη τὸ κουτί καί βγάλε δαχτυλίδι
κι ἔβγα κι ἀποχαιρέτηξε τῇ μάνα καί τὸν κύρη

- 11 Ἄνοιξε νύφη τὸ κουτί καί βγάλε τὸ κοντόχι
στὴν Πόλη καί στὴ Βενετιά ἄλλη κιαμιὰ δὲν τῶχει.

1 Ἡ Χανιαλίνα ἦτο πλοῦσια χανούμη τοῦ Ἡρακλείου. Ἀκόμη καί σὴ
μερον σώζεται ἔξω ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον τὸ κτῆμα «τοῦ Χανιαλῆ ὀντεκές».

2 ΤΟΥ ΓΑΜΠΡΟΥ

12 Καλά νά τση τὰ πλέξετε τση νύφης τὰ κουρλάκια
νά τὰ ξεπλέξει κι ὁ γαμπρός μὲ τὰ πολλὰ κανάκια

13 Ὅμορφος εἶναι κι ὁ γαμπρός ὡσὰν τὴ μαντζουράνα
μὰ εἶναι τὸ παράπονο ἀπὸ δὲν ἔχει μάννα

Παραλλ. Κρητικά Τόμ. Α'. Τεῦχ. Β.Γ'. σ. 279. Ζωγράφειος Ἄγών Τόμ.
Α'. σ. 268, 19.

14 Ὅμορφος εἶναι κι ὁ γαμπρός ὡσὰν τὸ καρεφύλλι
μὰ εἶναι τὸ παράπονο ἀπὸ δὲν ἔχει κύρη.

Παραλλ. Ζωγράφειος Ἄγών σ. 268, 21. Βλασσός σ. 33.

15 Ὅμορφος εἶναι κι ὁ γαμπρός μὰ πιά καλ' εἶν' ἡ νύφη
ἀπὸ φερε καὶ τὰ προυκιά κι ἐστόλισε τὸ σπίτι.

16 Λαμπάδες ὀλοτζάμπωτες μὲ τὸ μαργαριτάρι
σοῦ ἴνα ψαν νά στεφανωθεῖς Ἡλία Κανακάρη.

17 Για δὲς πανιέργια ὀλόχρυσα πλεμένα μὲ τὴν τάξη
γιά δὲς τὰ ροῦχα τοῦ γαμπροῦ ποὺ λάμπουν στὸ μετάξι.

18 Σήμερο στεφανώνεται ἡ πρώτη μ' ἀξαδέρφη
τὸ νέο ποὺ τση παίρνουνε ἴντα καλά τση πρέπει.

19 Ἀνοίξετε σφαλίξετε τὰ δέκα παραθύργια
νά μπεῖ ὁ γαμπρός μὲ τ' ἄρματα κι ἡ νύφη μὲ τ' ἀσήμια

20 Στολίσετε τοὶ παρασιτιές μὲ τὸ μαργαριτάρι
κι ἐδὰ τοῦ τήνε φέρουνε τοῦ μοσκοκανακάρη.

21 Μιὰ μαντινιάδα θά σ'αὶς πῶ ἀπάνω στὸ ροβίθι
ἐδὰ στὰ πομισέματα φίλιε γαμπρὲ τὴ νύφη.

3 ΣΤΑ ΠΡΟΥΚΙΑ

22 Παινέσετέ τα τὰ προυκιά τὰ πενταπλουμισμένα
ἀπὸ τοῖ τὰ ξετέλευγε ἡ μάννα ποὺ τὴ γέννα

23 Ἀπὸ τὴν πόρτα πρόβαλα καὶ συντηρῶ τὸ ράφι
κι εἶναι οἱ κούπες μάλαμα τὰ πιᾶτα ντου χρυσάφι

- ✓ 24 Μά τὰ καλὰ γαρέφαλα πουλιούνται μὲ τὰ δράμια
κι ἄς εἶναι καλοροίζικα τῆ νύφης τὰ χιράμια.
- ✓ 25 Τοῦ Ψηλορείτη τὰ βουνὰ πάντα ἔναι μὲ τὰ χιόνια
κι ἄς εἶναι καλορίζικα τῆ νύφης τὰ σεντόνια.

Παραλλ. Βλαστός σ. 31.

- 26 Γιὰ δὲς σακουλοντρούβαδα τοῦ ἔναι ἕναν καμάρι
γιὰ νὰ σοῦ βάνει τὸ ψωμί νὰ πηαίνεις στὸ ζευγάρι.
- ✓ 27 Μά πρέπει του καὶ τοῦ γαμπροῦ νὰ μὴν παραπονᾶται
γιατὶ ἔβρηκε καλὰ προυκιά νὰ στρώνει νὰ κοιμάται.
- 28 Σεντόνια πεντοδιπλωτα καὶ πεντοδιπλωμένα
γιὰ σένα τὴν κανακαρὰ τάχανε φυλαμένα.

4 ΣΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

- 29 Στὴν πόρτα τῆ Παράδεισος κάθετα ὁ μπαμπάς σου
κοντὸ νὰ τὸ νειρεύεται πῶς ἔχουν τὴν χαρὰ σου.
- 30 Πιάσετε τὸν τηλέγραφο νὰ πάει χώρα ὡς χώρα
ναρθεῖ καὶ ὁ πατέρας τῆ ἐτουτηνιέ τὴν ὥρα.
- 31 Σὰ θὲς νὰ κάμεις κάλεσμα κάλεσ' ἀποὺ τὸν "Αδη
ναρθεῖ καὶ ὁ πατέρας τῆ νᾶν' ἡ χαρὰ μεγάλη.
- 32 Ἐγνοια σου σένα Κατεργιῶ ἀποὺ δὲν ἔχεις ἄλλη
μόν' ὄντι νὰ τὴ χρειαστεῖς νὰ στέσει τὸ τσικάλι.
- 33 Μά δὲ σέ γνοιάζει Κατεργιῶ τούτη τὴν ἐβδομάδα
μόν' ὄντι νὰ τὴ χρειαστεῖς νὰ κάμει τὴν μπουγάδα.

5 ΣΤΟΥΣ ΣΥΜΠΕΘΕΡΟΥΣ

- 34 Σαράντα μέρες ἡσκαφτα τὴ γῆ μὲ τὸ μετάξι
γιὰ νᾶβρω συμπεθερικό νᾶχει ἄρχοντιὰ καὶ τάξη.
- 35 Ἄνετρανίζω νὰ σέ ἔδω κι ἐγὼ χτυπῶ στὸ τζάκι
τ' ἀντρόύνό σου νὰ χαρεῖς Γιάννη μου Ντερμιτζάκη.

36 Συμπέθερέ μου Γαλανέ γάλα και γαλανέ μου
πού τρύπησες τὸ σπίτι μου κι ἐπήρες τὸ λαλέ μου.

37 Ὡρεῖτε πού τὴν παίρνετε νὰ μᾶς τὴν ἀγαπάτε
γιατὶ ἔναι παραπονιαροῦ καὶ θὰ παραπονάται.

38 Ὡρεῖτε πού τὴν παίρνετε τὴν καλανθερεμμένη
θέλομε νᾶναι γελαστή καὶ καλοκαρδισμένη.

39 Μὰ πήραμέ σας τὴνε μεις τὴν πιὰ καλλίτερή σας
ἀπού ἔμπαινε στὸ σπίτι σας κι ἐμύριζ' ἡ αὐλή σας.

Παραλλ. Βλαστός σ. 48.

40 Μὰ πήραμε τὴ ροδαρά ὀμάδι με τὰ ρόδα
κι ἐφήκαμε τὴ γειτονιά σάν κουρσεμένη χώρα.

6. ΣΑΤΥΡΙΚΕΣ

41 Ἐδικιά νὰ τᾶβρει τὰ προυκιά καὶ τὰ πολλὰ τὰ γρόσσα
ὀμπρὸς στὴ γνώμη τὴν καλὴ καὶ τὴν καλὴ τὴ γλώσσα.

42 Μιὰ μαντινιαδά θὰ σᾶς πῶ ἀπάνω στὸ ροβίθι
νὰ βγοῦν τὰ μάτια τοῦ γαμπροῦ σπού διάλεγε τὴ νύφη.

43 Ἄμετε πέτε τοῦ γαμπροῦ νὰ σάσει τὸ κρεβάτι
κι ἐδὰ τοῦ τήνε φέρνουνε καβαλαρὰ στὸν κάτη.

44 Ἄμετε πέτε τοῦ γαμπροῦ νὰ στρώσει τὸν καρφίχτη
κι ἐδὰ τοῦ τήνε φέρνουνε καβαλαρὰ στὸν τρίφτη.

45 Ἄμετε πέτε τοῦ γαμπροῦ νὰ στρώσει τὴν κασέλα
κι ἐδὰ τοῦ τήνε φέρνουνε καβαλαρὰ στὴ σέλα.

46 Ἄμετε πέτε τοῦ γαμπροῦ νὰ βάλει τ' ἄλλα ροῦχα
κι ἐδὰ τοῦ τήνε φέρνουνε καβαλαρὰ στὴ λοῦτα.

47 Νὰ τὴ χαρῶ τὴ νύφη μας με τὰ πολλὰ τσεμπέργια
κι εἶναι κι ἐξήντα δυὸ χρονῶ χωρὶς τὰ καλοκαίργια.

3 ΕΡΩΤΙΚΕΣ

1

- 1 'Ο πρίνος ἔχει βάσανα καὶ τὸ πρινάρι πρίκει
καὶ ἓνα ψιλὸ μελαχροινὸ μέσ' στὴν καρδιά μου μπήκε.
 - 2 "Ἄλλη δὲν εἶναι στὸν ντουινιά μηδὲ στὴν οἰκουμένη
σὰν τὴν δική μου τὴν καρδιά ἔρωντοχτυπημένη.
 - 3 Σαράντα βρύσες μὲ νερὸ κι ἔξηντα δυὸ πηγάδια
δὲ μοῦ τὴ σβύνουν τὴ φωτιά πούχω στὰ φυλλοκάρδια.
- Παραλλ. Δάφνη Τόμ. Α' φύλλ. 12.
- 4 'Απὸ κειὰ πὲ καὶ λόγιασε ἴντα φωτιά 'τον κείνη
νὰ πιῶ τοῦ κόσμου τὰ νερά καὶ πάλι νὰ μὴ σβύνει.
 - 5 Τὸ Μαριάκι τοῦ Κοντοῦ κάθεταί στὸν ἀέρα
καὶ κάνει ἀγαπητικούς σαράντα τὴν ἡμέρα.
 - 6 Καπνὸ καὶ τσιγαρόχαρτο μὲ κάνεις καὶ μὲ πίνεις
καὶ μὲ τὸ νοῦ μου μιὰ βραδυὰ νὰ θέσω δὲ μ' ἀφήνεις.
 - 7 Μὰ 'γὼ ἀγαπῶ σε μάτια μου σὰν τὴν βροχὴ ποὺ βρέχει
καὶ σὰν τὴ γῆ ποὺ θὰ τὸ πιεῖ καὶ χορτασμὸ δὲν ἔχει.
 - 8 Τοῦ Ψαρογιάννη τὸ Γιωργιὸ μοῦ τάκαμε τὰ μάγια
καὶ δὲν ἀνεμαζώνεται ὁ νοῦς μ' ἀπὸ τὰ πλάγια.
 - 9 Πάνω στὰ ὄρη στὰ βουνὰ φωτιά θὰ πάω ν' ἄψω
νὰ βάλω τὸ κορμάκι μου γιὰ σένα νὰ τὸ κάψω.
 - 10 Σὰν τὴν ἀσπαλαθότρουλα ἀπὸ τὴν τρῶν' οἱ ἀἴγες
ἐτσὰ μὲ φάγανε κι ἐμὲ οἱ γι ἐδικές σου ἔγνοιες.
 - 11 Κρυφὴ 'τον ἡ ἀγάπη μας σὰ σπόρος στὸ πεπόνι
μὰ τὴν ξεφανέρωσαν οἱ διαλογειτόνοι.

✓ 12 Ὡς ἦτον ἡ ἀγάπη μας νᾶθελα ξετελέψει
ἄθρωπος δὲν ἐπόμνε καὶ νὰ μὴν τσῆ ζηλέψει.

13 Τὸ Κατερίνι τὸ φορεῖ τὸ κόκκινο φουστάνι
καὶ τὸ κοσάρι στὸ λαιμὸ γιὰ νὰ μὲ κουζουλάνει.

14 Μελαχροινὸν ἐφίλησα τ' Ἀγούστου πρώτη μέρα
τὸ στόμα μου μοσκοβολᾷ τριανταμιὰν ἡμέρα.

15 Μὰ ἴντα θέλεις νὰ σοῦ πῶ χρυσεὴ κουκουναρά μου
ἀπὸ κρᾶτον οἱ κλώνοι σου τὰ φύλλα τσῆ καρδιάς μου.

16 Σαράντα μέρες ἤσκαφτα τὴ γῆ μὲ τὴ βελόνα
νὰ χῶσω τὴν ἀγάπη μας καὶ σὺ τὴν ἐμολόγας.

17 Στὸ γιασεμί ἔχτισα φωλιά κι ἄλλος κιανεὶς μὴ χτίσει
γιατ' εἶν' οἱ κλώνοι ντου λιανοὶ καὶ δὰ ξεμασκαλίσει.

18 Σὰν ἤχτισες στὸ γιασεμί χτίζω κι ἐγὼ στὴ βιόλα
ἀπὸ ἄν' τὰ φύλλα τζῆ πλατειά καὶ κοκινίζει κιόλα.

19 Μὰ γὼ τὴ χτίζω τὴ φωλιά σὲ μιὰν πρινοκουτσούρα
μᾶχω τὰ θάρρη μου στὸ θιὸ πῶς εἶναι σκιάς σιγούρα.

20 Σὲ κουφαλιάρικο δεντρί μὴν πηαίνεις νὰ καθίζεις
καὶ μάτια σοῦδωκ' ὁ θεὸς νὰ φέγγεις νὰ ξανοίγεις.

21 Ἐξηνταδιόμισυ λογιῶ οἱ φλέγες τοῦ κορμιοῦ μου
ψῆγουνται καὶ μαραίνονται ἅμα σὲ βάλ' ὁ νοῦς μου.

22 Ποτέ σου νὰ μὴν ἀγαπᾶς ἄθρωπο περασάρη
γιατὶ περνᾷ καὶ χαιρετᾷ καὶ στὴ δουλειὰ ντου πάει.

23 Ἄφτει καντήλι στὸ γιαλὸ καὶ ποιὸς τὸ ξεφτιλίζει
κι ἐπλήθυν' ἡ γι-ἀγάπη μας καὶ ποιὸς τὴ νταγιαντίζει.

Παραλλ. Λαογρ. Τόμ. Α' Τεῦχ. Β.Γ' σ. 290.

24 Πάντα ἔλεγε μου ἡ μάνα μου πάντα παράγγενέ μου
τσῆ μαυρομάτας τὸ στενὸ μὴν τὸ περνᾶς ὑγιέ μου.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 40, 150.

25 Κι ἡ μαυρομάτα μοῦλεγε—Πέρνα το τὸ σοκάκι
κι ἀκόμη δὲν ἐγένηκε τῶν ἄματιῶ διασάκι.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 40, 150 Jeannarakis σ. 274. Σπυριδάκης σ. 29.

26 Νάταν τὰ σπίτια μας κοντὰ καὶ γύρου γύρου δέντρα.
τότες ἀγαπημένο μου ἐχόρταινα κουβέντα.

27 Νὰ κάτεχα καὶ μ' ἀγαπᾶς νὰ κάνω καερέτι
νὰ νταγιαντίζω τσί πληγές καὶ τοῦ σερντὰ τὸ ντέρτι.

28 Κάθα πρωὶ σηκώνομαι κάθα σαμπάν ἁμάζι
καὶ συντηρῶ τὰ γιασεμιὰ κιανένα δὲ σοῦ μοιάζει.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 2.

2

29 Στὴ γειτονιά σου μὲ πουλιοῦν σκλάβο κι ἀγόρασέ με
ἕνα φιλί μὲ δίδουνε δῶσε το κι ἔπαρέ με.

30 Στὴ γειτονιά σου μὲ πουλιοῦν ἕναν ἀσκάκι λάδι
μὴ λυπηθεῖς ἀγάπη μου καὶ δός το νὰ μὲ πάρεις.

31 Φετσολαδὰ μὲ βγάλανε πῶς ἀγαπῶ τὸ λάδι
πῶς ἀγαπῶ μιὰν κοπελιά πού βάνει κοκκινάδι.

32 Πέ μου νὰ ζεῖς καὶ νὰ χαρεῖς τὴν ἀκριβὴ σου νιότη
πέ μου ἀνέ τὸν ἀγαπᾶς τὸν κατωγειτονιώτη.

✓ 33 Νὰ πάρω θέλω τὸν τσιφτέ καὶ τὴν παληοκαπότα
νὰ μεροξημερώνομαι στο' ἀγάπης μου τὴν πόρτα.

✓ 34 "Ἄμε χαιρέτα μου τότε καὶ πέτου πῶς σοῦ τῶπα
τὰ δυό ντου μάγουλα φιλιῶ τὰ μάτια ντου χαρῶ τα.

35 Βάλε κρασί στο μαστραπὰ καὶ πιές καὶ δός κι ἔμένα
νὰ πιῶ τ' ἀποπιτίδια σου πούχω σημό γιὰ σένα.

✓ 36 Σαράντα περδικαύγουλα ὅποια βρεθεῖ νὰ δέσει
μὲ μιὰν μπαμπακερὴ κλωστή κεινεῖα δὰ μὲ κερδαῖσει.

37 Ὁ νοῦς μου δὲν ἐγύριζε μὲ δεκοχτὰ ρωλόγια
μὰ σὺ μοῦ τὸν ἐγύρισες μὲ τὰ δικά σου λόγια.

38 Τὰ σίδερα κι οἱ φυλακὲς εἶναι γιὰ τὶς λεβέντες
καὶ τὰ ψηλὰ παράθυρα γιὰ τὸς ὄμορφες κοπέλες.

39 Τὰ σίδερα σκουραίνουνε τὰ ξύλα ζαμπρακιούνε
καὶ τὰ παντέρμα σωθικά ὡς τότε θὰ βαστοῦνε.

40 Μὰ ἄγω ἀγαπῶ τὸ Μανωλιὸ μὲ τὶς μακρὲς χεροῦκλες
μὲ τὰ λυωμένα μάγουλα καὶ μὲ τὶς ποδαροῦκλες.

41 Ἄσπρη παχιὰ κουκουναρὰ μέσα στὴν μπασουμάκα
γιὰ σένα πάω κι ἔρχομαι καὶ τρίβω τὴ μουστάκα.

42 Ὅντεν ἐνθοῦσαν οἱ μηλιές καὶ κάνανε τὰ μῆλα
τότε σὲ πρῶταγάπησα ἀγάπη μου θρομήλα.

43 Ἐλα στοῦ μύλου τὸ ζουργιὸ στὸν καθαρὸν ἀέρα
κι ὄλο λαγούς καὶ πέρδικες δὰ τρῶμε κάθε μέρα.

44 Κάθα μπουρμπουροκουταλιὰ θέλει καὶ τὸ χοχλιὸ τζη
ἔτσὰ καὶ κάθε κοπελιὰ τὸν ἀγαπητικὸ τζη.

4

45 Σφάξε με λέω σφάξε με πάνω στὰ γόνατά σου
νὰ τρέξουνε τὰ αἵματα στὰ ποδαστράγαλά σου.

46 Σφάξε με λέω σφάξε με ἀπάνω στὸ χαράκι
νὰ φᾶνε τὸ κορμάκι μου οἱ σκύλοι κι οἱ κοράκοι.

47 Σφάξε με λέω σφάξε με στοῦ μύλου τὸ πηγίδι
ἀπὸ τοῦ ἕναι τὸ νερὸ πολὺ τὸ αἷμα μου νὰ πάρει.

48 Ἄ δὲ σὲ πάρω θὰ σφαγῶ ὡσάν τὸ Μουλαμέτη
ἀπὸ τοῦ ἕναι σκοτώσανε μὲ δίχως καμπαέτι.

49 Ἐνα μαχαίρι μ' ἔσφαξε μὰ δὰ μὲ σφάζει κι ἄλλο
μὰ δὲ γατέχω πού τὰ δυὸ ποιὸ ἕναι τὸ πιά μεγάλο.

5

40 Γιὰ σένα πίσω στὸ βουνὸ τὸ φεγγαράκι βγαίνει
γιὰ σένα κλαίω καὶ θρηνῶ μικρὴ μου χαηδεμένη.

51 Γιὰ σένα στὴν ἀκρογιαλιά τὸ κάθε κῦμ' ἀπλώνει
γιὰ σένα γλυκοκελαηδεῖ μέσ' στὸν μπαξὲ τ' ἀηδόνι.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 7, 92.

52 Για σένα ήρθα 'γώ 'παδά μά γώ δουλειά δέν είχα
κι ή μάνα μου μέ κόντευε μά κοντεμό δέν είχα.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 58, 214.

53 Για σένα μυδαλαρρωστώ και καρυδοδιαβαίνω
και σταφυλομαραίνομαι κι ανθρώπου δέν τό λέω.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 43, 40.

✓ 54 Για σένα μέ μαλλώνουνε για σένα μοδ γρινιοῦνε
για σένα δέ μέ θέλουνε στο σπίτι νά μέ ίδουνε.

✓ 55 Για σένα άφηκα τ' άρχοντιές και μισησα τ' ά πλούτη
για σένα μέ κλειδώσανε στη φυλακήν έτούτη.

6

56 'Η μάνα μου μ' άνέβασε άπάνω στο πατάρι
κι ήβλεπα τό βασιλικό και τό μαργαριτάρι.

57 'Εναν σγουρό βασιλικό έφύτεια στ' άμπέλι
και γύρισε και σκέπασε τη Στείας τό Καστέλλι.

58 'Εναν σγουρό βασιλικό έψύτεια στ' αυτί μου
και γύρισε και σκέπασε όλην την κεφαλή μου.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 72, 425.

59 'Εναν σγουρό βασιλικό έψύτεια στο δώμα
και γύρισε και σκέπασε τη νύφη μέ τό στρώμα.

60 Είδα σε páλι σήμερα κι έπαίξαν οί βασμοί μου
θαρρώ πώς ήσουν άγγελος νά πάρεις την ψυχή μου.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 73, 18.

61 Είδα σε páλι σήμερα που νάθελα μη σώσω
άπου 'χα τ' ά ματάκια μου γοργό νά τ' ά μερώσω.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 74, 23. Σπυριδάκης σ. 16.

7

62 'Ηχασα την άγάπη μου μέ μι' ά βουρλιά δεμένη
κι όποιος τη βρει νά τη χαρεί μά τη βουρλιά νά φέρει.

✓ 63 Ἦχασα τὴ βελόνα μου καὶ τὴν ἀμπελονιά μου
κι ἦχασα τὴν ἀγάπη μου ποὺ τὴν ἀναμελιά μου.

64 Ἦχασα ἄγὼ τὰ δούλευγα κοὶ τὰχα δουλεμένα
κι ἦχασα τὴν ἀγάπη μου κι ἐκεῖνη ἔχασε μένα.

65 Τὰ μαῦρα δὲν τὰ βάνουνε μόνο οἱ καλογράδες
μὰ βάνουντα κι οἱκ οπελιῆς ἀπού ἔχουν τσί σεβντάδες.

66 Τὰ μαῦρα δὲν τὰ βάνουνε γιὰ τσῆ καρδιάς τῆ θλίψη
μὰ βάνουντα γιὰ τὸ σεβντά καὶ τὸ ζαριφλίκι.

67 Τὰ μαῦρα ροῦχα ρέγομαι θὰ κάμω ἄν τακίμι
γιατί θωρῶ τὴν ἀγαπῶ καὶ τὰ φορεῖ καὶ κείνη.

68 Στὰ μαῦρα μέσα φαίνεσαι σὰν Παναγιὰ γραμμένη
κι ἔρχονται καὶ σέ προσκυνοῦν ὄλοι οἱ γραμματισμένοι.

69 Ὅτι βαροῦν τὰ σίδερα βαροῦν τὰ μαῦρα ροῦχα.
γιατί τὰ φόρεσα κι ἐγὼ γιὰ μιὰν ἀγάπη ποῦχα.

8

✓ 70 Μέσα στὰ φύλλα τσῆ καρδιάς στοῦ ἔρωντα τὸ θρόνο
τὴν ἔχω τὴν ἀγάπη σου δὲν τῆνε φανερώνω.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 44, 11. Θρακικά σ. 198.

71 Μέσα στὰ φύλλα τῆς καρδιάς μέσα στοῦ φυλλαράκι
τὴν ἔχω τὴν ἀγάπη μου χρυσὸ χαμαῖλάκι.

72. Μέσα στὰ φύλλα τσῆ καρδιάς μέσα στοῦ φυλλοσκῶτι
τὴν ἔχω τὴν ἀγάπη σου γραμμένη καὶ βαστῶ τη.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 44. Μιχαηλίδης Νουάρως Τόμ. Α'. σ. 224. Λαογρ.
Τόμ. Γ'. σ. 490.

73 Ἄ λείπαν τὰ μουνρόφυλλα δὲν ἦβγαينه μετάξι
καινούργ' ἀγάπη πολεμῶ κι ὁ νοῦς μου θὰ πετάξει.

74 Ὅς πολεμᾶ ἄστὸν πόλεμο ὁ Ροῦσσοσ κι ὁ Σουλτᾶνος
ἔτσά θὰ πολεμῶ κι ἐγὼ ὥστε νὰ θὰ σέ πάρω.

75 Ὅς πολεμᾶ στὸν πόλεμο κάθε ταχιά τ' ἀσκέρι
ἔτσά θὰ πολεμῶ κι ἐγὼ γιὰ νὰ γενοῦμε ταίρι.

76 Σ' ένα σπηλιάρι σκοτεινό σ' έναν άορη πάνω
σάν είμαι μέ τούλόγου σου τή ζήση μ' όλη κάνω.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 58, 217.

9

77 Σύρε Τζελάτη τὸ σπαθί κόψε τήν κεφαλή μου
καί δέν μπορῶ νά νταγιαντῶ τσι πόνους σου μικρή μου.

✓ 78 "Ιντα 'χω κι όντι νά σέ δῶ ντελόγο τήνε βάνω
τή χέρα μου στὸν μπέτη μου καί ντεμενά σοῦ κάνω.

79 Μιάν Τουρκοπούλαν άγαπῶ πού κάνει τὸ ναμάζι
καί κάθετα γονατιστή καί τὸ Θεό δοξάζει.

80 — Σάν εἶσαι σὺ ρωμιᾶς παιδι καί λές πῶς θές έμένα
πόσα ρεκίνια προσκυνᾶς πουλί μου τήν ήμέρα ;

81 — Σαράντα έπροσκύνησα όψές τὸ μεσημέρι
κι ήκαμα στὸ Ραμπί ντοᾶ για νά σέ κάμω ταίρι.

82 Βάνω τὸν οὐρανὸ κριτή καί τ' άστρα βάν' άσκέρι
καί τὸ ραμπί μου μάρτυρα πῶς θά σέ κάμω ταίρι.

83 "Ω γλμκοσουμπαχάν 'Αλλάχ άγάπη σοῦ τήν έχω
κι άν κάθωμαι κι άν πορπατῶ πάντα στὸ νοῦ μου σ' έχω.

84 Ποιὸς εἶναι πού καταχτυπᾶ στοή πόρτας τὸ κερκέλι
άκόμη δέν παντρεύομαι κι ή μάνα μου μέ θέλει.

85 Στην Παναγία σκόνταψα και στὸ Χριστὸ δά γιάνω.
τὸν Καταπότη τὸ γιατρὸ έγῶ θά τόνε πάρω.

86 Νά τόνε πάρω θέλω 'γῶ κι ᾶς δώσω πεντακόσα
κι ᾶ δέ μοῦ τόνε δίδουνε ᾶς δώσω κι ᾶλλα τόσα.

✓ 87 Νά κάμω θέλω τοῦ παπᾶ χρυσὸ τὸ πετραχήλι
νά μοῦ βλοήσει τή μικρή να τή φιλιῶ στ' άχείλη.

88 Χρυσᾶ δά κάμω τοῦ παπᾶ τὰ ύπομάνικά ντου
νά μοῦ βλοήσει τή μικρή ποῦναι στη γειτονιά ντου.

89 "Εχε μικρὸ μου ύπομονή ὡς τὰ καθαρομούσια
καί τοτεσᾶ παντρεύονται ὅλα φτωχᾶ καί πλοῦσα.

4 ΠΑΙΝΕΜΑΤΑ

1

- 1 Ἀπὸ τὰ πόδια βάν' ἀρχὴ νῦ βγῶ στὴν κεφαλὴ σου
γιὰ νὰ σοῦ πῶ παινέματα ποῦ τάχει τὸ κορμί σου.
- 2 Ἀποῦ τὴν κεφαλὴ ἀρχινῶ ποῦ 'ναι γλάστρα μὲ βγιόλες
χιλίες χιλιάδες νᾶν' ὄμπρός τοί νοστιμίζεις ὄλες.
- 3 Λέω γιὰ τὰ μαλλάκια σου ἀποῦ 'ναι σὰ μετᾶξι
ἀγγέλοι τὰ χτενίζουνε μὲ ὄλην ντως τὴν τάξη.
- 4 Λέω καὶ γιὰ τὰ φρύδια σου ἀποῦ 'ναι σάν ἀβδέλες
ἐσοῦ 'σαι ἡγι-ὀμορφότερη ἀπ' ὄλες τοί κοπέλες.

Παραλλ. Λιοδάκη σ. 30, 8.

- 5 Λέω γιὰ τὰ ματάκια σου τὰ σκιζαμογδαλάτα
σ' ὅποιο κι ἂν ριζοῦν τὴ ματιὰ γίνεται δυὸ κομάτια.
- 6 Λέω καὶ γιὰ τὴ γλῶσσα σου τὴν ἀηδονολαλοῦσα
ἀποῦ τὴν εἶχαν τὰ πουλιὰ σκοπὸ καὶ κελαηδοῦσαν.
- 7 Λέω καὶ γιὰ τὴ μύτη σου ἀποῦ 'ναι σάν κοντύλι
ἔρωτας τὴ ζωγράφισε μ' ὀλόχρυσο κοντύλι.
- 8 Λέω καὶ γιὰ τὸ πρόσωπο ἀποῦ 'ναι σάν φεγγάρι
ἄς τὸ χαρεῖ ἡ μάνα σου κι ὁ νιὸς παῦ δὰ σὲ πάρει.
- 9 Λέω καὶ γιὰ τὴ μέση ἀποῦ 'ναι δαχτυλίδι
ἔρωτας τὴ ζωγράφισε μ' ὀλόχρυσο κοντύλι.
- 10 Λέω γιὰ τὸ κορμάκι σου ἀποῦ 'ναι κυπαρίσι
ποιὸς εἶν' ὁ νιὸς ποῦ δὰ σὲ δεῖ καὶ νὰ μὴ σ' ἀγαπήσει.

Παραλλ. Βλαστός σ. 43.

- 11 Φρύδια γαγλινοτόφρυδα κορμί χυτὴ λαμπάδα
γλῶσσα χιλιδονόγλωσσα μάτια γλυκειὰ καὶ μαῦρα.

12 Ζωγράφε πού ζωγράφισες τση Παναγιᾶς τὰ μάτια.
ζωγράφισε τὴν ἀγαπῶ νὰ μὴ γεννῶ κομμάτια.

✓ Τὰ μάτια καὶ τὰ φρύδια σου εἶναι μπροξενητά ἔς
κι ὅποιος σέ πάρει δὲ ζητᾷ τση μάνας σου παράδες.

14 Ψιλὲ λιγνέ μου τσελεπὴ πού τὰ ἔβρηκες τὰ κάλλη
στὸ μαχαλά πού σ' ἔχουνε πῶς δὲν τζὶ πιάνει ζάλη.

15 Μοναχογιέ τση μάνας σου καὶ Ρήγα τοῦ κυροῦ σου
καὶ καλανεθρεμμένε μου μέσα στοὺς ἔδικούς σου.

16 Νὰ σέ ρωτήξω μάτια μου πού τὰ βρηκες τὰ κάλλη
μήπως τὰ πήρες δανεικα νὰ τὰ γιαγῆρεις πάλι.

17 Σκουπίσετε τὰ τὰ στενά τὰ πάνω καὶ τὰ κάτω
τση Κρήτης τὸ Ρηγόπουλο θε νὰ περάσει κάτω.

3

18 Λάμπει τὸ προσωπάκι σου σάν τσ' ἐκκλησᾶς τὸ δίσκο
κι ὄλημερις νὰ σέ θωρῶ ψεγάδι δὲ σοῦ βρίσκω.

19 Χτένισε τὰ ξανθὰ μαλλιά καὶ βγάλε ἀποχτενίδια
κι ἄμε τὰ τοῦ κουζιουμουτζῆ νὰ κάμει δαχτυλίδια.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 21, 12. Γνευτὸς σ. 132. Κριάρης σ. 475. Προμη-
θεὺς 1935 φύλλ. 252.

20 Στὸ παραθύρι τοῦ βορρᾶ κάθετα μιὰ παγώνα
κι ἀνοιγοκλεῖ τὰ μάτια τζη σάν τὸ βαρὺ χειμῶνα.

21 Ἄσπρη κατάσπρη μπαμπακιά κατάσπρη κι ἡ βαβούλα
κάτασπρη καὶ τ' Ἀλεξαντρῆ ἡ γι ὄμορφη Μαρούλα.

22 Ἴντα ἔχω κι ὄντι νὰ τὰ δῶ τὰ κόκκινά σ' ἀχείλια
ντελόγο νεστορίζομαι τὰ λιάτικα σταφύλια

23 Στρουμπουλοβενετσάνα μου καὶ καρυδιά μ' ἀφράτη
καὶ νταμετζάνα φαρφουρὶ ροδόσταμνο γεμάτη.

24 Μαρούλι δροσομάρουλο μέσα στὴν ἀχειμάδα
πού πιπιλίζ' ἡ μέλισσα καὶ παίρνει τὴ γλυκάδα.

5 ΠΕΘΥΜΙΕΣ

1

✓ 1 Νάμουν στουπι τση ρόκας σου κι άρδάχτι τῶ χεργιῶ σου
νάμουν άργυροψάλιδο στό ραυτοκάλαθό σου

2 Δέν ἤθελα ψάλιδο σου νάμουμε και βελόνι
μήδε σκουλαρικάκι σου μηδέ χρυση σου ζώνη.

3 Νάτον ό ούρανός γυαλι κι ή θάλασσα καθρέφτης
νάρχουμουν νά σέ θώρουνα σέ ποιό γιατάκι θέτεις

4 "Αχου και νάταν μπορετό νάμασταν πάντα όμάδι
σάν ὄντε 'φαίνουν τό πανί στημόνι με τό φάδι.

5 "Αχου κι ἄς ἤμουμε κι έγώ μικιό Φουνταλιδάκι
νά τρώγω σίτινο ψωμι και ρύζι πιλαβάκι.

6 "Ηθελα νάμουμε κι έγώ έκειά πού βάνει ό νοῦς μου
έκειά πού θέτει και δειπνᾶ ό γιός τοῦ πεθεροῦ μου

7 Θέ μου και ρίξε ἕνα νερό νά σύρουν τὰ ρυγιάκια
ν' άγκαλιαστοῦν οί κοπελιές με τὰ παληκαράκια.

8 Θέ μου και ρίξε μιᾶ φωτιά στόν πλάτανο 'πό κάτω
νά κάψει κείνη πού φορεῖ τόν τουρουτζένιο σάκο

9 Θέμου και ρίξε μιᾶ φωτιά ψιλή σάν τό πιπέρι
νά κάψει κείνη πού φορεῖ τό γεμενι τσεμπέρι.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 167, 90

✓ 10 Σήμερο τό πουλάκι μου θά βγεῖ νά σεργιανίσει
θέ μου και κάμε συννεφιά ἥλιος μὴν τό μαυρίσει.

✓ 11 Δέ θέλω πλούσα κι ἄσκημη μόνο φτωχή και κάλλη
γιατί τ' άμπελοχώραφα δε μπαίνουν στην άγκάλη.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 190, 95.

12 Δὲ θέλω πλοῦσα κι ἄσκημη γιατί στὸ πάνεγυρι
θὰ μὲ ρωτοῦν οἱ φίλοι μου 'πού ποῦν' τὸ κελεπίρι.

Παραλλ. Λιοδάκη 190, 92.

13 Μὴ μὲ ποθάνεις οὐρανὲ μὴ μὲ σκεπάσεις χῶμα
μόνο νὰ πάρω τσ' ἀγαπῶς ἕνα λαιμὸ μποτόνια.

14 Νὰ τὰ φορεῖ νὰ τή θωροῦν νὰ λένε τίνος εἶναι
τοῦ Ψαρογιάννη τοῦ Γιωργιοῦ ἢ ἀγαπητικὴ 'να

✓ 15 Δὸς μου το κόρη τὸ φιλι δὸς μου το τοῦ καημένου
καὶ πὲ καὶ σὺ πῶς ἤδωκες ζωὴ τ' ἀποθαμένου.

✓ 16 Καλλιὰ 'χα' νὰ 'βγαίνα βουνὸ νὰ σήκωνα γομάρι
παρὰ νὰ δῶ τὴν ἀγαπῶ ἄλλος νὰ τήνε πάρει.

17 "Ἐνα πουλάκι κελαηδεῖ στὸν "Αἰ Κωσταντῖνο
καὶ κλαίει καὶ ὀδύρεται νὰ πάω μετὰ κεῖνο.

18 "Ἀχη κι ἄς τήνε θώρουνε τσ' ἀγάτης μου τὴν ὄφι
κι ἄς ἦστεκ' ἀπὸ πάνω μου Τζελάτης νὰ μὲ κόψει.

Παραλλ. Λιοδάκη, σ. 189, 7¹.

✓ 19 Νᾶμουνε κι ἴντα νᾶμουνε τση θάλασσας χταπόδι
στὴν ἄκρα στὸ φουστάνι σου νᾶμουνε γυροπόδι.

✓ 20 Νᾶμουνε πετροκοτσυφὸς νᾶμουνε σουσουράδα
νὰ πήγαινα στὸ ἀγάτης μου νᾶκανα μιὰ σπεράδα.

✓ 21 Νᾶμουνε πετροκοτσυφὸς νᾶμουνε χελιδόνι
νὰ πήγαινα στὸ ἀγάτης μου νὰ μοῦ διαβοῦν οἱ πόνοι.

Παραλλ. Λιοδάκη σ. 187, 46.

22 Νᾶμουνε κι ἴντα νᾶμουνε κολέτα τοῦ λαιμοῦ σου
καὶ λαχουρι τση μέσης σου καὶ βγιόλα τοῦ σπαθιοῦ σου.

23 Νᾶμουνε κι ἴντα νᾶμουνε στὴ Χιὸ περιβολάκι
κι οἱ Χιοτοπούλες λεμονιές κι ἐγὼ νερὸ στ' αὐλάκι

Παραλλ. Λιουδάκη σ, 187, 48.

- ✓ 24 Νάμουμε κι ἴντα νάμουμε κρυγιό νερό στ' αὐλάκι
νά πορπατεῖς νά με πατεῖ τ' ἄσπρο σου ποδαράκι.
- 25 Τσῆ κεφαλῆς σου τὰ μαλλιά νά ζώνουμον ζωνάρι
κι ἄς ἦστεκ' ἴπό πάνω μου ὁ χάρος νά με πάρει.

6 ΠΑΡΑΠΟΝΕΣΕΣ

- 1 Παραπονοῦμαι σου πολλά μὰ ἔχω το καὶ δίκη
✓ γιατί ἴκαμες τὰ χεῖλη μου σφάκα σάν τὸ ραδίκιο.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 213, 12. Κριάρης σ. 468.

- ✓ 2 Παραπονοῦμαι σου πολλά πόρτα καμαρωτή μου
γιατί σφαλιζεις καθ' ἄργά τὴν ἀγαπητική μου.

- 3 Παραπονοῦμαι τοῦ βορρᾶ καὶ τοῦ παντέρμ' ἀνέμου
γιατί ἴκαμε τὴ μούρη μου ὡσάν τ' ἀποθαμένου.

- 4 ἴΑχη ἴκαμα καὶ ράησε τοῦ βασιλιᾶ ἴναν κιόσκι
καὶ τὸ Βεζύρι Τζαμισὶ κι ἀκόμη ἴνα μετόχι.

Παραλλ. Λιουδάκη 5. 115, 55.

- 5 ἴΑχη παντέρμη μου καρδιά νάνοιγες παραθύρι
νά δεῖς τὸν κόσμο πῶς κεντᾶ χωρὶς φωτιά κι ἀπίρι.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 106, 11.

- 6 ἴΑχη κι ἄς ἐπαντρεύουνταν οἱ ξαναπαντρεμένοι
νά ξαναπαντρευτῶ κι ἐγὼ ποῦχω ζωὴ κρυμένη.

- 7 Μὰ μένα ἦ καρδούλα μου ἐκλείδωσε μὲ κλείδια
καὶ δὲν τὴν ξεκλείδώνουνε τοῦ κόσμου τὰ σεῖργια.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 142, 234.

8 'Εκλείδωσ' ἡ καρδούλα μου σάν τῶν Χανιωῶ τὴν πόρτα
καὶ δὲν ἀνοίγει νὰ γελᾷ καθὼς ἐγέλα πρῶτα.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 141, 231. Jeannarakis σ. 269.

9 Περνᾷ σου καὶ παιδεύγεις με στὸν κόσμον τὸν ἀπάνω
ταχιά στὴν κρίση τοῦ Θεοῦ νταβὰ θεὸ νὰ σοῦ κάμω.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 212, 4.

10 Ἔχει ὁ θεὸς γυρίσματα κι ὁ χρόνος μερονύχτια
καὶ τὰ ψαράκια τοῦ γιालοῦ πιάνουνται μὲ τὰ δίχτυα.

✓ 11 ὦ γιὰ τὸν τίμιον σταυρὸ ἀγάπη σου τὴν ἔχω
κι ἂν κάθομαι κι' ἂν πορπατῶ πάντα στοῦ νοῦ μου σ' ἔχω.

11 Τὰ πάθη μου δὲν τ'ἀπαθες μ' ἂν ἤθελα τὰ πάθεις
μηδὲ τὸν ἔμισόν καιρὸ δὲν ἤθελα βαστάξεις.

13 Τὰ πάθη μου γενήκανε ἄθοι καὶ τὰ μαζώνω
καὶ τὰ κλειδιά τσ' ἀπομονῆς βαστῶ καὶ τὰ κλειδώνω.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 152, 1.

14 Ἦθελα νᾶχα δυὸ καρδιές καὶ νᾶναι σιδερένιες
νὰ νταγιαντοῦνε τσι καημούς καὶ τσι παντέρμες ἔγνιες.

15 Ἐμαῦρισε ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὰ περιστέργια
ξεγλυτωμὸ δὲν ἔχω μπλιὸ πού τὰ δικά σου χέργια.

✓ 16 Ξύπνα τση γειτονιάς ἀθὲ καὶ μ' ἔκοψε τ' ἀγιάζι
καὶ χτίκιασα καὶ μάθε το μὰ σένα ἴντα σὲ γνοιάζει.

17 Ἀγάπη μου ἀπού ἴπαθα πολλὰ νὰ σ' ἀγαπήσω
κι ἐδὰ μὲ παντονιάρισες σάν τὰ μαλλιά σ' ὀπίσω.

18 ὦς μ' ἔκαψες νὰ μὴν καεῖς γιατί θά σὲ λυποῦμαι
ἐσοῦ νὰ ζεῖς νὰ χαίρεσαι κι ἐγὼ ἄς τυραννοῦμαι.

19 Μοίρα μου σὰ μὲ μοίρασες ἦσουνε μεθυσμένη
κι ἐμοίρασές με ἄδικα κι ἔχω ζωὴ κρυμένη.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 178, 79.

20 Μοίρα μου σὰ μὲ μοίρασες μὲ μοίρασες στ' ἄλῳνι
κι ἐμοίρασές με ἄδικα κι ὁ κόσμος μὲ μαλώνει.

Ψήνομαι καὶ μαραίνομαι σὰν τὴν κομένη βγιόλα
ὄντε θὰ σ' ἀνεστορηθῶ μὰ ντὰ ξεχνῶ σου κιόλα ;

22 Δεντρί μου πού σέ πότιζα καθημερινή καὶ σκόλη.
κι ἐδὰ ῥιζες τσί κλώνους σου σέ ξένο περιβόλι.

23 Ἐποπεράσαν οἱ καιροὶ ἀπὸ μοῦ καλοθέλας
κι ἀπὸ ῥα μίλι κι ἀπὸ δυὸ νὰ θές μὲ δεῖς μοῦ γέλας.

24 Ἐποπεράσαν οἱ καιροὶ πού ἔθελες τὸ καλὸ μου
κι ἐδὰ παρακαλεῖς τὸ Θεὸ νὰ δεῖς τὸ θάνατό μου.

15 Γιὰ τὸ Θεὸ κι' ἐχάθηκε στὸν κόσμον ἡ μπιστοσύνη
μηδὲ τουρκιὰ ὑπάρχει μπλιὸ μηδὲ καὶ ρωμιωσύνη.

26 Στὸ ἄσκορδαλοὺς τὰ ξώδεψα τὰ μπαρουτάσκαγά μου
κι ἐδὰ θωρῶ τσί πέρδικες καὶ καίγετ' ἡ καρδιά μου.

27 Τὰ λόγια πού μιλήσαμε καὶ δὲν τὰ κάμαμ' ἔργα
ἔλα νὰ τὰ κρεμάσωμε σὲ μιὰ λιγένια βέργα

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 71, 407.

Τὰ λόγια πού μιλήσαμε πού τὸ παραθυράκι
ἄλλος κιανεῖς δὲν τὰ ῥκουσε μόνο τὸ φεγγαράκι.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 71, 409

29 Ὅσα σκεπάζ' ὁ οὐρανὸς καὶ σὺρνει ἡ παρασύρα
μοῦ λένε πού τὸ σπῖτι σας κι εἶσαι μικρὸ μ' αἰτία.

30 Κλαίω καὶ μὲ μαλώνουνε κι ἂν κλαίω ποιὸ θὰ βλάψω
ἀπὸ ῥχω ἀγάπη στὰ μακρὰ κι ἔχω καιρὸ νὰ μάθω.

31 Κλαίω καὶ λέν' οἱ φίλοι μου ἴντα ῥπαθες καμμένο
—Κρυγιὸ νερὸ μοῦ ρίχνουνε καὶ βγαίνει ζεσταμένο.

32 Τὰ δάκρῦά μου πέφτουνε καὶ λαντουροῦν τὰ χόρτα
σὰν τὸν μεγάλ' ἁγιασμό πού κάνουνε τὰ Φῶτα.

33 Μὰ ἄγω θὰ πάω στοῦ Καδῆ νὰ κλαίω σάν κοπέλι
πῶς ἀγαπῶ μιάν κοπελιά καὶ κείνη δὲ μὲ θέλει.

34 Μὰ ἄγω θὰ πάω στοῦ Καδῆ καὶ στοῦ Καΐμακάμη
πῶς ἀγαπῶ μιάν κοπελιά νὰ δῶ ἴντα θὰ μοῦ κάμει.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 72, 422.

35 Ἀέρας Ἀλεξανρινός καὶ κείνος εἶν' ἐχθρός μου
φυσᾶ τὸ πάσπαρο τῆς γῆς καὶ λαντουρᾶ τὸ φῶς μου.

7 Α Π Ι Σ Τ Ι Ε Σ

1 Ἀπ' ἀγαπήσει κι ἀρνηθεῖ γλυκοτριανταφυλιά μου
νεκρὸ νὰ τὸν περάσουνε ἀπὸ τὴ γειτονιά μου.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 158, 9, 159, 11.

2 Κι ὄχι νεκρὸς ἀγάπη μου κι ὁ κόσμος ἀποθαίνει
μόνο στὴ μαύρην Ἀραπιά πού ἔχει ζωὴ κρυμένη.

3 Κι ὄχι στὴν μαύρη Ἀραπιά γιατί πολλοὺς κρεμοῦνε
μόνο στὴ Μαύρη θάλασσα νὰ τὸνε τυραννοῦνε.

4 Κι ὄχι στὴ Μαύρη θάλασσα γιατί γρικῶ τὸ βροδοχὸς
μόνο στὴ Κόκκινη Μηλιά πού κατοικᾶ ὁ Τούρκος.

5 Κι ὄχι στὴν Κόκκινη Μηλιά μόνο στοὺς μέγα κύμα
νὰ καταλάβεις καὶ νὰ δεῖς ἔχεις ἀγάπης κρίμα.

6 Καὶ νὰ σοῦ βάλλουν σίδερα καὶ στοὺς λαιμοὺς καδένα
ν' ἀνεστενάξεις καὶ νὰ πεῖς πῶς τάβαλες γιὰ μένα.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 160, 1.

- ✓ 7 Ἄρνηθης με πού ν' ἄρνηθεῖς τῆ μάνας σου τὸ γάλα
καὶ νὰ σὲ ρίξ' ἢ μοίρα σου σὲ βάσανα μεγάλα.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 161, 22. Μιχαηλίδης—Νουάρος Τόμ. Α'. σ. 225.

- ✓ 8 Ἄρνηθης με πού ν' ἄρνηθεῖς τὴν πίστη τῆ Ρωμέκια
καὶ νὰ ποθάνεις τούρκικα καὶ νὰ θαφτεῖς ὄβρέκια.

Παραλλ. Δάφνη Τόμ. Α'. φύλλ. 10.

- ✓ 9 Ἄρνηθης με πού ν' ἄρνηθεῖς ἵκλῆσές καὶ μοναστήργια
καὶ νὰ τὰ βάψ' ἢ μάνα σου μαῦρα τὰ παραθύργια.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 162, 27.

10 Ἄχῃ πῶς μοῦ τὸ λέγανε καὶ σὺ μὲ παρηγόρας
πῶς ἤθελα νὰ μ' ἄρνηθεῖς μὰ ἤκαμές το κιάλας.

- ✓ 11 Ἄχῃ πῶς μοῦ τὸ λέγανε καὶ ἴγῳ ἴβανα ἰνάτι
πῶς εἶχ' ἀγάπη ψεύτικη καὶ ποκαμάρωνά τη.

12 Μὰ σὺ θαρρεῖς κι ἂν μ' ἄρνηθεῖς θὰ κακοθανατίσω
καρνάδα βγιόλα θὰ γεννῶ νὰ σὲ ποδιαολίσω.

Παραλλ. Δάφνη Τόμ. Α'. φύλλ. 17. Λιουδάκη σ. 228, 55. Κριάρης σ.
462. Ἀραβαντινός σ. 331. Προμηθεὺς 1934 φύλλ. 235.

- ✓ 13 Ἐξέγνιασα πού το' ἔγνιες σου καὶ ἴλάφρυν ἢ καρδιά μου
ἀπού ἴπερνα πανιοτεινά βαρὰ τὴν ἀναπνιά μου

- ✓ 14 Μέσ' στὸ ποτήρι μ' ἔβαλες καὶ σάν κρασί μὲ πίνεις
κι ἄλλου ἴβρηκες κι' ἀγάπησες καὶ μένα πού μ' ἀφήνεις.

- ✓ 15 Ποῖός ἦτονε πού το ἴριξε στὴ βρύση τὸ κυδῶνι
κι ἦκαμε τὴν ἀγάπη μου καὶ μπλιό δὲ μοῦ σιμῶνει.

- ✓ 16 Ὡσάν τὸ γαζοντενεκὲ πού ἴναι γεμᾶτος ξύδι
ἔτσά σὲ ξεσιχάθηκα φχιουῦ του πού σὲ ξανοίγει.

17 Πουστάν ὄψές τὴν ταχυνὴ πάει ἄντρος μου στὸ μύλο
νὰ παντρευτῶ γειτόνισσα γὴ χήρα νὰ πομείνω

18 Πουστάν ὄψες τὴν ταχινὴ πάει ἄντρας μου στὰ ξύλα
νά παντρευτῶ γειτόνισσα γῆ νά πομείνω χήρα.

19 Δὲν τῶχω πῶς θὰ μ' ἀρνηθεῖς καὶ σ' ἄλλ' ἀγάπ' ἐμπήκα
μόνο ἔχω σκύλε γιὰ τσ' ἐχθροὺς ποῦκαμες κι ἐχαρήκαν.

20 Δὲ σοῦ πιστεύγω νά μοῦ πεῖς τὸ γάλα γαλανό ἔναι
καὶ τὸ νερὸ στὸν ποταμὸ καθάργιό γῆ θολό ἔναι.

21 Ἀρνήθης με ποὺ νά σὲ ἰδῶ μεσκίνη νά γυρίζεις
καὶ νά σοῦ δίδουν τὸ ψωμί καὶ νά τὸ λαχταρίζεις.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 158, 8.

22 Κι ὄχι μεσκίνη νά σὲ ἰδῶ κι ὁ κόσμος μεσκινιάζει
μόνο νά σὲ κρεμάσουνε γιὰτ' ἡ καρδιά μου βράζει.

8 ΠΕΙΣΜΑΤΙΚΕΣ

✓ 1 Μὰ σὺ θαρρεῖς πῶς σ' ἀγαπῶ καὶ χαίρειτ' ἡ καρδιά σου
εἶχα δουλειὰ καὶ πέρασα ἀπὸ τὴ γειτονιά σου.

2 Μὰ σὺ θαρρεῖς πῶς σ' ἀγαπῶ καὶ κάνεις τὸ παγῶνι
τὰ μάτια ντου νά μὴ χαρεῖ ἀποὺ σὲ καμαρώνει.

✓ 3 Μὰ σὺ θαρρεῖς ἢ θάλασσα κι ὄλα τὰ τελωνεῖα
πῶς εἶναι τοῦ πατέρα σου καὶ κάνεις μεγαλεῖα.

4 Μὰ σὺ θαρρεῖς ἢ θάλασσα πῶς εἶν' ὄλη δική σου
μόνο ἢ βράκα ποὺ φορεῖς εἶν' ἢ κατάστασή σου.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 283, 115.

5 Μὰ γῶ γιὰ σένα δὲ μιλιῶ καὶ μὲ τὰ μένα ἴντα ἔχεις
κουκιά σοῦ μαγερεύγουνε κι' ἄμε νά φᾶς νά σκάσεις.

6 Μὰ γῶ θὰ πᾶ νά γκρεμιστῶ ἀποὺ τσ' ἀμυγδαλιές σου
καὶ δὲν μπορῶ νά τσι γρικῶ τσι μπερμπατοδουλιές σου.

7 Μεντέτι μιὰ μεντέτι δυὸ μεντέτι τρεῖς μεντέτι
μὰ δὲ σοῦ ξαναπέφτω μπλιὸ διαολικὸ μιλέτι.

8 Χατήρι μιὰ χατήρι δυὸ χατήρι τρεῖς χατήρι
κι ὡς πότε θὰ μὲ τυραννάς παντέρμο παραθύρι.

9 Σὰ λὲς ἐσύ πῶς μ' ἀγαπᾶς καὶ χάνεσαι γιὰ μένα
ποὺν τὰ στιβανοδέματα ποὺ μοῦχεις καμωμένα.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 231, 96.

10 Μὰ γὼ δὲν εἶμαι κουζουλή νὰ πλέκω βασταγάκια
νὰ δένεις τὰ παντέρμα σου νὰ ραίνεις στὰ σοκάκια.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 931, 97.

11 Στὸ διάολο τὸ πέμπω ἄγὼ σημισακὸ περβόλι
καλλιὰ τ' ἀφήνω ἄσπορο νὰ βόσκουντ' οἱ διαόλοι.

12 Καλλιὰ ἄχω ἄγὼ στὸ σπίτι μας ἔληές καὶ παξιμάδι
παρὰ στὸ ξένο ζαχαρη καὶ νὰ μὲ ρίζουν ἄλλοι.

13 Πότε μωρὲ μὲ φίλησες καὶ μὲ ἔπες φιλημένη
ἀποὺ νὰ δῶ τὴν πόρτα σας μὲ τὰ κλαδιά φραμένη.

14 Ἐτσά μ' ἀρέσει νὰ περνῶ ἔτσά μ' ἀρέσει ποῦμαι
νὰ στρώνω τὴν καπότα μου στὴ στράτα νὰ κοιμοῦμαι.

15 Μὴ μοῦ πολυψηλώνεσαι σὰν τὸν ἀθὸ τῆ βρούβας
κολόπανο τῆ γειτονιάς καὶ στρούμπαλο τῆ γούρνας.

16 Μὴ μοῦ πολυψηλώνεσαι μωρὴ καὶ σὺ καημένη
πούρι μὲ τὰ βουρβάσταχα σ' ἔχουν ἀναθρεμένη.

17 Ἐγὼ μὲ τὰ βουρβάσταχα καὶ σὺ μὲ ραπανίδες
βάνεις καὶ σὺ τὴ μούρη σου μὲ τσι ντελικανῆδες.

18 Ἀνάθεμασ' ὡς μ' ἔκαμες καμάρα δίχως πέτρες
κι ἤκαμες καὶ τὸ σκότι μου μέσ' στὸ τηγάνι φέτες.

19 Ἐσύ σαι ποὺ τὸ ξέρανες τὸ δροσερό μου σκότι
κι ἐδὰ μοῦ κάνεις διάολε τὸν ἅγιο δεσπότη.

- 20 Ἦλεγα πῶς ἀγάπησες νέο πού νά σ' ἀξίζει
μ' ἀγάπησες τὸν κουενὸ πού βάνομε τὸ ξύδι.
- 21 Ἦλεγα πῶς ἀγάπησες τὸ ριζανὸ τὸ νούρι
μὰ γῶ θωρῶ κι ἀγάπησες τὸν ἀφορδακομούρη.
- 22 Τυλίξου ξετυλίξου με Θεὸς καὶ ἡ ψυχὴ μου
μηδὲ καλὸ μηδὲ κακὸ δὲ θέλ' ἀπ' ὄνομή σου.
- ✓ 23 Παλεύω δὲ παλεύεσαι βαστῶ σε δὲ βαστάσαι
διαδίου ξεκαλούπιασμα φαίνεται πῶς θά νᾶσαι.
- ✓ 24 Ἄχη καὶ ψώματα τὰ λὲς καὶ ψωματόρικο σαι
κι ἀπού τὰ λόγια ἴσαι μπελί πῶς καυκησάρικὸ ἴσαι.
- 25 Ἄχη καὶ ψώματα τὰ λὲς καὶ μὴν τὰ λὲς μεγάλα
κι ἴντα τὰ θέλω τὰ καυκία νᾶναι μὲ δίχως γάλα.
- 26 Ἀσφαραγκάκι δὰ γενῶ κι ἀγκάθια θὰ φυτρῶνω
καὶ ὄπου δὲ μὲ σπέρνουνε ἐκεῖα θὰ πὰ φυτρῶνω.
- ✓ 27 Σὰ μᾶθ' ὁ μποντικὸς βιολί κι ὁ κάτης μαντολίνο
τότες θὰ παντρευτεῖς καὶ σὺ νὰ βάλεις καπελίνο.
- ✓ 28 Πρίχου νὰ πέσεις στὰ πηλὰ πρέπει νὰ ντουχιουντήσεις
γιατὶ δὲν εἶναι μπάλωμα νὰ τὸ ξεπαραλύσεις.
- 29 Γιατ' ἀνὲν πέσεις στὰ πηλὰ καὶ κάμειςμπουτσομάδα
χίλια σαπούνια καὶ νερὰ δὲ βγάνουν τὴ στιμάδα.
- 30 Καλλιὰ σου δὲν ἐγάπησες καλλιὰ σου δὲν ἐπήρες
κι ἦτον καλλιὰ νὰ πὰ πουλεῖς στὴ Ζῆρο παρασύρες.
- ✓ 31 Μὰ γῶ θὰ σοῦ καταριστῶ νὰ μὴ σ' ἀφήσ' ὁ ρίγος
μόνο νὸ ἀθήσ' ἡ κερατιὰ καὶ νὰ μαδῆσ' ὁ πρίνος.
- ✓ 32 Πεῖσμα σου πύργος θὰ γενῶ πεῖσμα σου κυπαρίσι
πεῖσμα σου κιτρολεμονιά νὰ φυτευτῶ στὴ βρύση.
- ✓ 33 Καὶ νᾶν' οἱ κλῶνοι μου χρυσοῖ τὰ φύλλα μ' ἀσημένια
καὶ νὰ περνᾶς νὰ μοῦ μιλεῖς πῶς χάνεσαι γιὰ μένα.
- 34 Δὲ σοῦ μιλιῶ μὰ τὸ θεὸ ἂν κάθεσαι κι ἂν στέκεις
κι ἂν πιάσεις πέτρα ἴπου τὴ γῆ νὰ μὲ ματοφονέψεις.

✓ 35 Μέσ' στην καρδιά μου σ' ἔχω ἄγ'ω μὰ σὺ σὰ θεὸς σέ βγάνω
κι ἐγὼ ἔμαι χίλιος διάλογος μετάνοιες δὲ σοῦ κάνω.

9 ΤΟΥ ΞΕΧΩΡΙΣΜΟΥ

✓ 1 Ἄνέ, μισέψες μὴν ἄργεῖς μὴ λείπεις ἑβδομάδα
καὶ τὸ ψωμί στό στόμα μου δὲν ἔχει νοστιμάδα.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 194, 28.

2 Ἄνέ μισέψεις μὴν ἄργεῖς μὴ λείπεις ἓνα μῆνα
γιατί θά νάρθεις νά με βρεῖς σέ μαυρισμένο μνημα.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 194, 24. Λαογραφία Τόμ. Γ'. σ. 464.

✓ 3 Ἄνέ μισέψεις μὴν ἄργεῖς μὴ λείπεις ἓνα χρόνο
γιατί θά νάρθεις νά με βρεῖς σάν τὸ κερὶ νά λυώνω.

4 Ἄζωντανὸ ξεχωρισμὸ μικρὴ μου δὲ σοῦ τάσω
Εἴμητα με τὸ θάνατο κι' ἔτσι δά σοῦ ξεχάσω.

5 Ἄζωντανὸ ξεχωρισμὸ ἐγὼ δὲν ὑπομένω
Εἴμητα με τὸ θάνατο κι' ἔτσι τὸν περιμένω.

✓ 6 Ὅντι νά ξεχωρίσωμε ἡ θάλασσα θά φρίξει
καὶ τὸ φεγγάρι θά πιαστεῖ κι' ἡ γῆς θ' ἄνωκατήσει.

7 Ὅντι νά ξεχωρίσωμε ἴντα θά μοῦ χαρίσεις
ἓνα φιλιὸ στό μάγουλο νά μὴ μοῦ λησμονήσεις.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 192, 12. Jeannarakis σ. 279. Κριάρης σ. 465 Προ-
μηθεὺς 1924 φύλλ. 218.

8 Ἄχη καὶ ξεχωρίσαμε καὶ πᾶμε χώργια χώργια.
σάν τ' ἀγκαβάνου τὰ πουλιά ποῦ πιάνουνε τ' ἄοργια

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 193, 104.

- 9 Διάλε τσι τσι γειτόνους σου και ξεχωρίσασι μας
 που νάχουνε τὸ κρίμα μας και τὴν τυρανησί μας.
- 10 Μισεύγω κι ἀποχαιρετῶ τὴ Στεία γύρω γύρω
 μὰ δὲ γατέχω μάτια μου ἀνέν ξαναγιαγύρω.
- 11 Αὔριο θὰ μισέψω γὼ κι ἔβγα και σὺ στὸ δῶμα
 και πέ μου κόπια στὸ καλὸ μὲ τὸ γλυκὺ σου στόμα.
- 12 Αὔριο θὰ μισέψω γὼ κι ἂν εἶσαι μπιστεμένη
 κάμε δυὸ μέρες νησικὴ και πέντε διψασμένη.
- 13 Μισεύγω φίλοι κλαῖτε με κι ἐσεῖς ἐχθροὶ χαρήτε
 και σεῖς γειτονοποῦλες μου στὰ μαύρα βουτηχτήτε.
- 14 Ποτέ μου δὲν τὸν ἤκουσα τὸ νοῦ μου νὰ σαλέψει
 μόν ὄντεν ἤρθες κι εἶπες μου πῶς ἤθελα μισέψεις.
- 15 Ποτέ μου δὲν τὸν ἤκουσα τὸ νοῦ μου νὰ λιγάνει
 μόνο ὄντεν ἐκατέβαζες τὰ ροῦχα στὸ λιμάνι.
- 16 Ξένε στὰ ξένα ποῦ θὰ πᾶς σὲ ξένη ἐπαρχία
 Πέψε μου τὸ κορμάκι σου σὲ μιὰ φωτογραφία.
- 17 Μὰ γὼ τοῦ ἡλίου θὰ κλουθῶ νὰ ξοριστῶ στὰ ξένα
 γιατί μὲ διωρίσανε νὰ λείπω ἀπὸ σένα.
- 18 Πήγαινε γράμμα στὸ καλὸ και νάχεις νοῦ και γνώσι
 και φίλησε τὴ χέρα ντου ποῦ θὰ σὲ ξεβουλῶσει.
- 19 Ἄλᾶργω μὲ ξορίσανε νὰ μὴ γρικῶ χαμπάρι
 και σάν τὸ μαυροκόρακα εἶν' ἡ καρδιά μου μαύρη.
- 20 Ἀνάμεσα στὴ θάλασσα θὰ πᾶ νὰ ρίξω λάδι
 γιὰ νὰ γλυκάνουν τὰ νερά νὰ ρθοῦν οἱ ταξιδάροι.
- 21 Ἀνάμεσα στὴ θάλασσα θὰ πᾶ νὰ ρίξω μέλι
 γιὰ νὰ γλυκάνουν τὰ νερά νὰ ρθοῦν οἱ ξορισμένοι.
- 22 Ποῦσσουνε και ποῦ γυρίζεις φαρφουρομαστραπά μου
 δὲν ἤλλαξα τὰ ροῦχα μου μήδε τὴ φορεσά μου.
- 23 Ποῦσσουνε και ποῦ γυρίζεις ἀμπέρι μου κι ἀθέ μου
 και φλῶρο τῶν παληκαργιῶ και ξανθομούστακὲ μου.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 27, 44.

24 Σαραντατέσσερα σπαθιά στέκουν άκονισμένα
νά μᾶσε ξεχωρίσουνε τὰ πολυαγαπημένα.

25 Σαραντέσσερα σπαθιά στέκουνε κι' άκονίζου
θεργιά με δέκα κεφαλές δε μᾶσε ξεχωρίζου.

10 ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΙΕΣ

- 1 Κι ἄ σέ ρωτήξ' ἡ μάνα σου γιάντ' ἄργησες στὴ βρύση
— Τοῦ Ψαρογιάννη τὸ Γιωργιό ἤργησε νὰ γεμίσει.
- 2 Κι ἄ σέ ρωτήξ' ἡ μάνα σου γιάντ' ἄργησες στ' ἀμπέλι
— Στὴ στράτα ροζονάριζα μ' ἕνα μικιό κοπέλι.
- 3 Κι ἄ σέ ρωτήξ' ἡ μάνα σου γιάντ' ἄργησες στ' ἄλωνι
— Τὸν κύρη μου βοήθουνα μόνο μὴ με μαλλώνεις.
- 4 Κι ἄ σέ ρωτήξ' ἡ μάνα σου γιάντ' ἄργησες στὸ πλάι
— Τὴν αἶγα μας μετὰδενα δὲν εἶχ' ἴντα νὰ φάει.
- 5 Κι ἄ σέ ρωτήξ' ἡ μάνα σου, γιάντ' ἄργησες στὸν κῆπο
— Ἀπὸ τὴ φασουλιά ἴπεσα δὲν ἤκουσες τὸ χτύπο ;
- 6 Κι ἄ σέ ρωτήξ' ἡ μάνα σου γιάντ' ἄργησες στὸ ργιακί
— Ἐπῆγα κι εμετὰδεσα τὸ γαλανὸ ριφάκι.
- 7 Κι ἄ σέ ρωτήξ' ἡ μάνα σου γιάντ' ἄργησες στὸ δῶμα
πέ τση πῶς ἐμπελόνιαζες ντοντίνια στὴ βελόνα.

II ΤΗΣ ΚΛΕΨΑΣ

- 1 Κι ἄ δὲ σὲ κλέψω μιὰ βραδυὰ νὰ μποῦμε τσι κεφάλες
νὰ σὲ γυρεύῃ ἡ μάνα σου τέσσερις ἑβδομάδες.
- 2 Κι ἄ δὲ σὲ κλέψω μιὰ βραδυὰ καὶ μιὰν ἀποσπερίδα
νὰ ῥθει νὰ βρεῖ ἡ μάνα σου τὴν ἀποφουκαρίδα.
- 8 Μοῦλε μουλάρι κόκκινο μοῦλε μουλάρι ροῦσο
νὰ πᾶμε νὰ τὴν κλέψωμε τὴν κόρη τοῦ Μανοῦσο
- 4 Μοῦλε μουλάρι κόκκινο νὰ πᾶμε στὸ Σαντάλι
νὰ κλέψωμε τὴν κοπελιά πού φαίνει τὸ μπαγκάλι.
- 5 Μοῦλε μουλάρι κόκκινο νὰ πᾶμε στὴ Φορτέτσα
νὰ κλέψωμε τὴν κοπελιά πού φαίνει τὴν παλαιίτσα.
- 6 Μοῦλε μουλάρι κόκκινο νὰ πάμενε στὴν Πόλι
νὰ κλέψωμε τὴν κοπελιά πού φαίνει τὸ σεντόνι.
- ✓ 7 Ἀνὲ κοιμᾶσαι ξύπνησε κι ἂν ἀγρυπνᾶς κοιμήσου
κι ἄ θέλεις νᾶρθεις μετὰ μὲ σήκου ἀπὸ κεῖ καὶ ντύσου.
- ✓ 8 Ὅντι ν' ἀκούσω πεταλιὰ κι ἀλόγου καβαλάρη
θαρρῶ πῶς εἶν' ὁ Συμεῶς κι ἔρχεται νὰ μὲ πάρει.
- 9 Γιὰ σένα ἄγὼ τὸ ἄγώρασα τὸ κόκκινο μπεζίρι
γιὰ νὰ γρικᾶς τσι πεταλιές νὰ γίνεσαι χαζίρι.
- ✓ 10 Μαχαῖρι μαυρομάνικο θὰ βάλω στὸ ζωνάρι
κι ἄ δὲ σὲ κλέψω μιὰ βραδυὰ δὲν εἶμαι παληκάρι.

12 ΣΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ

- 1 Κακιὰ ἄχω μὲ τὰ μάραθα καὶ μὲ τσι τηγανίτες
κι ἀγάπη μὲ τσι κοπελιές τσι ὄξωμουλιανίτες.

- 2 Κακιά ἔχω μέ τὰ μάραθα καί μέ τὸ πετιμέζι
κι ἀγάπη μέ τοι κοπελιές ἀπού ἔναι στοὺ Χαμαῖζι
- 3 Χαιρετισμὸ μου πέψανε οἱ ὀξωμουλιανίτες
τέσσερα ξεροτήγανα καί πέντε τηγανίτες.
- 4 Ἀπού τὰ Μέσα Μουλιανὰ κι ἀπὸ τὰ Ὄξω Μούλια
μου πέψανε χαιρετισμὸ ἓνα ντρουβὰ τσιμούλια.
- 5 Ἀπού ἔπαέ δὰ παίξω μιὰ νὰ πάω στὴ Χαλέπα
νὰ βρῶ τοῦ Ξύγκη τὸ Καλιῶ νὰ παίξωμε τὴν πρέφα.
- 6 Γιὰ κειονὰ σὲ διώρισα δραγάτη στὴ Χαλέπα
γιατὶ πετᾶς τὰ λόγια σου ὡσάν τὸν Χαρδαλέπα.
- 7 Στὸν Ἄι Γιάννη στὸν Καψὰ ἤφηκα τὸ τσακί μου
γιὰ νὰ γιαγύρω νὰ τὴ βρῶ τὴν ἀγαπητικὴ μου.
- 8 Λιμάνι, Πισκοκέφαλο κι Ἄγια Φωτιά κοντὰ ἔναι
καί μένα ἢ γι ἀγάπη μου στὴ Ρούσσαν Ἐκκλησιὰ ἔναι.
- 9 Ἀπού τὸ Ναζοκέραμο ἐπέξανε τὸ τόπι
κι ἀπού τὰ Ὄξω Μουλιανὰ ἐφύγαν οἱ ἄθρῶποι.
- 10 Νὰ χαμηλῶναν τὰ βουνὰ τοῦ Στείας οἱ κεφάλες
νὰ θῶρου τὴν ἀγάπη μου ποῦχει ἡ καρδιά μου ζάλες.
- 11 Νὰ χαμηλῶναν τὰ βουνὰ νὰ θῶρου τοῖ Λιθίνες
νὰ μὴ πετᾶς τὰ λόγια σου ὡσάν τοῖ καρβαλίνες.
- 12 Νὰ χαμηλῶναν τὰ βουνὰ νὰ θῶρου τὴ Ρουκάκα
νὰ θῶρου τὴν ἀγάπη μου ἀνέ μου φαίνει βράκα.
- 13 Νὰ χαμηλῶναν τὰ βουνὰ νὰ θῶρου τὸ Χαμαῖζι
νὰ θῶρου τὴν ἀγάπη μου ποὺ κάθεται καί χέζει.

- 14 Στόν πόρο τόν Καββουσάνο μου πάντηξε μιά λούτα
δέν τηνέ καλοξάνοιξα μά μοιάζει σου στά μούτρα.
- 15 Στόν πόρο τόν Καββουσάνο μου πάντηξ' ένας χοῖρος
δέν τότε καλοξάνοιξα θαρρώ πῶς εἶσ' ὁ ἴδιος.
- ✓ 16 Ἐπήγα γώ καί στά Χανιά κι ἤφαγα καί σαλάτα
κι ὥστε νά φάω μίαν μπουκιά μου δείξανε τή στράτα.
- 17 Τουρλωτιανό 'ναι τὸ νερό Τουρλωτιανή κι ἡ βρύση
Γουρλωτιανή κι ἡ κοπελιά πού πάει νά γεμήσει.
- ✓ 18 Ὡ πετραμυδαλάκι μου ἀπού τὸ Μεραμπέλλο
κι ἴντα αἰτία δά σοῦ βρῶ νά πῶ πῶς δέ σέ θέλω.
- 19 Στοῦ Στείας τὸ Καλὸ χωργιό ἐξέχασα τὴ λύρα
κι ἤφηκα τὰ παιδι' ἀρφανά καί τὴν γυναῖκα χήρα.

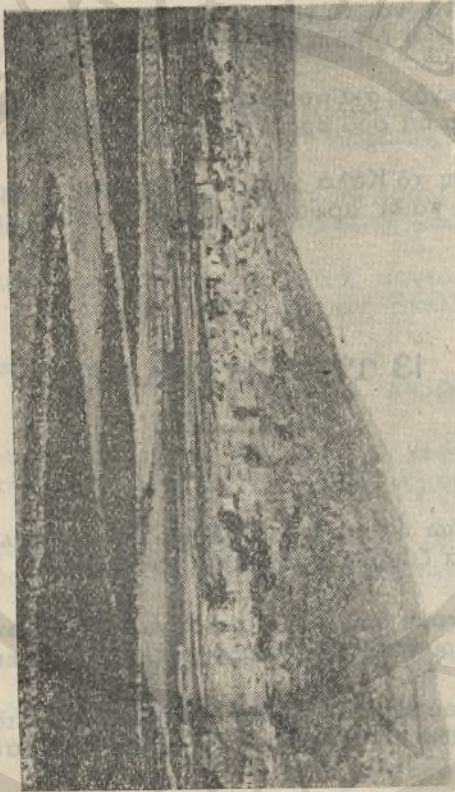
13 ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

- 1 Ζευγάς θά πάω νά γενῶ γιὰ νάρθω νά σέ ζέψω.
νά σπάσω τὰ ζυγάλετρα κι ἀπόι νά μισέψω.
- 2 Ἐμεῖς δέν ἔχομε δουλειές καί βούγια νά ζυγώνεις
μηδὲ κι ἀλεύρι νά χαλᾶς κουλοῦρες νά ζυμώνεις.
- ✓ 3 Νά κάτεχα πού θέριζαν τὰ δυό μου μαύρα μάτια
νά πὰ τση δίδω τσ' ἀγκαλιές νά δένει τὰ δεμάτια.
- 4 Κι ὄλο πού τὴν παραβολή κι ὄλο τὸ γύρο γύρο
μέ βάνεις διαολόπιστη κριθάρι νά θερίζω.
- 5 Κι ὄλο πού τὴν παραβολή κι ὄλο πού τὸ δετάρι
μέ βάνεις διαολόπιστη νά βγάνω τὸ κριθάρι.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 293, 3.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΖΗΡΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ

- ✓ 6 Ἐδὰ στὰ λιομαζώματα καλὴ ἀφορμὴ θά βρισκῶ
 νὰ παίρνω τὸ καλάθι μου νάρχωμαι νὰ σὲ βρισκῶ.
- ✓ 7 Ἦρθ' ὁ σεβντὰς καὶ βρῆκε με στο' ἐληές ἀποῦ μαζώνω
 κι' ἐρράβδισέ του καὶ σ' ἐμλῆές κι ἦσπασε κι ἕναν κλῶνω.
 Παραλλ. Λιουδάκη σ. 47, 55.
- 8 Αὔριο ἂν εἶν' καλὸς καιρὸς πού δὰ τὴν πᾶς τὴν αἶγα
 ναρθῶ κι' ἐγὼ ἀγάπη μου νὰ κάνωμε παρέα.
- 9 Αὔριο ἂν εἶν' καλὸς καιρὸς πού δὰ τὰ πᾶς τὰ βούγια
 ναρθῶ νὰ ροζονάρωμε ἀγάπη μου καινούργια.
- 10 Αὔριο ἂν εἶν' καλὸς καιρὸς πού δὰ τὸ πᾶς τ' ἄρνι σου
 ναρθῶ νὰ ροζονάρωμε πού με πονεῖ ἢ ψυχὴ σου.
- 11 Ποπανωθιὸ στὴν κλῖνη σου Ἑλληνικὸ σχολεῖο
 καὶ σολατσάρ' ὁ δάσκαλος μὲ τὸ χρυσὸ βιβλίο.
- 12 Δὲν τότε θέλω γὼ βοσκὸ γιατί 'χει μαῦρα χέργια
 μὰ τότε θέλω δάσκαλο νὰ γράφει στὰ τεφτέργια.
- 13 Δὲν τότε θέλω γὼ βοσκὸ γιατί πατεῖ τὰ χιόνια
 μὰ τότε θέλω δάσκαλο νὰ θέτει στὰ σεντόνια.
 Παραλλ. Λιουδάκη σ. 296, 44.
- 14 Δὲν τότε θέλω δάσκαλο γιατί ἀγαπᾶ τὸν ἄρτο
 μὰ θέλω χωροφύλακα κοκκινογελεκᾶτο.
 Παραλλ. Λιουδάκη 296, 42.
- 15 Δὲν τότε θέλω δάσκαλο κολοκυθοθρεμμένο
 μὰ θέλω χωροφύλακα κορμί τυρανισμένο.
- 16 Σφάλιξε τὸ παράθυρο νὰ μὴν ἐμπεῖ τ' ἀγιάζι
 νὰ σκονιστοῦνε τὰ χαρτιά τοῦ νέου πού διαβάζει.
 Παραλλ. Λαογραφ. Γ' σ. 662.
- 17 Χαρά στὴ μάνα πού γεννᾶ ὕγιό γραμματισμένο
 καὶ στέκεται στ' ἀναλογιὸ σὰ μῆλο μυρισμένο.
 Παραλλ. Λιουδάκη σ. 26, 38. Λαογραφία Τόμ. Γ'. Τεῦχ. Γ'. σ. 662, 2.

✓ 18 Χαρά στή μάνα πού γεννά και κάνει τέτοια γέννα
και τρέχ' ό νους του στο χαρτί κι ή χέρα ντου στήν πέννα.

19 'Απούσαν δέν έστάθηκες στ' αναλογιό νά ψάλλεις
δέν έπρεπήσανε ποτέ παπάδες γή δασκάλοι.

14 ΑΣΤΕΙΕΣ

✓ 1 'Εφόφησε κι ό γαΐδαρος κι Ίντα δά κάνει ό γέρος
πού τότε καρβαλίκευε κι έπήγαινε στο θέρος.

2 "Ανοιξε τό παράθυρο και δός μου μιάν φραντζόλα
και ξάνοιξε άνέν 'τόμεινε πρᾶμα στήν κατσαρόλα.

3 "Ανοιξε τό παράθυρο τήν παληολαμαρίνα
και πέτα μου 'ναν καύκαλο γιατί ψοφῶ τση πείνας.

4 'Ελεημοσύνη σου ζητώ ώσάν τό διακονιάρη
πού σά τοῦ δώσουν τό ψωμί και σ' άλλη πόρτα πάει.

✓ 5 Σάν τήνε δεις τήν πέρδικα και καθαρίζ' όμπρός σου
νά τό κατέχεις κοπελιά πώς εΐν' τ' αύγό δικο σου.

6 Καλλιιά δά θέτω στ' άχερα καλλιιά δά θέτω χάμαι
παρά νά λένε τά παιδιιά κόπια τατά νά φάμε.
Παραλλ. Λιουδάκη σ. 299, 89.

7 Μά γώ κι άν εΐμαι κουζολό ώς θέλει άς 'ποδώσω
θέλ' άς χαρῶ τά νιατα μου θέλει άς τά σκλαβώσω.

8 —Θωρῶ σε και πολυπερνᾶς τά κάτω και τά πάνω
μά κάτεχε το μά τό Θεό τή Μπαμπακιά δά βάλω.

9 — Σά βάλεις σύ τή Μπαμπακιά θά βάλω τό Μπαμπάκο
κι ως κι άν παλεύγει ή Μπαμπακιά θά τήνε βάλει κάτω.

10 Εΐπα σου διαλόπιστη τόν κόκκινό σου σάκο
μήν τότε βάνεις Κυργιακή μόνο κάθα Σαββάτο.

11 Λεφτά θά πά νά δανειστῶ νά χτίσω μιάν ταβέρνα
για νάρχουνται οι κουζουλοι άπου 'ναι σάν και μένα.

12—Χίλια καλῶς ώρίσετε με τρία φύλλα βράκα
και πώς δέν τή κατούρησες στή στράτα κειά πού γλάκας.

13—Σάν εἶπες γιά τή βράκα μου σπολάτι τσ' ἀφεντιᾶς σου
πούρι κειά μέσα βρίσκεται τὸ πεθυμᾶ ἢ καρδιά σου.

14 Μὲ τὸ σκαπετοστέλιορο σαλεύγω τὸ τσικάλι
γιατὶ δὲν εἶναι ἔντρομα τὸ ξύλινο κουτάλι.

Παραλλ. Λιουδάκη 287, 175.

15 Ρόδα καὶ τριαντάφυλλα ραίνω τὴν ἑορτὴ σας
μὰ δὲν τὸ δικιμάσαμε τὸ λιάτικο κρασί σας.

16 Σάν 'κούσω φούρνου μυρωδιά καὶ τηγανιοῦ τσουδία
καὶ τοῦ φλασκιοῦ γουργούρισμα κάνω καλὴ καρδία

17 Δυὸ πόδια ἔχει ἢ γι' ὄρνιθα τέσσερα τὸ τραπέζι
τέσσερα κι ὁ ντελικανῆς ἀπ' ἀγαπᾶ καὶ παίζει.

18 Σάν τζῆ κουμπάρας τὸ βρακὶ δὲν εἶδα στὸν αἰῶνα
πούχει μεταξωτὸ πανὶ καὶ σάπια βρακοζῶνα.

19 Τσῆ μαύρης ὄρνιθας τ' αὐγά πῶς τ' ἀγαπᾶ ψημένα
καὶ τσῆ κακῆς γειτόνισσας τὰ μάτια τζῆ βγαρμένα

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 172, 33.

20 Σειρὰ σειρὰ οἱ κοπελιές σειρὰ σειρὰ τ' ἀγγούργια
καὶ μὴ θαρρεῖτε κοπελιές πῶς εἶν' οἱ ἄντρες βούγια.

21 Στοῦ χιλιαδέρφου τὴν αὐλὴ ἄλλο πουλὶ δὲν πράσσει
γιατὶ τὸ κακοροϊζικο τὰ νιῶτα ντου δὰ χάσει.

22 Μὴν κάνεις τὸ χιλιάδερφο κοντὰ 'ναι τὰ φτερά σου
καὶ δὲ σκεπάζουν τὴ φωλιά κι οὔργια δὰ βγοῦν τ' αὐγά σου.

23 Στὸ σόπατο τσῆ κεφαλῆς μὲ δάκασε μιὰν ψεῖρα
κι ἤφηκα τὰ παιδιὰ ἀρφανά καὶ τὴ γυναῖκα χήρα.

24 Γιά τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ μὰ τὸ μερατζούνι
καὶ πρέπει πῶς σοῦ μύρισε ἢ παντοιογία στ' ἀρθοῦνι

25 Διαολικὸ συνάντημα δουλεῖὰ ξετελεμένη
νὰ τήνε λένε κοπελιά καὶ νᾶν' ἀγαστρωμένη.

26 'Ἡ μάνα σου 'τον ἀγγουρὰ κι ὁ κύρης σου τ' ἀγγούρι
καὶ βάλανε καὶ σπείρανε ἐσένα τὸν καμπούρη.

15 ΠΕΡΓΕΛΙΑ

- 1 Μωρέ δὲν πᾶς νὰ ξεῖς προβγιές νὰ κάνεις μεχραμάδες
κι ἐγώ 'μαι πού σοῦ τσί 'κανά τσί πᾶντικούς ντορμάδες.
- 2 Ἡ μύτη σου 'ναι μισολιά πού δὲν παρακουράει
καί τ' ἀποδέλοιπο κορμί εἶναι σάν τὸ δοξάρι.
- 3 Νὰ τὴ χαρῶ τὴ μύτη σου τὴν παλακοσανίδα
πού βάνει δεκοχτῶ ψωμιὰ καὶ μὴν ἀποτρίβιδα.
- 4 Κοντὴ 'σαι σάν τὸ κόπανο χοντρή σάν τὸ πιθάρι
κι ἡ μύτη σου κατσουνωτὴ κι εἶναι σάν τὸ δρεπάνι.
- 5 Τὰ μάτια σου κι ἡ μύτη σου τσίμπλες κσί μίξες τρέχουν
κι ἄμα σιμῶσω καὶ μιλεῖς πετιοῦνται καὶ μὲ βρέχουν.
Παραλλ. Λιουδάκη σ. 277, 30. Προμηθεὺς 1935 φύλλ. 242.
- 6 Κακοδεμένη ἀγκαλιά κακοδεματιασμένη
τὰ μάτια σου 'ναι σάν τ' αὐγά καὶ θὰ χυθοῦν καημένη.
- 7 Εἶσαι κοντὸς μὴν πιθαμὴ κι ἔχεις περίσσα χάρη
ἔχεις δυὸ μάτια σάν αὐγά καὶ πόδια σάν καλαμί.
Παραλλ. Λιουδάκη σ. 277, 28.
- 8 Δὲν τάθελαι τὰ φρύδια σου μηδὲ κλαδιὰ στὸν τράφο
γαϊδάροι νὰ μυγιάζονται νὰ θέτουν ἀπὸ κάτω.
- 9 Τὰ πόδια σου 'χουνε μαλλιὰ κι ὁ μπέτης σου κανούπα
κι ἡ κεφαλὴ σου στέκ' ὀρθὴ σάν τὴ λαδοκορούπα.
- 10 Εἶσαι κοντὴ κι ἀπόκοντὴ κι ἀνοιχτοκουταλάτῃ
καὶ πρέπει νὰ σὲ βάλουνε σὲ γυάλινο παλάτι.
- 11 Μὰ θάρρουναι πὼς ἦσουνε ἄνθρωπος νὰ σὲ πάρω
μὰ σύ 'σαι γαῖδαρος χελιὸς κι ἀκόμη παραπάνω.
- 12 Δὲν τήνε θέλω ὁμορφὴ νὰ μοῦ τήνε παινοῦνε
καλλιὰ τὴν ἔχω ἄσκημη κι ἄς μοῦ τὴν περγελοῦνε.

13 "Αμα περνᾶς τὸν ποταμὸ τὸ ξέπλυνε τ' ἀτζί σου
κιτρινοκολοκύθα μου δὲν εἶμαι μουστερῆς σου,
Παραλλ. Λιουδάκη σ. 284, 185.

14 Πάνω στὰ ὄρη στὰ βουνὰ εἶν' ἓνα βρυσιδάκι
νὰ πᾶ πλυθοῦνε οἱ σπανοὶ νὰ βγάλουνε μουστάκι.

✓ 15 Ἄπ' ἀστραπή κι' ἀπὸ βροντὴ κι' ἀπὸ νερὸ καὶ χιόνι
κι' ἀπὸ κασίδη καὶ σπανὸ ὁ θιὸς νὰ σὲ γλυτώνει.

✓ 16 "Ἐναν καράβιν ἔρχεται κι' εἶναι γεμάτο χτένια
γιὰ τοῦ κασίδη τὰ μαλλιά γιὰ τοῦ σπανοῦ τὰ γένια.

✓ 17 Κασίδη τότε θέλω γῶ τὸν ἀγαπητικό μου
νὰ μὴν τὸν ἀγαπᾶ κιαμιὰ νᾶναι μοναχικός μου.

✓ 18 Κασίδη τὸ φανάρι σου δός μου το νὰ στρατέψω
καὶ σὰν ποκάμω τὴ στρατιά θά σοῦ τὸ ξαναπέσω.

19 —Κασίδη τὸ φανάρι σου ποῦ τῶχεις καὶ γυρίζει ;
—Ἄχινοπόδια κουβαλεῖ καὶ στράτες καθαρίζει.

20 Ἦκουσα Βασιλάκι μου πῶς ἔχεις τὴν κασίδα
ὄρκο στὸ εὐαγγέλιο κάνω πῶς δὲν τὴν εἶδα.

21 Μόνο ὀψές στὴν ἐκκλησὰ ἀπού ἴβγαλες τὸ φέσι
Εἶδα τὸ κεφαλάκι σου καὶ δὲ μοῦ καλαρέσει.

22 Ὡς εἶν' τὸ φρύσο φρυωτὸ τὸ φρύο φρυωμένο
ἐτσά 'ν' τὸ κεφαλάκι σου καλὰ μαγλιτισμένο.

23 Βουηθήξετέ μου χωργιανοὶ νὰ ράψω τὸ ρασίδι
καὶ μπροξενιά μοῦ φέρανε νὰ πάρω τὸν κασίδη

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 300, 108.

24 Θέ μου καὶ σὰ μ' ἐρφάνεψες κάμε σκιάς κασίδη
νὰ βγάνω τὸ φεσάκι μου νὰ φέγγω στὸ σκοτίδι.

Παραλλ. Λιουδάκη σ. 297, 69.

25 Δὲ σὲ ἔθελα στὸ σπίτι μας μήδε καὶ βούκολό μας
μήδε καὶ πετροκόφιο νὰ βάνω τῶ βουγιῶ μας.

26 Τὰ μάτια σου γιαλίζουνε τὴ νύχτα στὸ σκοτιδί
κι ἡ μύτη σου ἔναι πιπερὰ καὶ βάλε τη στὸ ξύδι.
Παραλλ. Λιουδάκη σ. 277. 30.

27 Θαρρῶ πῶς πήγες στοῦ χαρκιᾶ κι ἤκαμες πέντε μῆνες
τὴ μύτη σου ἐξάνοιγε κι ἤκανε τὰ σκαλίδες.

28 Μέσ' στὴ βασιλικόγαστρα τὸ σπέρνω τὸ κριθάρι
κι ἄς κάμει τὸ λογαριασμὸ κεινιά πού θά με πάρει.

29 Ἐπήγα κι ἐπαντρεύτηκα ἀπὸ τὸ Συκολόγο
κι ἐχάρησέ μου ἡ πεθερὰ μιὰν κουλουκιὰ ντελόγο.

30 Ἐπήγα κι ἐπαντρήφτηκα κι ἐγὼ ἔπ'ου τὸ Καλάμι
κι ἐχάρησέ μου ἡ πεθερὰ μιὰ σιδεροπαλάμη.

31 Ἐπήγα κι ἐπαντρεύτηκα ἀπὸ τὸ Παλεπέτσι
ἀπὸ ἔν' οἱ φτέρνες τῆ χοντρὲς ὡσάν τὸ χοιροπέτσι.

32 Ἐπήγες κι ἐπαντρεύτηκες κι ἤκαμες καὶ παιδάκια
κι ἤκαμες κόνιδες στ' αὐτιά καὶ ψεῖρες στὰ μουστάκια.

33 Ἐπήγες κι ἐπαντρεύτηκες κι ἤκαμες καὶ κοπέλια
κι ἤκαμες κόνιδες στ' αὐτιά καὶ ψεῖρες μέσ' στ' ἀσκέλια.

34 Μαρούλι δροσομάρυλο τοῦ λειβαδιοῦ χορτάρι
δὲ σοῦπρεπε νὰ παντρευτεῖς νὰ πάρεις φαμπρικάρη.

35 Νὰ βγαίν' ἀπὸ τ' ἀλετρογιὸ μὲ χέργια λαδωμένα
νὰ πιάνει τὰ βυζάκια σου τὰ μοσκομυρισμένα.

36 Ἐδιάλεγα κι ἐδιάλεγα νὰ πάρω μιὰ φουντούλα
κι ἐπήρ' ἀπὸ τοῦ Καλαίτζη μιὰν ὄρνιθα κουντούρα.

16 ΜΑΝΤΙΝΙΑΔΕΣ ΜΕΛΑΝΘΗΣ ΧΑΣΑΠΛΑΔΑΚΗ

1 Ὅσες φορές σέ φίλησα νὰ το' εἶχ' ἀσκορδουλάκου
πού νὰ τὸ βγάλ' ἡ μάνα σου στὴ ράχη μαλαθράκου.

2 Ὡς περιπλέκει ὁ κισὸς μὲ τὴν ἀπιδοπούλα
ἐτσὰ θά περιπλέξωμε Ρηνιῶ Παπαδοπούλα.

- 3 Ὡς περιπλέκει ὁ κιϋὸς μὲ τσὴν ὀχιᾶς τὸ βᾶτο
ἐτσᾶ θᾶ περιπλέξωμε μὲ τὸ Καλλιῶ τοῦ Δράκο.
- 4 Ὁλος ὁ Κόσμος μὲ παινᾶ καὶ τὸ Κανὶ Καστέλι
μόνο τοῦ Δράκου τὸ Καλιῶ λέει πῶς δὲ μὲ θέλει.
- 5 Ξανοίγεις με ζανοίγω σε νὰ παίξωμε τὸ μάτι
καθῶς τὸ παίζ' ὁ μποντικὸς ὄντ'ε θωρεῖ τὸν κάτη.
- 6 Θωρῶ σε καὶ ξανοίγεις με θαρρῶ πῶς θᾶ μουντάρεις
κι ἄ θᾶ μουντάρεις μούνταρε νὰ δῶ ἴντα θᾶ μοῦ καμεις.
- 7 Κερᾶ ποῦ κάθεσαι ψηλᾶ καὶ φαίνετ' ὁ λαγός σου
ὁ σκύλος μου τότε θωρεῖ καὶ θα μουντάρ' ὀμπρός σου.
- 8 Παπᾶ τῆ θυγατέρα σου ἄ δὲ μοῦ τήνε δώσεις
θᾶ ψάλλω μιᾶν παράκλησι ὦρα νὰ μὴ γλυτώσεις.
- 9 Παπαδοπούλα τοῦ παπᾶ ἀγάπα με καθάργια
γιατὶ θᾶ κάμω τὸν παπᾶ νὰ βγαίνει στᾶ δοκάργια.
- 10 Παπαδοπούλα τοῦ παπᾶ με τὸν κουλουροδέτη
καὶ πῶς θὲ τὸ περάσωμε τοῦτο τὸ ζαναέτι.
- 11 Παπαδοπούλα τοῦ παπᾶ μὲ τὸν τζεβρὲ στὸν ὦμο
πῶς θᾶ τότε περάσωμε καλᾶ κακᾶ τὸ χρόνο.
- 12 Νὰ κάμω θέλω τοῦ παπᾶ μεταξωτὸ τὸ ρᾶσο
γιὰ νὰ μοῦ δώσει τῆ μικρῆ μπᾶς καὶ ξεχειμωνιάσω.
- 13 Σᾶ δεῖς καράβι κι ἔρχεται κι ἔχει πανὶ τσεμπέρι
ἢ ἀγάπη μου ἴναι κι ἔρχεται ἀπὸ τὰ ξένα μέρη.
- 14 Γιὰ κλούθα μου πουλάκι μου νὰ πᾶμε στὸ καράβι
νὰ πᾶ κλειστοῦμε καὶ τὰ δυὸ στοῖη κάμερας τ' ἄμπάρι.
- 15 Γιὰ κλούθα μου πουλάκι μου νὰ πᾶμε στῆ λαγκάδα
νὰ κλέψωμε τὰ πρόβατα νὰ πιοῦμε καὶ τὸ γάλα.
- 16 Γιὰ κλούθα μου πουλάκι μου νὰ πᾶμε στὴν Ἀττάλεια
ἐκεῖᾶ ποῦ τρῶν' τὸ μάλαμα μὲ τὰ χρυσᾶ κουτάλια.
- 17 Γιὰ κλούθα μου πουλάκι μου νὰ πᾶ βαρκαριστοῦμε
κι ὡσᾶν ντιντίρω ἑᾶλασσα κάτεχε θᾶ παρθοῦμε.

18 Σὲ μιὰ γυαλένια κάμερα θὰ πᾶμε νὰ κλειστοῦμε
μπέλι καὶ χάσω τὰ κλειδιά νὰ μὴν μπορ' ἄ τὰ βροῦμε.

✓ 19 Καράβια πᾶνε κι ἔρχονται καὶ συρριανὰ καΐκια
γράψε γραφή καὶ στείλε μου νὰ μάθω τὴν ἀλήθεια.

✓ 20 Σὰ σοῦ τὴν πέψω τὴ γραφή νὰ μοῦ τὴν ἀνεγνώσεις
κι ἄ μ' ἀγαπᾶς μὲ τὴν καρδιά νὰ μοῦ τὸ βεβαιώσεις.

✓ 21 Σὰ σοῦ τὴν πέψω τὴ γραφή κι ἔχει στὴν ἄκρα βοῦλα
κάτσε κι ἀνέγνωσέ τηνε ἀπάνω στὴν πεζούλα.

22 Σὰ σοῦ τὴν πέψω τὴ γραφή κι ἔχει στὴν ἄκρα μάρκα
κάτσε κι ἀνέγνωσέ τηνε καὶ σφούγγιζε τὰ δάκρυα.

23 Σὰ σοῦ τὴν πέψω τὴ γραφή καλὰ νὰ ντουχιουντίζεις
χρυσὸ μαντήλι νὰ βαστᾶς τὰ δάκρυα νὰ σφουγγίζεις.

24 Χαρῶ σε μέρα σημερινὴ καὶ νᾶσουνε μεγάλη
νὰ βλέπω τὴν πορτακαλιά νὰ δῶ τὸ πορτακάλι.

25 Χαρῶ σε μέρα σημερινὴ καὶ νᾶσουν ἄλλη τόση
νὰ βλέπω τὸ βασιλικὸ ὥστε νὰ ξημερώσει.

26 Βασιλικὸν ἐφύτευγα κι ἦντονε φκιαμαντόρης
καὶ συχνοπότηζέ ντονε μιὰν πλουμισμένη κόρη.

27 Βασιλικούς ἐφύτευγα κι ἦβγανα τ' ὄνομά σου
καὶ βγαίνανε ψιλόσγουροι σάν καὶ τὴν ἀφεντιά σου.

28 Τὴ νύχτα τὰ μεσάνυχτα ποῦ βασιλεύουν τ' ἄστρα
μοῦ κλέψαν τὸ βασιλικὸ 'πὸ μιὰ γυαλένια γάστρα.

29 Κι ἄς εἶχε σπάσουν τὸ γυαλί κι ἄς εἶχε τὸ ραῖσουν
καὶ τὸ σγουρὸ βασιλικὸ ἐκεῖ νὰ τὸν ἀφήσουν.

30 Μὴν κλαῖς καὶ μὴν πικραίνεσαι γιὰ τὸ βασιλικὸ σου
καὶ 'γὼ ποῦ σοῦ τὸν ἤκλαιψα εἴμ' ἀγαπητικός σου.

31 Μὴν κλαῖς καὶ μὴν πικραίνεσαι βασιλικέ μου κι ἄνθη
κι ἐμεῖς θὰ ξανασμίξωμε καὶ τὴ φιλιά σου κράτει.

32 Βασιλικὸν ἐφύτευγα ἀπάνω στὸ τραπέζι
δικιὰ νὰ βρεῖ τὴν κοπελιά σὰ βάλ' ἀρχὴ καὶ παίζει.

- ✓ 33 Βασιλικέ φιλόσγουρε καί μακρυκοντυλάτε
κι από 'να μίλι κι από δυό ή μυρωδιά γρικᾶται.
- 34 Βασιλικέ φιλόσγουρε σύρε νά πᾶς στήν Πόλη
νά σέ μεταφυτέψουνε στοῦ Ρήγα τὸ περβόλι.
- 35 Βασιλικέ φιλόσγουρε μέσ' στή γυαλένια γάστρα
καί σάν ἀγαπηθήκαμε νταγιάντιζε καί βάστα.
- 36 Δὲν ἤμπορῶ βασιλικέ κρυφά νά σέ ποτίζω
γιατ' εἶν' οἱ μυρωδιές πολλές καὶ δὲν τσι νταγιαντίζω.
- 37 Ὡς πότε πρίνο πελεκῶ καὶ τζιτζιφιὰ κλαδεύω
κι ὡς πότε τὴν ἀγάπη σου θά τήνε κιντυνεύω.
- 38 Δικιά νά βρεῖ ποὺ πίστεψε τὸν πρώτο χρόν' ἀγάπη
μόνο στοῖ τρεῖς στοῖ τέσσερις τὴ γνώμη τζη νά μάθει.
- 39 Τὸ μαντηλάκι μου 'πεσε τῆ θάλασσας τὰ βάθη
ἄχη καημούς καὶ βάσανα τᾶχ' ἢ παντέρμ' ἀγάπη.
- ✓ 40 — Σάν ἀποθάνω θάψε με στή μέση στὰ βυζά σου
ποῦναι τὸ αἷμα μου πολὺ νά κάψει τὴν καρδιά σου.
- ✓ 41 — Δὲν ἔχω τόπο στὰ βυζά νά θάψω σκοτωμένους
μόνο τσι θάψτουνε στή γῆ τσι παραπονεμένους.
- 42 Χαρὰ τὴν ἔχ' ὁ κοτσυφός ὄντε κανιᾶ ἢ ὄρα ντου
κι ὄντι νά βγαίνει στὰ δεντρά νά τρέμουν τὰ ξερά ντου.
- ✓ 43 Φέρε τὸ δαχτυλίδι σου νά μὲ δαχτυλιώσεις
γιατὶ θά βρῶ νά παντρευτῶ καὶ θά τὸ μετανιώσεις,
- 44 Πότε ναρθεῖ ὁ "Αγουστος κι ὁ "Αγιος Ἀποστόλος
νά τὰ πουλήσω τὰ ὄζα νά παντρευτῶ ντελόγο.
- 45 Τὸ νασαέτι σου βαστῶ καὶ τὸ ριτζά σου πιάνω
καὶ τὸ χᾶτήρι σου βαστῶ στήν κεφαλὴ μ' ἀπάνω
- 46 Μισεύγω φίλοι κλαῖτε με καὶ σεῖς γειτονοπούλες
καὶ χαλικάκια τοῦ γιαλοῦ καὶ σεῖς χαλικοπούλες.
- 47 Στὸ φεγγαράκι τὸ λαμπρὸ δυὸ ἀδέρφια σκοτωμένα
έτσά θά σκοτωθῶ κι ἐγὼ ἀγάπη μου γιὰ σένα.

48 Στο παραθύρι ποῦσαι σὺ δὲν πρέπει τὸ φεγγάρι
γιατί 'σαι σὺ τὸ μάλαμα καὶ τὸ μαργαριτάρι

49 Στο παραθύρι ποῦσαι σὺ δὲν πρέπει οἱ βιόλες
γιατί θὰ σοῦ ζητήσω μιὰ καὶ θὰ τὰί κόψεις ὅλες

50 Στο παραθύρι ποῦσαι σὺ τ' ἀέρι μπαινοβγαίνει
καὶ στὸ δεξὸ σου μάγουλο τὸ ρόδ' ἄθει καὶ δένει

51 Μὲ τὰ γαρεφαλόξυλα θὰ φράξω τὴν αὐλὴ σου
κι ἀνέ σοῦ φέρουν προξενειά μὴ βάλεις τὴ βουλή σου

52 Θὰ πᾶ νὰ βρῶ τὸν κόρακα νὰ τὸν ἀνερωτήξω
ποῦ ἤβαψε τὰ ροῦχα ντου κι ἐγὼ νὰ τὰ μαυρίσω.

53— Τί 'χεις καημένε κόρακα κι εἶν' τὰ φτερά σου μαῦρα ;
ποῦ τὴ φωτιά ἐπέρασα κι ἐκέντησέ ντα ἡ λαύρα.

54 Κι ὁ μπογιαντζῆς μ' ἐρώτηξε ἴντα 'ν' ἡ γι' ἀφορμὴ μου
καὶ θὰ τὰ βάλω ἄδικα στὰ μαῦρα τὸ κορμί μου.

55 Θυμᾶσ' ὄντε σὲ φίλησα κοντὰ στὸ σταμνοτάτη
καὶ μοῦ διπλοπαράγγερνες τὸ βράδυ νὰ ξανάρθεις.

56 'Εκλήδωσ' ἡ καρδούλα μου μὲ σιδερούς ρεζέδες
καὶ δὲν τὴν ξεκλειδώνουνε τοῦ κόσμου οἱ γλεντζέδες.

57 Ἄχη καὶ νὰ σὲ φίλιουνα στὴ μέση στὴ χωρίστρα
κι ἀπόι νὰ μὲ ξούσανε σὰν τὸ τυρὶ στὴν ξύστρα.

58 Ρόδο μου μὴ μαραίνεισαι νὰ κιτρινοφυλλιάζεις
δικιὰ νὰ μ' εὐρ' ἂν ἀγαπῶ στὸν τόπο 'ποῦ λογιαζεις.

59 Ἦφαι ἡ πέτρα τὸ σκοινὶ καὶ τὸ σκοινὶ τὴν πέτρα
καὶ σὺ 'φαις τὰ νιάτα μου καὶ 'ποκαμάρωνέ τα.

60 Ἦφαι ἡ πέτρα τὸ σκοινὶ ἀνέσυρε καὶ σύρε
καὶ σὺ 'φαις τὰ νιάτα μου καὶ νιώση δὲν τὸ πήρες.

61 Ἄχη καὶ ξεχωρίσαμε δὲν ἤμασταν ὁμάδι
ὡς ξεχωρίζει τὸ νερὸ ἀπού το' ἔληας τὸ λάδι.

62 Θυμᾶσαι τὰ μιλῆσαμε σόντεκνε στὴν καλύβα
κι ἄ δὲ θυμᾶσαι τὰ πολλὰ θυμήσου σκιας τὰ λίγα.

- 63 Καλή τον ή αγάπη μας μάτονε τζινεμένη
καλλιὰ 'τονε λιγώτερη και νάναι μπιστεμένη.
- 64 Καλή 'τον ή αγάπη μας μάτονε λίγη ώρα
καλλιὰ τονε λιγώτερη και νά βαστᾶ πολλιώρα.
- 65 Πύργος παληός δὲ χτίζεται καινούργιος δὲ χαλάται
σάν τὸ κορμί τσ' αγάπης μου κόρμ' ἄλλο δὲ γεννᾶται.
- 66 Τὰ κάλλη σου παινούσανε κι ἤρθανε στιμαδόροι
και δὲν τὰ ξαγοράζουνε ἀνατολή και Πόλι.
- 67 Στὴν κλίνη π' ἀκουμπᾶς ἐσὺ ναρθῶ και 'γὼ νά μείνω
νά τρέχουν τ' ἄσπρα σου βυζᾶ ροδόσταμνο νά πίνω
- 68 Σ' ἕναν ἀέρα δροσερό νά στρώνεις νά κοιμᾶσαι
γιατ' εἶσ' ἀπὸ ψηλὴ γεννιά νά μὴν κατηγορᾶσαι
- 69 'Εφράξαν τὰ περάματα μὲ τσί κορφές τοῦ βᾶτου
Πρόβαλε φῶς μου τὰ σὲ δῶ κι ἤπεσα τοῦ θανάτου.
- 70 'Ἡ πρώτη μ' ἀγαπητικὴ ἤμπαινε στὴ σακούλα
ὡσάν τὸ βούι ποῦχαμε τὸ μαῦρο κι' ἔκουτούλα.
- 71 'Ὁ πρῶτος μ' ἀγαπητικὸς ἤτονε βοσκαρούδι
κι' εἶχε και βλογοσήμαδα ψιλὰ ψιλὰ στὴ μούρη.
- 72 'Εμεῖς οἱ δυὸ τὸ πλέκομε τσ' αγάπης τὸ γαϊτάνι
και πράσινο και κόκκινο κι ἀντιφεγγίδες κάνει.
- 73 Κι ἀπήτις τὸ ποπλέξαμε θελιά 'δέσσε στὴ μέση
κι ὅπου περάσει και πιαστεῖ ξεμπερδεμὸ δὲν ἔχει.
- 74 Στὸ μηλαράκι τὸ λαμπρὸ εἶναι δυὸ μηλαδέοφια
Χριστέ μου και νά παίρνουνταν τα ζέυτερ' ἀξεδέρφια.
- 75 'Απὸ τὴν πόρτα στ' ἐκκλησᾶς νά πάει στ' ἅγιο βῆμα
τὴν ἀξεδέρφη μ' ἀγαπῶ κοντὸ και νάναι κρίμα.
- 76—'Αφης τὴν τὴ δικολογιά και πῖσσε νά μὲ πάρεις.
σά νάχτισες μῖαν ἐκκλησᾶ ἐτσά μιστὸ θά κάμεις.
- 77—Δὲ γίνεται νά σ' ἀγαπῶ και πῶς νά θά σὲ πάρω
γιατὶ 'μαστε δικολογιά και δὲ θα βρῶ κοιμπάρο.

17 ΜΑΝΤΙΝΙΑΛΕΣ

Κατερίνη; Δασκκλογ.ανοπούλας

Γεννήθηκε στη Λάστρο

«Στὰ χίλια πενήντα ὀχτῶ ἔτη καὶ ὀχτακόσκα»...

Τραγουδίστρα πρώτη στοὶ χοροὺς, στοὶ γάμους καὶ στὰ τραπέζα. Τήνε καλιούσανε σὲ ὄλους τοὶ γάμους καὶ στὰ κοντοχώργια καὶ σ' ἀλάργα χωργιά. Ἐποστόμωνε στὸ χορὸ τοὶ καλλίτερος τραγουδιστάδες.....

- 1 Θωρεῖς τηνε τὴ θάλασσα ἀποὺ 'ναι μπλαβαδόρα μὴν τζῆ φουκρᾶσ' ἀγάπη μου γιατί 'ναι τραϊτόρα.
- 2 Δέν τόνε θέλω 'γὼ βοσκὸ ἀγριομαδαρίτη μὰ τόνε θέλω δάσκαλο γιὰ νὰ βαστᾶ ντιβίτη.
- 3 Δέν τόνε θέλω 'γὼ βοσκὸ ἂν ἔχει καὶ τὰ ριάλια γιατί βρωμοὺν τὰ πόδια ντου σὰ βγάνει τὰ στιβάνια.
- 4 Πεισματικά καὶ γράμματα καὶ λόγια μπερδεμένα μου τᾶπεψ' ἡ ἀγάπη μου σ' ἓνα χαρτί γραμμένα.
- 5 Φραντσέζικο κριτήριο καὶ ρούσικη καμπάνα κόψε το τὸ κριτήριο νὰ κοιμηθοῦμ' ἀντάμα.
- 6 Παῖξε καμπάνα φράγκικη ρωμέϊκο σημαντήρι κι ἔβγα στ' ἀνάδιο νὰ σὲ ἰδῶ μάλαμα καὶ ζαφείρι.
- 7 Κι ἔβγα στ' ἀνάδιο νὰ σὲ δῶ παντοτεινὴ μ' ἀγάπη κι ὁ νοὺς μου 'πόμεινε ἀτὰ νὰ τοῦ φωνιάξω νᾶρθει.
- 8 Δέν εἶναι πόνος νὰ πονεῖ κι ἀγκάθια νὰ γκιλώνει σὰν τὴν ἀγάπη τὴ χωστή ὄντε ξεφανερώνει.
- 9 Πόνος εἶναι καὶ σφάζει με σεβντάς εἶν' καὶ τρυγᾶ με καὶ σένα ἡ ἀγάπη σου στὰ σωθικά κεντᾶ με.
- 10 Βούλεσαι μὲ τὰ κάλλη σου τὸν ἥλιο νὰ-θαμπώσεις κι ἀποὺ τὸ ξεροχάρακο νερό νὰ φανερώσεις.
- 11 Ὁ ἥλιος ἐβασίλειψε μέσα στοὶ πρασινάδες πού τοὶ 'βρε τὸ κορμάκι σου τόσες ἀνοσιμάδες,

12 Ὁ ἔρωντας εἰς τὴν ἀρχὴ εἶναι γλυκὺς σὰ γάλα
καὶ στὰ ποξεχωρίσματα βγάνει κλαδιὰ μεγάλα.

13 Βγάνει ταιτσέκια μὲ κλαδιὰ ταιτσέκια μυρισμένα
μὰ στὰ ποποξεχωρίσματα τρέχουν τὰ μάτια αἷμα.

14 Ἡ ἀγάπη ὄντε πρωτοβγεῖ σὰν, τὴ φακὴ φυτρώνει
καὶ σὰν τὰ δέντρα γίνεται καὶ σὰν τὸ ἑλῆδες ριζώνει.

✓ 15 Ἡ ἀγάπη βράχους καταλεῖ πελέκια ρίχτει κάτω
καὶ παληκάργια τοῦ σπαθιοῦ ρίχτει τα τοῦ θανάου.

16 Πάλι ξανακαινούργιεψε ἡ ἀγάπη μου γιὰ σένα
κι ἤβγαλε κλώνους μὲ κλαδιὰ ταιτσέκια μυρισμένα.

17 Σκίσετε τὴν καρδούλα μου μὲ συρμαλένια τρίχα
νὰ δῆτε τὴν ἀγάπη μου σὲ τόπο ποὺ τὴν εἶχα.

Παραλλ. Νεοελλ. Ἀνάλεκτα Τόμ. Α' σελ. 117, 62.

18 Σκίσετε τὴν καρδούλα μου μὲ σιρμαλί ξυράφι
νὰ δῆτε τὴν ἀγάπη μου ποὺ κάθετα καὶ γράφει.

19 Σκίσετε τὴν καρδούλα μου μὲ σιρμαλί μαχαῖρι
νὰ δῆτε τὴν ἀγάπη μου ποὺ κάθετα καὶ φαίνει.

20 Ὡφου λεβέντικο κορμὶ κι ὄφου δεντρό μ' ὠραῖο
κι ἄ μοῦ παντήξεις μοῦ γρινιᾶς καὶ κάνεις με καὶ κλαίω.

✓ 21 Σ' ἕναν περβόλιν ὁμορφο σ' ἕνα δεντρό μεγάλο
τὸν ἐποφάσισα κι ἐγὼ τὸ νοῦ νὰ τόνε βάλω.

22 —Μ' ἄχη σὲ κεῖνο τὸ δεντρό ὅποιος θὰ πολεμήσει
καρδιὰ τὴ θέλει νὰ βαστᾷ ζωὴ νὰ παραιτήσῃ.

23 —Μὰ ἄγὼ σὲ κεῖνο τὸ δεντρό καλὰ θὰ πολεμήσω
καὶ στὴν ἀπάνω ντου μερὰ φωλιά θὰ πᾶ νὰ χτίσω.

24 Πουλάκι μου ποὺ μὲ ἄρεφες μὲ τὸν κελαηδισμό σου
κι ἐδὰ θωρῶ κι ἀρνᾶσαι μὲ τρώει μ' ὁ καημός σου.

25 Πουλάκι ποὺ κελᾶδησες ὀψὲς ἀργὰ στὴ βρῦση.
κελᾶδησε καὶ σήμερο νὰ μὲ παρηγορήσεις.

- ✓ 26 Τὸ δέντρο ποῦναι στὴν κορφή δλ' οἱ καιροὶ τὸ ρίζουν
καὶ μένα τὴν ἀγάπη μου πολλοὶ τὴν τριγουρίζουν.
- 27 Μ' ἄχ ὁ σεβντάς σ' ἀγάπη μου καὶ νὰ μὲ φάει θέλει
καὶ σέ μεγάλη ἀρρωστειὰ νὰ μὲ γυρίσει θέλει.
- 28 Πάνω στὰ ὄρη στὰ βουνὰ θὰ πᾶ' νὰ κατοικήσω
μηδὲ καλὸ μὴδε κακὸ ποτὲ νὰ μὴ γρικήσω.
- 29 Χίλια κι ἄν εἶσαι στὰ μακρὰ καὶ στὴν ἀλαργωσύνη
δὲ σοῦ ξεχάνω στὴ φιλιά καὶ στὴν ἐμπιστοσύνη.
- 30 Φτερά νὰ κάμεις νὰ πετᾷς ἀπάνω στὸν ἀέρα
θαρρῶ δὲ βρίσκεις ν' ἀγαπᾷς καλλίτερ' ἀπὸ μένα.
- 31 "Οχι' ποῦ τὰ μορφάδια μου 'ποῦ τὰ πολλὰ μου κάλλη
μόνο στὴν μπιστοσύνη μου ποῦ δὲν τὴν ἔχει ἄλλη.
- 32 Στὴ μέση ντως μὲ βάλανε δυὸ Κρητικὲς φεργάδες
ἢ μιά μου παίζει μὲ μπαλιές κι ἢ ἄλλη μὲ μπουρμπάδες.
- 33 Φεργάδα μ' Ἀλεξαντρινὴ νᾶμουμε γεμιτζῆς σου
νᾶβγαίνα στὸ κατάρτι σου νὰ σβύνω τὸ πανί σου.
- 34 Καρδιά 'ναι καὶ μαραινέται ὄψη 'ναι καὶ χλωμαίνει
καὶ τὸ κορμί μ' ἄζωντανὸ στὸν ἄδη κατεβαίνει.
- 35 "Αχη καὶ νὰ τὰ φέρνανε οἱ ἀνέμοι τὰ μαντῆτα
νὰ σοῦ'πεμπα τὰ δάκρυα μου στοῦ μαντηλιοῦ τὴν ἄκρα.
- 36 Ξελησμονῶ καὶ τραγουδῶ καὶ μὲ τὸ νοῦ μου λέω
πῶς δὲ μὲ φαρμακεύγουνε τὰ δάκρυά μου ὄντε κλαίω.
- ✓ 37 Ξελησμονῶ καὶ τραγουδῶ κι ὕστερα τὸ λογιάζω
πῶς δὲ χαλᾶ τὸ σπῆτι μας ὄντεν ἀνεστενάζω.
- 38 Κι ὄντεν ἀνεστενάξω 'γὼ καπνὸς εἶναι καὶ βγαίνει
καὶ τὰ λαγκάδια πιάνει τα καὶ τὰ κλαδιὰ μαραινέει.
- 39 Τὸ παπουτσάκι σου χτυπᾷς καὶ κάνει τάκου τάκου
γιατ' εἶν' τ' ἀτζάκι σου λιανὸ σάν τοῦ νυχτοκοράκου.
- 40 Θυμᾶσ' ὄντε μὲ φίλησες στὴν πόρτ' ἀγκαλιασμένα
καὶ μοῦ διπλοπαράγγερνες μὲ μάτια βουρκωμένα.

41 Καί μου διπλοπαράγγερνες κι ἠκλαιγες κι ἠλεγές μου
σάν τὴν ἀγάπη σου γλυκειά δὲν εἶδα ἴγώ ποτέ μου.

42 Ἐμίλησες κι ἐμύρισες κι ἐφάνηκέ σου κιόλα
κι ἐγίνηκε κι ἡ μούρη σου σάν τὴν καρνάδα βιόλα.

43 Βιόλα μου κουμπελίδικη τσομπιά τσομπιά χρυσάφι
τόσον καιρὸν πού σ' ἀγαπῶ κάμε και σὺ νισάφι.

44 Βιόλα μου πού νὰ ξεραθεῖς και νὰ γοργομαθήσεις
σέ ἴντα χάλια μ' ἔφερες και λές πὼς θὰ μ' ἀφήσεις ;

45 Περβόλι μου γυρότραφο γεμάτο κυπαρίσα
τῶν ἰδυονῶ μας οἱ καρδιές κοντό και νᾶναι ἴσα.

Ὁ Χάτζικας ἀπὸ τὴ Λάστρο ἐγάπα τὴν τραγουδίστρα τὸ Κατε-
τερίνη τὴ Δασκαλογιαννοπούλα κι ἐπιαστήκανε μιὰ φορὰ
στὸ χορὸ μὲ στοὶ μαντινιάδες.

Χάτζικας

1—Ἦκουσα πὼς θὰ μ' ἀρνηθεῖς κι ἂν τῶζαλες στὸ νοῦ σου
τὰ κόκαλα τῆ μάνας σου νὰ φᾶς και τοῦ κυροῦ σου.

Κατερίνη

2—Τὰ κόκαλα τῆ μάνας μου νὰ φάω ἀνέ σέ θέλω
κι ὡσάν ἐσένα βρίσκω γὼ σαράντα νὰ τοῖ παίζω.

3 Παίζω σε και γλεντίζω πάνω στὰ δάκτυλά μου
και σὺ θαρρεῖς πὼς σ' ἀγαπῶ κι ἔρχεσαι και κοντά μου

4 Στ' ἀνύχι τοῦ δαχτύλου μου ἀπάνω σέ χορεύω
και σὺ θαρρεῖς πὼς σ' ἀγαπῶ μὰ γὼ μαι πού σέ παίζω.

Μαντινιάδες τοῦ Γέρω Καλαϊτζῆ τοῦ τραγουδιστῆ ἀπὸ τὴ Σκοπὴ μὲ τὸ
Κατερίνη τὴ Δάσκαλογιαννοπούλα, μέσα στὸ χορὸ.

Καλαϊζτῆς.

1—Μὰ τῆ Φροσύνης τὸ παιδί ἦρθε νὰ τραγουδοῦμε
χτυπᾶ και φοβερίζε με νὰ ξεσινοριστοῦμε

Κατερίνη

2—Ντά ποιός σοῦ τῶπε μάστορα πῶς εἶμαι τῆ Φροσύνης ;
κι ἦρθες νά τραγουδήξωμε μὲ τὴν ταπεινωσύνη ;

Καλαϊτζῆς.

3—Μὰ 'γὼ μ' ὁ γέρο Καλαϊτζῆς γανώνω ξεγανώνω
κι ὅπου κι ἂν βρῶ τοῖ κοπελιές ντελόγο τοῖ γαστοώνω

Κατερίνη

4—Κρίμας τὰ γένεια νά ψαρά νά τᾶχεις στὴ μασέλα
καὶ τέτοια λόγια νά τὰ πεῖς τὴ σημερινὴν ἡμέρα.

18 ΜΑΝΤΙΝΙΑΔΕΣ ΤΟΥ ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Ὁ Καλαϊτζῆς ἀπὸ τὴ Σκοπὴ ἦτονε ὁ πρῶτος τραγουδιστής.
Μιὰ φορὰ τότε καλέσανε νά πάει στὸν Ἅγιο Στέφανο στὸ γα-
μο καὶ βρίσκει στὸ χορὸ μιὰν τραγουδίστρα τὸ Μαριῶ τὴν
Μπαγορδοπούλα καὶ τσακώνονται στὶ μαντινιαδες.

Καζαμιογιώργης

Μαριῶ

1—Δέν τότε θέλω καλαϊτζῆ γιατί χει μαῦρα χέργια
μὰ τότε θέλω δάσκαλο νά γράφει στὰ τεφτέργια.

Καλαϊτζῆς

2—Ἔχω κι ἐγὼ 'ναν πούλαρο κι εἶναι χρυσὸ καμάρι
κι ἔχει καὶ μέσ' στὰ σκέλια ντου μπένα καὶ καλαμάρι.

3—Μαργιῶ Μπαγορδοπούλι μου Μαργιῶ Μπαγορδοπούλι
ὄντι νά κλώσεις τὰ μαλλια κάμε μου 'να σακούλι.

Μαριῶ

4—Ποιός σοῦπε σένα Καλαϊτζῆ πῶς εἶμαι τοῦ Μπαγόρδο ;
καὶ πως τὰ ξένω τὰ μαλλιά καὶ πῶς τὸ κλώθω τ' ὄργο ;

6 Ἄχη κι ἄς ἦσουνε ντανάς νά πάω νά σέ ζέψω
καὶ νά σοῦ δώσω βουκεντριές ὥστε νά σ' ἀποστέσω.

Καλαϊτζῆς

6—Ἔχω μπά σύρνω βαρβατιά νά σέ καβαλικέψω
νά σπάσω τὰ ζυγάλετρα κι ὕστερα νά μισέψω.

ΜΑΝΤΙΝΙΑΔΕΣ ΤΟΥ ΜΠΡΟΚΑ

Καζαμιγιώργης

Ὁ Μπρόκας ἀπὸ τὴν Τουρλωτὴ εἶναι τραγουδιστὴς ἀπὸ τοὶ πρῶτους. Μιὰ βολὰ ἐκάνανε γάμο στὰ Μετόχια κι ἐτραγούδιε ὁ Τσαγκαράκης μὰ ἦτονε μοναχός. Πέμπει ὁ Τσιρακάκης καὶ πᾶνε καὶ τότε ξυπνοῦνε. Βάνει τὴ βράκα ντου καὶ πάει στὰ Μετόχια.

— Λέει : Ταῖστικά θὰ νᾶναι ὀρέ γὴ σύψωμα ;

— Λέει : Ἐκούστηκε ὀρέ γάμος καὶ σύψωμα ;

Πάει ἀπὸ μέσα καὶ τοῦ βάνουνε καὶ τρώει κι ἀπὸι πάει στὸ χορό. Ἐλέγανε μὲ τὸν Τσαγκαράκη στὴν ἀρχὴ ὁμορφες μαντινιαδες ὕστερα τὸ ἀφήνουνε κι ἀρχινοῦνε τοὶ παστρικές.

Τσαγκαράκης

— Μὰ ἄγὼ ἄχω ἓνα γαΐδαρο καὶ θὰ τότε γκρεμίσω
καὶ θὰ τοῦ βγάλω τὴν προβιά ἐσένα γιὰ νὰ ντύσω.

Μπρόκας

— Εὐχαριστῶ σ' ἀξάδερφε μὲ τὴν καλὴ σου χάρη
ἐγὼ θὰ πάρω τὴν προβιά καὶ σὺ τὸ καλαμάρι.

Τσαγκαράκης

— Πολλὰ κοντός μοῦ φαίνεσαι ἀξάδερφέ μου Γιάννη
καὶ τὰ σταφύλια στὸ δεντρὸ θαρρῶ πῶς δὲν τὰ φτάνεις.

Μπρόκας

— Μὰ ἄγὼ ἀνεβαίνω στὸ δεντρὸ ὡσὰν τὸν κατσαοῦνη
κι ὅσα δὲ φτάν' ἢ χέρα μου τὰ φτάνει τὸ κατσαοῦνη.

Τὸ μπόι νᾶναι μέτριο καὶ νᾶναι κι ἀπὸ σόι
καὶ μόνο τὰ ζωντόβολα πουλιοῦνται μὲ τὸ μπόι.

Μικιὸ ἄπου τὸ πεντόφραγκο φαίνεται τὸ λοῖζι
καὶ πιά ἄλαφρὸ στὸν καμπανὸ μὰ πιὸ πολὺ κοστίζει.

Προσφώνηση τοῦ Μπρόκα στὸ Σκυβαλάκη ἀπὸ τὸ Μεραμπέλλο.

— Λοιπὸν δὲν κάνεις τίποτας κι ἄ θές σοῦ τ' ἀποδειχνῶ
οἱ Στειακοὶ τὰ σκύβαλα τὰ δίδουν τῶν ὀρνίθω

Μπροκάκη μὲ φωνιάζουνε καὶ τὸνομα ἄχω μόνο
καὶ ὅλοι μὲ μπροκόνονε ἀντίς νὰ τοὶ μπροκόνω

Τὸ μαγαζί εἶναι μικρὸ καὶ μπρόκα δὲ σηκώνει
κι ὅποιος θὰ πάρει τίποτα πρέπει νὰ τὸ πλερώνει.

Οἱ δυὸ τελευταῖες ἦσαν γραμμένες ὡς εἶδος ἐπιγραφῆς εἰς
τὸ ὑποδηματοποιεῖον του.

Ἐπίκληση τοῦ Μπρόκα σὲ τραγουδιστὴ πού τραγουδοῦσε στὸ χο-
ρὸ ἐρωτικῆς μαντινιαδῆς.

Ἄστον τὸν Ἐρωτόκριτο τὸ ἄγάπης τὰ παιγνίδια
κι ἄ δὲ γατές νὰ τραγουδεῖς νὰ πᾶς νὰ ξεῖς προβίδια.

Τὸν Τορνικάκη θὰ πᾶ νὰ βρῶ δυὸ λίρες νὰ τοῦ δώσω
σομάρι ντονακίκο νὰ κάμω νὰ σὲ στρώσω.

Δὲν εἶσαι κι ἀπὸ τὸ ἔξυπνους κι ἀπὸ τὸ ἄνοιχτομάτες
μόνο ἴσαι κλανοπαπαδιά πού βγαίνει στοὶ ντομάτες.

Μὰ νὰ σὲ κάμω θέλω ἴγῳ ἐννιά μηνῶ λουτάκι
νὰ σὲ καβαλικεύουνε οἱ χοῖροι στὸ σουκάκι

Κάποιος ἐκλάδεσε καὶ παραπνέθηκε στὸν Μπρόκα πῶς δὲν ἦ-
σαν κοφτερά τὰ ἐργαλεῖα του καὶ τοῦ ἀπαντᾷ.

—Κόβγει καὶ τὸ μαχαῖρι σου κόβγει κι ὁ σάρακάς σου
ὅμως σοῦ φαίνεται ἔτσιγιὰ ἴπου τὴν ἀβαρεσά σου.

20 ΜΑΝΤΙΝΙΑΔΕΣ ΤΟΥ ΤΕΡΖΗ

Ἐμμαν. Γ. Θ. Πατυχάκης

Μιά φορά ὁ Τερζῆς ἐγύριζε τὰ χωριά κι ἤπαιρνε μείτανο-
γέλεκα κι ἤραφτε. Ἦρθε καὶ στοὶ Λιθίνες καὶ πάει καὶ βρίσκει
τὸ Γιαννάκο τὸν Πατέρα τοῦ Γιώργη τοῦ Στελιανάκη νὰ πε-
λεκᾶ στὴν αὐλὴ καὶ τοῦ λέει:

—Μὲ τσί δουλειῆς ἐδόθηκες τὴν ἔγνοια τοῦ πρᾶμάτου
δὲ λογαριάζεις πῶς θάρθει κι ἡ ὥρα τοῦ θανάτου ;

Τοτεσὰ τοῦ λέει ντελόγο κι ὁ Γιαννάκος.

⁵⁷ Ὁ Μπρόκας εἶναι ὁ Ἰωάννης Μιχ. Ρεῖζάκης ἀπὸ τὴν Τουρλωτὴ
χρονῶν.

Τορνικάκης εἶναι ὁ Σαμαρῆς ἀπὸ τὴ Λαστρο.

—Ντὰ σὺ γυρίζεις τὰ χωργιὰ νὰ βρεῖς δουλειὰ νὰ κάνεις
νὰ πάρεις λάδι καὶ ψωμί νὰ τρῶς νὰ μὴν ποθάνεις.

21 ΜΑΝΤΙΝΙΑΔΕΣ ΤΟΥ ΞΕΪΝ ΑΓΑ ΖΑΡΩΝΑΚΗ

Ἔμμ. Γ. Θ. Πατυχάκης

Ἄξιον Ἀγὰς ἦτονε ἀπὸ τῆ Συκιά καὶ τότε παρανομιάζανε Χάφτα-Μύγια. Ἦτονε ὁ καλλίτερος στὶ μαντινιαδες.

Μιά βολὰ ἐπῆγε στὸ Ἡράκλειο καὶ μπαίνει σ' ἐνοὺς Τερζῆ καὶ πιάνει ἀμοναχὸς του μιά βελόνα ἀπὸ τὸ τραπέζι πάνω νὰ ράψει ἕνα κομπὶ στὸ γελέκι ντου.

Ἄξιον Τερζῆς τοῦ κακοφάνηκε γιάντα νὰ μὴν τοῦ τήνε ζητήξει καὶ λέει στὰ τσιράκια ντου ἀνεγυριστικά.

—Λέει : Ἀ'πού τσι Βαρβάρους εἶναι τοῦλόγου ντου. Τάξε βάρβαρος χωριάτης.

Ἄξιον Ἀγὰς τὸ κατάλαβε καὶ τοῦ λέει ντελόγο.

—Ἀπὸ τῆ Στεία εἶμαι ἄγω κι ὄχι πὸ τσι Βαρβάρους
κι ἀθρώπους ἐκουνούστευγα κι ὄχι μὲ τσι γαιδάρους.

Καλὰ ἄναι ὄλα τὰ χωργιὰ καλοὶ ἄναι κι' οἱ Βαρβάροι
μὰ σὺ ἄσαι ἄπού τὸ μέταλλο πὸ βγαίνουν οἱ γαιδάροι.

Ἄντε ἐχτίζανε πάλι τοῦ Παντελάκη τῆ φάμπρικα μόλις τὴν ἐτελειώσανε ἐχάλασε. Πάει κι ὁ Ἄξιον-Ἀγὰς καὶ μόλις μπῆκε μέσα λέει τοῦ μάστορα.

—Δὲ λέω γιὰ τ' ἀρφάδι σου μῆδε καὶ γιὰ τὴ σκάρα
μὰ σὺ κοντεύεις νὰ γενεῖς στὴ Στεία μιά μασκάρα.

Ἄξιον Ἀγὰς τὸν ἐκάψανε τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1887 στὴ Συκιά μαζί μὲ τοὺς ἄλλους Τούρκους οἱ Χριστιανοί.

21 ΜΑΤΙΝΙΑΔΕΣ ΤΣ' ΕΛΕΝΗΣ ΤΟΥ ΚΑΠΑΝΤΑΗ

1. Κατέχω ἄγω νὰ σοῦ μιλιῶ μὰ κάνω γιὰ χατήρι
γιὰτί ἄμαι ἄγω ἀπὸ ἄπαδὰ καὶ σὺ ἄσαι μουσαφίρης.

2 Κατέχω ἄγω νὰ σοῦ μιλιῶ μὰ κάνω τὸ μπιλμέζη
γιὰτί ἄσαι σὺ ἄπού τῆ Σκοπῆ κι' ἐγὼ ἄπού τὸ Χαμαῖζι

Ἀπάντηση σὲ πειρακτικὰς μαντινιάδας τοῦ Καλαϊτζῆ ἀπὸ τῆ Σκοπῆ.

3. "Ἄσε με μὲ τὸ Λαγουδὰ νὰ κάμω τὸ ντσβά μου
καὶ ἄμα θὰ κάμω τὸ ντσβά ἔλα καὶ σὺ κοντὰ μου.
- 4 —"Ἄχη κι ἴντα νὰ γίνηκε κεινιά ἢ τραγουδίστρα
σὲ ποιά γωνιά νὰ κάθεται νὰ κάνει τὴ χωρίστρα.
- 5 Μὰ πρέπει μου νὰ τραγουδῶ ἐτούτεσὰ τσί μέρες
καὶ τρεῖς νυφάδες ἦκαμα μοναχοθυγατέρες.
- 6 Μελαχροινὴ ἴσαι μισολιὰ μὰ ἴχεις καλὸ πλανέτο
καὶ ἀζωντανὸ τὸν ἄθρωπο βάνεις στὸ καδελέτο.
- 7 Δὲ μ' ἀγαπᾶς μὲ τὴν καρδιά μὰ μ' ἀγαπᾶς στανιὸ σου
καὶ τυρανᾶς μὲ τὸ φτωχὸ γιὰ νὰ περνᾶ ὁ καιρὸς σου.
- 8 Πιάσε τ' αὐγὸ καὶ σπάσε το ἀπάνω στὸ καπότο
ἄντε νὰ φύγεις ἀπὸ πᾶ νὰ ξεβρωμέσ' ὁ τόπος.
- 9 Σὰν ἤλλαξες τὴ γνώμη σου κι ἔχεις τέτοιο τερτίπι
βάλε νὰ μὲ ξορίσουνε νὰ φύγ' ἀπὸ τὴν Κρήτη.
- 10 Νὰ πᾶ' βρῶ ἄγρια θεργιὰ μ' αὐτὰ νὰ κατοικήσω
αὐτὰ νᾶναι τὸ τέλος μου μ' αὐτὰ νὰ ξεψυχήσω.

ΓΗΤΕΙΕΣ

ΚΟΥΡΟΤΟΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΙ ΚΟΥΡΟΤΟΜΙΧΑΛΑΙΝΑ

ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΠΙΣΚΟΚΕΦΑΛΟΥ

Στά χωριά της Σητείας σπουδαίο ρόλο έπαιξαν και παί-
ζουν τα πρακτικά φάρμακα και οι γητείες. Πρίν
άπο την πρόσκληση του γιατρού ό χωριάτης θά αντιμετώπισει
τή θεραπεία κάθε άρρώστειας έντελώς πρακτικά και μοιρο-
λατρικά.

Στίς πνευμονίες και γενικά σέ όλα τά κρουολογήματα θά
προσκληθεί συνηθώς ό μ π α ρ μ π έ ρ η ς, ό όποιος ή θά κόψει
στόν άρρωστο βεντουζες ή θά τοῦ πάρει αίμα Δηλ. θά
τοῦ άνοιξει τή φλέβα στόν άριστερό βραχίονα, κάτόπιν θά τή
δέσει σφιχτά με ένα μαντήλι επάνω από τό άνοιγμα και θά
τήν άφήσει νά τρέξει αίμα πολύ. Συνηθίζουν νά παίρνουν αίμα
τήν Πρωτομαγιά και οι υγιείς γιατί αυτό κάνει καλό. Έπίσης
συνηθίζονται οι άβδέλλες τό Μάη.

"Αν ό άρρωστος είναι γυναίκα θά φωνάξουν άμέσως τή
μαμή. Η μαμή, Κεραμάνα καταφθάνει με τό καλάθι γε-
μάτο μυρωδικά. Φασκομηλόλαδο, μερτόλαδο,
άριγανόλαδο για τούς διάφορους πόνους και τό λιό-
κορνο. Νερό με κέρατα του όφι. Τήν πρωτομαγιά όποιος ιδεί
όφι με κέρατα πρέπει νά τοῦ ρίξει στό κεφάλι ένα ροῦχο. Τά κέ-
ρατα πέφτουν άμέσως. Τά παίρνει και τά βάζει μέσα στό νερό.
Τό νερό αυτό πιστεύουν ότι είναι φάρμακο άποτελεσματικό
σέ όλες τις πληγές και στους πόνους.

Έπίσης στη μαμή είναι άπαραίτητη ή λαγουδοπροβιά (δέρ-
μα λαγού). Με αυτό τυλίσσει τό μωρό για νά περπατή-
σει γρήγορα.

Τό σπουδαιότερο όμως ρόλο παίζουν οι γητείες. Σέ όλα
τά χωριά υπάρχει ή σαραντίστρα, ή όποία είναι έτοιμη
νά γιατρέψει όλες τις άρρώστειες, από τή ρυζιμπίλα και
τή σπλήνα, ως τό χοιρόλαιμο (άρρώστεια του λαίμου
του χοίρου).

Άπό τις σαραντίστρες προτιμάται ή χερικαροῦ, δηλ.
κείνη που τό σαράντισμά της έχει καλά άποτελέσματα.

Στό Χάματζι χερικαροῦ είναι ή Γαλεταντώννα-
να, στή Κάτω Πισκοπή τό Κλεανθάκι (Κλεάνθη Βε-
ριγοπούλα ή Κατσούλη), στή Μετόχια ή Κούροπομι-
χάλανα. Η πιό όνομαστή όμως χερικαροῦ σέ όλη τή Ση-
τεία είναι ή Γρά Παπαδιά από τόν Πετρά. Τόση είναι ή
δύναμη και ή φήμη της που όχι μόνον από τά μακρινά χωριά
τής Σητείας έρχονται άρρωστοι νά τούς γητέψει, αλλά και
άπο τή Γεράπετρο και Μεραμβέλλο. "Αν δέν μπορούν νά έλ-
θουν οι ίδιοι οι άρρωστοι στέλλουν τά ροῦχα τους, τά σα-
ραντίζει και έτσι πιστεύουν ότι θά γίνουν καλά.

Η λέξη σαράντισμα χρησιμοποιείται κυρίως στό
φταρμό. Μετροῦν ως τά 40, 5+5 κτλ. και γιατό πρέπει ό άρρω-
στος νά σαραντισθει στή θάλασσα δηλ. ή νά πλύνει τό πρόσω-
πό του από 40 κύματα ή νά μπει σέ βάρκα νά περάσει 40 κύ-

ματα και γιαυτο στη γητειά του φαρμου επικαλειται η σαραντίστρα να βοηθήσουν τον άρρωστο 40 άγιοι.

Στις άλλες άρρώστειες η σαραντίστρα γ η τ ε ύ γ ε ι τ ό κ α κ ό ν ά φ ύ γ ε ι .

Μόλις τη φωνάξουν είναι υποχρεωμένη να τρέξει άμέσως. Είναι άμαρτία να μην πάει γιατί το χάρισμα που έχει είναι από το Θεό. Πληρωμή δέν παίρνει. Μόνον δέχεται κανένα μικρό δώρο. Γητεύει για τήν ψυχή της.

Τη γητειά τη λέει τρεις φορές πολύ σιγανά και με ύφος μυστηριώδες. Σε όλες σχεδόν τις γητειές χρησιμοποιείται το όνομα της Αγίας Τριάδος της Παναγίας, του Ίησοϋ Χριστου, του Αγίου Γεωργίου και του Αγίου Ιωάννου. Ο Άγιος Παντελεήμων είναι απαραίτητος, γιατί πιστεύεται ότι ητο ο πρώτος γιατρος του κόσμου. Έθεράπευε όλους τους άρρώστους δωρεάν. Κάποτε έβαρέθηκε και έρριξε το κασελάκι με τα γιατρικά στη θάλασσα και ειπε :

— "Ισα με δά, έγιατρευγα έγω, από 'πα και πέρα γιατρευγε και συ κεραθάλασσα».

Γιαυτό το θαλάσσιο νερό έχει θεραπευτικές ιδιότητες.

Η σαραντίστρα σε όλες σχεδόν τις γητειές θα επικαλεσθει πρόσωπο βαφτισμένο, μυρωμένο και τρεις Μεγάλες Πέφτες κοινωνισμένο, γιατί η λειτουργία της Μεγάλης Πέμπτης είναι μεγάλο μυστήριο.

Η λειτουργία τω Φωτῶ και τση Μεγάλης Πέφτης και του Μεγάλου Σάββατου στους ούρανους εύρέθη.

Στις γητειές Χρησιμοποιουνται οι αριθμοι 3, 6, 9, 40 και 72 1)2.

Πριν γητέψει τον άρρωστο θα τον θυμιάσει με λουλούδια του επιταφίου. Το γήτεμα πρέπει να μη γίνει γέμωση του φεγγαριου γιατί το κακό θα μεγαλώσει όπως μεγαλώνει και το φεγγάρι, αλλά λιγωση για να λιγοστέψει.

Η γητειά πρέπει να μεταδοθει από άνδρα σε γυναίκα και αντίθετά. Όταν είναι και οι δύο όμοιοι δέν πιάνει.

Οι διάφορες σαραντίστρες με δυσκολία μου ειπαν τις γητειές. "Άλλες φοβοντο τη γελοιοποίηση και άλλες μην τους πάρω το χερικαριλίκι.

Περισσότερες λεπτομέρειες αποφεύγω να δώσω γιατί σε κάθε γητειά, έξηγῶ χωριστά τον τρόπο της εκτελέσεως της και τα άντικείμενα τα όποια μεταχειρίζεται η χερικαρου.

Ε. Π.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΡΡΩΣΤΕΙΕΣ

Ι ΓΗΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΦΤΑΡΜΟΥ

(ΒΑΣΚΑΝΙΑ, ΜΑΤΙΑΣΜΑ)

1

Μαστρομανώλαινα

• Τρία και τρία ξεε και τρία έννιά. Φτοϋ στά μάτια τὰ κακά. Τή λένε τρεις φορές. Στο τέλος γυρίζει και φτύνει κάθε φορά πίσω της.

2

Πέντε και πέντε δέκα και πέντε δεκαπέντε και πέντε εἴκοσι και πέντε εικοσιπέντε και πέντε τριάντα και πέντε τριανταπέντε και πέντε σαράντα. Σαράντα άγίοι νά τοϋ βοηθοϋνε.

Παραλλ. Κρητικός Λαός Τόμ. Α' σ. 80

3

Κουροπομιχάλαινα

• Πάνω στο βουνό άγριολαφίδα γέννησε. 'Ως τὸ γέννησε τὸ φτάρμισε, ὡς τὸ φτάρμισε τὸ 'νέγλυψε, ὡς τὸ 'νέγλυψε τοϋ πέρασε. 'Από τή μέση τοϋ χωργιοϋπραματευτῆς έπέρασε. "Αν τὸ φτάρμισε γυναίκα νά ψηγοϋν τὰ δυὸ τῆη μῆλα, αν τὸ φτάρμισε ὁ άντρας νά ψηγοϋν τὰ κρεμαστά ντου.

4

Γαλεταντώναινα

—Ποϋ πᾶς φταρμέ, καταφταρμέ και καταμποδισμένε ;
—Πάω πάνω στά ὄρη στά βουνά νά βρω ζευγάρι νά ξεξευλώσω και ὄζα νά ξεκουδωνώσω και μωρά άποϋ τση μάνας τας τὸ γάλα ν' άποκόψω.

—Γιάηρε φταρμέ, καταφταρμέ και καταμποδισμένε. "Αμε κάτω στο γιαλό κάτω στο περιγιάλι κι άγριολαφίδα γέννησε νά φᾶς άποϋ τὸ γάλα τῆη κι άπό τὸ δοϋλο τοϋ θεοϋ... νά λείπεις.

Παραλλ. Κρητικά Μελέται Τόμ. Α' σ. 264. Λαογραφία Τόμ. Θ' Τεϋχ. Α-Β' σ. 245. Προμηθεϋς φύλλ. 204 και 208. Jeannarakis σ. 254, 110. Νεοελληνικόν 'Αρχειον Τόμ. Α' Τεϋχ. Β' σ. 137, 4, 5. 'Ετέρα σ. 201 και 204 ΙΔ'.

Κυρροπομιχάλαϊνα

Ἦς ἐκίνησ' ὁ φταρμός, ὁ καμηός, ὁ καταμποδισμός, τῆ κακῆς γειτονιάς ὁ παραμιλητός, Ἄι Γιώργης, Ἄι Γιάννης κι Ἄγιος Παντελέημος τοῦ παντήξανε καὶ τοῦ λένε.

— Ποῦ πᾶς καμηέ, φταρμέ, καταμποδισμέ, τῆ κακῆς γειτονιάς παραμιλητέ ;

— Πάω πάνω στά ὄρη στά βουνά νᾶβρω κόρη νά μαράνω, ἄγγουρο νά ξετινάξω, μωρὸ παιδί νά κόψω, ζευγάρι νά ξεξευλώσω, κουράδι νά ξεκουδουνώσω.

Τὰ κοντάργια ντως ἐβγάλαν καὶ τὸν ἐπροσμεντάραν.

— Ἄμε κάτω στὸ γιαλό, στὴ μέση τοῦ πελάσου, κουφόσηλιος εἶναι, ἀγριολαφίδι κάθεται ἀπὸ κάτω. Φάε 'πού τὸ κρέας του, πιέ ἀπού τὸ αἷμα ντου κι ἀπὸ τὸ δοῦλο τοῦ Θεοῦ..... νά λείπεις.

Παραλλ. Κρητικὰ Μελέται Τόμ. Α' σ. 264. Λαογραφία Τόμ. Θ' Τεῦχ. Α-Β' σ. 245. Προμηθεὺς φύλλ. 204 καὶ 208. Jeannarakis σ. 254, 110 Νεοελληνικὸν Ἀρχεῖον Τόμ. Α' Τεῦχ. Β' σ. 137, 4, 5. Ἐτέρα σ. 201 καὶ 204 1Δ'.

Γαλετιντώναινα

Ἡ Παναγία 'λούστηκε κι ἐχτενίστηκε τ' ἀρδάχτι τῆ 'πιασε, τὴ ρόκα τῆ 'πιασε σὲ χρυσοῦ καθέγλα βγῆκε κι ἦκατσε. Καὶ πέρασε τὴ γριλοῦ, ἡ ματοῦ, ἡ βολοσυροποδοῦ, εἶδε κι ἐφτάρμησέ ντη. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τῶκουσε καὶ πῆε καὶ τήνε ρώτηξε.

— Ἰντα 'χεις μάνα μου, ἴντα 'χεις μητέρα μου, χρυσοῦ λαμπάδα τῶν ἀγγέλω ;

— Ἡ φταρμοῦ πέρασε ἡ γριλοῦ πέρασε, ἡ βολοσυροποδοῦ πέρασε, κι εἶδε κι ἐφτάρμησέ με.

— Πέ μάνα μου, πέ μητέρα μου σαράντα βολές τὸν Πατερημό. Πέντε καὶ πέντε δέκα καὶ πέντε δεκαπέντε καὶ πέντε εἴκοσι, καὶ πέντε εἰκοσιπέντε, καὶ πέντε τριάντα καὶ πέντε τριανταπέντε καὶ πέντε σαράντα. Σαράντα ἀγίοι νά τοῦ βοηθοῦνε.

Κυρροπομιχάλαϊνα

Ἡ Κερά ἡ Δέσποινα, Σαββάτο μέρα 'λούστηκε στήν πόρτα τζή 'κατσε, τὴ ρόκα τζή 'πιασε τ' ἀρδάχτι τῆ νά κάμει. Καὶ πέρασε ἡ φρυδοῦ, ἡ μυτοῦ, ἡ ἀχειλοῦ, ἡ πηγουνοῦ, ἡ φερνοῦ

κι ἑφταμολόησέ νη. Κλαίει καὶ θρηγᾶται, τοῦ θεοῦ παραπο-
νάται. "Ἐρχετ' ὁ γιός τῆ ἀποῦ τὸ σκολεῖο.

— "Ἰντα 'χεις μάνα μου καὶ κλαίεις καὶ θρηγᾶσαι τοῦ θεοῦ
παραπανᾶσαι ;

— "Ἰντα θὰ νᾶχω γιέ μου καλογιέ μου πού πέρασε ἡ φρυδοῦ,
ἡ μυτοῦ, ἡ ἀχειλοῦ, ἡ πηγουνοῦ, ἡ φτερνοῦ κι ἑφταμολόησέ με ;

— Καὶ δὲν ἐκάτεχες μάνα μου νὰ μετρήσεις, ἓνα ὄνομα,
δυὸ ὄνόματα, τρία ὄνόματα, τέσσερα ὄνόματα, πέντε ὄνόματα,
ἕξε ὄνόματα, ἑφτά ὄνόματα, ὄχτῶ ὄνόματα, ὄνόματα ἔννια ὀ
φταρμὸς περνᾶ γιὰ μιᾶς ;

Ὁ φταρμὸς προέρχεται ὡς πιστεύει ὁ λαὸς στὴ Σητεία κυ-
ρίως ἀπὸ βλασφημίες (ἀπὸ τὰ κρυφὰ παραμιλήματα τῶν κακῶν
γειτόνων). Πιάνει τὰ ἔμψυχα ἀλλὰ καὶ τὰ ἀψυχα, μεγάλους
ἀνθρώπους, μωρά, ζῶα, σπαρτά, λαχανικά κλπ. Τότε εἶναι ἀ-
παραίτητον τὸ σαράντισμα, καὶ προσκαλεῖται ἀμέσως ἡ σαραν-
τίστρα νὰ σαραντίσει τὸν ἄρρωστο. Στὴν ἀρχὴ βάζει λουλούδια
τοῦ ἐπιταφίου στὸ θυμιατὸ καὶ τὸν θυμιάζει. "Ὑστερα βουτᾶ
τὸ δάχτυλό τῆς στὸ λάδι τοῦ καντηλιοῦ καὶ τὸ ἀφήνει νὰ στά-
ξει μέσα σὲ ἓνα πιάτο μὲ καθαρὸ νερό. Σὲ κάθε σταλαγματιᾶ
μελετᾶ καὶ ἓνα ὄνομα ἀπὸ κείνους πού ὑποπιτεύεται πῶς ἔχουν
φταρμίσει τὸν ἄρρωστο. Φταρμίζουν πῶς πολὺ οἱ σ η μ α δ ι α κ ο ῖ.
"Ὅσοι ἔχουν μεγάλα χεῖλη, μάτια, μύτη, καὶ οἱ κ ο λ λ η τ σ ο φ ρ ὄ δ η δ ε ς,
δηλαδὴ ἐκεῖνοι πού ἔχουν φρύδια ἐνωμένα στὸ ἐπάνω μέρος τῆς μύτης.
"Ὅσες σταλαγματιᾶς βουλιάζουν κεί-
νοι τὸν φτάρμησαν. "Ἄλλες σαραντίστρες ἀντὶ νὰ μεταχειρίζων-
ται λάδι τοῦ καντηλιοῦ, χρησιμοποιοῦν ἀναμμένα καρβουνάκια.
Τὰ ρίχνουν μέσα στὸ νερό καὶ μελετοῦν ἀπὸ ἓνα γείτονα.
"Ὅσα καρβουνάκια βουλιάζουν κείνοι τὸν φτάρμησαν. "Ἄλλες
πάλιν μετροῦν σὲ κάθε σταλαγματιᾶ τοῦ λαδιοῦ μιὰν Πανα-
γία, δυὸ Παναγιές κτλ. ὡς τις ἔννια Παναγιές, "Ὑστερα βου-
τοῦν τὰ δάχτυλα ὀλα τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ στὸ νερό αὐτὸ καὶ ραν-
τίζουν τὸν ἄρρωστο ὀση ὠρα λέει τῆ γητειά. Μετροῦν σιγανὰ
5+5=10 ὡς τὰ 40. Τῆ λένε τρεῖς φορές, "Ὅταν τελειώσει τὸ σα-
ράντισμα ὑποχρεώνουν τὸν ἄρρωστο νὰ πιεῖ τρεῖς φορές ἀπὸ
τὸ φταρμὸνερο. "Ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ σαραντισθεῖ ὁ ἄρρωστος
καὶ δεύτερη φορὰ ἀφήνει τὸ δοχεῖο μὲ τὸ νερό χῆμο. Μόνον
τότε θεωρεῖται τελειωμένο τὸ πρῶτο σαράντισμα καὶ ἀκολουθεῖ
τὸ δεῦτερο.

Στις δυὸ τελευταῖες γητιές πρόκειται κυρίως γιὰ κεί-
νους πού τοὺς φτάρμησαν ὀταν ἦσαν λ ο υ σ μ ἔ ν ο ι. Για-
τὸ κείνος πού θὰ λουστῆ πρέπει νὰ μὴ βγεῖ ἔξω. "Ἄν βγεῖ νὰ
προσέχει νὰ μὴν περάσει τ ρ ι ὀ δ ι α γιὰτι ἐκεῖ συχνάζουν οἱ
ἀνεράιδες καὶ τὰ ἄλλα πονηρὰ πνεύματα. "Ὅταν βγεῖ θὰ βά-
λει στὰ μαλλὰ του ἡ στὸν κόρφο του ἓνα κομματάκι ψωμί ἡ
ἀλάτι καὶ νὰ κάμει τρεῖς φορές τὸ σταυρὸ ντου πρὶν διασκελί-
σει τὸ κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ "Ἐπίσης πρέπει νὰ προσέχει νὰ μὴ

συναντήσει πρόσωπα που ἔχει μαλλώσει γιατί ἂν τὸν βλασφημῆσουν καὶ εἶναι λουσομένος θὰ πάθει ἀκόμη μεγαλύτερο κακό. Βι σ τ ι ρ ἄ δηλ. θὰ μποῦν στὴν κοιλιά του οἱ διαβόλοι.

2 ΓΙΑ ΤΟ ΒΛΟΗΤΟ

1

Κατερίνη Σφεντιλάκαινα

Τὸ βλοητὸ κίνησε ἀπὸ τὸν πάτο τῆς θάλασσας. Ὡς ἐκίνησε μεγάλο βροῦχος ἤσυρε, στὸ λιβάδι ἤδωκε καὶ τὸ λιβάδι ἤκαψε. Κι ὁ Μιχαήλης Ἀρχάγγελος ἤκουσε τὸ βρουχισμό.

— Κοντὸ ἄρφανὸ ἐδείρανε, γῆ χήρα ἐμαλλώσανε, γῆ πολυτροκάμουσας κόπο ἐκοντέψανε, γῆ κιαεὶς ἐξεφούρνησε καὶ ζεστὸ ψωμί δὲν ἤδωκε ;

— Ἄγγελε τοῦ Θεοῦ τὰ κρυφὰ γατέχεις, καὶ τὰ φανερὰ δὲ γατέχεις ;

— Μήδ' ἄρφανὸ ἐδείρανε, μήδε χήρα ἐμαλλώσανε μήδε πολυτροκάμουσας κόπο ἐκοντέψανε, μήδε κιαεὶς ἐξεφούρνησε καὶ ζεστὸ ψωμί δὲν ἤδωκε ;

Τὸ βλοητὸ ἐκίνησε ἀπὸ τὸν πάτο τῆς θάλασσας. Ὡς ἐκίνησε μεγάλο βροῦχος ἤσυρε καὶ τὸ λιβάδι ἤκαψε.

Κι ὁ Μιχαήλης Ἀρχάγγελος εἶπε :

— Κοντὸ κοὶ δὲν εὐρέθηκε ἄθρωπος βαφτισμένος μυρωμένος, τῆς Μεγάλης Πέφτης κοινωνισμένος νὰ πιάσει γῆ ἀπ' ἄργυρι, γῆ ἀπ' ἀσήμι, γῆ ἀπὸ σταργιοῦ κοντύλι νὰ γητέψει τὸ ἄσπρο βλοητὸ, τὸ μαῦρο βλοητὸ, τῶν ἐφτάμυσι λογιῶ τὸ βλοητὸ νᾶχει τὴν ὑγιάν του. Μήδε πάνω κορφή μήδε κάτω ρίζα.

Παραλλ. Jeannarakis σελ. 255, 311

Κεῖνος που θὰ γητέψει τὸ βλοητὸ παίρνει τρία πετραδάκια ἀπὸ ἓνα τριόδι. Κάθε φορὰ που θὰ γητέψει σταυρώνει τὸ μέρος που πάσχει μὲ ἓνα πετραδάκι ὕστερο τὸ ριχτεὶ πίσω του Τὸ ζήτημα γίνεται τρεῖς φορές.

2.

Τζενονικελῆς

Ὁ βάτος ὁ πλατύφυλος
καὶ τὸ νερὸ τρεχᾶτο
Κι ἡ βρύση ἡ ἀνετολικὴ
τὸ βλοητὸ σκορπᾶ το.

Ἐδῶ τὸ γητεύουν μὲ τρία κλαδιά βάτο. Τὸ σταυρώνει κάθε φορά μὲ ἓνα κλαδί καὶ ὕστερα τὸ ρίχτει πίσω ντου.

3

Κλεάνθη Βεργιοπούλα

Ἔλα θέ μου, ἔλ' ἀφέντη μου Χριστέ μου. Ὁ οὐρανὸς ἐσκί-στηκε χοχλακούδιν ἤπεσε, βλοητὸν ἐφύτρωσε. Μαῦρο βλοητό, κόκκινο βλοητό, κίτρινο βλοητό, ἑβδομηνταδυόμουσι λογιῶν βλοητό.

—Βλοητό ἴσαι κι ἤνοιωσά σε, καὶ γήτεψά σε κι ἀπ' αὐτοῦ ξερίζωσά σε. Φύγε βλοητό ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ἀπὸ τὸ δοῦλο τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τσ' ἑβδομηνταδυόμουσι φλέγες τοῦ κορμιοῦ ντου κι ἄμε νά βρεῖς χαράκια νά ριζώσεις καὶ λιβάδια νά βλαστῶ-σεις κι ἀπὸ τὸ δοῦλο τοῦ Θεοῦ. νά λείπεις.

Παραλλ. Λαογραφία Τόμ. Δ' Τεῦχ. Γ'. Δ'. σ. 513, 4.

Ὁ ἀριθμὸς ἑβδομηνταδυόμιση παριστᾶ τὴν ἀ-κριβειαν καὶ τὰ εἶδη τοῦ βλοητοῦ. Ἐβδομηνταδυόμιση οἱ φλέ-γες, ἑβδομηνταδυόμιση καὶ τὸ βλοητό.

Καὶ ἐδῶ τὸ γητεύουν μὲ τρία πετραδάκια ὅπως καὶ στὶς ἄλλες.

Τὸ βλοητὸ εἶναι ἐπιστημονικῶς τὸ Περιοδικὸν Ἐρυσίπελας τοῦ προσώπου. Παρουσιάζεται ἐξόγκωση τῆς μύτης καὶ τῶν σταγόνων ὅταν πᾶσχουν τὰ δόντια καὶ ἀφήνον-ται χωρὶς ἐπιστημονικὴν θεραπείαν.

ΓΙΑ ΤΟ ΡΙΜΜΑ

Κλεάνθη Βεργιοπούλα

1

Δυὸ ἀδερφάκια καλ' ἀδερφάκια, βαφτισμένα, μυρωμένα τοῦ Θεοῦ παραδωμένα τῇ Μεγάλῃ Πέφτῃ κοινωνισμένα, σηκω-θήκανε καὶ πήρανε τὰ σκεπαρνάκια ντως, τὰ μαναράκια ντως, νά πᾶ νά πελεκήσουνε τὸ λεῦκο, τὸν πεῦκο τὸ καθάριο κυπα-ρissi νά κάμουνε τῇ Παναγίᾳς τέμπλα καὶ πορτοπαράθυρα. Πελεκούδιν ἤφυγε στὸ μάτι τῶς ἐβάρηκε καὶ κλαίνει καὶ θρη-νῶνται στὸ Θεὸ παραπονοῦνται. Ἄγγελος ἐπέρασε.

— Ἴντα ἔχετε δούλοι τοῦ θεοῦ καὶ κλαῖτε καὶ θρηνατε στοὺς θεοὺς παραπονᾶστε ;

— Θέ μου τὰ κατέχεις τὰ κρυφὰ τὰ φανερά. Δυὸ ἀδερφάκια καλὰ ἀδερφάκια ἐσηκωθήκανε καὶ πήρανε τὰ σκεπαρνάκια ντως, τὰ μανaráκια ντως νὰ πᾶ νὰ πελεκήσουνε τὸ πεῦκο, τὸ λεῦκο τὸ καθάριο κυπαρίσσι νὰ κάμουνε τῇ Παναγίας τέμπλα καὶ πορτοπαράθυρα. Πελεκουδὶν ἤφυγε στοὺς μάτι τὼς ἐβάρυνε. Κλαῖνε καὶ θρηνοῦνται στοὺς θεοὺς παραπονοῦνται.

— Κοντὸ καὶ δὲν ἐπέρασε ἄνθρωπος βαπτισμένος τοῦ θεοῦ παραδωμένος νὰ πιάσει γῆ ἀσήμι, γῆ ἀργύρι γῆ τρικόντυλο καλάμι, νὰ βγεῖ πάνω στὰ ὄρη στὰ βουνὰ νὰ συντηρᾷ τὴ θάλασσα νὰ πεί.

— Ὡς σπᾶ καὶ διασκορπᾷ τῇ θάλασσας τὸ κύμα νὰ σπάσει νὰ ραντίσει τὸ λάδι καὶ ρίμμα καὶ ἡ κακὴ συνεργία καὶ τὸ κακὸ συναπάντημα ἀπὸ τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ.... τὸ μάτι.

2

Γιώργης Σ. Βιτσέντζος

Ἦσανε τρία ἀδερφάκια ἄμαχα κι ἀτάραχα κι ἀσκανδάλιστα καὶ πήρανε τὰ σκεπαρνάκια ντως, νὰ μανaráκια ντως, τὰ χρυσᾶ ντως πιργιονάκια καὶ πήγανε πάνω στὰ ὄρη τοῦ Γαλέρη νὰ κόψουνε τὸ πεῦκο, τὸ κέντρο τὸ μοσκοκυπάρισσο νὰ κάμουνε τῇ Παναγίας τὰ διάστηλα καὶ τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ τὸ ἀνεβοκατοφιλιό. Σκιζόντας, πελεκόντας πετᾶται ἕναν πελεκουδὶ στοῦ πιὸ μικιοῦ μας ἀδερφοῦ τὸ μάτι. Κλαίει καὶ θρηνατοῦ τοῦ θεοῦ παραπονᾶται.

— Ἄραγε δὲν εὐρέθηκε μιὰ χέρα μυρωμένη, βαπτισμένη τοῦ θεοῦ παραδομένη νὰ πιάσει γῆ ἀσήμι, γῆ ἀργύρι γῆ ἀπὸ σταργιοῦ κοντύλι νὰ γητέψει τὴν τζίγκλα καὶ τὴν μίγκλα καὶ τὸ λάδι καὶ τὸ ρίμμα νὰ σκορπίσει νὰ χαθεῖ ὡς σκορπᾷ τῇ θάλασσας τὸ κύμα. Μῆδε πάνω κορφή μῆδε κάτω ρίζα.

Παραλλ. Μιχαηλίδης—Νουάρος Τ. Α. σ. 158. Κρητικαὶ Μελέται Τόμ. Α'. σ. 260. Λαογραφία Τόμ. Β'. Τεῦχ. Β'. Γ'. σ. 471. Τεῦχ. Δ'. σ. 645, 1. 646, 2. 646, 3. Τόμ. Η'. Τεῦχ. Α'. Β'. σ. 555, 1. Τόμ. Θ'. Τεῦχ. Α.Β'. σ. 239, 1. Τόμ. Ι'. Τεῦχ. Α.Β'. σ. 116, 4. Προμηθεὺς Τόμ. Ζ'. φύλλ. 155. Τόμ. Θ'. φύλλ. 204 καὶ 208. Κρητικὸς Ἀσπὴρ Τόμ. Γ'. σ. 493. Νεοελληνικὸν Ἀρχειὸν Τόμ. Α'. Τεῦχ. Β'. σ. 130, 7, 8. Μύσων Τόμ. Δ'. σ. 81.

Τὸ ρίμμα εἶναι ἡ ἐπιπεφυκίτις ἢ φλυκταινώδης. Κύριον γνώρισμα αὐτῆς τῆς ἀρρώστειας εἶναι οἱ μικρὲς φλύκταινες στοὺς κερατοειδῆς τοῦ ματιοῦ. Λέγεται καὶ μ ο υ σ α φ ῖ ρ η ς.

Κεῖνος πού θά γητέψει τὸ ρίμμα παίρνει στοὺς χέρι ἕνα ἀντικείμενο ἢ χρυσὸ ἢ ἀσημένιο ἢ ἕνα κομμάτι καλάμι μὲ τρεῖς

κονδύλους τρικόντυλο καὶ θά βγει σὲ μέρος ποῦ νὰ βλέπει τὴ θάλασσα. Ἐὰν δὲν ἔχει πλησίον θάλασσα ἢ δὲν φαίνεται θὰ βλέπει πρὸς τὴ διεύθυνσίν της. Λέει τρεῖς φορές τὴ γητεία καὶ σταυρώνει συγχρόνως τὸ μάτι τοῦ ἀρρώστου μὲ τὸ ἀντικείμενο ποῦ κρατεῖ. Μετὰ τὸ γήτεμα τὸ ρίχτει πίσω του.

4. ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΚΟΙΛΙΟΤΗΤΑ

1

Κουρουπομιχάλικια

Κάτω στό γιαλὸ στὸν ἄμμο εἶναι δώδεκ' Ἀποστόλοι. Ὅλοι τρώνε κι ὄλοι πίνουν κι ὄλοι τὸ Θεὸ δοξάζουν. Τὸ μικρὸ τ' Ἀποστολάκι μὴδε τρώει μὴδε πίνει μὴδε τὸ Θεὸ δοξάζει. Ἄγιος Παντελέημος ἐπέρασε καὶ τὸ ρωτᾷ.

— Ἴντα 'χει ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ καὶ μὴδε τρώει μὴδε πίνει μὴδε τὸ Θεὸ δοξάζει;

— Ἡ χάρις σου τὰ κατέχει τὰ κρυφὰ τὰ φανερά καὶ μᾶς ἴντα μᾶς σὲ ρωτᾷς; Τὸ φεγγάρι τὸ κρατεῖ καταψιχῆς, κατακαρδῆς, κατὰ νοῦ κατὰ κεφάλου.

— Καὶ δὲν εὐρέθηκε ἄθρωπος μυρωμένος βαπτισμένος, ἀπὸ τ' Ἅγια μυστήρια περασμένος, τρεῖς Μεγάλες Πέφτες κοινωνισμένος, νὰ πιάσει, γῆ χωμάτι γῆ ἀλάτσι, γῆ κουτάλι, γῆ σταυρὸ ἀληθινὸ νὰ σταυρώσει νὰ γητέψει τὸ Θεὸ παρακαλέσει. «Ὡς πῆσει τὸ ψωμὶ στὸ φοῦρνο καὶ τὸ γάλα στὸ χάρκωμα καὶ τὸ παιδί στὴ μάνας του τὴν κοιλιὰ καὶ τὸ ἀλάτσι στὴ θάλασσα, ἔτσά νὰ πῆξει τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ. ... τὸ πορδοφέγγαρο, τὸ τσιλοφέγγαρο, τὸ φολισοφέγγαρο, τὸ κρυγιοφέγγαρο, τὸ κεφαλοφέγγαρο, τὸ ματοφέγγαρο... Ἐντίπερα τοῦ ποταμοῦ εἶναι τρία σκουτέλια. Τὸνα μέλι τ' ἄλλο γάλα. Φάε μέλι, φάε γάλα κι ὄξω τῆ καρδιάς ὁ πόνος. Ἐντίπερα στὸν ποταμὸ εἶναι μάνα καὶ θυγατέρα. Πινάκι ἄντερα ἀνελεῖ κι ἡ ἄλλη τσί πόνους ἀξγαλεῖ. Ἄντρες μὲ τὰ ραβδιά, γυναῖκες μὲ τ' ἀνάπλες σφουγγίζουσι καὶ ἀποσφουγγίζουσι τὴ διφεγγιά, τὴν τριφεγγιά, τὴν τετραφεγγιά, τὴν πενταφεγγιά, τὴν ἑξαφεγγιά, τὴν ἑπταφεγγιά, τὴν ὄχταφεγγιά, τῶν ἐννιάμισι λογιῶ τὸ ἥμισυ θανάτου».

Παραλλ. Λαογραφία Τόμ. Δ' Τεῦχ. Γ-Δ' σ. 503, 3.

2

Μαρία Γαροφαλοπούλα

Κάτω στό γιαλὸ στὸν ἄμμο εἶναι δώδεκ' ἀποστόλοι. Ὅλοι τρώνε κι ὄλοι πίνουν κι ὄλοι τὸ Θεὸ δοξάζουν. Τὸ μικρὸ τ' Ἀ-

ποστολάκι μήδε τρώει μήδε πίνει μήδε τὸ Θεὸ δοξάζει. Ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐπέρασε.

— Ἴντα ἔχει ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ καὶ μήδε τρώει μήδε πίνει μήδε τὸ θεὸ δοξάζει ;

— Δεσπότη μου Χριστέ μου ἡ χάρη σου τὰ κατέχει τὰ κρυφὰ τὰ φανερά. Τὸ φεγγάρι τὸ κρατεῖ πῶς θὰ φάει πῶς θὰ πιεῖ ;

— Κοντὸ καὶ δὲν εὐρέθηκε ἄθρωπος μυρωμένος, βαφτισμένος τῇ Μεγάλῃ Πέφτης κοινωνισμένος, νὰ πιάσει γῆ χωμάτι γῆ ἀλάτσι νὰ γητέψει καὶ νὰ πεῖ.

— Ὡς πήσει τ' ἀλάτσι στὴ θάλασσα καὶ τὸ ψωμί στὸ φοῦρνο νὰ πήξει τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ τὸ ψυχοφέγγαρο, τὸ γονατοφέγγαρο τὸ κοιλιοφέγγαρο.

Ἄνάμεσα στὴ θάλασσα χρυσὸ τραπέζι στέκει. Ἐνα μαῦρο κουλουκάκι περνᾷ μήδε γάλα θέλει, μήδε μέλι καὶ παίρνει τῇ καρδιάς τὸν πόνο καὶ φεύγει.

3

Γαλεταντώνικα

Κάτω στὸ γιαλὸ στὸ περιγιάλι εἶναι δώδεκ' Ἀποστόλοι, κι ὅλοι τρώνε κι ὅλοι πίνουν κι ὅλοι τὸ θεὸ δοξάζουν. Τὸ μικιὸ τ' Ἀποστολάκι τὸ φεγγάρι τὸ κρατεῖ πῶς θὰ φάει πῶς θὰ πιεῖ ;

— Κοντὸ καὶ δὲν εὐρέθηκε ἄθρωπος μυρωμένος, βαφτισμένος τῇ Μεγάλῃ Πέφτης κοινωνισμένος, ἀπὸ τ' ἅγια μυστήριον περασμένος, νὰ πιάσει γῆ πετράδι, γῆ τρικόντυλο καλάμι γῆ κουκὶ ἀλάτσι, νὰ γητέψει τὸ δοῦλο τοῦ θεοῦ... νὰ γιάνει.

— Ὡς πήσει τ' ἀλάτσι στὴν ἀλυκὴ καὶ τὸ ψωμί στὸ φοῦρνο καὶ τ' αὐγὸ στὴν παρασσιά, νὰ πήξει τὸ τσιλιὸ, τὸ ξερατιὸ, τῶν ἐννιάμισι λογιῶν τὸ φεγγάρι. Τὸ τσιλοφέγγαρο, τὸ ματοφέγγαρο, τὸ γαλοφέγγαρο, τὸ ψυμοφέγγαρο, τὸ κρασοφέγγαρο. (Ἀκολουθοῦν ὄλα τὰ φαγώσιμα ποῦ τρώει τὸ παιδί ἢ ὁ μεγάλος).

Παράλλ. Λαογραφία Τόμ. Β' Τεῦχ. Δ' σ. 649, 11. Προμηθεὺς Τόμ. ΙΑ' χύλλ. 245.

Ὅταν τὰ πανιά ποῦ τυλίσσουν τὰ μωρὰ παιδιὰ τὰ ξεχάσουν τὴ νύχτα ἔξω ἀπλωμένα καὶ τὰ δεῖ τὸ φεγγάρι τότε τὸ παιδί τὸ πιάνει τὸ φεγγάρι ἢ φεγγαριάζει ται δηλ. παθαίνει εὐκοιλίότητα. Τὰ πανιά αὐτὰ τὰ ἀφήνουν ἔξω ὅλη τὴ νύχτα ἕως τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῖ νὰ τὰ ἴδει ὁ ἥλιος. Ἐὰν καὶ τότε δὲν πάψει ἡ εὐκοιλίότης τότε βράζουν νερὸ σὲ τηγάνι, ὄχι σὲ τσουκάλι, κάνουν τὰ πανιά ἕνα σωρὸ στὴ μέση στὸ σπίτι καὶ τοὺς τὸ χύνουν ἐπάνω. Ἐὰν καὶ τότε δὲν περάσει προσκαλεῖται ἡ σαραντίστρα νὰ τὸ γητέψει.

Ἡ Γαρεφαλοπούλα γητεύει μὲ χῶμα ποῦ παίρνει ἀπὸ τὸ ζερβὸ μάγουλο τση παραστιας καὶ ἀλάτι ἀπὸ τ' ἀλατσερὸ τὰ τρίβει μαζί μέσα στὸ χέρι της ὕστερα τὰ βάζει σ' ἓνα ποτήρι νερὸ καὶ δίδει στὸν ἄρρωστο καὶ πίνει τρεῖς φορές.

Ἡ Γαλεταντώναινα καὶ ἡ Κουροπομιχάλαινα γητεύουν καὶ κρατοῦν ἓνα βῶλο ἀλάτι καὶ μὲ αὐτὸ σταυρώνουν τοῦ παιδιοῦ τὴν κοιλιά ὅση ὥρα λένε τὴ γητεία. Ὑστερα ἀπὸ τὴν τρίτη φορὰ βάζουν τὸ ἀλάτι στὸ στόμα τοῦ παιδιοῦ.

5 ΓΙΑ ΤΗ ΡΥΖΙΜΠΗΛΑ

Καζαμιογιώργης

Κάτω στὴν ἔρημο εἶναι ἓναν ἀλωνάκι κι εἶναι τέσσερα καλογεράκια. Καὶ τὰ τέσσερα τρῶνε καὶ τὰ τέσσερα πίνουνε. Τὸ μικιὸ καλογεράκι μῆδε τρώει μῆδε πίνει μῆδε τὸ θεὸ δοξάζει. Ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐπέρασε.

—Καὶ τὰ τέσσερα καλογεράκια τρῶτε καὶ τὰ τέσσερα πίνετε. Τὸ μικιὸ καλογεράκι μῆδε τρώει μῆδε πίνει μῆδε τὸ θεὸ δοξάζει.

—Δεσπότη μου Χριστέ μου τὰ κρυφὰ γατέες καὶ τὰ φανερά δὲ γατέεις; Ἡ μάνα ντου ἐπόθανε ἀπὸ τὴν κακὴ ρυζιμπήλα.

—Καὶ δὲν εὐρέθηκε ἄθρωπος βαφτισμένος, μυρωμένος, ἀπὸ τὴ Μεγάλης Πέφτης τρία Ἄχραντα μυστήρια περασμένος νά πεῖ.

«Θέ μου ποιὸς εἶδε τὸ ποντικὸ ζευγά, τὴν ἀσφεντρολιά ἀλέτρι, τὴν ὄχεντρα βουκέντρι, τὸν ἄμμο σπόρο καὶ τὴ θάλασσα χωράφι; Ὡς δὲν εἶναι ἡ θάλασσα χωράφι, ὡς δὲν εἶν' ὁ ἄμμος σπόρος, ὡς δὲν εἶν' ἡ ὄχεντρα βουκέντρι, ὡς δὲν εἶν' ἡ ἀσφεντρολιά ἀλέτρι κι ὡς δὲν εἶν' ὁ μποντικὸς ζευγάς ἐτσά νά λείπει κι ἡ κακὴ ρυζιμπήλα ἀπὸ τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ... τὸ κορμί.

Ἡ ρυζιμπήλα εἶναι τὸ ἐρυσίπελας κοινῶς ἀνεμοπύρωμα. Συνήθως μαρουσιάζεται μὲ φλεγμονὴν τοπικὴν ἢ ὁποῖα καμμιά φοκὰ ἐξαπλώνεται. Ἐπειδὴ συνιστᾶται ἡ ἀφαιμαξίς τοῦ μέρους ποῦ πάσχει κείνος ποῦ γητεύει τὸν ἄρρωστο ἀπὸ ρυζιμπήλα κρατεῖ τὸ ξυράφι καὶ μὲ αὐτὸ σταυρώνει τὸ μέρος ποῦ πάσχει ὅση ὥρα λείει τὴ γητεία. Τὸ γήτεμα γίνεται τρεῖς φορές ὕστερα τὸ ρίχτει πίσω του τὸ ξυράφι. Παραλλ. Προμηθεὺς Τόμ. Θ' φύλλ. 200.

6. ΓΙΑ ΤΗ ΣΠΛΗΝΑ

Καζαμιογιώργης

Τση σπλήνας τὸ σπληνόχορτο, τση σολήνας τὸ χορτάρι. Ἀπὸ τὸ λείει νᾶν' καλὰ τι ἀπὸ τὸ πιεῖ νά γιάνει.

Κύρης και γιός ἐκάθονταν ἀπάνω στ' Ἅγιο Βῆμα.
Ὁ κύρης πελεκᾷ σταυροῦς κι ὁ γιός καρφώνει σπλήνα.
Ἅγιος Ἀντώνιος κι Ἅγιος Ἀθανάσιος.

Ἡ σπλήνα ἐπιστημονικῶς εἶναι ἡ σπλινίτις ἧτοι ἡ φλεγμονή τοῦ σπληνός ἐν γένει.

Ἡ σπλήνα εἶναι μιὰ ἀρρώστεια πολὺ συνειθισμένη στὴ Σητεία ἐξ αἰτίας τῆς ἐλονοσίας, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νὰ βασανίζει πολὺ τίς λαϊκῆς τάξεις πῶς νὰ τὴ θεραπεύσουν.

Ἡ πιὸ συνειθισμένη θεραπεία εἶναι τὸ κάρφωμα. Π. χ. «Ἐκάρφωσα τοῦ κοπελιοῦ μου τὴ σπλήνα». Ἡ σαραντίστρα τὴν καρφώνει πάνω σὲ ἓνα φύλλο χ ν α ρ ο σ κ ι ᾶ ς (Φραγκοσουκιά—Ἰνδικὴ συκῆ). Σὲ κάθε ἐξόγκωμα τοῦ φύλλου καρφώνει ἓνα ἀγκάθι λεμονιάς λέγοντας καὶ τὴ γητειά. Ὅσον καιρὸ κάμει τὸ σαρκώδες φύλλο τῆς χναρσοκιάς νὰ ξεραθεῖ τόσο καιρὸν διαρκεῖ καὶ ἡ σπλήνα.

Ἄλλη θεραπεία τῆς σπληνᾶς εἶναι νὰ τὴν κ ὀ ψ ο υ ν. Δηλ. πηγαίνουν δυὸ γυναῖκες ποὺ ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα (συνονόματες) ἐὰν εἶναι δυνατὸν Μαρίες σὲ μιὰ συκιά. Ἡ μιὰ πατεῖ τὸ ἓνα τῆς πόδι πάνω στὸ δένδρο καὶ κόβει ἓνα κλωνάρι ἐνῶ ἡ ἄλλη τὴ ρωτᾷ.

—Ἰντα κόβεις ἀτά;

—Κόβωγ τοῦ τάδε τὴ σπλήνα.

Κόβγει τρία κλωνάρια καὶ τὰ πηγαίνει στὸ σπίτι τοῦ ἀρρώστου.

Παραλλ. Κρητικαὶ Μελέται ἔτος Α' σ. 260. Λαογραφία Τόμ. Δ' Τεῦχ. Γ' Δ' σ. 516, 10. Νεοελληνικὸν Ἀρχεῖον Τόμ. Α' Τεῦχ. Β' σ. 203 1Α'.

7ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΥ

Κλεάνθη Βεριγοπούλα

Στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Ἀμήν. Ἅι Γιάννη, Ἅι Γιώργη κι Ἅγιε Παντελεήμονα ἀποὺ γιατρεύεις τσί πληγές καὶ διασκορπᾶς τσί πόνους. Τρεῖς ἀνόματοι φύγανε καὶ πάνε νὰ μάθουνε τοῦ ξύλου, τοῦ σιδήρου καὶ τῆ πέτρας τὴ γητειά. Ὁ Δεσπότης χριστὸς τῶς ἐπάντηξε.

—Ποῦ πᾶτε σεῖς οἱ τρεῖς ἀνόματοι;

—Πᾶμε νὰ μάθωμε τῆ πέτρας, τοῦ ξύλου καὶ τοῦ σιδήρου τὴ γητειά.

—Γιαῆρετε κι ἐγὼ σᾶς τὴν ἀρμηνεύω. «Ὁ Λουμπόνης, ὁ τρισκατάρατος κι ὁ τρισκαταραμένος ἐλάβωσε καὶ χτύπησε τὸ Χριστὸ. Μῆδε ἤμπιασε μῆδε κακοσύνειν του.

Παραλλ. Κρητικαὶ Μελέται Τόμ. Α' σ. 260, 1 Λαογραφία Τόμ. Δ' Τεῦχ. Γ' Δ' σ. 515, 6. Τόμ. Ε' Τεῦχ. Δ' σ. 616, 1 Τόμ. Θ' Τεῦχ. Α'.

Β', σ. 240,3,4,5. Προμηθεύς Τόμ. Θ', φύλλ. 200 και 203. Κρητικός Ἀσθήρ Τόμ. Γ', σ. 493. Νεοελληνικόν Ἀρχαίον Τόμ. Α', Τεῦχ. Β', σ. 141, 16.

Τὴ λένε ὁποιαδήποτε αἰμοραγία, π.χ. τῆς μύτης, σὲ πληγὴ ποῦ τρέχει αἷμα καὶ πιὸ πολὺ ὅταν χτυπήσει ἢ κοπεῖ κανεῖς. Κεῖνος ποῦ θά γητέψει θά ρωτήσῃ μὲ τί πράγμα ἐχτύπησε ὁ ἄρρωστος. Ἐν ἐχτύπησε μὲ πέτρα ἢ ξυλο ἢ σίδηρο πρέπει νὰ κρατεῖ τὸ ἴδιο δηλ. ἀνικείμενο ἢ πέτρινο ἢ ξύλινο ἢ σιδερένιο τὸν σταυρώνει μὲ αὐτὸ στὸ μέρος ποῦ τρέχει αἷμα τρεῖς φορές καὶ λέει κάθε φορά τὴ γητεία.

Ἐάν τὸ αἷμα τρέχει ἀπὸ τὴ μύτη παίρνει ἓνα μαχαίρι ὅλο ἀπὸ σίδηρο τότε σταυρώνει στὴ μέση στὸ κούτελο ἀκριβῶς πάνω ἀπὸ τὴ μύτη τρεῖς φορές ὕστερα τοῦ χύνει ἓνα ποτήρι νερὸ στὸ κεφάλι.

8 ΓΙΑ ΤΟΝ ΨΩΡΟΦΥΤΗ

1

Κλεάνθη Βεργιπούλα

Φτοῦ σου φύτη ψωροφύτη ἀνουργιάρη κατουργιάρη κι ἄλλα-
(ξομουσουδιάρη

Ἕμνωξές μου κι Ἕμνωξά σου ὅπου σ' εὖρω νὰ σοῦ φτώ.

Νὰ πατήσω τὴν ὀρά σου νὰ ψηγεῖ ἡ κεφαλαρά σου.

Νὰ σοῦ δώσω μιὰ στὴν κρέστα νὰ γυρίσεις νὰ μπεῖς μέσα.

2

Γρά Παπαδιά

Ψωροφύτη κασιδιάρη καὶ κακὲ πονεματοσάρη.

Δὲ σοῦ τό 'πα νὰ ζαρώνεις καὶ νὰ μὴν πολυξαπλώνεις.

Κι' ὅπου σὲ δῶ νὰ βγαίνεις νὰ σὲ ποτῶ νὰ γιάνεις κι ὀπίσω
(νὰ γιαγιαίνεις.

Παραλλ. Μιχαηλίδης — Νουάρος Α' σ. 160. Λαογραφία Τόμ. Δ' Τεῦχ Γ' Δ' σ. 512, 2. Κρητικός Λαός Τόμ. Α' σ. 80. Νεοελληνικόν Ἀρχαίον Τόμ. Α' Τεῦχ. Β' σ. 142, 21.

Ἐὸ ψωροφύτης ἐπιστημονικῶς εἶναι τριχόφυτον τὸ μεγαλόσπορον. Ἀσθένεια δερματικὴ ἢ ὁποία προσβάλλει τὸ τριχωτὸν μέρος τῆς κεφαλῆς καὶ πολλὰς φορές καὶ τὸ πρόσωπον. Παρουσιάζεται μὲ μικρὰς φλύκταινες ὑπὸ μορφήν μικρῶν σπόρων.

Ἄνουργιάρης—κατουργιάρης= βγάζει ἀκαθαρσίες σὰν νὰ κατουριέται.

Ἄλλαξιμοσουδιάρης= ἀλλάσσει τὸ μουσοῦδι δηλ. τὸ πρόσωπον.

Κρέστα=τὸ λειρὶ τοῦ πετεινοῦ καὶ τῆς ὄρνιθας καὶ στὸν ψωροφύτη τὸ ἐξογκωμένον μέρος ἀπὸ τὰ σπυριά.

Καὶ ἐδῶ ἡ γητεία λέγεται τρεῖς φορές.

Ἡ Κλεάνθη Βεριγοπούλα γητεύει μὲ ἓνα κομμάτι βαμβάκι πού τὸ ἔχει βουτήξει σὲ λάδι ἢ βούτυρο. Μὲ αὐτὸ ἀλοιφεὶ τὸν ψωροφύτη σταυρωτὰ τρεῖς φορές ὕστερα τὸ ρίχνει πίσω της.

Ἡ Γρά Παπαδιά κρατεῖ χῶμα ποδὸ τὸ ἔχει πάρει ἀπὸ τὸ ζερβὸ Πυρομάχο (ἀριστερὸ μέρος τοῦ τζακιοῦ).

9 ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΡΝΙΑ

1

Ἄλεξαντρίνα

Ἄββας περβόλι φύτεψε στὸν Ἄι Τραπεζόφορο. Ἡ μηλιά κι ἡ δάφνη ἀθεῖ κι ἡ μουρνια νὰ ξεραθεῖ. Ἄπου τὸ ἴσαμε τ' ἄλλο μῆδε κορφὴ μῆδε ρίζα.

2

Κουροπομιχάκινα

Ἄββας δεντράν ἐφύτευε στ' Ἄι Γιαννιοῦ τ' ἀνάπλαγα. Τριῶ λογιῶ τὰ φύτευε. Ἡ μηλιά κι ἡ δάφνη ἀθεῖ κι ἡ μουρνια νὰ ξεραθεῖ. Ἄπου τὸ ἴσαμε τ' ἄλλο μῆδε ρίζα μῆδε κορφὴ, νὰ ψηγεὶ νὰ μαραθεῖ.

Ἡ μουρνια εἶναι καρκίνωμα συνήθως ἐπὶ τοῦ προσώπου ἀλλὰ καὶ καμμιά φορά εἰς ἄλλο μέρος τοῦ σώματος.

Κεῖνος πού θὰ γητέψει τὴ μουρνια κρατεῖ ἓνα κλωνάρι ἀπὸ δένδρο μουριάς. Μὲ αὐτὸ σταυρώνει τρεῖς φορές τὸ μέρος πού πάσχει καὶ ἐπειτα τὸ ρίχνει πίσω του.

Παραλλ. Κρητικὰ Μελέται Τόμ. Α'. σ. 262. Λαογραφία Τόμ. Δ'. Τεῦχ. Γ'. Δ'. σ. 514, 5 Κρητικὸς Ἀστὴρ Τόμ. Γ'. σ. 435. Λαογραφία Τόμ. Θ'. Τεῦχ. Α'. Β'. σ. 242, 8, 9. Προμηθεὺς Τόμ. Ζ'. φύλλ. 154. Τόμ. Θ'. φύλλ. 200 καὶ 204. Κρητικὸς Λαὸς Τόμ. Α'. σ. 80 (Γιὰ τὸ μάτισμα) Κρητικὸς Ἀστὴρ Τόμ. Γ'. σ. 435. Νεοελληνικὸν Ἀρχεῖον Τόμ. Α'. Τεῦχ. Β'. σ. 141, 18, 19, 20. Ἐτέρα σελίς. 203 IB'.

10. ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΟΥΛΕΣ

1

Γαλεταντώναινα

Χίλια χίλια μιλλιούνια τοῦ μιλλιουνοῦ ἢ μάνα. Ἦτανε ἐννιά ἀδερφοί, κι ἀποῦ το' ἐννιά στο' ὀχτώ, κι ἀποῦ το' ὀχτώ στο' ἑφτά, κι ἀποῦ το' ἑφτά στο' ἕξε, κι ἀποῦ το' ἕξε στοὶ πέντε, κι ἀποῦ τοὶ πέντε στοὶ τέσσερις, κι ἀποῦ τοὶ τέσσερις στοὶ τρεῖς, κι ἀποῦ τοὶ τρεῖς στοὶ δυό, κι ἀποῦ τοὶ δυό στὴ μιὰ, κι ἀποῦ τὴ μιὰ στὴν κιαμιὰ.

2

Γρά Παπιδιά

Ἔλον τὸν κόσμο γύρεψα λαγκάδι καὶ λαγκάδι
δὲν ἤρηκ' ἄλλο γιατρικὸ σὰν τοῦ γιατροῦ τὸ λάδι.

Οἱ γ ο ὺ λ ε ς εἶναι οἱ ἀμυγδαλές ὅταν ἐρεθιστοῦν. Ἡ γυναῖκα ποῦ τὴ λέει ἀλοῖφει τὰ μεγάλα τῆς δάχτυλα μὲ λάδι συνήθως ἀπὸ τὸ λύχνο καὶ κάνει ἐντριβές ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τὰ ἐπάνω στὶς ἀμυγδαλές ἀπὸ τὸ ἕξω μέρος τοῦ λαιμοῦ.

Γ ι α τ ρ ὸ ς = ὀ λ ὺ χ ν ο ς .

Παραλλ. Λαογραφία Τόμ. Δ' Τεῦχ. Γ' Δ' σ. 502, 5 καὶ 506, 7. Τόμος Θ' Τῦχ. Α' Β' σ. 248, 25. Προμηθεὺς Τόμ. Ζ' φύλλ. 154 Τόμ. Θ' φύλλ. 204.

11. ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΛΥΚΕΙΕΣ

Ἄλεξαντρίνα

Κάτω στὸ γιαλὸ στὸν ἄμμο κάνουν οἱ Ἀρβανίτες γάμο. Ὅλους τοὶ καλιοῦν, ὅλους τοὶ πρεμαζώνουν, μὰ τὴ γλυκειὰ δὲν τὴν καλιοῦν καὶ δὲν τὴν πρεμαζώνουν γιατί βρωμεῖ γιατί σκανίζει γιατί τὸν κόσμο σκανταλίζει. Φύγε φύγε γλυκειὰ μὴ σὲ πιάσει τὸ σάλιο μου, γιατί καὶ πιάσει σε τὸ σάλιο μου κάψει σε καὶ φλόγισέ σε.

Παραλλ. Λαογρ. Τόμ. Δ' Τεῦχ. Γ' Δ' 512, 1. Λαογρ. Τόμ. 1' Τεῦχ. Α' Β' σελ. 126, 14.

Γλυκειὰ εἶναι τὸ μολυσματικὸν κηρίον, δερματικὴ ἀσθένεια. Παρουσιάζεται στὰ παιδιά. Ἀρχίζει συνήθως ἀπὸ τὸ στόμα, μὴτη, μάτια καὶ αὐτιά. Ἐξόγκωση τοῦ δέρματος καὶ φλύκταινες μὲ πύον.

Ζείνος πού γητεύει τις γλυκειές τις γητεύει τρεις φορές. Κάθε φορά παίρνει μιά χούφτα χώμα και ραντίζει τὸ μέρος πού πάσχει τοῦ παιδιοῦ. Τὸ χώμα αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ πάρει ἀπο μέρος πού νὰ εἶναι ἀπέναντι στὴ θάλασσα. Ὑστερα φτύνει τρεις φορές στὸ ἴδιο μέρος.

12. ΓΙΑ ΤΟ ΣΤΟΜΑΧΙ

Γρά Παπαδιά

Ἄι Γιάννη κι Ἄι Γιώργη κι Ἄγιε Παντελεήγωνα, πρώτε γιατρέ τοῦ κόσμου ἀπὸν γιατρεύεις τσι πληγές καὶ διασκορπῖς τσι πόνους. Διασκορπῖς τὴν κακοστομαχιά καὶ δὸς του τὴν ὑγεία ντου.

Τὴ λένε ὅταν τὸ στομάχι πονεῖ. Ἡ γυναῖκα πού γητεύει τὴ λέει τρεις φορές καὶ σὲ κάθε φορά σαλιώνει τὸ μεγάλο δάχτυλό της καὶ τρίβει σταυρωτὰ τὸ στομάχι τοῦ ἀρρώστου.

13 ΓΙΑ ΤΟ ΒΡΑΧΝΑ

1

Γρά-Παπαδιά

Βραχνὰ ὄντε θὰ μὲ θυμηθεῖς ναρθεῖς νὰ μὲ πλακώσεις, νὰ πᾶς νὰ μαζώξεις τὰ φύλλα ἀπ' ὅλα τὰ δέντρα, νὰ πᾶς ἀπὸν τὸ γιालὸ νὰ βγάλεις τὴ θάλασσα κουπιές καὶ νὰ κοσκινίσεις τὸν ἄμμο κι ἀπὸν ναρθεῖς νὰ μὲ πλακώσεις.

2

Φαίδρα Δρακάκη

Ὅντεν ἔρχεσαι βραχνὰ κάτσε στὸν ἀνηφορά.
Μέτρα τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ καὶ τὰ φύλλα τοῦ δεντροῦ.
Καὶ τὴ θάλασσα κουπιές καὶ τὸν ἄμμο χαχαλιές.

Βραχνὰς ὁ ἐφιάλτης πού ὅταν πιάνει τὸν ἄνθρωπον ὄνειρεύεται τρομαχτικὰ ὄνειρα, ἀγωνιᾷ καὶ φωνάζει. Πιστεύουν ὅτι εἶναι ἄνθρωπος καὶ μάλιστα ἄσχημος σὰν τὸ διάβολο. Ἄλλοι πιστεύουν ὅτι εἶναι ἄνθρωπος πού φορεῖ ὀλόχρυσο σκουφο καὶ πλακώνει τὸν κοιμισμένον. Ἄν καταρωθῶσι καὶ τοῦ ἀρπάξει τὸ χρυσὸ σκουφὶ εἶναι εὐτύχημα μεγάλο.

Γιὰ νὰ προλάβουν τὸ πλάκωμα τοῦ βραχνᾶ λένε τὴ γητειά
τρεῖς φορές καὶ ὕστερα κάνουν τὸ σταυρόν τους καὶ κοιμοῦνται
Παραλλ. Μιχαηλίδης Νουάρος Α'. σελ. 160. Κρητικὸς Ἀστὴρ Γ'. σελ.
477.

14. ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΡΙΔΡΟΜΟ

Καζαμιογιώργης

Σύντεκνος καὶ συντέκνισσα περνοῦσαν τὸ ποτάμι, ἀνεμ-
πικώθη ὁ σύντεκνος κι ἐστάθη τὸ ποτάμι. Τὸ ποτάμι ἐκίνησε
ὁ περιδρομος ἐστάθη. Μήδε πάνω κορφή μήδε κάτω ρίζα.

Περίδρομος = ὁ γαστρικὸς φόρτος π. χ. ἦφαι τὸν Πε-
ρίδρομο, δηλ. τόσο πολὺ πού ἔπαθε τὸ στομάχι του. Ἐπερι-
δρομιάστηκε.

Ἄν κανεὶς τρώει πολὺ τοῦ λένε ὑπὸ τύπον κατάρας.

— Ἄπὸ νὰ φᾶς τὸν περιδρομο.

Τὴ γητειά λένε τρεῖς φορές.

15 ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΓΙΑΘΟΝΟΥΣ

Κλεάνθη Βεργιοπούλα

Ὁ κουφὸς κουφήν ἐπήρε καὶ κουφὰ παιδιὰν ἐκάμα
Καὶ κουφοὶ ἄντ' οἱ σαντόλοι καὶ κουφοὶ κι οἱ ἀγιαθόνου.

Ὁ ἀγιάθονας εἶναι ὁ δοθιὴν ἦτοι σπυρὶ συνήθως με-
γάλο μὲ πῦον. Ὄταν ἀρχίζει τὸ δέρμα καὶ ἐξογκώνεται κατα-
φεύγουν στὴ γητειά γιὰ νὰ γυρίσει ὁ ἀγιάθονας ὀπίσω (ν' ἀ-
πογισήρει).

Τὸ γήτεμα γίνεται μὲ ἓνα πετραδάκι. Κάθε φορὰ πού θὰ
σταυρώσει τὸν ἀγιάθονα τὸ σαλιώνει καὶ τὸ ρίχτει πίσω της.
Παραλλ. Λαογραφία Τόμ. Δ'. Τεῦχ. Γ'. Δ', σ. 519,1 α. Τόμ. Ε'. Τεῦχ.
Δ'. σ. 614,13.

16 ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΥΤΣΙΚΟΥΣ (ἀκροχορδόνες)

Ὅποιος ἔχει κουτσίκους στὰ χέρια ἢ στὰ πόδια πηγαίνει

σὲ δημόσιο δρόμο καὶ ἅμα δεῖ κανέναν καβαλάρη σὲ ψαρὸ ἄλογο τοῦ φωνάζει δυνατὰ νὰ τὸ ἀκούσει.

«Ψαροκαβαλάρη οἱ κουτσίκοι μου στὸν κῶλο σου».

Ἔτσι χάνονται οἱ κουτσίκοι.

17 ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΕΛΛΟΥΔΕΣ

Στελιανὸς Φουσκελάγουδος

1

Γελλοῦδες εἶναι οἱ γυναῖκες ποὺ φταρμιζοῦνε τρῶνε εἴτε ἀπὸ κακία εἴτε ἀπὸ ἀγάπη. Πηγαίνουν τὴ νύχτα χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν καὶ οἱ ἴδιες καὶ ρουφοῦν τὸ σῖμα τοῦ παιδιοῦ (ἰδίως τρῶνε τὰ μωρὰ καὶ τὰ καλὰ ζῶα). Ὅταν ἓνα παιδί εἶναι πολὺ ἄρρωστο καὶ ἀδύνατο δὲ χωρεῖ ἀμφιβολία πῶς τὸ τρῶνε οἱ γελλοῦδες.

Ἀκόμη χαρακτηρίζουν κάθε κακὴ γυναῖκα Γελλοῦ καὶ ὡς ὕβρη καὶ βλαστημιὰ τῆ λένε. Π.χ. Ἄδικον ἄσ' εὐρεῖ Γελλοῦ, ἢ Ντὰ πῶς θὰ προκόψω ποῦ ὄλην τὴν ἡμέρα μὲ γλωσσοτρῶει ἐπαε' πὸ πέρα ἡ γελλοῦ; (ἡ κακὴ γειτόνισσα).

Ἐπάρχει ἀκόμη ὁ γελλοῦδὸς πηλιόστος Παπαδιάς τὸν κάμπο (τοποθεσία παραλιακὴ πρὸς Β. στὸ Χαμαῖζι. Ἐκεῖ εἶναι ἓνα σπήλαιο ποῦ ἔχει στοὺς τοίχους του ἀπολιθώματα σὲ σχῆμα γυναῖκας (πιστεύεται πῶς εἶναι οἱ γελλοῦδες ποῦ πήγαιναν κι ἐξερνοῦσαν τὸ σῖμα ποῦ ἔπιναν τὴ νύχτα ἀπὸ τὰ μικρὰ παιδιά), «Ὁ θεὸς ἐλυπήθηκε τὰ παιδιά καὶ τοῖς ἔκαμε πέτρες».

Γιὰ νὰ ξορκίσουν τοῖ γελλοῦδες κάνουν ἓνα σταυρὸ μονόκοματο ἀπὸ φλασκὶ καὶ τοῦ κάνουν ἐννιά τρύπες καὶ τὸν κρεμοῦν στὸ λαιμὸ τοῦ παιδιοῦ.

Ἄλλο ξόρκισμα εἶναι τὸ ἐξῆς: Καρφώνουν σὲ μιὰν ἀθανάτο κρομύδα (ὑπόγειος βλαστὸς τῆς σκίλλης) ἐννιά ξυλαράκια ἀπὸ καλάμι κι ὕστερα τὴν κρεμοῦνε μέσα στὴν καμινάδα. Ἔτσι ξορκίζονται οἱ γελλοῦδες. Τὴν ἡμέρα ποῦ θὰ καρφώσουν τοῖ γελλοῦδες δὲν δίδουνε τίποτε ἀπὸ τὸ σπίτι μέσα ἂν τυχὸν κανεὶς ζητήσει ἐκείνην τὴν ἡμέρα.

Γιώργης Σ. Βιτζέντζος

Παίρνουνε μιὰν ἀθανάτο κρομύδα καρ-

φώνουε άπάνω έννιά τοιμπίδες μέ τό καλάμι και λένε.

— Έπαέ καρφώνω τό Γέλλουδο, τή γελλούδα και τά μικιά γελλουδάκια. Τά σκότια ντως, τοί φλεμόνους τως, τά μάτια ντως και τά δόντια ντως νά λείπουε άπού τό δοβλο του θεού.

18 ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΑΟΥΡΑ

1

Άλεξαντρίνα

— Έ φωτιά κερά φωτιά πάρε του παιδιού μου τήν κλαούρα τή νιαούρα, τήν κακή δχι τήν καλή και ταχιά πού δά ζυμώσω θά σοῦ κάμω χίλια μύργια κουλουράκια κι άλλα τσανά ποτριβιδάκια.

2

Γαλεταντώνινα

— Έ φωτιά κερά φωτιά ποῦσαι αντίπερα του ποταμού πάρε του παιδιού μου τήν κλαούρα τή νιαούρα και δός του ύπνο και δός του γειά και πολλή χαρά.

3

Γρα Παπαδιά

— Έ φωτιά κερά φωτιά πάρε του. π. χ. Γιάννη τήν κλαούρα τή νιαούρα τήν κακή κατσιποδούρα και όντι νά ζυμώσω θά σοῦ κάμω μιάν κουλούρα.

Τή λένε στά μωρά όταν κλαίνε πολύ. Κείνος πού θά τό γητέψει θά προσπαθήσει νά ιδει φωτιά μακριά και άμα ιδει τή φωτιά τό γητεύει τρεις φορές και τό σταυρώνει. Και τό μωρό και κείνος πρέπει νά βλέπουν πρός τή φωτιά. “Υστερα παίρνει λίγο άλεύρι τό τριβει μέσα στά χέρια του και τό ρίχνει μέσα στη φωτιά και καίγεται. Έ φωτιά πού θά ιδει πρέπει νά είναι σέ ξένο μ ο υ κ α τ ά δηλ. σέ ξένη φορολογική περιφέρεια (λέξις τουρκική mukataa).

Παραλλ. Προμηθεύς Τόμ. Θ'. φύλλ. 204.

19 ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΘΡΑ

Ἀλεξαντρίνα

—Καλησπέρα πρώτο ἄστρο. Ἐπόψε ἄστρα κι ἄθρα
καί τὴν ταχινὴ μῆδε ἄστρα μῆδε ἄθρα μόνο πάστρα

Ἡ ἄθρα εἶναι ἡ αὐθώδης στοματίτις. Πάθη-
αι λοιμώδης ποῦ προσβάλλει τὰ μικρὰ παιδιά κατὰ τὴν διάρ-
κειαν τῆς πρώτης ὀδοντοφυΐας.

Μόλις προσβληθεῖ τὸ παιδί ἀπὸ ἄθρα προσκαλεῖται ἀμέσως
μὰ καλή του θειά δηλ. ἀδελφή τῆς μητέρας ἢ τοῦ πατέ-
ρα νὰ τὸ γητέψει.

Ἡ καλή θειά παίρνει τὸ μωρὸ καὶ κοιτάζουν καὶ οἱ δυὸ
πρὸς τὰ ἄστρα. Μόλις φανεῖ τὸ πρώτο ἄστρο ἡ θειά σαλιώνει
τὸ γυροπόδι τῆς (τὸ κάτω μέρος τοῦ φορέματός της
καὶ μὲ αὐτὸ τρίβει τρεῖς φορές τὸ στόμα τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὸ ἐ-
σωτερικὸ μέρος, λέγοντας συγχρόνως τὴ γητεία.

Παραλλ. Μιχαηλίδης-Νουάρος Α'. σ. 161. Κρητικά Μελέται Τόμ. Α'. σ.
260. Λαογραφία Τόμ. Β'. Τεῦχ. Δ'. σ. 653,22 Τόμ. Δ'. Τεῦχ. Γ.Δ'. σ. 512,
11. 524,10 Τόμ. Ε'. Τεῦχ. Δ'. σ. 611,4 Τόμ. Θ'. Τεῦχ. Α.Β'. σ. 242,10. Δελ-
τίον Ἱστορικῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας Τόμ. Β'. σ. 129. Λαογραφία Τόμ.
Γ'. Τεῦχ. Α.Β'. σ. 116,3. Προμηθεὺς Τόμ. Θ'. φύλλ. 204.

20. ΟΤΑΝ ΤΟ ΜΩΡΟ ΑΡΓΕΙ ΝΑ ΠΕΡΠΑΤΗΣΕΙ

Μαστρομανώλινα

ἽΌταν τὸ μωρὸ παιδί δὲν μπορεῖ νὰ περπατήσει γρήγορα
εἴτε ἀπὸ καχεξία ἢ ἀπὸ ἄλλη πάθηση τὸ βάζουνε μέσα σὲ ἕνα
κοφίνι. Ἐπειτα τὸ σηκώνουνε δυὸ Μαρίες καὶ τὸ πᾶνε σὲ τρεῖς
ἀνατολικές πόρτες νὰ τὸ διακονίσουνε. Σὲ κάθε σπίτι
τοῦ δουνε μιὰ φέτα ψωμί. Τὸ ψωμί αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ
φάει ἄλλος κανεὶς ἀπὸ τὸ παιδί. Ἐτσι περπατεῖ γρήγορα.

21. ΓΙΑ Τὸ ΛΟΥΞΙΓΚΑ

Μαστρομανώλινα

Λούξιγκα λουξογένη ἄμε στοῖ βαρεμένης.

Πούχει γάλα πούχει μέλι πούχει κούτουλο κοπέλι.

Τή λένε καί δώ τρείς φορές.

Β α ρ ε μ έ ν η=ή ἔγκυος γυναίκα.

Κ ο ύ τ ο υ λ ο=τὸ ζῶο πού δέν ἔχει κέρατα. Π. χ. Ἡ κούτουλη αἶγα.

ΓΙΑ ΤΑ ΖΩΑ

1. ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΡΜΗΓΚΙΑ

Ἀλεξαντρίνα

1

Μελιτακιά μελιτακιά, λείψε ἀπὸ τ' ἄλώνι μου κι ἀπὸ τὴν ἔσοδειά μου γιατί θά πάω ἀπὸ τ' ἀγροφυλάκου κι ἀπὸ τ' ἀγρονόμου τὸ τραπέζι νά μαζώξω ψιχάλια νά κάψω τὴ γεννιά τῆ γεννιάς σου.

2

Μέρμηγκα πρωτομέρμηγκα μεγάλε τῶ μερμήγκω, ἄμε στά ὄρη στά βουνά νά τρώς τριβόλους καί τσ' αγκαραθιάς τὴ σκόνη. Νά λείπεις ἀπὸ τ' ἄλώνι μου κι ἀπὸ τοῦ ζευγαριοῦ μου τὸν κόπο γιατί θά πάω ἀπὸ τοῦ σιμαδόρου καί τοῦ δραγάτη τὸ σοφρά νά πάρω ψιχάλια νά σέ ταῖσω νά σέ φοφήσω.

Στὴ γητειά τῶν μερμήγκων συνήντησα μεγάλη δυσκολία. Οἱ γριές δέν ἤθελαν νά μοῦ τὴν ποῦν γιατί ἦτο μεγάλη ἁμαρτία νά γητεύουν τοὺς μελιτάκους (μερμήγκια). Πιστεύουν ὅτι ὅπως ὄλα τὰ ζῶα τῶνε ἀπὸ τῶν βωδιῶν τὸν κόπο ἔτσι πρέπει νά τῶνε καί οἱ μελιτάκοι. Ἐπίσης πιστεῦει ἡ Ἀλεξαντρίνα ὅτι ἅμπεθάνει θά μαζευθοῦν ὄλα τὰ μερμήγκια νά τὴ φάνε, γιὰ τὸ δέν θέλει οὔτε νά γητεύει οὔτε νά τις μαθαίνει σὲ ἄλλους.

Ὁ δ ρ α γ ἄ τ η ς ἀγροφύλακας) καί ὁ σ τ ι μ α δ ὀ ρ ο ς (ἐκτιμητὴς στὶς ἀγροζήμιες) εἶναι ἄνθρωποι ἁμαρτωλοὶ καί ἄδικοι γιατί ποτὲ δέν λένε τὴν ἀλήθεια.

Ἄλλες μεταχειρίζονται στὶς γητειές ἀλεύρι καί ραντίζουν μὲ αὐτὸ τὰ μερμήγκια. Τὸ ἀλεύρι αὐτὸ πρέπει νά εἶναι καί καθαρισμένο καί ἄλεσμένο τὴν Κυριακὴ γιατί τὸ κυριακάτικο ἀλεύρι εἶναι π ο ν η ρ ἄ λ ε υ ρ ο .

Ἐπίσης ὅποιος πάει ἀπὸ τὸ ἄλώνι τοῦ σιμαδόρου ἢ τοῦ

δραγάτη και πάρει μιὰ κεφαλή σιτάρι ἢ κριθάρι νὰ τὴν πάει
στο δικό του ἄλωνι δὲ σιμῶνο υνεοὶ μελιτάκοι. Τόσο δὲ
κατηραμένοι εἶναι οἱ σιμοδόροι ὥστε ὑπάρχει καὶ ἡ κατάρρα.

Ἄνάθεμα στὸν κλήδωνα καὶ στοὶ κληδωνιστάδες
σὼ σιμαδῶρω τὰ παιδιὰ ἄν εἶν' καὶ δυὸ χιλιάδες.

Παραλλ. Μιχαηλίδης—Νουάρος Α' σ. 164. Κρητικαὶ Μελέται Τόμ. Α' σ. 101. Λαογραφία Τόμ. Β' Τεῦχ. Β' Γ' σ. 470. Τόμ. Β' Τεῦχ. Δ' σ. 654, 25. Τόμ. Δ' Τεῦχ. Γ' Δ' σ. 517, 13, 519, 2. Τόμ. Θ' Τεῦχ. Α' Β' σ. 247, 23, 24. Δελτίον Ἱστορικῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας Τόμ. Β' σ. 128. Λαογραφία Τόμ. Θ' Τεῦχ. Γ' Δ' σ. 491, 499. Κρητικὸς Ἀσπὴρ Τόμ. Γ' σ. 477. Νεοελληνικὸν Ἀρχεῖον Τόμ. Α' Τεῦχ. Β' σ. 142, 22, 23. Ἐτέρα σ. 198, 11.

2 ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΝΤΙΚΟΥΣ

1

Τζκνενικολῆς

Καλησπέρα πρῶτο ἔστρο προφητεία τ' οὐρανοῦ.
Σιδεροχάλινα βαστῶ νὰ σιδεροχαλινῶσω τοὶ κουφούς.
Γεννημένους κι ἀγέννητους θηλυκοὺς, κι ἀρσενικοὺς μαλλιασμέ-
[νους κι ἀμάλλιαστους.
Νὰ τοὶ πέσω κάτω στὸ γιאלὸ κάτω στὸ περιγιάλι.
Νὰ φάνε τοῦ σκίνου τὸν καρπὸ τὸ ἀγριοχαρουπιᾶς τὸ φλῶμο
Νὰ λείψουν ἀπὸ τὸ χωράφι μου ἕνα χρόνο.

Τοὺς γητεύει μὲ τρία κλαδιὰ βάτο. Κάθε φορὰ ποῦ θὰ πεῖ
τὴ γητεία τὸ ρίχτει πίσω του.

Παραλλ. Μιχαηλίδης-Νουάρος Α' σ. 164. Λαογραφία Τόμ. Η'. Τεῦχ. Α. Β. σ. 557, 2.

2

Ἄλεξαντρίνα

Ἐμεγάλῃ μποντικίνα καὶ μικιὸ μποντικαλάκι, τριποβολί-
στρι. Παλιολάδικο νὰ γλύψεις κι ἀπὸ τὴ μεσοδοκαρά μου νὰ
λείψεις ὀξω νὰ πορίσεις.

Τριποβολίστρι τρυπᾷ τὰ ροῦχα καὶ τὰ κάνει σάν
τὸ βολίστρι δηλ. κόσκινο μὲ τρύπες στρογγυλῆς καὶ μεγάλης.

Παλιολαδικό παλιό λαδικό δηλ. πήλινο δοχείο σάν σχήμα στάμνας πού βάζουν τὸ λάδι.

Μεσοδοκάρὰ ξύλα πού χρησιμοποιοῦν στὶς σκεπὲς τῶν σπιτιῶν ἐκεῖ μέσα κάνουν τὶς φωλιές των οἱ ποντικοί.

Ἡ Ἀλεξαντρίνα ἂν μὲν γητέψει τοὺς ποντικούς τοῦ σπιτιοῦ κρατεῖ ἓνα καλάμι καὶ γυρίζει γύρω γύρω τὸ σπίτι καὶ τὸ κτυπᾷ χάμω σάν νὰ τοὺς διώχνει.

Ὅταν δὲ τοὺς γητεύει στὰ χωράφια κρατεῖ βαμβακόσπορο καὶ πυρῆνες ἀπὸ ἑληές καὶ τὰ σκορπίζει γύρω γύρω στὸ χωράφι. Ἔτσι φεύγουν οἱ ποντικοί.

Ἄλλες ὅταν λένε τὴ γητεῖα γδύνονται τελείως. Ἔτσι μόνον πιστεύουν ὅτι φεύγουν οἱ ποντικοί.

3. ΓΙΑ ΤΑ ΔΗΛΗΤΗΡΙΩΔΗ ΕΡΠΕΤΑ

1

Μαστρομανώλαινα

Ἄι Γιώργη κι Ἄι Γιάντη κι Ἄγιε Τίμει καὶ Ζωοποιεῖ Σταυρὲ καὶ Χριστέ μ' ἀληθινέ. Δένε καὶ χαλίνωνε τα συρνάμενα τοῦ γῆς. Τὸν ὄφι καὶ τὴν ὄχεντρα τὸ σκορπιὸ καὶ τὴ σκουλόπετρα. Τὴ σαντοῦ, τὴ μαντοῦ, τὴν καπαροκεφαλοῦ. Ὡστε νὰ βγεῖ ὁ ἥλιος τρία κονταρόξυλα νὰ σηκώσω τὰ παιδιὰ μου, νὰ τινάξω τὰ σακιά μου νὰ πιάσει ἡ γρὰ τὴ ρόκα τζη κι ὁ γέρος τὸ ραβδί ντου.

Σαντοῦ καὶ μαντοῦ εἶναι ἡ μαύρη ἀράχνη.

Καπαροκεφαλοῦ δὲν μπόρεσα νὰ ἐξακριβώσω ποιοὺ ζῶων εἶναι. Πολλὲς Γριές ὅμως μὲ ἐβεβαίωσαν ὅτι εἶναι τὸ λιακόνι. Τὸ λιακόνι εἶναι ἡ σαύρα ἡ στικτὴ μικρὴ κίτρινη καὶ μὲ λαμπερὸ δέρμα καὶ οὐρὰ μικρὴ. Πιστεύουν στὴν Κρήτη, ὅτι εἶναι πολὺ δηλητηριώδες. Π. χ.

«Ἄνὲ σὲ δακάσει ἀπὸ τὸ στόμα στὸ γιατρό καὶ στὸ στρῶμα Ἄνὲ σὲ δακάσει ἀπὸ τὴν ὄρᾶ καδελέτο (φέρετρο) καὶ Πσπά.

2

Τζανονικολῆς

Ἄι Γιώργη 'πού τσ' Ἄσοῦς καὶ Κερά πού τοῦ Πρασοῦς

Δένε καί χαλίνωνε πᾶσα πρᾶμα πονηροῦ.
Τὸν ὄφι καί τὴν ὄχεντρα τὸ σκορπιό καί τὴ σκουλόπετρα.
Καί τὸ μαῦρ' ἀρογαλίδι μὴ σαλέψει μὴ σαβάξει ἀπὸ κάτω στὸ
(πλακάκι.

“Ὡστε νὰ βγει ὁ ἥλιος τρία κονταρόξυλα νὰ πιάσ' ἢ γρὰ τ' ἀδρά-
(χι τῆ κι ὁ γέρος τὸ ραβδί ντου
Νὰ σηκωθεί καί τὸ μωρὸ νὰ πιάσει τὴ δουλειά ντου.

Αὐτὴ τὴ γητεῖα τὴ λένε τὸ καλοκαίρι πού σέρνονται τὰ
βλαβερὰ ζῶα δηλ. σκορπιοί, ὄχεντρες κτλ. Τὰ σπίτια στὰ χω-
ριά μας εἶναι κατάλληλα γιὰ φώλιασμα τέτοιων ἐρπετῶν. Οἱ
σκεπές πού εἶναι καμωμένες καμμιά φορά ἀπὸ χοντρά ξύλα
καί οἱ ἀσβεστώτοι τοῖχοι συχνά εἶναι γεμάτοι ἀπὸ τέτοια ζῶα.
Ἐπίσης τὸ καλοκαίρι πολλοὶ κοιμοῦνται στὰ ἀμπέλια ἢ στὰ
ἀλώνια ὅπου συχνά δέχονται τὰ δαγκάματα σκορπιῶν καί ἐ-
χιδνῶν.

Ἡ γητεῖα λέγεται τρεῖς φορές. Κάνουν τὸν σταυρὸν τῶν
καί κοιμοῦνται.

Παραλλ. Μιχαηλίδης—Νουάρος Α' σ. 159. Λαογραφία Τόμ. Δ' Τεῦχ.
Γ-Δ' σ. 509, β, γ, δ, ε. σ. 510. Τόμ. Η' Τεῦχ. Α' Β' σ. 558, 5. Τόμ. Θ'
Τεῦχ. Α' Β' σ. 107. Τεῦχ. Γ' Δ' σ. 493—497. Τόμ. ΙΑ' Τεῦχ. Α-Β' σ. 236.
Προμηθεὺς Τόμ. Θ' φύλλ. 205.

4 ΓΙΑ ΤΟ ΒΡΟΥΧΟ

Καζαμιογιώργης

Ἄνανάς κι ἡ Ἄνανοῦ τρία παιδιὰν ἐκάμαν.
Κι ἂν ποθάν' ἡ Ἄνανοῦ τὰ παιδιὰ ἴντα θά γεννοῦν ;
Κόβγω σφάκα καί σφακῶνω καί τὴν Παρασκή ψακῶνω.
Καί τὴν ἄλλη Παρασκή νᾶν' ὁ βρούχος σαν τ' ἄσκι.

Βρούχος εἶναι κυρίως ἡ μικρὴ μύγα πού γίνεται μέσα
στὰ ὄσπρια καί πὸ πολὺ στὰ κουκιά. Ἐδῶ ὁμως δὲν ἐννοοῦν τὸ
βρούχο τῶν κουκιάων ἀλλὰ τὸν κολοκυθοκόφη δηλ.
τὸν πρᾶσάγγουρα πού τὸν λένε πιτσίκουρα. Συνήθως καρ-
φῶνουν στὸ χωράφι κλώνους ἀπὸ σφάκα δηλ. πικροδάφνη.
Ἴσως ὁ πρᾶσάγγουρας νὰ δαγκάνει τὴν σφάκα καί ἐπειδὴ εἶναι
πικρὴ νὰ φεύγει “Ὅταν ὁμως θέλουν νὰ τοὺς γητέψουν πηγαί-
νουν καί κόβγουν σφάκες ἀπὸ ποταμὸ ἄλλο δηλ. τὸ νερὸ
ντοῦ νὰ μὴ ποτίζει τὸ περιβόλι πού θὰ τίς βάλου ν.
Αὐτὸ γίνεται μέρα Παρασκευῆ καρφῶνουν τίς πικροδά-
φνες καί λένε τὴ γητεῖα τρεῖς φορές.

5. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΨΥΛΟΥΣ ΤΩΝ ΦΑΣΟΥΛΙΩΝ

Φαίδρα Δρακάκη

Ὁ Ἄνανάς ἐρρώστησε κι ἡ Ἄναναῦ ντου κλαίει.

— Ἄνανα κι ἀνέν ποθάνεις τὰ παιδιὰ ἴντα θὰ τὰ κάμω ;

— Κάθε Πέφτη καὶ Σαββάτο κούκιζέ τα μὲ τὸν ἄθο νὰ μαδοῦν νὰ πέφτουν κάτω.

Στὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη τῶν φασουλιῶν κάθονται κατὰ τὴν ἄνθισιν μικρὰ ἔντομα τὰ ὁποῖα ὀνομάζουν ψύλλους.

Γιὰ νὰ φύγουν ἢ πεθάνουν οἱ ψύλλοι τὰ γητεύουν κάθε Πέμπτη καὶ Σαββάτο τρεῖς φορές καὶ συγχρόνως τὰ ραντίζουν μὲ ἄθo (στάκτη).

Παραλλ. Κρητικαὶ Μελέται Τόμ. Α' σ. 102, σ. 264. Λαογραφία Τόμ. Δ' Τεῦχ. Γ-Δ' σ. 591, 4. Τόμ. Ι' Τεῦχ. Α-Β' σ. 115, 1. Προμηθεὺς Τόμ. Ι' φύλλ. 217, φύλλ. 325. Κρητικὸς Ἀστὴρ Τόμ. Γ' σ. 477.

6. ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΚΝΙΠΕΣ

1

Γεώρ. Σ. Βιτσέντος

— Σκνίπα μόβολη, στρουφόκωλη, τηλιγαδόκωλη.

Ἄμε κάτω στὸ γιαλό, φάε γάϊδαρον ὄφτι κι ἄφης με νὰ κοιμηθῶ.

2

Ματρομανώλαινα

Σόκολε καὶ μόκωλε καὶ τηλιγαδόκωλε

Ἄμε κάτω στὸ γιαλό σουχω γάϊδαρον ὄφτι.

Κάτσε φάε μοναχός κι ἄσε με νὰ κοιμηθῶ.

Τὴ λένε τρεῖς φορές τὴν ὥρα πού θὰ κοιμηθοῦν.

Παραλλ. Μιχαηλίδης—Νουάρoς Α' σ. 165. Ροδιακά σ. 251, 11.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

1 ΓΙΑ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΚΑΚΟ

1

Μελάνθη Χασαπλαδάκη

- "Έκερὰ Μαγδαληνή πῶς κοιμᾶς' ἄμοναχή ;
— "Ὅχι ἀφέντη μου χριστέ μου δέν κοιμοῦμ' ἄμοναχή.
"Ἐχω Παῦλο ἔχω Πέτρο ἔχω δώδεκ' ἀποστόλους.
"Ὁ χριστός ἐπέρασε τὴ ράβδα ντου ἐχτύπησε κάθε κακὸν
[ἐσκόρπισε.

Αὐτὴ ἡ γητεῖα λέγεται τρεῖς φορές πρὸ τοῦ ὕπνου.

Παραλλ. Μιχαηλίδης-Νουάρης Τόμ. Α'. σ. 145, 12. Λαογραφία Τόμ. Β'. Τεῦχ. Β' Γ'. σ. 412, 51 Προμηθεὺς Τόμ. ΙΑ'. φύλλ. 257. Ροδιακά σ. 250, 9

2 ΓΙΑ ΝΑ ΠΡΟΞΕΝΗΣΟΥΝ ΚΑΚΟ

Μανώλης Τσαντάκης

- Τ' ἀνεβώλεμα νὰ βγαίνεις καὶ τοῦ κώλου νὰ γιαγιαίρνεις.
Καὶ τσί ψεῖρες νὰ μασεῖς καὶ τσί κόνιδες νὰ φτεῖς.
"Ὅσα βοῦρλλα στὴ βουρλλιὰ, τόσες τρύπες στὴν κοιλιὰ.
"Ὅσα βοῦρλλα στὸ λειβάδι τόσες τρύπες στὸ κουφάρι.
"Ἄνὲ σὲ γήτεψα κακὰ κι ἀνάποδα νὰ πᾶς.

Αὐτὴ τὴ γητεῖα τὴ λένε κείνοι ποὺ ἀγαποῦν νὰ κοροῖδεύουν τοὺς ἄλλους καὶ καμμιά φορά ὅσοι θέλουν νὰ βλάψουν. Νομίζουν πῶς ἅμα γητέψουν μὲ αὐτὴ τὴ γητεῖα θὰ πάθουν τὰ κακὰ ποὺ λένε. Σταυρώνουν τὸν ἄρρωστο ἢ τὸ μέρος ποὺ πονεῖ μὲ τὸ χέρι καὶ τὴ λένε τρεῖς φορές. "Ἄμα ὁ ἄρρωστος μπορεῖ νὰ καταλάβει τὰ κακὰ λόγια τὰ λένε ἢ σιγανὰ σιγανὰ ἢ πολὺ γρήγορα.

3. ΓΙΑ ΝΑ ΜΗ ΓΙΝΗ ΚΑΛΑ Ο ΑΡΡΩΣΤΟΣ

Φαίδρα Δρακάκη

Παντακεῖθι καὶ βγαρτὸ γύρου γύρου δεκοχτῶ.
Καὶ στ' "Αἰ Γιαννιοῦ τὴ χάρη νᾶναι σάν τὸ μαξελάρι
Καὶ νὰ γίνει τὸ βγαρτὸ σάν ἐτοῦτο ποὺ βαστῶ.
Κι ὄντε βάν' ἀρχὴ νὰ γιαίνει πάλι νὰ ξαναγιαίρνει.

Τὴν ὥρα πού γητεύει κρατεῖ ἓνα πρᾶγμα μεγάλο ἢ πέτρα μεγάλη ἢ ἄλλο. Πάντως ἡ γητεία λέγεται σιγανὰ γιὰ νὰ μὴ πάρει εἶδηση ὁ ἄρρωστος.

Παραλλ. Νεοελληνικόν Ἀρχεῖον Τομ. Α' Τευχ. Β' σ. 138, 6.

4. ΓΙΑ ΤΑ ΚΟΥΚΙΑ

Καζαμιογιώργης

Ὅταν βάζουνε ξερά κουκιά στὸ νερὸ νὰ τὰ ψήσουνε ἢ γιὰ βρεχτοκούκια = κουκιά μαλακωμένα σὲ κρύο νερὸ πού τρώγονται ὠμὰ ἰδίως τὴν Καθαρὰν Δευτέραν, γιὰ νὰ μὴν παραμείνουνε παράκουκοι (σκληρὰ) λένε τὴ γητεία τὴν ὥρα πού τὰ βάζουν στὸ νερὸ τρεῖς φορές.

«Γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη
ὁ παράκουκος ἐχάθη».

Ἔτσι πιστεύουν ὅτι δὲν θὰ μείνει κανένα κουκί σκληρό.

5. ΠΑΙΔΙΚΗ ΓΗΤΕΙΑ

Τζανονικολῆς

Τὰ παιδιὰ στὰ χωριὰ τῆς Σητείας κάνουν ἀπὸ σφάκα (πικροδάφνη) εἶδος σύριγγας καὶ τὸ γεμίζουν νερὸ ὕστερα μὲ τὸ ἔμβολον τὸ πετοῦν μακριὰ. Κόβουν ἓνα τρυφερὸ βλαστὸ πικροδάφνης καὶ τὸ κάνουν δυὸ κομμάτια. Ἀπὸ τὸ ἓνα πρέπει νὰ ἀφαιρεθεῖ τὸ ἐσωτερικὸ ξύλο καὶ νὰ μείνει μόνον ὁ σωληνας πού θὰ σχηματίσει ἡ φλούδα. Τὴν χαράσουν μὲ ἓνα μαχαιράκι καὶ τὴν ὥρα πού τραβοῦν τὸ ξύλο λένε τὴ γητεία.

«Βούτσι βούτσι καβαλάρη
τὸ λουκέτο νὰ μολάρει».

Ἔτσι τὰ παιδιὰ πιστεύουν ὅτι θὰ βγεῖ εὐκολὰ τὸ ξύλο ἀπὸ μέσα χωρὶς νὰ σχισθεῖ ἡ φλούδα.

6. ΤΟΥ ΔΟΝΤΙΟΥ

Ὅταν τὸ παιδί ἀλλάζει τὰ δόντια του παίρνει τὸ δόντι πού

Γρά Παπαδιά
ΜΑΡΙΑ Π. Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗ
ἀπὸ τὰ ἔξω Μουλιανά

βγήκε καὶ τὸ κρύβει μέσα σὲ μιὰ τρύπα τοῦ τοίχου καὶ λέει τὴν παρακάτω γητεῖα τρεῖς φορές.

— Νά μποντικὲ τὸ δόντι μου καὶ δός μου σιδερένιο.
Νά κουκαλίζω τὸ ψωμί τὸ παξιμαδερένιο.

Παραλλ. Νεοελληνικὸν Ἀρχεῖον Τόμ. Α'. Τεῦχ. Β', σ. 139, 10. Θρακικά Τόμ. Α'. Τεῦχ. Γ'. Δ', σ. 405. Δελτίον Ἱστορικῆς Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας Τόμ. Β', σ. 128.

7 ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΥΔΙΑΣΜΑ ΤΟΥ ΠΟΔΙΟΥ

“Όταν τὸ πόδι μουδιάσει τὸ σταυρώνουν πάνω στὸ γόνατο και λένε τρεῖς φορές τὴ γητειά.

Ξεκόρμια κόρμια πόδα μου νὰ πάμε στὸ σκυλόγαμο
Καὶ ὄλ' οἱ σκύλοι πήγανε κι ἐμεῖς τὰ δυὸ πομείναμε.

Παραλλ. Προμηθεὺς Τομ. ΙΑ' φύλλ. 260. Ροδιακά σ. 249, 7.

8. ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΠΝΟ

“Όταν τὸ τζάκι καπνίζει και ὁ καπνὸς πειράζει στὰ μάτια
λένε τὴ γητειά τρεῖς φορές δείχνοντας συγχρόνως τὸν οὐρανό.

Ἐπάνω πήγαινε καπνὲ κι ἡ μάνα σου ποθαίνει
Κι ὁ κύρης σου ψυχομαχεῖ κι ἡ ἀδερφή σου κλαίει.

4 ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

Γιὰ τὰ αἰνίγματα και καθαρογλωσσίδια δὲν εἶναι ὅλες οἱ ὄρες κατάλληλες γιὰ συλλογή. Οἱ χωριάτες μας τὰ θυμοῦνται ὅπως και τὰ ἄλλα λαογραφικὰ προκαλούμενοι. Οἱ χειμωνιάτικες βραδυὲς μαζεύουν τίς γυναῖκες και τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ γύρω στὸ τζάκι. Κουρασμῆνες ἀπὸ τὸ λι ο μ ά ζ ω μ α ἢ ἀπὸ τὴ βοήθεια ποῦ δίδουν στὸν ἄντρα, ἀκολουθώντας κι αὐτὲς ὄλην τὴν ἡμέρα δίπλα στὸ ἀλέτρι, τὸ βράδυ μόλις πο σ υ ν ά ξ ο υ ν τὸ ν ο ι κ ο κ ῦ ρ η (σίζυγο) και τὰ κ ο π έ λ ι α μαζεύονται στὸ πιὸ βολικὸ τζάκι τῆς γειτονιάς μὲ τίς ρόκες και τὰ πλεξίματα. Τὸ καλοκαίρι ἢ ἴδια ἱστορία. Μετὰ τὸ θέρος και τὸ ἀλώνισμα, τὸ κ λ ῶ σ ι μ ο, σὲ κείνη τὴ γωνιά τοῦ δρόμου, ποῦ τὴ φωτίζει πιὸ πολὺ τὸ φεγγάρι. Τότε μαζί μὲ τὰ χέρια δουλεύει και τὸ στόμα. Μετὰ τὴν ἐξιστόρηση τῆς δουλειᾶς τῆς ἡμέρας ἀρχίζει τῆς ἱστορίες γιὰ νὰ μὴ νυστάξουν και πομείνει ὁ κ ά μ α τ ο ς (τὸ γέμισμα τῆς ρόκας) ἄκλωστος.

Οἱ πιὸ κατάλληλες ὅμως βραδυὲς εἶναι ὅταν ἔχουν ξάσο ο υ σ ε ς και π α τ η τ ά δ ε ς. Ἡ νοικοκερά ποῦ θὰ ἔχει ξάσους θὰ μαζέψει ὅλες τίς γυναῖκες και τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ στὸ σπίτι τῆς. Γύρω ἀπὸ τὰ κοφίνια μὲ τὰ μαλλιά τοποθετοῦνται ἄλλες στὰ σκαμνιά και ἄλλες στίς καρέκλες και ἀρχίζει τὸ ξάσιμο. Μαζί μὲ τὸ σωρὸ ποῦ σχηματίζουν οἱ ξ α σ μ έ ν ε ς τ ο υ λ ο ὕ π ε ς τῶν μαλλιῶν ἔρχονται και τὰ τραταρίσματα τῆς νοικοκυρᾶς και οἱ μεζέδες. Τότε γιὰ νὰ μὴν νυστάξουν

θά ἀρχίσει καί ἡ γλῶσσα νά λεί. Καί τί νά πρωτοθαυμάσει κανεῖς ἀπό τοῦ λαοῦ μας τὰ δημιουργήματα; Τὰ αἰνίγματα καί τὰ καθαρογλωσσίδα ἢ τίς παροιμίες καί τὰ παραμῦθια;

Στούς πατητάδες μαζεύονται οἱ ἄντρες τοῦ χωριοῦ. Ἡ νοικοκυρά τὸ καλοκαίρι θά ὑφάνει τή ρασά γιὰ τὰ ρασίδα (παλτά) τοῦ νοικοκύρη καί τῶν παληκαργιῶν (συζύγου καί υἱῶν). Τή ρασά τὴν ὑφαίνουν ὄλο ἀπὸ μαλλί καί πρέπει νά πατηθεῖ γιὰ νά γίνει πῶ πυκτὴ καί μαλακὴ. Εἰδικὰ ἐργοστάσια ὁμῶς δὲν ὑπάρχουν παρὰ μόνον στὸ Σταυροχώρι. Γιαυτο κάθε σπῆτι θά βάλει μὲ τὴ σειρά του τοὺς πατητάδες του. Οἱ ἄνδρες τοποθετοῦνται δυὸ δυὸ σὲ ἓνα χωρὸ στενὸ ὅπου πατοῦν τὴ βρεγμένη ρασά μὲ γυμνά τὰ πόδια τους. Καί ἐδῶ συνοδεύουν τὸ πάτημα ἀφθονα κρᾶσι, ρακὲς καί μεζεδες, γιὰ νά μὴ νυστάζουν οἱ πατητάδες, καί μαζὶ μ' αὐτὰ ἀρχίζουν καί τὰ διάφορα παράτσαφρα, ἀπὸ τὰ πῶ δύσκολα αἰνίγματα, ὡς τὰ ἐπιπικίνδυνα καθαρογλωσσίδα. Τὰ καθαρογλωσσίδα λέγονται γρήγορα γρήγορα καί πολλές φορές, ὥσπου νά μπερδέψει ἡ γλῶσσα καί νά τελειῶσει σὲ καμμιά βωμολοχία, ὅποτε ἀκολουθοῦν θορυβώδη γέλια. Ἐτσι ἐξακολουθοῦν καί καταλήγουν σὲ μιὰ ἄμιλλα ποιὸς θά πῆ τὰ πῶ δύσκολα αἰνίγματα ἢ τὰ πῶ ἀστεῖα καθαρογλωσσίδα.

Ἐπειτα ἔρχεται ἡ σειρά τοῦ λυράρη μὲ τὴ λύρα καί τίς μαντινάδες του καί τελευταῖο τὸ σχετικὸ χοροὺλάκι γιὰ νά ξεμουδιάσουν τὰ πόδια τῶν ντεληκανῆδων καί νά γλεντίσουν λιγάκι καί οἱ κοπελιές.

1 Ἄγγελος καλὸς προφήτης μὲ τὴν κοκαλένια μῦτη.

Κόκαλα κακὰ χτυπᾶ τὰ διαβόλια διασκορπᾶ.

(Πετεινὸς πῶ ὅταν φωνάζει, ἰδίως ὁ μαῦρος σκορπίζει τὰ πονηρὰ πνεύματα).

Παραλλ. Προμηθεὺς Στ'. φύλλ. 142. Θ. φύλ. 209.

2 Ἄμα τὴ δέσω πορπατεῖ κι ἄμα τὴ λύσω στέκει

(ἀνέμη μὲ τὴν κλωστή)

Παραλλ. Προμηθεὺς ΙΑ'. φύλλ. 255.

3 Ἄνεβαίνει μπιμπικιοῦ κατεβαίνει μπιμπικιοῦ

Μῆδε τρώει μῆδε πίνει τὴν κοιλίτσα ντου γεμίζει

(ἀρδάχτι)

Παραλλ. Κανελλάκις σ. 168, 27. Λάογραφία Β. σ. 332, 3. Ροδιακὰ σ. 256, 19.

4 Ἄντίπερα τοῦ ποταμοῦ κάθ' ἡ θειά μου ἡ κατσαροῦ

Καί φορεῖ δεκοχτῶ ποκάμισα κι ὁ κῶλος τὴ χαυρίζει.

(φυλλάδα δηλ. κραμβολάχανο μὲ τὰ πολλὰ φύλλα πῶ φαίνεται ἡ ρίζα του).

Παραλλ. Ροδιακὰ σ. 256, 15

5 Ἄπο μπρὸς μου ντάλα ντάλα, κι ἀπὸ πίσω κρεμαντάλα

Καὶ βουτῶ τη καὶ λασπῶνει κι ἀνεσπῶ τη καὶ συρῶνει.
(Γεράνι ποῦ τραβοῦν νερό ἀπὸ τὸ πηγάδι)

6 Ἐπὸ μπρὸς κονταίνει κι ἀπὸ πίσω μακραίνει.
(δρόμος)

Παραλλ. Προμηθεὺς Ε' φύλλ. 105

7 Ἐπὸ κάτω μου τῆ βγάνω καὶ τοῦ φίλου μου τῆ δίδω.
(καρέκλα)

Παραλλ. Λαογραφία Β. σ. 352. 120 Σπυριδάκης σ. 14,11. Προμηθεὺς Στ'. φύλλ. 127.

8 Ἐπὸ ἔπαε καὶ στὰ Χανιά θωρῶ τῆ θειά μου καὶ γελά.
(φωτιά)

Παραλλ. Προμηθεὺς Ε'' φύλλ. 105. Στ'. φύλλ. 136. Νεοελλ. Ἀνάλεκτα σ. 204,63. Φῶς Ε'. σ. 68.

9 Ἐπὸ ἔπόξω μαγλινό κι ἀπὸ μέσα μαλλιάρο.
Κι ἀπὸ μέσα ἔπου τὸ μαλλιάρο εἶναι μιὰν καλὴ γουλιὰ.
(κάστανο)

Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 335, 20. Προμηθεὺς Ε'. φύλλ. 105. Κανελλάκης 167,21. Νεοελλ. Ἀνάλεκτα σ. 217, 140.

10 Ἐσπρο εἶναι σὰν αὐγὸ καὶ ψιλὸ σὰν τὸ πιπέρι.
Μὰ τὸν Ἐγιο Λευτέρη μὴδ' αὐγὸ μὴδε πιπέρι
(χιόνι)

Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 336. 24. Προμηθεὺς Στ'. φύλλ. 140 καὶ 127. Κανελλάκης σ. 168,30. Νεοελλ. Ἀνάλεκτα σ. 199, 35.

11 Γιά κείνο ἔγῳ σ' ἐγόρασα κι ἔδωκα τὸν παρά μου
Γιά νὰ σὲ βάν' ἀνάσκελα νὰ κάνω τῆ δουλειὰ μου.
(σκάφη)

Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 352, 121. Κανελλάκης σ. 170, 41. Νεοελλ. Ἀνάλεκτα σ. 249, 318.

12 Γούρνα μου πελεκητὴ μαρμαρένια καὶ χυτὴ.
Πάει ὁ κάκαβος νὰ πιεῖ μὴδ' ὁ κάκαβος χορταίνει
μὴδ' ἡ γούρνα ποφκεραίνει
(Ἐγία Μετάληψη)

Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 337, 33. Στ'. σ. 87, 28. Προμηθεὺς Θ' φύλλ. 208. Γ'. φύλλ. 58. ΙΑ'. φύλλ. 255 Ροδιακά 256,20 Μιχαηλίδης—Νουάρης Α'. σ. 391, 12.

13 Γυναῖκες κι ἄντρες εἴκοσι καὶ τὰ ψωμιὰ ἄλλα εἴκοσι.
Ἐπὸ δυὸ γυναῖκες τὸ ψωμί, ἔπο δυὸ ψωμιὰ στὸν ἄντρα.
Κι ἐφάγαν κι ἐπομείνανε ἐφτά ψωμιὰ στὴν τάβλα.
(Δυὸ ἄντρες ἔφαγαν 4 ψωμιὰ καὶ 18 γυναῖκες 9 ψωμιὰ)—

- 14 Δυὸ καλογεράκια τὸ ἓνα τ' ἄλλουνοῦ τὰ γένηια σύρνουνε.
(χερόχτενα ποῦ ξένουν τὰ μαλλιά)
Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 338, 38. Προμηθεὺς Ζ'. φύλλ. 150.
- 15 Ἐναν κεφάλι βούτυρο ὄλον τὸν κόσμ' ἀλοίφει.
(ἥλιος)
Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 342, 67. Προμηθεὺς Ε'. φύλλ. 105. Κανελλάκης σ. 177, 75 Νεοελλ. Ἀνάλεκτα σ. 217, 139.
- 16 Ἐννιά περνοῦν, δυὸ κερνοῦν κι ἕνας πίνει.
(ἐγκυμυσύνη, θήλασμα)
Παραλλ. Κανελλάκης σ. 171, 45 Φῶς Ε'. σ. 51.
- 17 Ἐξάφτης καὶ τρικέφαλος πενηνταδυὸ ἀνυχάτος.
(Ζευγὰς, βῶδια)
Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 348, 102. Κρητικὰ Α'. σ. 46. Φῶς Ε'. σ. 40
- 18 Ἐξηνταπέντε γερανοὶ τρακόσα περιστέργια.
Σὲ δώδεκα φωλιές κοιτοῦν κι ἕναν αὐγὸ πυρώνουν.
(ἐβδομάδες, μέρες, μῆνες, χρόνος)
Παραλλ. Προμηθεὺς Στ'. φύλλ. 123. Θ'. φύλλ. 215. Φῶς Ε'. σ. 22.
- 19 Ἡ κοιλιά μου κι ἡ κοιλιά σου καὶ στή μέση παλουκάκι.
(χειρόμυλος)
Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 334, 4. Κρητικὰ Α'. σ. 46. Προμηθεὺς Γ'. φύλλ. 58. Ε'. φύλλ. 105. Ι'. φύλλ. 232. Ζωγράφειος Ἀγών σ. 372, 18. Μιχαηλίδης—Νουάρος Α'. σ. 391, 21.
- 20 Καράβι δωδεκάσφηνο καὶ κάθε σφήνα κι ὄνομα.
(Ὄνόματα μηνῶν, χρόνος)
Παραλλ. Προμηθεὺς Ε'. φύλλ. 106. Η'. φύλλ. 183. Νεοελ. Ἀνάλεκτα σ. 244, 288. Ζωγράφειος Ἀγών σ. 413, 10. Φῶς Ε'. σ. 22.
- 21 Κάτωκε στὸ κοπρανάκι βόσκειτ' ἓνα γαϊδουράκι καὶ φορεῖ
|κάπλο σομαράκι.
(Σαλιγκάρι)
Παραλλ. Προμηθεὺς Ε'. φύλλ. 125.
- 22 Κάτω σὲ βάνω—κι ὅτι ἔχω σοῦ βάνω.
(σοφράς, φαγητὰ)
Παραλλ. Σπυριδάκης σ. 14. Προμηθεὺς Στ'. φύλλ. 141. Ζωγράφειος Ἀγών σ. 372, 15.
- 23 Κλειδώνω, μανταλώνω—κι ὁ κλέφτης εἶναι μέσα.
(ἥλιος)
Παραλλ. Κανελλάκης σ. 176, 67.

√ 24 Κοκκινομούτικο πουλί τή γῆ τρυπᾶ καί βγαίνει.
(σπαράγγι)

Παραλλ. Προμηθεύς Στ'. φύλλ. 141. Φῶς Ε'. σ. 40.

ο 25 Κομμάτι παλιοσίδηρο μέσ' στο νερό κυλιέται καί ποτέ ντου
δέ σαπίζει.

(γλωσσα)

Παραλλ. Νεοελλ. 'Ανάλεκτα σ. 219, 149. Φῶς Ε'. σ. 68.

ο 26 Μακρὺς μακρὺς καλόγερος καί πίττα ἢ κεφαλή ντου.
Κι ἀπὸ 'να μίλλι κι ἀπὸ δυὸ γρικᾶται ἢ φωνή ντου.

(τουφέκι)

Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 3·2, 45. Προμηθεύς Ζ'. φύλλ. 154. Κανελλά-
κης σ. 176, 72.

ο 27 Μέσ' στή βράκα στέκ' ὀρθή—καί καί διαβάζει τὸ χαρτί.

(λάμπα)

28 Μπαίνω μέσα στο μπιστόνι βρίσκω μιὰ μὲ τὸ φουστάνι
'Νεσηκώνω τὸ φουστάνι ξανθομούστακη μοῦ 'φανη.

(Κεφαλή τοῦ καλαμποκιοῦ)

Παραλλ. Προμηθεύς Ζ'. φύλλ. 154. Φῶς Ε'. σ. 22.

ο 29 Μπατσελοκοπῶ τηνε—τρῶς τὰ 'βγάν' ὁ κῶλος τη.

(κνισάρα)

Παραλλ. Προμηθεύς Στ'. Φύλλ. 141.

30 "Όσο τὴν τρίβγω τρίβγεται λιαναίνει δὲ χοντραίνει.

Ψιλὴ τρομάρα τὴν κρατεῖ στήν τρύπαν ὄντε μπαίνει

(Πλάσιμο κουλούρας καί φούρνισμα)

Παραλλ. Μιχαηλίδης—Νουάρος Α' σ. 392, 37.

31 Πάπλωμα παπλωματίζει—θέτει κάτω καί μουγκρίζει.

(θάλασσα)

Παραλλ. Σπυριδάκης σ. 14,7. Κηητικά σ. 46 Προμηθεύς Γ'. φύλλ. 58,
Κανελλάκης σ. 179, 90. Νεοελλ. 'Ανάλεκτα σ. 199, 32. Ζωγράφειος 'Α-
γών. σ. 373, 34.

32 Πέντ' ἀρκάλιοι δυὸ ζουρίδες δυὸ λαγοὶ δυὸ λαχταρίδες
|πὸς' αὐτιά 'χαν ὄντε ταί 'δες ;

(22)

33 Πέντε πέντε κουβαλιοῦνε τὰ σφυργιὰ καταχτυποῦνε.

'Ο 'Ιούδας τὰ μαζώνει κι ὁ ἀγὰς τὰ ξεφορτώνει.

(δάχτυλα δόντια—γλωσσα—κῶλος)

Παραλλ. Λαογραφία Β' σ. 344, 78. ΛαογραΦ. Στ'. σ. 87, 30 Μιχαηλίδης
—Νουάρος Α' σ. 393, 40 Κρητικά Α' σ. 455. Προμηθεύς Ε'. φύλλ. 105. Γ'
φύλλ. 235.

34 Πετεινός άτζάτος μακροκοντυλάτος.
Πορπατεϊ και σύρνει όλη τή δικαιοσύνη.

(καντάρι)

Ποραλλ. Λαογραφία Β' σ. 332, 2. σ. 618, 1. Μιχαηλίδης—Νουάρος Α'.
σ. 393. Κρητικά Α'. σ. 45. Προμηθεύς Ζ'. φύλλ. 146. Η'. φύλλ. 184. Γ'.
φύλλ. 218. Κανελλάκης σ. 168. 29. σ. 181, 99. Ροδιακά σ. 256. 16.

35 Πάνω στο βουνό φράγκος καπελάτος
Και ζητᾶ ψωμί κι άλάτσι και στο κάρβουνο νά κάτσει.

(Μανιτάρι)

Παραλλ. Λαογραφία Β' σ. 350, 14. σ. 619, 3. Νεοελλ. 'Ανάλεκτα Α'.
σ. 200, 36. Ζωγράφειος 'Αγών Α'. σ. 373, 38.

36 Πράσινα είν' τᾶ νιάτα μου μαύρα τᾶ γερατειά μου.
Χαροποιά ή θλίψη μου θροφή τᾶ δάκρυα μου.

(Έλιά πράσινη, μαύρη, και λάδι)

37 Πράσινο τὸ διάζομαι και κόκκινο τὸ φαίνω.
Κι ἄ θέλ' ὁ θεός κι ή μοίρα μου μαυρο τὸ κατασταίνω.

(Μοῦρα πράσινα και κόκκινα και ὅταν ὠρι-
μάσουν μαύρα) και ὁ σχινόκαρπος)

Παραλλ. Κρητικά Α'. σ. 46. Προμηθεύς Στ'. φύλλ. 140. Ζ'. φύλλ. 148.
Κανελλάκης σ. 165, 13. Ζωγράφειος 'Αγών σ. 373, 39.

38 Σεντέν μεντέν ἐφύτεια σεντέ μεντέν ἐβγήκε.
Κι ἄπάνω στο σεντέ μεντέ χρυσό κομπίν ἐβγήκε.

(Λινάρι και ὁ σπόρος του)

Παραλλ. Προμηθεύς Στ'. φύλλ. 131 Ζ'. Φύλλ. 155. Νεοελλ. 'Ανάλεκτα
σ. 206, 75. Ζωγράφειος 'Αγών σ. 372, 13.

39 Σιδερένιο θεργιό— μ' ἄντερο μπαμπακερό.—

(λύχνος και τὸ φυτίλι)

Παραλλ. Προμηθεύς Γ'. φύλλ. 56. Στ'. φύλλ. 123. Η'. φύλλ. 184. Νεο-
ελλ. 'Ανάλεκτα σ. 202, 51. Λαογραφία Β'. σ. 345, 83. Ζωγράφειος 'Α-
γών σ. 371, 4.

40 Σμίγει ή τρίχα με την τρίχα— και δροσιζεται ή τρύπα.

(Κλείσιμο τῶν βλεφάρων)

Παραλλ. Προμηθεύς ΙΑ'. φύλλ. 261. Ζωγράφειος 'Αγών σ. 372, 20. σ.
415, 35. Φῶς Ε'. σ. 68.

41 Σουβλωτό μιπιμπικωτό— σέ θηλυκοῦ τρύπα μπαίνει.

(σχολαρίκι)

Παραλλ. Προμηθεύς Ζ'. φύλλ. 155. 1Α'. σ. 255. Νεοελλ. 'Ανάλεκτα σ. 215, 128.

42. Στὴ στράτα κειὰ πού πήγαινα ἐπάντηξέ μου ἵνα θεργιό.
Κι εἶχε πέντε κεφαλές τέσσερης ἀναπνοές.
Πόδια χέργια εἴκοσι καὶ ἀνύχια ἑκατό.

(Κηδεῖα, νεκρὸς καὶ κείνοι πού τὸν σηκώνουν).

Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 350, 114. Προμηθεύς Στ'. φύλλ. 130, Ζ'. φύλλ. 146. Γ'. φύλλ. 226. Κανελλάκης σ. 171. 42. Ροδιακά σ. 255, 1.

43. Στὸ τσίμι τσίμι κρέμεται στὸ βεζινέ πουλιέται.
Καὶ τ' ἄγια τζη κόκκαλα μέσο' στὴν κοπρὰ κυλιούνται.
(Ἐλιά—Πυρῆνες)

Παραλλ. Ζωγράφειος Ἀγών σ. 413, 1. Κρητικά Α'. σ. 45. Προμηθεύς Γ'. φύλλ. 58.

44. Στοῦ Πάφ Κιούφ τὴν αὐλή στ' ἀσβεστωτὰ πεζούλια.
Κάθετ' ὁ βασιλιόπουλος κι ἐξέρνα κι ἀνεγούλια.
(Ἀποχωρητήριον καὶ ὁ κῶλος πού κατουρεῖ)

45. Σφάζω τὴν αἶγα μου τρώω τὴν αἶγα μου.
Κι ἀποῦ τὸ' αἶγας μου τὸ μερὶ κάνω τὴν αἶγα μου γερῆ.
(σκόρδο)

Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 619, 7. Νεοελλ. Ἀνάλεκτα Α'. σ. 198, 25. σ. 240, 267. Κανελλάκης σ. 182, 103. Προμηθεύς Ε'. φύλλ. 105. Στ'. φύλλ. 130.

46. Σφαλιζώ τὴν κασέλα μου— τὰ κρούσα μένουν ὄξω—
(βλέφαρα)

Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 339, 44. Στ'. σ. 82, 3. Κρητικά Α'. σ. 45. Σπυριδάκης σ. 46. Προμηθεύς Η'. σ. 179. Κανελλάκης σ. 183, 108. Ροδιακά σ. 255, 6.

47. Τὰ βουνὰ χιονίσανε κι' μύλοι σταματήσανε καὶ τὰ δυὸ γε-
νήκαν τρία.
(Γεράματα)

Παραλλ. Κανελλάκης σ. 183, 111. Νεοελλ. Ἀνάλεκτα σ. 242, 279.

48. Τὸ μεγαλύτερο θεργιό— στὴν κοπρὰ ντου χώνεται—
(φωτιά—στάχτη)

49. Τὸ μικιὸ δὲ μεγαλώνει— τὸ μεγάλο δὲ γερνά.—
(πέτρα)

50. Τοῦ μάνας σου ἢ μάνα καὶ τοῦ μπαμπᾶ σου ἢ πεθερὰ
καὶ σένα ἢ λαλά σου πόσα αὐτιά ἔχανε ;
(δυὸ)

Παραλλ. Νεοελλ. Ἀνάλεκτα σ. 208, 88.

51. Τὸ τσιταί μου—στὸ τρυπί σου

(δάχτυλο—δαχτυλήθρα)

Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 354, 135. Προμηθεύς Ι'. φύλλ. 232.

52. Χάμαι με ζυμώνουνε σάν τὸν Ἀδάμη.

Στὴν κάμινο με ψήνουνε σάν τὸν τριμπέρη.

Ἴσαμε πού ἔζουνα πολλοὺς ἐδρσίζα.

Κι ἀπήτις ἐψόφησα μὴδ' ὁ σκύλος δὲν ἦφαι τὸ κοματάκι μου.
(σταμνί)

Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 124. Κανελλάκης σ. 84, 4. Νεοελλ. Ἀνά-
λεκτα σ. 237, 252, Μιχαηλίδης—Νουάρος Α'. σ. 390. 9

5 ΚΑΘΑΡΟΓΛΩΣΣΙΔΙΑ

1. Ἄνεσήκωσε τὸ γάδο κι ἀνὲ με ἔβρεις ἀπὸ κάτω ἀνεμίδιγα-
[σέ με, ἀνεμίδιγαδῆσέ με κτλ.

Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 205, 26.

2. Ἀπάνω στὸ πιθάρι μας στὴν πιθαρόπλακά μας.

Κάθετ' ὁ λούμης κι ὁ λουμῆς κι ὁ λούμης, ὁ λουμάκης.

Καὶ ξεσκεπάζω καὶ θωρῶ τσι τρεῖς τσι δίπτες τοῦ λουμιου, τσι
[τρεῖς τσι δίπτες τοῦ λουμιου.

Παραλλ. Προμηθεύς Ζ'. φύλλ. 220.

3. Ἀσκορδαλὸς στὴν κοπρὰ—τρίχα ποδιασκελομαργιολοχα-
[λινώνει.

4. Ἀπὸ πισωθιὸ στὴ σφάκα, εἶναι μιά μεγάλη φλάσκα.

Κι ἐπαράγγειλα τσῆ σφάκας, σφάκα βλέπε μου τῆ φλάσκα.

5. Ἐνα βαρέλι ρίγλ' ἀλεύρι—ἕνα βαρέλι ρίγλ' ἀλεύρι.

6. Ἐπεθύμησα νὰ φάω τὰ ξερά σκαστὰ κουκιά με τὴν ξερῆ
[σκαστὴ κουτάλα.

Παραλλ. Θρακικά Α' Τεῦχος Α-Β' σ' 212.

7. Ἐχω μιά σκιά ὀρθή, ὀρθή πεντολευκωκυκλωτή.

Κάνει σῦκα ὀρθά, ὀρθά πεντολευκωκυκλωτά.

Πάει ὁ κόρακας ὀρθός, ὀρθός πεντολευκωκυκλωτός

Νὰ φάει τὸ σῦκο τὸ ὀρθό, ὀρθό τὸ πεντολευκοκυκλωτό.

• 8. Ἡ μάνα μου ἔναι στὴ φουρνὴ ὀρθὴ γδυμνή, πουλεῖ ψωμί.

Κι ὅσοι ἐξεμοψωμῶσανε στὴ μάνας μου ᾿ποσῶσανε.
Παραλλ. Λαογραφία Β. σ. 356, 144.

9. Καπνὸς πενταπάγκαπνος—καπνὸς πενταπάγκαπνος...
Παραλλ. Λαογραφία Β. σ. 205, 30.

10. Κοτουφὸς δίκωλος, τρίκωλος, δικοκοκκινόκωλος.
Κάνει αὐγὰ δίκωλα, τρίκωλα, δικοκοκκινόκωλα.
᾿Οποιοι τὰ φάει δικωλιᾶ, τρικωλιᾶ, δικοκοκκινόκωλιᾶ.
Παραλλ. Λαογραφία σ. 203, 7.

11. Μαντίλα μου χοντροξομπλη μὲ τὴ χοντροξομπλάρα
᾿Ποὺ σὲ χοντροξόμπλιασε τοῦ χοντροξόμπλη ἢ μάνα.
Παραλλ. Θρακικά Α'. σ. 212

12 Ντράντρ' ἄθει, ντράντρα μυρίζει, ντράντρ' ἄθει καὶ λου-
λουδιζει.
Κάνει ντράνταλα μεγάλα, ξαναθει καὶ κάνει κι ἄλλα.

13 ᾿Ο καβρὸς αὐγὰ ᾿γλυφε.—ὁ καβρὸς αὐγὰ ᾿γλυφε. . . .

14 ᾿Ο παπὰς ἐμέτρα μέρτα, κι ὕστερα τὰ ξαναμέτρα.

15 ᾿Ο ψύλλος ἐγκρεμίστηκε ἀποὺ τὸ παραθύρι κι ἐφάνηκανε
[τ' ἀντερογαρδουμοσκοτοφλεμονοκάπουλά ντου.

16 Πάω νὰ βγῶ στὴ λιχνιδιά, τὴν μπιχλιδιά, τὴ λιχνομπιχνο-
[κουκουδιά.
Κι ἐπέσανε τὰ λίχνιδα, τὰ μπίχλιδα τὰ λιχνομπιχνοκού-
[κουδα.

17 Πίττα, σπανακόπιττα
σπανακολαδόστακόπιττα.
Παραλλ. Προμηθεὺς Ε'. φυλλ. 106.

18 Ρόβιν εἶχα στὸ κουρούπι
πάει ὁ μποντικός ὁ ρούπης
καὶ τρυπᾶ μου τὸ κουρούπι
ὁ ροβοτρυποκουρουπάς, ὁ ροβοτρυποκουρουπάς.

19 Στοῦ παποῦ μου τὴ ζωνάρα.—μιά ψιλή χοντρή ξομπλάρα.
Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 205, 20

20 Στοὴ μαυρομυρνιαῖς τὴ ρίζα—ἕνας μαυρος μούρναρος.

21 Τάβλα βαβλασόπαγκα—καὶ ταβλασπαγκόταβλα.
Παραλλ. Λαογραφία Β'. σ. 265, 33.

22 Τὸ ρακάκι στὸ ποτήρι
Τὸ ποτήρι στὸ καλάθι.
Τὸ καλάθι στὸ δισάκι

τὸ δισάκι στὸ σκαρβέλι,
τὸ σκαρβέλι στὸ σομάρι,
τὸ σομάρι στὸ στρασοῦδι
τὸ στρασοῦδι στὸ γαϊδούρι,
τὸ γαϊδούρι στὸ λιβάδι
τὸ λιβάδι στὸ ποτάμι
τὸ ποτάμι στὸ θαλάσσι.

—Νὰ τὸ ρακοποιηροκαλαθοδιασκαοσκαρβελσοσομαρο-
στρασοουδογαϊδουρολιβαδοποταμοθαλασσίσωμε.

23

Ψωμί μολυβοψωμί—ψωμί, μολυβαντά.

6 ΕΥΧΕΣ

Σὲ ὅλα τὰ χωριά τῆς Σητείας μεγάλη σημασία δίδεται στὶς εὐχές. Στὸς γάμους, στὶς βάπτισες, στὶς ἀρρώστιες καὶ σὲ ὅλες τὶς ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις τῆς ζωῆς, ἡ καλὴ διάθεσις τοῦ ἄλλου θὰ ἐκδηλωθεῖ μὲ εὐχές. Τόση δὲ σημασία δίδεται σ' αὐτὲς ἀπὸ τὸν ἀπλοϊκὸ κι ἀγράμματο χωριάτη, ὥστε σὲ ὅποιαδήποτε ἐπιχείρηση νὰ περιμένει πάντοτε σὰν ἠθικὴ ἐνίσχυσις τὶς εὐχές τῶν ἄλλων. Ἀκόμη θεωρεῖται κακὸ κεντρικὸ καὶ κακὸν ἐθρεμμένος κείνος ποὺ γιὰ ὅποιοδήποτε λόγο ἀποφεύγει νὰ συνοδεύσει τὰ αἰσθήματά του μὲ τὶς ἀνάλογες εὐχές πρὸς τὴν περίστασι. Δηλ. δίδεται στὶς εὐχές ἡ σημασία ποὺ δίδεται περίπου καὶ στὶς γητιές.

Κείνος ποὺ ἔχασε πρόσωπο ἀγαπημένο ἐλεεῖ μὲ εὐχαρίστηση γιὰ νὰ συχωρέσουν τοῦ μακαρίτη, γιὰτὶ πιστεύει, ὅτι οἱ πολλοὶ συχωρεμοὶ θὰ ἐλαφρύνουν τὴ θέση τῆς ψυχῆς τοῦ νεκροῦ στὸν Κάτω Κόσμο. Κατάταξι ἀκολούθησα τὴν ἀνάλογη μὲ τὶς περιστάσεις δηλ. περίπου τὴν κατάταξι τοῦ κ. Στίλπωνος Κυριακίδου καὶ Μιχαῆλ Μιχαηλίδη—Νουάρου.

ΕΥΧΕΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

- (Τ) 1 Εὐκὴ γονιοῦ ἀγόραζε καὶ στὸ βουνὸ ἀνέβαινε. 820 990
Τόσο ἱερὴ εἶναι ἡ εὐχὴ τῶν γονέων ποὺ ὅταν τὴ δώσουν καὶ στὸ βουνὸ ν' ἀνεβῆ θὰ τὸ προστατεύσει.
- (Μ) 2 Τὴν εὐκὴν τὰ εὐκῆς μου νᾶχεις, καὶ στὴν ξερὴ πέτρα νὰ

πᾶς νὰ βρίσκεις νερό νὰ πίνεις.
Τόση δύναμη ἔχει ἡ εὐχή τῶν γονέων ποὺ μπορεῖ νὰ κάμει ἀκόμη καὶ τὴν ξερὴ πέτρα νὰ βγάλει νερό.

3. Τὴν εὐκὴν τσ' εὐκῆς μου νάχεις καὶ χῶμα νὰ πιάνεις καὶ μάλαμα νὰ γίνεται.

Καὶ ἐδῶ τὸ ἴδιο, μπορεῖ τὸ χῶμα νὰ τὸ μεταβάλλει ἡ εὐχή σὲ χρυσάφι.

4. Τὴν εὐκὴν τσ' εὐκῆς μου νάχεις καὶ τσ' εὐκῆς μου τὸ φκιδάκι.

Ἐδῶ σημαίνει ὅτι δίδουν οἱ γονεῖς ὅλες τὶς εὐχές ποὺ ἔχουν ἀπὸ τὴ μεγαλύτερη ἕως τὴ μικρότερη.

5. τὴν εὐκὴν τσ' εὐκῆς μου νάχεις κί' ἀπὸ τὰ εἴκοσι μ' ἀνύχια. Οἱ εὐχές εἶναι τόσο πολλές, ὅσα εἶναι καὶ τὰ νύχια.

Αὐτὲς οἱ εὐχές δίδονται συνήθως ἀπὸ τοὺς γονεῖς στὰ παιδιά. Ἄλλὰ καὶ ὁ παπoὺς μὲ τὴ γιαιγιά τὶς δίδει στὰ ἐγγόνια, ὁ νονός μὲ τὴ νονά τοὺς φιλιότσους καὶ ὁποιοσδήποτε γεροντότερος τὸν ὅποιον θὰ εὐεργετήσῃ ἕνας νεώτερος τοῦ δίδει τὶς παραπάνω εὐχές ὡς ἀνταμοιβὴ καὶ πιὸ πολὺ γιὰ νὰ τοῦ ἐκφράσῃ τὴν εὐχαρίστησή του.

ΕΥΧΕΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

- 6.— Καλοριζικοί.

Καλὸ ριζικὸ=μοίρα μεταφορικῶς Καλὰ νὰ ριζώσετε δηλ. νὰ εἶσθε γεροὶ καὶ στερεοὶ ὅπως ἡ ρίζα.

- 7.— Νὰ ριζοβλαστώσετε.

Παρόμοια ἔννοια δηλ. νὰ ριζώσετε ὅπως ἡ ρίζα καὶ νὰ κάμῃτε βλαστοὺς δηλ. Παιδιά ὅπως οἱ βλαστοὶ τῶν δέντρων.

- 8.— Καλα ξετελέματα σσι δουλειές σας.

Στὴν ἀρραβώνα αὐτὴ ἡ εὐχή σημαίνει καλὸ τέλος δηλ. νὰ τελειώσῃ ὁ γάμος.

9.— Καί τοῦ καιροῦ χαираμένη καί καλοκαρδιασμένη
τῶταν κοπέλι στά βυζά καί τ' ἄλλ' ἀγαστρωμένη.

10.— Κι ἀπού τὰ δικά σας ἐλεύτεροι
Γρήγορα νά φτάσει καί ὁ δικός σας γάμος.

11.— Κι ἀπού τῶν παιδιῶ σας παντρεμένοι
"Όσοι εἴσθε παντρεμένοι ν' ἀξιωθεῖτε νά ἰδῆτε τὸ γάμο τῶν
παιδιῶν σας.

12.— Ἄπού ἔβαλε τὸ κλῆμα νά βάλει καί τὸ λάδι.
Ἐκουμπάρος ὁ ὁποῖος ἔφερε τὸ κρασί πού χρειάσθηκε τὴν
ῶρα τοῦ μυστηρίου, νά ζήσει νά βαπτίσει καί παιδί τοῦ ἀνδρο-
γύνου ὁπότε θά βάλει πάλι καί τὸ λάδι πού θά χρειασθεῖ στό
μυστήριον τῆς βάπτισης.

ΕΥΧΕΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΟΡΤΕΣ

13.— Καλή ἀρχιμενιά καί καλός σας χρόνος
Ἰόίως τὴν πρωτοχρονιά.
Ἀπάντηση—Εὐχαριστοῦμε παρομοίως σας.

14.— Καλή πρωτοχρονιά καί καλὸ μῆνα.
Ἀπάντ. Εὐχαριστοῦμε καί τούλόγου σου καλὸ μῆνα νά
περάσεις.

ΠΡΟΠΟΣΕΙΣ

15.— Βοήθειά μας ὁ Ἀναστάνας Χριστός.
— Προσκυνοῦμε τὴ χάρι ντου.

16.— Μὲ τοὶ ἄγετες σου
— Γεῖτες νάχ' ἡ ἀφεντιά σου.

17.— Καλῶ νά σ' εὔρω.
— Καλῶς νά ὀρίσεις.

Ἐδῶ θά σηκώσει τὸ ποῆρι ἐν εἶδει σπονδῆς ὁ νοικοκύρης καί
τιμῆς ἔνεκεν θά πιεῖ πρώτα ὁ ἰόιος, ἀφοῦ πεῖ στὸν καλεσμένον.
— Καλῶ νά σ' εὔρω.

Ἐ καλεσμένος θά ἀπαντήσει μὲ ἐλαφρὰν ὑπόκλισιν τῆς κε-
κεφαλῆς καί μὲ τὴν δεξιάν στό στήθος, ἔνεκεν σεβασμοῦ καί θά
ἀπαντήσει.

—Καλῶς νά ὀρίσεις.

Πίνει ὁ νοικοκύρης πρῶτα καί ἔπειτα ὁ ξένος.

18— Ὁ Θεὸς συχωρέσει καί κεινῶν πού μᾶσε λείπουνε.

— Ὁ Θεὸς συχωρέσει τῶς.

19— Μακαρία καί τῶν κεκοιμημένων μας.

— Ὁ Θεὸς νά ἀναπάψει τήν ψυχὴν ντως.

20 Νά χαίρεσαι τὴν ἑορτὴ σου.

21 Νά χαίρεσαι τὸ στεφάνι σου καί τὰ παιδιὰ σου.

22 Νά χαίρεσαι τὴν κορώνη σου

Κορώνη ἐδῶ εἶναι τὸ στεφάνι μεταφορικῶς ἀπὸ τῆ βασιλικὴ κορώνα.

ΣΤΗ ΓΕΝΝΑ ΚΑΙ ΒΑΦΤΙΣΗ

23— Καλὴν ἔλευτεργιά.

Μὲ τὸ καλὸ νά γεννήσει δηλ. νά ἐλευθερωθεῖ.

24— Ὁ Ἄι Λευτέρης νά τὴ λευτερώσει ποῦν ἄξος.

Νά μᾶσε ζήσει ὁ νεοφώτιστος δηλ. ὁ νεοβαπτισμένος.

25— Καί Δεσπότη νά τόνε δεῖτε.

26— Νά τὰ χιλιάσεις σύντεκνε.

Τὸ μυστήριον τῆς βάπτισης εἶναι μέγα, καί κείνος πού βαπτίζει παιδιὰ κάνει μεγάλο μυστὸ καί ἡ καλλίτερη εὐχὴ εἶναι νὰ τοῦ ποῦνε νά τὰ χιλιάσει δηλ. νά ἀξιωθεῖ νά βαπτίσει χίλια παιδιὰ.

27 Πάντα κερδισμένη Κεραμαμῆ.

Ἡ μαμὴ στὰ χωριά εἶναι συνήθως κάποια γριά χωρὶς ἐπιστημονικὸς γνώσεις παρὰ μὲ λίγη πείρα. Σὲ κάθε γέννα παίρνει μεγάλον φόβον ἕως ὅτου γίνει τὸ παιδί, γιὰ αὐτὸ ἡ καλλίτερα γι αὐτὴν εὐχὴ εἶναι νὰ τῆς ποῦνε νά κερδίζει πάντα οἷς γέννες δηλ. νά μὴ πάθει τίποτε τὸ μωρὸ καί ἡ μητέρα.

ΣΤΟΝ ΑΡΡΩΣΤΟ

28— Περαιστικά σου.

29— Ἡ Παναγία ποῦν ἄξια νά σοῦ δώσει τὴν ὑγεία σου.

ΣΤ' ΑΛΩΝΕΜΑΤΑ

30— Χίλια μουζούργια.

— Δυό χιλιάδες στ' άρχοντικό σας.

“Όταν άλωνεύουν ή λιχνοϋν στο άλώνι τούς καρπούς και περάσει από εκεί ξένος θά εΐπει την εϋχήν αυτή και θά τοϋ δοθει ή άνάλογη άπάντηση

31 'Επίσης στ' άλωνίσματα γίνεται τó έξής.

“Όταν τó σιτάρι εΐναι λιχνισμένο και εΐναι μέσα στο άλώνι σωρός, έτοιμο νά μεταφερθει στο σπίτι, θά σταθει από τó ένα μέρος τοϋ σωροϋ ένας. Από τó άλλο μέρος στέκει ó άλλος.

“Ο πρώτος θά ρωτήσει τόν άλλον.

— Θωρείς με σύντεκνε;

— Λέει: Θωρώ σε.

Λέει: ó ππώτος : Τοϋ χρόνου νά μη μέ δεΐς.

Δηλ. Νά εΐναι τόσο μεγάλος ó σωρός ώστε νά μη φαίνεται τó άνάστημά του καθόλου.

ΣΤΟ ΔΙΑΣΙΜΟ

32— Χίλιες πήχες.

— Δύο χιλιάδες στ' άρχοντικό σας.

“Όταν καμιά γυναΐκα διάζεται και πάει καμμιά γειτόνισσα θά εΐπωθει ή εϋχή αυτή με την άνάλογη πάλιν άπάντησιν.

ΣΤΙΣ ΚΗΔΕΙΕΣ

33— Ζωή σέ λόγου σας

— Ζωή νάχετε.

34— ‘Ο Θεός ν' αναπάψει την ψυχή του

— ‘Ο Θεός νά τοϋ συχωρέσει

35— Δροσεράδα στην ψυχήν του (όταν προσφέρετε ποτόν)

36— Μακαρία και άνάπαψη στην ψυχή του.

ΣΤΑ ΤΑΞΙΔΙΑ

37— Καλό ταξίδι

- 38— Μὲ τὸ καλὸ νὰ σὲ ξαναδοῦμε.
- 39— Ἄμε στὸ καλὸ καὶ νὰ μὴ μᾶσε ξεχάσεις
- 40— Ἡ Παναγία κι ὁ Χριστὸς στὴ στράτα σου
- 41— Ἔχετε γειὰ καὶ καλὴ ἀντάμωση
- 42— Καλῶς ὤρισες—Καλῶς σὰς ἤρηκα
- 43— Καλῶς τὰ δεχτήκετε
- 44— Μὲ τὸ καλὸ καὶ τὸν ἴδιο (ὅταν λάβουν ἐπιστολὴ ξενητεμέ-
[νου])

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΥΧΕΣ

- 45— Καλὰ ὑστερινὰ καὶ καλὴ ψυχὴ (στοὺς γέρους)
- 46— Ἄπου νὰ βάλεις τοῦ γέρου τὰ ρούχα (δηλ νὰ ζήσεις
[πολλὰ χρόνια])
- 47— Καὶ εἰς ἀνώτερα καὶ καλὴ πρόοδο (στοὺς μαθητὰς)
- 48— Μὲ γειὰ καὶ καλολυμένο
- 49— Καὶ τὸ νυφικὸ γλήγορα (στὶς νέες ποὺ φοροῦν καινούργιο
φῶρεμα.)

7. ΚΑΤΑΡΕΣ

1

Ἡ γρά Ντασκορίνη ἀπὸ τὸ Χαμαῖζι ἐκσταροῦντονε.
«Ἄπου νὰ πᾶς ἀπ' ἄδικιὰ ὡς ἀδικιὰ, κι ἀπὸ μεσκηνιὰ ὡς με-
σκηνιὰ κι ἀπὸ λούβαν ὡς λούβα».
Ἡ σημασία τῆς εἶναι συνέχεια ἀδικημάτων καὶ τέλος νὰ γί-
νει λεπρός. Λ ο ὄ β α καὶ μ ε σ κ η ν ῆ εἶναι ἡ λέπρα.

2

Μαστρομανώλαινα

Ὁ Δράκος ἀπὸ τὰ Μετόχια τοῦ Πισκοκεφάλου καταρᾶται
«Τὴν κατάρα τῆς κατάρας μου νάχει τ' ἀνεμοβόλεμα νὰ
βγαίνει καὶ ὀπίσω γιαγιαίρνεις, νὰ ντύνεσαι νὰ ἐργᾶς καὶ νὰ
τρῶς καὶ νὰ πεινᾶς».

Ὁ Κουρομιχάλης ἀπὸ τὰ Μετόχια ἐκαταρούνητο τοῦ γιοῦ
ντου ὄντεν ἐπαντρεύτηκε.

— Ἀφορεσμένος καὶ τρισκατάρατος ἀπὸ τῆ γῆ, ἀπὸ τὸν οὐρανὸ
κι' ἀπὸ τὸν πάτο τὸ γιαιλό

— Ὡς καίγουνται τὰ ροῦχα ντου ἔτσά νά καεὶ κ' ὡς λυώνουνε
νά λυώσαι».

— Τὴν κατάρα τοῦ καταράς μου νάχει κι ὅσοι δαιμόνοι κατοί-
κουνε στὸ Πονηρονῆσι νά κατοικήσουνε στὸ στεφάνι ντου.

— Ἀποῦ ν' ἀνεγείρεις τὴν πίσσα ἢ Πισανεγερμένος.

— Ἀποῦ νά ξάνουνε οἱ σκύλοι τὰ κομμάτια σου— Ἀποῦ νάχεις
τ' ἀνάθεμα.

— Ἄν εἶπες καλό, καλό νά σοῦρθει.

— Ἀβράδουαστε— ἀξημέρωτε— ἀλειτρούητε.

— Ἀνάθεμα νάχει ἡ τρύπα πού πόριζες.

— Νά σέ φάει ὁ πάτος τοῦ θάλασσας (σέ θαλασσινοῦς).
Νά μὴ φτάξεις τὴν Λαμπρή.

— Νά μποῦννε οἱ διαόλοι μέσα σου.

— Νά τ' ἀφήσεις παντέρμα (προικιά, παιδιά).

— Νά μὴ βγάλεις τὴν ἀργατινὴ— Νά μὴν ξημερωθεῖς— Νά φου-
ναρίσεις (νά καεῖς).

— Νά φᾶς τὸ κέντημα (νά κεντήσεις δηλ. νά καεῖς).

— Νά σέ φάει ἡ λουβα (ἡ λέπρα)— Νά λύσεις ὡς λυεὶ τ' ἀλάτσι
στὸ νερό— Νά μποῦνε ὅλοι οἱ δαιμόνοι στὸ κουφάρι σου.

— Νάχεις τὴν κατάρα μου ἀπὸ τὰ εἰκοσι μ' ἀνύχια— Νά φᾶς
τὴν κεφαλὴ σου.

— Νά στραβωθεῖς— Νά σέ φέρουνε μὲ τὸ κοφίνι, Νά κουφαθεῖς
— Νά βουβαθεῖς.

— Νά βρεθεῖς ἀποῦ τὸ βρῶμο (Νά πεθάνεις νά βρωμίσεις καὶ
ὅταν ἀκουσθεῖ ὁ βρῶμος θά ψάξουν νά σέ βροῦν)— Νά χυ-
θοῦν οἱ ὀμιαλοὶ σου— Νά ξάνουν οἱ κοράκοι τὰ μάτια σου—
Νά χυθοῦνε τὰ μάτια σου στὴν ποδιά σου— Νά πᾶνε τ' ἄν-
τερά σου κάτω.

Πού νά καεῖ πού σέ φαλόκοβγε καὶ δὲν ἦκοβγε τὴν κεφαλὴ σου — Πού νάχεις κακὴ πρωτομηνιά — Πού νά πᾶς ἴσαμε τὸ μῆνα—Πού νά μὴ φτάξεις τὴν ὕστερη τοῦ μηνου—Πού νά ναι τρεῖς οἱ ὠρες σου καὶ κείνες στὸ κρεββάτι— Πού νά φέρουνε το χαμπάρι σου τὴν ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς— Πού νά παίξουνε τὴν καμπάνα σου καὶ νά μὴν τὴν ἀκούσεις, (δηλ. νεκρός)—Πού νά σέ δῶ καὶ νά χῶσω τὰ μάτια μου— Πού νά μαυρίσ᾽ ἡ μούρη σου—Πού νά βγάλης φάουσα (καρκίνο). Πού νά μὴ διπλώσουνε τρία καύκαλα στὸ σοφρά σου (Νά στερηθεῖς τὸ ψωμί ὥστε ποτὲ νά μὴ βρεθοῦν τρία καύκαλα ἀπὸ κριθαρένιο ψωμί στὸ τραπέζι σου).

—Πού νάχεις τὴν κατάρα μου καὶ νά πουλεῖς κρομμύδια νά τ' ἀγοράξεις τέσσερα καὶ νά τὰ δίδεις τρία.

—Πού νά σέ δῶ νά κρέμεσαι καὶ νά βροντᾷ ἡ κοιλιά σου κὶ ἕναν κουλούκι γαλανὸ νά σύρνει τ' ἄντερά σου.

—Πού νά καεῖς ὡς καίγεται ἡ πέτρα στὸ καμίνι ποῦ μοῦ πήρες τὸν ἄντρα μου θεὸς νά μὴ σέ κρίνει.

—Πισανεγερμένε—Πού νά σέ διακονίσουνε μὲ τὸ καλάμι (νά πάθεις κακὴ ἀρρώστεια καὶ νά σέ ἐλεοῦν βάζοντας τὸ ψωμί στὴν ἄκρη στὸ καλάμι γιὰ νά μὴ σέ ἐγγίζουν).

Σκατολάηνε—Σκατοθυμιασμένε—Στὸν ἀξύπνητο—Σκατὰ στὴν ψυχὴ σου.

Στὸν ἀγιάεργο (σὲ ἀναχωροῦντα).

Οἱ κατάρες εἶναι πολὺ περισσότερες ἀπὸ τίς εὐχές. Ἴσως γιὰτὶ ἐκεῖνος ποῦ καταράται εἶναι συνήθως ὠργισμένος καὶ τίς πὸ πολλές φορές κυριεύεται ἀπὸ νευρικὴ ταραχὴ ἢ ὁποῖα ἐκδηλώνεται μὲ βαρεῖες φράσεις καὶ βλασφημίες ἐναντίον τοῦ ἄλλου. Οἱ κατάρες πολλές φορές συνοδεύονται ἀπὸ διάφορες πράξεις, π.χ.

Ἢ γιὰ γιὰ νά πιᾶσει ἡ κατάρα τῆς, βγάζει τὸ τσεμπέρι τῆς καὶ τὸ ρίχτει στὴ φωτιά λέγοντας «ὡς καίγεται τὸ τσεμπέρι μου ἔτσά νά καεῖς».

Ἢ ἄλλοτε ρίχτει ἀλάτι στὸ νερὸ καὶ λέει :«Ὡς λυεῖ τ' ἀλά-

ται έτσά νά λυώσει τό κορμί σου».

· (C) παπάς βγάξει τό καλλυμαύχι του και γονατίζει και καταράται.

· Η κατάταξη έδώ είναι δυσκολώτερη γιατί ή ίδια κατάρα μπορεί νά δοθής και σέ νέους και σέ γέρους και ακόμη σέ πολλές περιπτώσεις. Γιαυτό προτίμησα τήν κατάταξη κατ' αλφαβητική σειρά.

8 ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

Οί Στειακές παροιμίες, πού έχω συλλέξει ξεπερνούν τις 3—4 χιλιάδες. Δυστυχώς ό χώρος δέν μου επιτρέπει νά τις παρουσιάσω όλες.

Σέ κάθε βήμα και σέ κάθε πράξη του χωριατη θα αντικρύσωμε θαυμάσιες παροιμίες, τήν ανεκτίμητη αυτή κληρονομία, πού αφήνεται από γενιά σέ γενιά.

Τή χαρά ή τή λύπη τήν έπιτυχία ή άποτυχία, θα έκδηλώσει με τις ανεκτίμητες αυτές φράσεις, πού μάς δίνουν μιά εικόνα του βαθμού τής φιλοσοφίας, τού λαού μας.

Κατάταξη άκολούθησα κείνη πού μάς δίδει ό κ. Σ. Κυριακίδης και του Ν. Γ. Πολίτης.

Στό πρώτο μέρος τών παροιμιών τοποθετούνται οί κυρίως παροιμίες και στό δεύτερον οί γνωμικές παροιμίες ή γνωμικά οί όποιες είναι συνήθως στίχοι δεκαπεντασύλλαβοι (μαντινάδες).

Ε. Π.

1 ἀγαπῶ

Ἦ κόρ' ἐγάπα τὸ χορὸ καὶ βρῆκε κι ἄντρα λυριστή.

Ὅταν βρεῖ κανεὶς παρέα πού νά ἐνισχύει τίς ἐπιθυμίες του.

Π. Π. Γ. λ. βρίσκω 23. Ζωγ. Ἄγών σ. 363,430 Ἑρακ. Ζ. Κρητ. Ἀστήρ Β'. σ. 284 Νεοελ. Ἀνάλ. Α'. σ. 132,9.

2 ἀγαπῶ

Τ' ἀγαπᾶ ἡ καρδιά τ' ἀθρώπου, τὸ καλλίτερο τοῦ κόσμου.

Ἐκεῖνο πού ἀρέσει στὸν καθένα εἶναι τὸ προτιμότερο. Ἐπομένως σὲ κάθε του πράξη πρέπει νά ἐξετάζει τὸ δικό του γοῦστο.

Π. Π. Β. λ. ἀρέσω 17. Κρητ. Ἀστήρ Γ'. σ. 503.

3 ἀγαπῶ

Ἄγαπᾶ ὁ θεὸς τὸν κλέφτη, μὰ καλλιᾶ τὸ νοικοκύρη.

Ὁ θεὸς ἀγαπᾶ τὴ δικαιοσύνη καὶ ὄχι τὴν ἀδικία.

Ζ. Α. σ. 343,2. Κριάρης σ. 385. Κρητ. Ἀστήρ Β'. σ. 196.

4 ἀγαπῶ

Ἀπόθανε νά σ' ἀγαπῶ -
καὶ ζε νά μὴ σὲ θέλω.

Ἦ ψεύτικη λύπη γιὰ τὸ θάνατο ἀθρώπου πού δὲν ἐπεριποιούμεθα ὅταν ἤτανζωντανός.

Ζ. Α. σ. 346,58. Κριάρης σ. 383. Λαογραφ. Στ'. λ. πεθαίνω 2. Κρητ. Ἀστήρ Β'. σ. 218.

5 ἀγαπῶ

Ἐδὰ στὰ γέρα στὰ λαλά
θὰ κάμω γιὸ νά σ' ἀγαπᾶ.

Ἦ ἀπόλαυσις τοῦ ποθουμένου ἔρχεται συνύθως πολὺ ἀργά.

Κρητ. Ἀστήρ Β'. σ. 294.

Ζ. Α. σ. 363,408. Κριάρης σ. 393.

6 ἀγαπῶ

Ὅποιος θέλει ν' ἀγαπήσει

πρέπει νά κακοπαθήσει.
Πρέπει ἄσπρα νά ξοδιάσει
καί νά μὴν τὰ λογαριάσει.

Γιὰ νά ἱκανοποιηθεῖ μιὰ ἐπιθυμία μας πρέπει νά μὴ λυπηθοῦ-
με κόπους καί ἔξοδα.

Λαογραφία Γ'. σ. 381,4. Κριάρης σ. 383 καί 411. Κρητ. 'Αστὴρ Β'. σ.
259.

7 ἀγκῶ

Ὅμοιος τὸν ὅμοιον ἀγαπᾶ, κι ἡ κοπρά, τὰ λάχανα.

Ἄμοιβαία ἀγάπη ἐπὶ ὁμοίων.

Κρητ. 'Αστὴρ Γ'. σ. 364. Jeannarakis σ. 303,110. Κριάρης σ. 410.

8 ἀγκάθα

Ἄπάνω στὸ ἀγκάθες κάθεται.

Ἡ διαρκὴς ἀνησυχία γιὰ τὸ ἀμφίβολο ἀποτέλεσμα μιᾶς πρά-
ξεως.

Π. Π. Α. λ. ἀγκάθι 12. Ζ. Α. σ. 354. 226.

9 ἀγκάθι

Ἄποὺ τ' ἀγκάθι ρόδο βγαίνει, κι ἀπὸ τὸ ρόδ' ἀγκάθι

Παιδιὰ καλῶν γονέων γίνονται κακὰ καί τὸ ἀντίθετο.

Π. Π. λ. ἀγκάθι 2,21. Κριάρης σ. 385. Κρητ. 'Αστὴρ Β'. σ. 196
Jeannarakis σ. 292,13. Λαογραφία Γ'. σ. 182,1.

10 ἀγκινάρι

Ἐκατὸ ἀγκινάργια (τὸ ἐπάνω ἀγκιστρωτὸ μέρος τοῦ ἀρδαχ-
τιοῦ) νά ρίξεις ἀπάνω ντου δὲ θά πέσει χάμαι ἔνα.

Γιὰ τοὺς κακοντυμένους καί κείνους ποὺ φοροῦν κουρελια-
σμένα ροῦχα.

Π. Π. Α. λ. ἀγκίστρι 1.

11 ἀγκίστρι

Ντρέτος σὰν τ' ἀγκίστρι,

Εἰρωνικά γιὰ ὅποιον δὲν εἶναι συνεπὴς στὶς ὑποσχέσεις του.

Π. Π. Α. λ. ἀγκίστρι 2. Κριάρης σ. 394.

12 ἀγίς

Ἄγίς του ἀποὺ δὲν ἔχει ἀνύχια νά ξουστεῖ.

Ἄλοϊμονο του πού περιμένει βοήθεια ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Κρητ. Ἀστὴρ Β'. σ. 294. Κριάρης σ. 394, Θρακ. Α. λ. Ξύνω 2. Jeannarakis σ. 300,79.

13 ἀγοράζω

Ἦ γρὰ δὲν εἶχε δαίμονα κι ἐγόρασ' ἓνα χοῖρο.

Ὅποιος δὲν τὸν φθάνουν οἱ δικές του φροντίδες ἀλλὰ ἐκουσίως ἀναλαμβάνει καὶ ξένες.

Π. Π. Δ. λ. γουρούνι 12

14 ἀγοράζω.

Ὅποιος δὲν ἔχει γέρο ν' ἀγοράσει νᾶχει.

Οἱ συμβουλές τῶν γερόντων προέρχονται ἀπὸ μακρὰ πείρα καὶ εἶναι πολύτιμες.

Νεοελ. Ἀνάλεκτα Α. σ. 151,158.

Κριάρης σ. 415. Π. Π. Γ. λ. γέρος 2. Ζ. Α. σ. 345,37.

15 ἀγῶνι

Τ' ἀγῶνι ξυπνᾶ τὸν ἀγωγιάτη.

Ἦ μεγάλη ἀνάγκη ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπο νὰ ἐργασθεῖ μὲ ζήλον.

Κρητ. Ἀστὴρ Γ'. σ. 503.

Π. Π. Α. λ. ἀγῶνι 2. Κριάρης σ. 426.

16 ἀδερφός

— Ποιὸς σου βγαλε τὸ μάτι σου ;

— Ὁ ἀδερφός μου.

— Λέει: Γιὰ κειονὰ σου τὸ βγαλε ἐτσὰ βαθειά.

Ὅσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀγάπη μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν τόσο μεγάλο εἶναι κατόπιν καὶ τὸ μῖσος.

Κρητ. Ἀστὴρ Γ'. σ. 420.

Κριάρης σ. 419. Π. Π. Α. λ. ἀδερφος 6. Θρακικά Τ. Α. Τεῦχ. Α. Β'. λ. ἀδερφός Jeannarakis σ. 303, 15 Λαογραφία Γ'. σ. 183.

16 ἄδης

— Πῶς πᾶνε οἱ στραβοὶ στὸν ἄδη ;

— Λέει: Ἐνας τὸν ἄλλο κωλοσύρνονε.

Τὸ κακὸ βρῖσκει εὐκόλα ἀνθρώπους ποὺ τὸ μιμοῦνται.

Π. Π. Α. 9 λ. "Αδης Λαογραφία Γ'. σ. 183.

18 ἄθρωπος

"Αθρωπον ἀπὸ γεννιά, σκυλὶν ἀπὸ μιτάτο.

Νὰ συναναστρέφῃσαι ἀνθρωπον καλῆς οἰκογενείας καὶ ὅταν πάρεις σκύλον νὰ εἶναι ἀπὸ μάνδρα δηλ. χορτασμένος.

Κρητ. Ἀστήρ Γ'. σ. 503. Νεοελ. Ἀνάλεκτα Α'. σ. 151, 152. Βλαστός σ. 13
Π. Π. Β. λ. ἄθρωπος 52. Ζ. Α. σ. 345, 50. Κριάρης σ. 427. Θρακικά Α'.
λ. ἄθρωπος. Λαογραφία Γ'. λ. ἄθρωπος 1 σ. 186.

19 ἄθρωπος

"Αθρωπος μὲ τῇ γνώμῃ ντου μισέται κι ἀγαπιέται.

Οἱ ἀρετὲς καὶ τὰ προτερήματα ἐλκύουν τὴν συμπάθειαν τῶν ἄλλων, ἐνῶ τοῦναντίον ἡ κακὴ γνώμη προκαλεῖ τὸ μῖσος.

Π. Π. Α. λ. ἀγαπῶ 32. Κριάρης σ. 381. Κρητ. Ἀστήρ Β'. σ. 245.

20 ἄθρωπος

ἄθρωπο θωρεῖς, καρδιά δὲν ξαίρεις.

"Η ἀπατηλὴ ἐμφάνισις ἐνὸς ἀνθρώπου καὶ ἡ ψευτικὴ καλωσύνη.

Ζ. Α. σ. 345, 52

21 ἄθρωπος

Τὰ λόγια τῶν πολλῶ
κάνουν τὸν ἄθρωπο λωλό.

"Όταν ἀκούει κανεὶς πολλὰς γνώμες χάνει τὴ θέλησή του
καὶ ἐπομένως μοιάζει μὲ τρελλόν.

Ζ. Α. σ. 362, 397

22. ἄθρωπος

Τ' ἀνθρώπου τὸ λένε μιὰ φορὰ
καὶ τοῦ γαιδάρου ὄλο 'κειά.

"Ο εὐγενὴς ἀνθρωπος μὲ μιὰ φορὰ ποὺ θὰ τοῦ εἰποῦν τὸν
λόγον καταλαβαίνει, ἐνῶ ὁ ἀγενὴς δὲν παίρνει ἀπὸ λόγια.

Κριάρης σ. 406

23 Ἅγιος

Τὸν ἅγιο πού δέ σοῦ βουηθᾶ
ποτέ σου μὴν τὸν προσκυνᾶς.

Μὴ περιποιεῖσαι ἄνθρωπον ἀχάριστον.

Π. Π. Α. λ. ἅγιος 8.

24 Ἅγιος Νούφριος (12 Ἰουνίου)

Τὸν ἅγιο Νούφριο μάσε κάνει.

Ἐκάθισε φρόνιμα ἀλλὰ φαινομενικά μόνον, γιατί κατά βάθος ὑποκρίνεται.

Π. Π. λ. ἅγιος Νούφριος 1.

25 Ἅγιος Παντελεήμονας (27 Ἰουλίου)

Ἄου κουτσός κι ὄπου στραβός, στὸν Ἅγιο Παντελέημο.

Ὁ Ἅγιος Παντελεήμονας εἶναι γιατρός καὶ ὄλοι οἱ ἄρρωστοὶ τὸν παρακαλοῦν ἐπομένως τὸν ἐνοχλοῦν. Λέγεται λοιπὸν γιὰ διαρκὴ ἐνόχληση.

Λαογραφία Γ' σ. 182. Π. Π. Α'. λ. Ἅγιος Παντελεήμονας 2,3,4,5,6.

26 Αἶγας

Μιὰν ψωργιαρὰ αἶγας, χαλᾶ ὄλο τὸ κουράδι.

Ὁ κακός ὅταν βρεθεῖ ἀνάμεσα σὲ καλοὺς συγγενεῖς.

Κρητ. Ἄσστηρ Β. σ. 341. Κριάτης σ. 395.

27 Ἄϊλιά

Ἡ στραβὴ ἀϊλιά τὴν πάχνη τῆς δὲν ἤφεγγε νὰ θωρεῖ καὶ τὴν παρέκει ἔξανοιγε.

Κεῖνος πού δέ βλέπει τὰ δικά του σφάλματα, ἀλλὰ κατακρίνει τοὺς ἄλλους.

Π. Π. Α. λ. ἄλλος 145. Κριάρης σ. 391 · Jeannarakis σ. 294,30

28 αἶμα

Τὸ αἶμα νερό δέ γίνεται
κι ἀνὲ γεννεῖ δὲν πίνεται.

Ἡ ἀγάπη τῶν συγγενῶν καὶ ἂν λιγοστεύσει ἀπὸ καμμιὰ
δυσἀρέσκεια δὲν χάνεται ἐντελῶς.

Κρητ. Ἀστὴρ Γ'. σ. 503. Π. Π. Α. λ. αἶμα 13. Ζ.Α. σ. 368,524. Κριάρης σ. 429. Θρακ. Α.λ. αἶμα. Λαογραφ. Β'. σ. 607 Γ'. λ. αἶμα 3 σ. 183.

29 ἀκριβός

— Ἀκριβά 'ν' "Αἰ μου Γιώργη μου τὰ σφουγγᾶτα σου.

Γιὰ κείνον ποῦ δὲ δίδει εὐκόλα τίποτε στὸν ἄλλον δηλ. ὁ
φιλάργυρος.

Κρητ. Ἀστὴρ Β'. σ. 218. Π. Π. Α. λ. ἀκριβός 2.

30 ἀκριβός

Τῶν ἀκριβῶ τὰ πράματα, οἱ χαρακόποι τρῶν' τα.

Οἱ φιλάργυροι σὲ ὄλην τους τὴ ζωὴ κάνουν οἰκονομίες γιὰ νὰ
σηματίσουν περιουσίαν τὴν ὁποίαν γλεντοῦν μετὰ τὸν θά-
νατόν των οἱ κληρονόμοι.

Jeannarakis σ. 313,192. Π. Π. Α. λ. ἀκριβός 30. Κριάρης σ. 429.

31 ἀκούω

"Ὅπ' ἀκούς μεγάλο τρύγος, ἔπαιρνε μικρὸ καλάθι.

Τὰ μεγάλα λόγια συνήθως εἶναι ψεύτικα.

Κρητ. Ἀστὴρ Γ'. σ. 354. Π. Π. Α. λ. ἀκούω 47. Κριάρης σ. 411. Θρα-
κικά Α. λ. ἀκούω Jeannarakis σ. 304,117. Λαογραφία Γ'. σ. 183.
λ. ἀκούω 3.

32 ἀκούω

"Ἄκουε τυρὶ καὶ φούσκωνε μαλάκα.

"Ὅταν κάμει κανεὶς κάτι κακὸ, λέγεται ἀλληγορικὰ στοὺς ἄλ-
λους γιὰ νὰ λάβουν τὰ μέτρα τους.

Νεολ. Ἀνάλεκτα Α. σ. 152,186. Π. Π. Α. λ. ἀγκικῶ 3. Κριάρης σ.
381. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 245

33 ἀκουπᾶς (σβέρκος)

Κι ἀπὸ τὸν ἀκουπᾶ φέγγει.

"Ὅταν κανεὶς εἶναι πολὺ ἔξυπνος

Κριάρης σ. 395

34 ἀκάλεστος

Ὁ ἀκάλεστος στὸ γάμο
σάν τὸ γαίδαρο στὸ στάβλο

Δὲν δίδουν σημασία σὲ ὅποιον δὲν ἐκτιμοῦν.

Λαογραφ. Γ' σ. 187. Π. Π. Α. λ. ἀκάλεστος 7.

35 ἀλαφρὸς

Αὐτὸς σύρνει ἀπὸ τὸ ἀλαφρὸς τοῦ καμπανοῦ.

Κεῖνος ποῦ δὲν ἔχει μυαλό δηλ. ὁ ἀνόητος ἐὰν ζυγισθεῖ χω-
ρὶς νὰ ληφθεῖ ὑπ' ὄψει τὸ βάρος τοῦ μυαλοῦ εἶναι ἐλαφρό-
τερος.

Π. Π. Α. λ. ἀλαφρὸς 1. Ζ. Α. σ. 351,174

36 ἀλέθω

Ἐμπάτε σκύλ' ἀλέσετε κι ἀλεστικά μὴ δώσετε.

Γιὰ κεῖνον ποῦ δὲν ξέρει νὰ διοικήσει τίς ὑπρθέσεις του καὶ
θὰ τὸν ἐκμεταλλευθοῦν οἱ ἐπιτήδριοι.

Π. Π. Α. λ. ἀλέθω 5. Ζ. Α. σ. 349,140

37 ἄλλος

Ἄλλος ἤχασκε—κι ἄλλος ἐμετάλαβε.

Εἰς ἄλλον πρόκειται νὰ δοθεῖ κάτι καὶ προλαμβάνει ὁ ἐπιτή-
δειος καὶ τὸ παίρνει.

Π. Π. Α. λ. ἄλλος 108.

38 ἄλλος

Ἄλλα λέει τὸ κριθάρι—κι ἄλλα κριθαρίζ' ὁ μύλος.

Κακὴ συνεννόηση δύο ἀνθρώπων ποῦ συνομιλοῦν.

Π. Π. Α. λ. ἄλλος 22. Ζ. Α. σ. 343,12. Κριάρης σ. 379. Κρητ. Ἀστήρ
Β'. σ. 218. Λαογραφία Γ'. σ. 184 λ. μύλος 1.

39 ἄλλος

Ὁ δοῦλος ἄλλα μελετᾷ—κι ἀφέντης ἄλλα κάνει.

Τὰ σχέδια τοῦ ἐνός δὲν συμφωνοῦν μὲ τοῦ ἄλλου τοὺς ὑπο-
λογισμούς.

Π. Π. Α. λ. ἄλλος 37. Ζ. Α. σ. 344,4—15. Κριάρης σ. 381. Κρητ. Ἀ-
στήρ Β'. σ. 245.

40 ἄλογο

ἽΟλες οἱ ἀλογομύγες—στό κακό ἄλογο.

ἽΟ ἀτυχῆς πάντα ὑποφέρει ἀπό σειράν ἀτυχημάτων.

Π. Π. Α. λ. ἀδύναμος 1. Κριάρης σ. 423. Μιχαηλίδης—Νουάρος Α. λ. ἄπορος

41 ἀλεύρι

Οἱ δυό πέτρες—τό κάνουν τ' ἀλεύρι

ἽΟταν ὁ ἕνας βοηθᾷ τόν ἄλλον τελειώνει πῶ γρήγορα μιᾷ ὑπόθεσις
Jeannarakis σ. 300,79· Κριάρης σ. 403.

42 ἀλήθεια

ἽΑπό κουζουλό κι ἀπό μεθυσμένο μαθαίνεις τὴν ἀλήθεια

ἽΟ τρελλός και ὁ μεθυσμένος δὲν ξεύρουν νὰ φυλάξουν μυστικό.

Κριάρης σ. 385. Π. Π. Α. λ. ἀλήθεια 9,10 Ζ. Α. σ. 346,61.

43 ἄλουπὸ

—Ἵντα γυρεύει ἡ ἄλουπὸ στο παζάρι;

—Τὶ ζητᾷ κανεῖς σὲ μέρος ποὺ δὲν ἔχει δουλειᾷ ἡ δὲν πρέπει νὰ πάει;

Π. Π. Α. λ. ἄλεπὸ 8. Κριάρης σ. 426 Θρακ. Α. λ. ἄλεπὸ

44 ἄλουπὸ

ἽΗ ἄλουπὸ Ἵχεν ἄργατιά—και κείν' ἄργατολόγα

ἽΟταν ἀφήσει κανεῖς τις δικές του ὑποθέσεις και τακτοποιεῖ ξένες.

Π. Π. Α. λ. ἄλουπὸ 11α. Ζ. Α. σ. 351,177.

45 ἄλεπὸ

ἽΙσαμε νὰ βρεῖ ἡ ἄλουπὸ τὸ δίκιο τζη—πάει τὸ τομάρι τζη-στοῦ νταμπάκη.

Πολλές φορές ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται μετὰ τὸν θάνατον.

Π. Π. Α. λ. ἄλεπὸ 19.

46 άλώνι

Μικιό μικιό τ' άλώνι σου—καί ν'άν' μοναχικό σου.

Οί συνέπειες τῶν συνεταιρικῶν ὑποθέσεων.

Κριάρης 406. Κρητ. Ἀστήρ. Β', σ. 349.

47 ἀμάθητος

Ἀμάθητος βρακί 'βαλε—καί στή στράτα τὸ κατούργιε.

Ὅποιος ἀποκτήσει ξεφανα πλοῦτη ἢ ἄλλο ἀγαθὸ δυσκολεύεται νὰ τὸ συνειθίσει.

Π. Π. Γ. λ. βρακί 3. Ζ. Α. σ. 343, 1.

48 ἀμαρτία

Ἀμαρτία ξεμολογημένη—ἀμαρτία δὲ λογαῖται.

Ἡ συγχώρηση ποῦ δίδεται σὲ ἓνα παράπτωμα ἅμα τὸ ἐξομολογηθοῦμε.

Π. Π. Β. λ. ἀμαρτία 7. Κριάρης σ. 387. Jeannarakis σ. 292,10
Λαογραφία Γ', σ. 186 λ. ἀμαρτία 1.

49 ἀμαρτωλὸς

Ἀμαρτωλὸς ἦφαι κι ἦργασε.

Ὅταν φάει κανεὶς καί ἔπειτα κρυώνει τοῦ τῆ λέγουν.

Π. Π. Β. λ. ἀμαρτωλὸς 3.

50 ἀμπέλι

Ἀπού 'χει ἀμπέλια ἄς βάν' ἀργάτες
καί καράβια καλαφάτες.

Ὅταν δὲν θέλει κανεὶς νὰ ἀνακατωθεῖ σὲ ὑποθέσεις ποῦ δὲν τὸν ἐνδιαφέρουν.

Ζωγ. Ἀγῶν σ. 359,339. Κριάρης σ. 382. Λαογραφ. Στ'. λ. ἀμπέλι 1.
Κρ. Ἀστήρ Β', σ. 245. Νεοελ. Ἀνάλεκτα Α', σ. 152,191.

51 ἀνεβαστῶ

Ἀνεβάστα γρά τὸ γέρο
νὰ τὸν πάμενε στὸ θέρος.
Κι ὄντι νὰ 'ποθερίσωμε
νὰ πὰ τόνε γκρεμίσωμε.

“Όταν ἔχει κανεὶς τὴν ἀνάγκη τοῦ ἄλλου τὸν περιποιεῖται·
“Όταν δὲν τὸν χρειάζεται τὸν περιφρονεῖ.

Π. Π. Β. λ. ἀποθερίζω 1. Ζώγ. Ἄγων σ. 345,43. Κριάρης σ. 382.
Κρητ. Ἀοτήρ Β'. σ. 245.

52 ἄνεμος

—“Ἴντα θὰ φᾶμε ;

—Τὸν ἄνεμο τηγανιστὸ καὶ τὸ βορρᾶ σαλάτα.

Τὴ λένε σὲ μεγάλη ἀνέχεια ἢ ὅταν δὲν ὑπάρχει φαγητὸ.

Π. Π. Β. λ. ἄνεμος 7.

53 ἀνεμομάζωμα

Ἄνεμομαζώματα—δαιμονοσκορπίσματα.

Τὰ πλούτη ποῦ ἀποκτᾶ κανεὶς μὲ ἀδικίες εἶναι τοῦ διαβόλου
καὶ ἄδικα σκορπίζονται.

Π. Π. Α. λ. ἀνεμομάζωμα 1. Ζ. Α. σ. 345,46. Κριάρης σ. 387. Θρακ.
Α'. λ. ἀνεμομαζώματα. Νεοελ. Ἀνάλεκτα Α'. σ. 176,411. Jeannara-
kis σ. 292.12. Λαογραφ. Γ'. σ. 186 λ. ἀνεμομάζωμα 1.

54 ἀνευριζῶ

Γιὰ τὴν καινούργια στράτα μὴν ἀνευριζεῖς τὴν παληά.

Μὴν περιφρονεῖς τοὺς παληοὺς φίλους γιὰ τοὺς καινούργιους
ποῦ δὲν ξαίρεις καλὰ καλὰ τὶς διαθέσεις τους.

Κριάρης σ. 388

55 ἀνακατώνω

Ἄπ' ἀνεκατώνεται μὲ τὰ πίτερα οἱ χοῖροι τότε τρῶνε.

“Όποιος συναναστρέφεται μὲ κακοὺς ἀνθρώπους γίνεται ὁ
ἴδιος.

Π. Π. Β. λ. ἀεκατώνω 8. Κριάρης σ. 383. Θρακ. Α. λ. ἀνακατώνω 1.
Κρητ. Ἀοτήρ Β. σ. 259. Λαογραφία Γ' σ. 186 λ. ἀνακατώνω 3.

56 ἄντρας

—Ἐτσά ποῖρθε τὸ χάλι σου ἄντρα μου, γὴ ἐσὺ νὰ ποθάνεις
γὴ ἐγὼ νὰ χηρέψω.

“Όταν θέλει κανεὶς νὰ ἀποφύγει μιὰ ἐργασία καὶ νὰ ρίξει
ὅλο τὸ βᾶρος σὲ ἄλλον.

Π. Π. Β. λ. άνδρας 48. Κριάρης σ. 386. Κρητ. 'Αστήρ σ. 196. Βλα-
στός σ. 53.

57 άντρας

Βάνει κι ή καλαθοῦ τόν άντρα τζη με τσίπραματευτάδες

Στους ύπερήφανους άνθρώπους που δέν τó αξίζουν.

Π. Π. Β. λ. άνδρας 6.

58 άντρας

'Ο άντρας μου στά κίγδαλα κι έγώ στά κιγδαλίδια.

"Όταν ό άντρας άπουσιάζει και ή γυναίκα πηγαίνει στις δια-
σκεδάσεις.

Π. Π. Β. λ. άνδρας 36.

59 άντρας

— "Άντρα μου χοϊρε, γάϊδαρε και ποιό νά πρωτοκλαίω
ός κλαίω σένα γάϊδαρε που μούφερνες τά ξύλα.

Παραμύθι για τήν άπιστία και άχαριστία των γυναικων.

Π. Π. Β. λ. άντρας 40.

60 άντρας

"Άντρας μου βασιλιάς κι έγώ βασίλισσα
άδερφός μου βασιλιάς κι έγώ τίποτα.

'Η συγγένεια είναι πιό στενή του άνδραγύνου παρά των
άδερφων.

Π. Π. Β. λ. άνδρας 64

61 άξυπόλυτος

"Ημαθες άξυπόλυτος--κι έργας καλικωμένος.

'Ο μαθημένος στη στέρηση δέν μπορεί νά συνηθίσει τήν καλή
ζωή.

Κριάρης σ. 382. Ζ. Α. σ. 349,137. Κρητ. 'Αστήρ Β. σ. 245

62 άποτάσσω

'Αποτάσσω' ό σκύλος καρτσοδέτη;

Γιὰ κείνον πού σπαταλᾷ ὄλην του τὴν περιουσίαν.

Π. Π. Β. λ. ἀποτάζω 14 Μιχαηλίδης—Νουάρος Α. σ. 363,118

63 ἀράπισσα

Ἐπάτησε ἡ ἀράπισσα τὸν πόδα τῆς στὸ τοικάλι

“Ὅταν τοικνώσει τὸ φαγητὸ καὶ μαυρίσει.

Π. Π. Β. λ. ἀράτης 3. Κριάρης σ. 395

64 ἀρέσω

Ἀρέσουνε τῆς τὰ ὄξυνα.

Προτιμᾷ τοὺς ξυνοὺς καρποὺς ἀπὸ τοὺς ὠριμοὺς. Μεταφ. οἱ ἐρωτοδουλειές. Ἰδίως στὶς παντρεμένες γυναῖκες.

Π. Π. Α. λ. ἀγαπῶ 1 Θρακ. Α. λ. ξυνά

65 ἀργόχειρο

Ἐγὼ κακὸν ἀργόχειρο—καὶ σὺ κακὸν ἀρδάχτι.

Ἐξ ἴσου κακοὶ καὶ οἱ δύο.

Κριάρης 385. Ζ. Α. σ. 350,157.

66 ἀργαστήρι

“Ὅποια θέλει να γεράσει
ἀρναστήρι ν’ ἀγοράσει.

Τόσο πολλὰ εἶναι οἱ φασαρίες τοῦ ἀργαλειοῦ, ὥστε γεννᾶ πρόωρα ἢ γυναῖκα.

Π. Π. Β. λ. ἀργαστήρι.

67 ἀρνί

Μαθημένον εἶν’ τ’ ἀρνί
νὰ κουρεύγεται νὰ ζεῖ.

Συνηθεῖζει κανεὶς τὶς κακατουχίες.

Κριάρης σ. 407. Ζ. Α. σ. 356,261. Κρητ. Ἀστὴρ Β’. σ. 349. Νεοελ.
Ἀνάλεκτα Α’. 155,224.

68 ἄρρωστος

Ἄρρωστου μούρη φαίνεται—καὶ πεινασμέν’ ἀχείλη

Ἡ ἀρρώστεια καὶ ἡ πείνα εἶναι πράγματα ποῦ δὲν κρύβονται.
Μεταφορ. γιὰ κάτι ποῦ προσπαθοῦμε ἀδίκῃ νὰ κρύψουμε.

Π. Π. Β. ἀρρωστος I.

69 ἄρφα

Ἦκατσε καὶ μοῦ τᾶπε ἀπὸ τὴν ἄρφα ἴσαμε τὸ ὤμεγα.
Μὲ ὄλες τίς λεπτομέρειες. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος.

Π. Π. Α. λ. ἄλφα I. Θρακ. Α'. λ. ἀλφα.

70 ὄρφανός

Ἔχει ὁ θεὸς πολλὰ παλούκια—γιὰ τῶν ἄρφανῶ τσί κώλους.

Τὰ ὄρφανὰ εἶναι κατατρεγμένα εἰς τὸ ζήτημα τοῦ γάμου
καὶ πιὸ πολὺ ὅταν δὲν ἔχουν περιουσίαν.

Π. Π. Β. ἄρφανός 10. Κριάρης σ. 395.

71 ἄρφανός

Ὁ θεὸς κάνει ἄρφανὰ—μ' ἀνάμοιρα δὲν κάνει.

Οἱ ἐλπίδες ποῦ ἔχουν τὰ ὄρφανὰ ὅτι θὰ τὰ προστατεύσει ὁ
θεὸς στὸ ζήτημα τοῦ γάμου.

Π. Π. Β. λ. ἄρφανός 17. Κρητ. Ἀοτήρ Γ', σ. 420.

72 ἄρφανός

Ἀγός τιν τῶν ἄρφανῶν—ἄν εἶν' καὶ μὲ τὰ γένεια.

Τὰ ὄρφανὰ εἶναι δυστυχισμένα καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι ἐνή-
λικα.

Π. Π. Β. λ. ἄρφανός 2,4. Κρητ. Ἀοτήρ Β', σ. 294.

73 ἄρχοντας

Ἡ χώρα κάνει ἄρχοντας—καὶ τὸ χωργιὸ χωργιάτες

Ἡ ἐπίδρασις ποῦ ἔχει ἡ ζωὴ τῶν πόλεων στοὺς ἀνθρώπους
καὶ τὸ χωριὸ ἐπίσης.

Κριάρης σ. 430

74 ἀσθενής

Ἀσθενής καὶ ὀδοιπóρος—νόμον οὐκ ἔχει.

Ὁ ἀρρωστος καὶ ὁ ταξειδιώτης δὲν κρατοῦν νηστεία. Ἰδίως

στις σαρακοστές

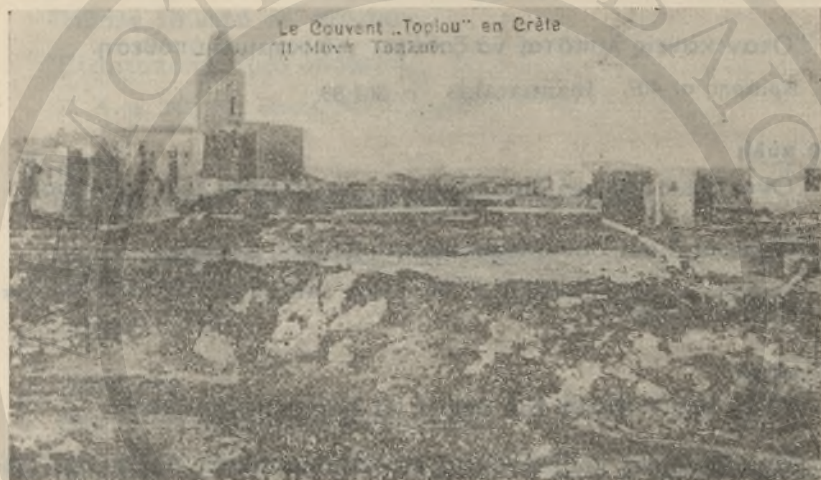
Π. Π. Β. λ. άμαρτία 11. Jeannarakis σ. 298,64.

75 άστραπή

Καθάργιος ούρανός—άστραπές δέ φοβάται

‘Ο άθώος δέ φοβάται κατηγορίες και συκοφαντίες.

Κριάρης σ. 403.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΠΛΟΥ

76 αὐγὸ

‘Ηχασα καὶ τ’ αὐγὰ καὶ τὰ καλάθια

Γιὰ πολὺ μεγάλη ζημία. Ἀπώλεια τῶν πάντων.

Π. Π. Β. λ. αὐγὸ 39

77 αὐγὸ

Κούρεψε τ’ αὐγὸ καὶ πάρε τὸ μαλλί ντου.

‘Απὸ τὸν πτωχὸν δὲν μπορεῖ νὰ πάρει κανεὶς τίποτε γιατί δὲν ἔχει.

Π. Π. Β. λ. αὐγὸ 57. Ζ. Α. σ. 355,249. Κριάρης σ. 403 Νεοελ. Ἀνάλεκτα Α. σ. 166,331. Jeannarakis σ. 300,82. Λογογραφία Β. σ. 608

78 αὐγὸ

Δὲν ἦτον αὐγὸ—μὰ τῶκαμ' ἠ γι ὄρνιθα.

Κάτι πού προσπαθοῦμε νὰ κρύψουμε ἀλλὰ τὸ φανερώνομε
χωρὶς νὰ τὸ θέλωμε.

Κριάρης σ. 391. Κρητ. 'Αστὴρ Β'. σ. 218.

79 αὐγὸ

Δὲ βάφονται τ' αὐγὰ μὲ τσι πορδές.

“Όταν κανεὶς λυπάται νὰ ξοδέψει γιὰ καμμιά ὑπόθεση.

Κριάρης σ. 407. Jeannarakis σ. 301,88.

80 αὐλή

“Όντε διψᾷ ἡ ἐδική σου αὐλή μὴ χύνεις στὴν ξένη τὸ νερό.

“Όταν οἱ δικοὶ σου ὑποφέρουν μὴ βοηθᾷς ἄλλους.

Κριάρης σ. 410. Γενεράλης σ. 39. Κρητ. 'Αστὴρ Γ'. σ. 364. Λαογρα-
φία Β'. σ. 609.

81 αὐτιά

—Γιὰ ρίξε τ' αὐτιά σου ὀπίσω νὰ δεῖς ἴντα σοῦ λένε ;

Οἱ κατηγορίες πού λέγονται γιὰ ἓνα πρόσωπο ἀλλὰ ὄχι βέ-
βαια μπροστά του.

Π. Π. λ. ἀκούω 64.

82 ἀφήνω

Δὲ μ' ἀφήν' ἠ πίσσα νὰ πάω στὴν παράδεισο.

Δὲν ἀφήνει ἡ κακὴ τύχη ἓναν ἄνθρωπον νὰ εὐτυχήσει.

Z. A. σ. 348,115.

83 ἀφουκροῦμι

Ν' ἀφουκροῦντονε ὁ θεὸς τῶν κοράκων ἤθελα τρῶνε σαφ ἡ
κρέας.

“Ό θεὸς δὲν εἰσακούει ὅλες τὶς ἐπιθυμίες τῶν ἀνθρώπων.

Κριάρης σ. 387. Νεοελ. 'Ανάλεκτα Α'. 145,123. Μιχαηλίδης—Νουάρος
Α'. λ. ἀκούω.

84 ἀχλάδα

“Οντεν ᾿σοσαν τὴν ἀχλάδα—ἄσοι ᾿λάχαν τόσ᾿ ἐφάγαν.

“Οταν μοιράζεται κάτι θὰ πάρουν βέβαια οἱ παρόντες πρὸ παντός ὅταν εἶναι λίγο.

Κριάρης σ. 410. Κρητ. ᾿Αοτήρ Γ΄. σ. 364. Jeannarakis σ. 304,115.

Β

1 βάνω

᾿ἤβαλε τὸ νερό στ᾿ αὐλάκι

᾿Ἐτακτοποίησε μιὰ ὑπόθεση.

Ζ. Α. σ. 349,131. Θρακ. Α΄. λ. νερό.

2 βάνω

Θὰ τοῦ δείξω ᾿γὼ πόσα ἀπίδια βάν᾿ ὁ σάκκος.

“Οταν πρόκειται νὰ τιμωρήσουν κάποιον, δηλ. θὰ σοῦ δείξω ποιὸς εἶμαι.

Κριάρης σ. 398.

3 βασιλικὸς

Βασιλικὸς ὄρισμός—ὄργη θεϊκή.

᾿Ἡ βασιλικὴ διαταγὴ εἶναι ἀνέκκλητη ὅπως ἡ ὄργη τοῦ θεοῦ ὅταν πέσει σὲ κανέναν.

Π. Π. Β. λ. ἀφεντικός 3.

4 βασιλικὸς

Βασιλικὴ διαταγὴ—καὶ τὰ σκυλιὰ δεμένα.

“Οταν μιὰ διαταγὴ εἶναι πολὺ αὐστηρά.

Π. Π. Β. λ. ἀφεντικός 2.

5 βαρίσκω

“Οπου κι ἀνέν τοῦ βαρεῖς τοῦ βουγιου στὴν προβγιὰ θὰ τοῦ βαρεῖς.

Τὰ ἀτυχήματα ἑνὸς σπιτιοῦ ὁ ἄνθρωπος τὰ ὑφίσταται.

Κριάρης σ. 410. Κρητ. ᾿Αοτήρ Γ΄. σ. 404. Jeannarakis σ. 306,135.

6 βαστώ

Βάστα γέρο βάστα νᾶχεις—καὶ παιδιὰ καὶ βάσανα ᾿χεις.

Τὰ παιδιὰ δέν φροντίζουν γιὰ τοὺς γονεῖς των ὅταν γηράσουν γι αὐτὸ πρέπει νὰ μὴ δίδουν σ' αὐτὰ ὅλην των τὴν περιουσίαν ἀλλὰ νὰ κρατοῦν γιὰ τὰ γηρατεῖα των.

Π. Π. Γ. λ. γέρος 47 α.

7 βγάνω

Ἐβγήκεν ντου τοῦ θεριστῆ κι ἄς στρώνει νὰ κοιμᾶται.

ἌΟταν κυκλοφορήσει μιὰ φήμη γιὰ ἕναν ἄνθρωπον δύσκολα πιστεῦεται ἔπειτα τὸ ἀντίθετον.

Ζ. Α. σ. 347,77. Κριάρης σ. 408. Κρητ. Ἀστὴρ Β'. σ. 341.

8 βγάνω

Ἀπ' ἄσερνικὸ γάϊδαρο βγάνει θηλυκὸ πουλάρι.

Κεῖνος ποὺ λέει πολλὰ ψέμματα.

Π. Π. Γ'. λ. βγάζω 4.

9 βγάνω

Δὲ βγαίνει τὸ πανὶ βρακί.

ἌΟταν συλλογίζεται κανεὶς τὸ ἀμφίβολλον ἀποτέλεσμα μιᾶς πράξεως.

Π. Π. Γ'. λ. βγαίνω 7

10 βέργα

Ἡ βέργα ἔχει δυὸ ἄκρες.

ἌΟταν φοβερίζει κανεὶς ὅτι θὰ δεῖρει κάποιον τοῦ ἅπαντᾶ μὲ αὐτὴ τὴν παροιμία. δηλ. μπορεῖ καὶ ὁ ἄλλος νὰ ἀρπάξει τὴ βέργα ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη καὶ νὰ τὸν δεῖρει.

Π. Π. Α. λ. ἄκρη 13.

11 βγιάζομαι

ἌΟποιος βγιάζεται ξωμένει.

ἌΟταν ἡ ἐργασία γίνεται μὲ βια δέν θὰ γίνει καλὴ καὶ θὰ ἀναγκασθοῦμε νὰ τὴν ἐπαναλάβωμε καὶ θὰ ἀργήσωμε.

Π. Π. Γ. λ. βιάζομαι 6.

12 βγιαζόμεναι

Ἡ σκύλα ἢ βγιαζόμενη—τυφλὰ κουλούκια κάνει.

Ἡ πολλὴ βία δὲν ἔχει καλὰ ἀποτελέσματα.

Π. Π. Γ. λ. βία 8

13 βλέπω

—Εἶδες μαυρο ;—Μηδὲ γαλανό.

Σύστασις γιὰ μεγάλη ἐχιμύθεια.

Π. Π. Γ. λ. βλέπω 46 Ζ. Α. σ. 352,184.

14 βοηθῶ

Βοηθᾶ σ' ὁ τόπος Γιουδενί—καὶ βγαίνεις ἀντρειωμένος.

Ὅταν τὰ μέσα βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπον ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ του.

Π. Π. Β. λ. ἀνδρειωμένος 2.

15 βοηθῶ

Βοήθη μου νὰ σοῦ βοηθῶ—ν' ἀνεβοῦμε τὸν γκρεμό.

Ἄλληλοβοήθεια.

Π. Π. Γ. λ. βοηθῶ 5. Κρητ. Ἀστὴρ. Β. σ. 259.

16 βούι

Ὅλο τὸ βούι ἴφαγαμε καὶ στὴν ὄρᾳ σταθήκαμε.

Ὅταν ἐγκαταλείψωμε μιὰ ἐργασία πρὸς τὸ τέλος της

Κριάρης σ. 417. Ζ. Α. σ. 359,334. Θρακ. Α. λ. τρώγω 4 Jeannarakis σ. 311,170

17 βούι

Μέσ' στοῦ βουγιοῦ τὸ κέρατο νὰ χῶσεις τὸ πρᾶμα θὰ τὸ βρεῖ.

Ὅποιος ἀνακαλύπτει τὰ πιὸ καλοκρυμμένα πράγματα.

Π. Π. Γ. λ. βόιδι 24.

18 βούι

Πέντε βούγια δυὸ ζευγάργια καὶ βαντζαίρνει κι ἔνα.

Γιὰ τοὺς ἡλιθίους ποὺ δὲν ξέρουν νὰ μετροῦν.

Π. Π. Γ. λ. βόιδι 29. Μιχαηλίδης—Νουάρος λ. βόδι.

19 βουλή

Τοῦ κόσμου ἔπαιρνε βουλή—καὶ τὴ βουλή σου κράτειε.

Ἄφοῦ συμβουλευθεῖς καὶ ἄλλους γιὰ μιὰ σου ὑπόθεση νὰ τὴν κανονίσεις σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη σου ποὺ εἶσαι καὶ ὁ πιὸ ἀρμόδιος.

Π. Π. Γ. λ. βουλή 1 Λαογραφ. Γ. σ. 195.

20 βράζω

Βράζει μὲ τὸ ζουμί ντου.

Ἐπιφέρει χωρὶς νὰ τὸ φανερώνει. Κρύβει ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὰ βάσανά του.

Π. Π. Γ. λ. βράζω 4 Θρακ. Α. λ. βράζω.

21 βρίσκω

Ἐτσούρλησε τὸ τέντζερο κι ἤρρηκε τὸ καπάκι.

Ἄομοιος τὸν ὅμοιον θὰ πλησιάσει. Ἰδίως σὲ ὄσους ἔχουν τὰ ἴδια ἐλαττώματα.

Π. Π. Γ. λ. βρίσκω 29.

22 βρίσκω

Ἄποῦ ἔχει τὰ γένεια—θὰ βρεῖ καὶ τὰ χτένεια.

Ὅποιος ἀναλάβει μιὰ ἐργασία θὰ βρεῖ καὶ τὰ μέσα ποὺ χρειάζεται.

Κριάρης σ. 415. Θρακ. Α. λ. γένεια. Jeannarakis σ. 305,123. Λαογραφ. Γ. σ. 193. Π. Π. Γ. λ. γένεια 21.

23 βρίσκω

Ἄποῦ βρίσκει καὶ φιλεῖ—τύφλες του καὶ παντρευτεῖ.

Ὅποιος τοῦ τακτοποιοῦν ἄλλοι τίς ὑποθέσεις του γιὰ ποιῶ

λόγο νὰ κοπιᾶσει ὁ ἴδιος.

Κριάρης σ. 383. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 259.

Γ

1 γάϊδαρος

Τοῦ γαϊδάρου κάνεις χάρη—μόνο τ' ἄχαρα πού χάνεις.

Δὲν πρέπει νὰ εὐεργετῆ κανεὶς τοὺς ἀχάριστους καὶ ἀγνώμονας.

Π. Π. Γ. λ. γάϊδαρος 102. Κριάρης σ. 385.

2 γάϊδαρος

Δύο ξένοι γαϊδάραι σὲ μίαν ξένη θεμωνιά ἐμαλλώνανε.

Οἱ καυγάδες πού γίνονται γιὰ ξένες ὑποθέσεις.

Ζ. Α. σ. 347,96. Κριάρης σ. 391. Jeannarakis σ. 295,39

3 γάϊδαρος

Τόνε σφαλίζ' ἢ πόρτα μου—σὰ γάϊδαρο τὸν ἔχω.

Γιὰ ὅποιον μᾶς βρίζει ἢ μᾶς περιφρονεῖ.

Κριάρης σ. 424.

4 γάϊδαρος

Εἶπ' ὁ γάϊδαρος τὸν πετεινὸ κεφαλά.

Ὅταν κανεὶς περιγελαῖ κάποιον ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶναι χειρότερος.

Κριάρης σ. 393. Θρακ. Α. λ. γάδαρος. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 294.
Jeannarakis σ. 296,42.

5 γάϊδαρος

Τὸ γάϊδαρον ἐχῶναν—καὶ τ' αὐτιά ντου ἐφανερῶναν.

Ἡ προσπάθεια νὰ κρύψωμε κάποιον μυστικὸ ἐνῶ δὲν τὸ καταφέρνομε.

Ζ. Α. σ. 351,168.

6 γάϊδαρος

Γαϊδάρου πόδας στὸ νερὸ θέλει—πιεῖ θέλει μὴ σώσει.

Κείνος πού δὲν ἀποκτᾷ κάτι τι καλὸ ἐνῶ εἶναι στὸ χέρι του.
Π. Π. Γ. λ. γαΐδαρος 27.

7 γαΐδαρος

Ὡς τοτεσᾶ γῆ ὁ γαΐδαρος ψοφᾶ—γῆ τὸ σομάρι σπα.

Ὡσπου νὰ ἐκπληρωθεῖ μιά μας ἐπιθυμία μπορεῖ ἢ τὸ ἓνα κακὸ νὰ πάθωμε ἢ τὸ ἄλλο.

Π. Π. Γ. λ. γαΐδαρος 111.

8 γαΐδαρος

Μικιὸ γαΐδούρι—πάντα πουλάρι

Ὁ μικροκαμωμένος ἄνθρωπος φαίνεται μικρᾶς πάντα ἡλικίας.

Κριάρης σ. 424 Ζ. Α. σ. 365,472. Κρητ. Ἀστήρ Γ' σ. 503 Νεοελλ. Ἀνάλεκτα Α' σ. 185,484, Βλαστός σ. 27.

9 γαΐδουρομπερδουκλώνω

Γαΐδουρομπερδούκλωνε—νὰ μὴν καμπογυρίζεις.

Ὅποιος κάνει μιά ἐργασία στερεὰ δὲν χάνει τὸν καιρὸν του νὰ τὴν ἐπαναλαμβάνει.

Ζ. Α. σ. 357,513. Κριάρης σ. 423. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 284.

10 γαμπρός

—Ποιὸς θὰ παινέσει τὸ γαμπρό;

—Ἡ νύφη ἂν εἶναι καὶ στραβός.

Κάθε πράγμα ἂν εἶναι καὶ κακὸ ὁ ἰδιοκτήτης του θὰ τὸ ἐπαινέσει.

Ζ. Α. σ. 368,517.

11 γαμπρός

Ὁ γιὸς γαμπρός δὲ γίνεται—κι ἡ νύφη θυγατέρα.

Τὰ αἰσθήματα εἶναι διαφορετικὰ μεταξύ γονέων καὶ παιδιῶν παρὰ τῆς νύφης καὶ πεθερᾶς.

Κριάρης σ. 413. Π. Π. Γ. λ. γαμπρός 11. Κρητ. Ἀστήρ Γ. σ. 394 Βλαστός σ. 55. Λαογραφ. Γ. λ. γαμπρός 1 σ. 192.

12 γαυγίζω

‘Ο σκύλος άπού γαυγίζει και δέ σέ δακάνει άς γαυγίζει.

‘Οποιος σέ βρίζει και δέ μπορεί νά σέ βλάψει άς βρίζει.

Κριάρης σ. 394. Ζ. Α. σ. 361,385. Θρακ. Α. λ. σκυλίσιο 1.

13 γείτονας

—‘Ε γείτονα και νά κάτεχες πώς σ’ άγαπώ.

—Λέει : Τό καλό πού μου θές γείτονα νάχεις.

—Λέει : Μά δέν είπαμε δά γείτονα ώς εκεία.

Οί ψεύτικες εύχές πού δίδονται σέ ανθρώπους πού δέν άγαπώμε. ‘Η φαινομενική χαρά ένώ στο βάθος ύπάρχει τό μίσος.

Π. Π. Α. λ. άγαπώ 28. Κριάρης σ. 400.

14 γεννιά

‘Από γεννιά πάει τό βασιλίκι.

‘Η σπουδαιότητα πού έχει ή κληρονομικότης.

Π. Π. Γ. λ. βασιλίκι 1. Κριάρης σ. 382. Κρητ. ‘Αστήρ Β’. 245.

15 γεννιά

‘Ωσάν δέν είσ’ άπό γεννιά—πώς θά σοϋ πρέπ’ ή άρχοντιά ;

‘Η κληρονομική εύγένεια.

Π. Π. Β. λ. άρχοντιά 12. Ζ. Α. σ. 361,376.

16 γεννοῦμαι

Πού γεννηθεί στή φυλακή—τοῦ φυλακῆς θυμάται.

‘Η άγάπη πού έχουμε στόν τόπο πού γεννηθήκαμε.

Κριάρης σ. 383. Π. Π. Γ. λ. γεννιέμαι 15. Κρητ. ‘Αστήρ Β. σ. 259. Νεοελλ. ‘Ανάλεκτα Α. σ. 159,258. Μιχαηλίδης-Νουάρου Α. σ. 367,142

17 Γιάννης

‘Από τό Γιάννη ώς τό Λιό—ΐσα κατάρας μου ‘ν’ κι οί δυό.

Γιά τούς πολύ όμοιους κατά τά έλαττώματα.

Π. Π. Β. λ. άπό 48.

18 Γιάννης

Τὰ θέλ' ὁ Γιάννης τῆ Μαργιάς—θωρ' ἡ Μαργιά στὸ Γιάννη.

“Ὅταν θέλεις κακὸ τοῦ ἄλλου θὰ τὸ ἴδεις στὸν ἑαυτὸ σου.

Ζ. Α. σ. 361,394

19 γλυκαίνω

Ἐγλυκάθ' ἡ γρά στὰ σύκα—κι ὄλη νύχτα τ' ἀνεζήτα.

“Ὅταν συνειθίσει κανεὶς κάτι τί καὶ στὸν ὕπνο του ἀκόμη τὸ ὄνειρεύεται.

Π. Π. Δ'. λ. γρά 20. Ζ. Α. σ. 348,107. Κριάρης σ. 385 Jeannarakis σ. 295,40. Λαογραφ. Γ. σ. 196.

20 γλώσσα

Ἡ γλώσσα κόκκαλα δὲν ἔχει—καὶ κόκκαλα τσακίζει.

“Ὅταν βρίζει κανεὶς ἢ βλαστημᾷ τὸν ἄλλον θὰ τὸν δεῖρει.

Π. Π. Δ. λ. γλώσσα 26. Ζ. Α. σ. 351.181. Κριάρης σ. 396. Jeannarakis σ. 297,54

21 γλώσσα

Πιά ὀμπρὸς τρῶνε τοῦ ἀθρώπου τῆ γλώσσα οἱ σκουλήκοι.

Ἐπειδὴ ἡ γλώσσα λέει τὰ κακὰ λόγια θὰ πρωτοφαγωθεῖ.

Π. Π. Δ'. λ. γλώσσα 2α.

22 γνωρίζω

Ἡ γρά κι ἀνὲ στολιζεται—στ' ἀνήφορο γρωνίζεται.

Ἡ ἐπίδειξις ψεύτικης νεότητος.

Π. Π. Γ. λ. γέρος 64. Κρητ. Ἀστὴρ Γ. σ. 394.

23 γογγύζω

“Ἄς τρῶει ἡ γρά—κι ἄς γογγύζ' ὁ γέρος.

“Ὅταν ἀποκτοῦμεν ἕνα ἀγαθὸν παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἄλλου.

Π. Π. Γ. λ. γέρος 6. β. Λαογραφ. Γ. σ. 193.

24 γουρούνι

Ἄπουστον ἤκαμε ἡ λουτα τὰ γουρούνια

ἐπεθύμησε καὶ τὰ σκατὰ 'πού τὰ ρουκούνια.

Ἡ μάνα προτιμᾷ νὰ φᾶνε τὰ παιδιὰ της καὶ ὄχι ἐκείνη· ἢ δὲν ἀφήνουν τὰ παιδιὰ σ' αὐτήν.

Π. Π. Δ. λ. γουρούνι 8. Κριάρης σ. 414 Κρητ. Ἀστὴρ Γ. σ. 394.

25 γρά

Λίγα 'σανε τῆ γράς—κι ἐγέννησε κι ὁ γέρος.

Ἄνταν τύχουν περίσσια βάσανα ἀπὸ τὰ συνειθισμένα.

Κριάρης σ. 404 Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 341

26 γρά

—Δὲ σοῦ δίδω γρά ψωμί—Βούτυξέ τό στοῦ ζουμί

—Δὲ σοῦ δίδω σκιαολιάς—Λέει βούτυξέ το σκιάς καλά.

Ἡ ἀπαίτησις καὶ ἡ ἐπιμονὴ ποῦ ἔχει κανεὶς νὰ τοῦ δώσουν κάτι παρὰ τὴν θέλησιν τῶν ἄλλων.

Κριάρης σ. 391. Π. Π. Δ. δίδω 15 Jeannarakis σ. 295,36

27 γρά

Ἡ γρά ἀφορμὴν ἐγύρευε—μὰ σκιάς καλὴ τὴ βρῆκε.

Ζητοῦμε αἰτία νὰ κάμωμε κάτι τι ἐνῶ κατὰ βάθος τὸ ἐπιθυμοῦμε.

Π. Π. Β. λ. ἀφορμὴ 11.

28 γρά

Ἀπὴτ' ἢ γρά τὴν ἥπαθε—ἐσφιχτομανταλώθηκε.

Ἄνταν κάμει κανεὶς ἓνα σφάλμα προσέχει νὰ μὴν τὸ ξανακάμει.

Κριάρης σ. 387. Π. Π. Δ. λ. γριά 4. Ζ. Α. σ. 364,448 Λαογραφ. Γ' σ. 196

29 γρά

Ἀγαπῶ σὲ γρά νὰ κλάνεις—μὰ νὰ μὴν τοὶ πολυβγάνεις.

Κάθε ὑπερβολικὸ δὲν εἶναι καλό.

Κριάρης σ. 383. Κρητ. Ἀστὴρ, Β. σ. 259. Λαογραφ. Γ'. σ. 196. Π. Π. Δ. λ. γριά 23.

30 γρά

Τᾶχ' ἢ γρά στο λoίσμo τζη
τά θώργειε καί τῆ νύχτα στ' ὄνειρό τζη.

Κεῖνο πoύ ἀγαπᾶ κανεῖς τὸ ὄνειρεύεται διαρκῶς.

Κριάρης σ. 426. Ζ. Α. σ. 362,400.

31 γρικῶ

—Γρίκα χτύπους στά Χανιά—Γρίκα ται κι ἐπά κοντά.

Ὅποιοδῆποτε καλὸ ἢ κακὸ πoύ θὰ συμβεῖ δὲν θὰ ἀργῆσει νὰ ἀκουσθεῖ.

Π. Π. Α. λ. ἀκούω 22. Σπανδωνίδη σ. 90.

32 γρικῶ

Ἐτοῦτανά τὰ γρικῶ βερεσέ.

Ὅταν δὲ δίδει κανεῖς σημασία στά λόγια τοῦ ἄλλου δὲν τὸν πιστεύει.

Π. Π. Α. λ. ἀκούω 31.

33 γρικῶ

Ἐγρίκου κι ἴδρωνα—κι εἶδα κι ἐξέδρωσα.

Ὅταν γιὰ μικρά πράγματα γίνεται πολὺς λόγος.

Π. Π. Α. λ. ἀκούω 20.

34 γυναιῖκα

Μιὰν κακὴ γυναιῖκα—δυὸ φορὲς τήνε χαιρέτα.

Ἡ κακὴ γυναιῖκα θέλει περιποίηση γιὰ νὰ μὴ βρεῖ ὁ ἄλλος τὸν μπελᾶ του.

Κριάρης σ. 430. Κρητ. Ἀστὴρ Γ. σ. 364. Βλαστός σ. 55.

35 γωνιά

Ἄδειασέ μας τῆ γωνιά.

Τῆ λένε στοὺς ἐνοχλητικούς πρὸ παντὸς στά μικρά παιδιὰ ὅταν πειράζουν.

Π. Π. Α. λ. ἀδειάζω 2.

Δ

1 δαίμονας

Ἐκ τῆς ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ δαίμων ἐστὶν ἄλογος καὶ ἀνεπίστατος ὡς ἄλλοι.

Ἐκ τῆς ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ δαίμων ἐστὶν ἄλογος καὶ ἀνεπίστατος ὡς ἄλλοι.

Π. Π. Δ. λ. διάβολος 13. Ζ. Α. σ. 346,72.

2 δανείζω

Στὸν πόλεμον ἄρματα δὲ δανείζουσι.

Ὅταν ἓνα πρᾶγμα μᾶς χρειάζεται δὲν πρέπει νὰ τὸ δίδωμε στὸν ἄλλον.

Π. Π. Δ. λ. δανείζω 6.

3 δάχτυλας

Δάχτυλά μου βρώμεσμένε ἀνὲ βρωμεῖς κι ἄ δὲ βρωμεῖς δικός μου ἴσαι.

Ὁ συγγενὴς εἴτε καλὸς εἴτε κακὸς δὲν παύει νὰ εἶναι συγγενής.

Ζ. Α. σ. 347,92. Κριάρης σ. 388. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 284. Λαογραφία Β. σ. 609. Λαογραφ. Γ' σ. 197 Π. Π. Δ. λ. δικός 7.

4 δέρνω

— Δεῖρε τὸν καλὸ νὰ γενεῖ καλλίτερος

— δεῖρε τὸν κακὸ νὰ γενεῖ χειρότερος.

Καὶ ὁ καλὸς καὶ ὁ κακὸς δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τιμωρίας γιὰ νὰ διορθωθοῦν.

Π. Π. Γ. λ. βαρῶ 17. Κριάρης σ. 391.

5 δέρνω

Τὸ μαντατοφόρο δὲν τόνε δέρνουνε.

Κεῖνος ποὺ φέρνει μιά εἶδησι δὲν φταίει ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ τὸν στέλνει.

Κριάρης σ. 407.

6 δεσπότης

— Ἄγιε Δεσποῦτῃ μου ὅσοι πλύνονται μαζί μας θὰ φάνε;

— Λέει: Μήδε σὺ μὴδ' αὐτοί.

“Οποῖος ἐτοιμάζεται νὰ πάρει κάτι τὶ τὸ ὁποῖον δὲν τοῦ δί-
δουν γιὰτὶ τὸ προορίζουν γιὰ ἄλλον.

Z. A. σ. 367,499. Jeannarakis σ. 300,83.

7 διαλέγω

— Διάλεγέ τονε ὑγιέ μου τὸν τόπο νὰ καθίζεις
μὲ τὸν καλλιὰ σου κάθιζε καὶ νηστικός σηκώνου.

Ἡ ἀξία τῆς καλῆς συναναστροφῆς. Καλλίτερα νὰ μείνεις νη-
στικός καὶ νὰ συναναστραφεῖς καλλίτερους.

Κριάρης σ. 407. Π. Π. Β. λ. ἄθρωπος 40.

8 διάσολος

Ἐκτὸν τὰ καλοδουλεμένα παίρν' ὁ διάσολος τὰ μισά.

Καὶ ἐκεῖνα τοῦ ἀποκτᾶ κανεὶς μὲ τὴν ἐργασίαν τοῦ χάνει.
Πολὺ περισσότερο βέβαια ὅταν τὰ ἀποκτήσει μὲ ἀδικίες.

Π. Π. Δ. λ. διάβολος 9.

9 δίκιο

Λεῖψ' ἀπὸ τὸ δίκιο σου—νὰ πᾶς ἀργὰ στὸ σπίτι σου

Καμμιά φορὰ πρέπει κανεὶς νὰ μὴ ζητᾶ δικαιοσύνη γιὰ νὰ μὴ
βρεῖ καὶ τὸν μελά του.

Π. Π. Δ. λ. δίκιο 19. Z. A. σ. 362, 416. Κριάρης σ. 432. Jeannarakis
σ. 314,196.

10 δικολογιά

Εἶναι δικολογιά ἀπὸ τῆς σκιᾶς (συκιᾶς) τὸ γάλα.

“Ὅσοι ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι στενοὶ συγγενεῖς ἐνῶ δὲν εἶναι.
Π. Π. Β. λ. ἀπὸ 42,76.

11 δικὸς

— Ποιὸς σοῦ βγαλε τὸ μάτι σου;

— Ὁ ἐδικός μου

— Λέει. Γιὰ κειονὰ σοῦ τὸ βγαλε ἐτσά βαθειά.

“Ὅταν γεννηθεῖ μῖσος μεταξὺ τῶν συγγενῶν εἶναι πολὺ με-
γάλο.

Π. Π. Α. λ. ἀδελφὸς 21—32.

12 δύσκολο

“Όλα ’ν’ τοῦ γάμου δύσκολα—κι ἡ νύφ’ ἀγαστρωμένη.

“Όταν παρουσιαστοῦν πολλὲς δυσκολίες σὲ μιὰ ὑπόθεση.

Κριάρης σ. 415 Π. Π. Γ. λ. γάμος 13. Λαογραφ. Γ’ σ. 192 λ. γάμος 3’

13 δώδεκα

Δώδεκα ’ν’ οἱ Ἀποστόλοι καθαεῖς καὶ τὸ τροπάρι ντου.

Κάθε ἄνθρωπος ἔχει καὶ δικές του ἰδέες, μεταφ. ἰδιοτροπίες.

Ε

1 ἔγνοιζ

Οἱ ξένες ἔγνοιες γερνοῦν τὸ λύκο.

Γιὰ ξένες ὑποθέσεις στενοχωριέται κανεὶς καὶ ἐπομένως γερνᾷ πρόωρα.

Κριάρης σ. 393.

2 ἐλπίζω

—‘Ἡ γὰρ δὲν τὸλπιζε νὰ παντρευτεῖ—καὶ πανοπρούκια ’ζήτα.

Κεῖνος ποῦ δὲν ἐλπίζει οὔτε στὸ λίγο ζητᾷ περισσότερα.

Π. Π. Δ. λ. γριά 64α.

3 εὐκαιρος

Ἄποῦ χαλᾶ καὶ χτίζει—εὐκαιρος δὲν καθίζει.

Ἡ διαρκὴς ἀπασχόλησις χωρὶς λογικὸ ἀποτέλεσμα.

Z. A. σ. 362,415. Κριάρης σ. 385.

4 εὐκαιρος

Εὐκαιρο σακί—ὀρθὸ δὲ στένεται.

Ἄ νηστικὸς δὲν μπορεῖ νὸ ἐργασθεῖ δηλ. νὰ σταθεῖ στὰ πόδια του.

Κριάρης σ. 383. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 259. Jeannarakis σ. 307,142.

5 ἔχω

Ἄπου ᾗχει μέλι—βάνει καί στο χόντρο.

Ἄποιος ἔχει πολλά λεπτά ξοδεύει ἄφθονα

Ζ. Α. σ. 359,340. Κριάρης σ. 385.

Ζ

1 ζηλεύω

Ζηλώντας τῇ γειτόνισσας—τό κάν' ἡμιά κι ἡ ἄλλη.

Οἱ περισσότερες ἐργασίες γίνονται ἀπό ζήλεια.

Π. Π. Γ. λ. γείτονας 31. Ζ. Α. σ. 354,228.

2 ζυμώνω

Σά δέ θέλω νά ζυμώσω—πέντε μέρες κοσκινίζω.

Ἄταν δέν ἔχομε ὄρεξη νά κάμωμε μιὰ ἐργασία τὴν ἀναβά-
λωμε διαρκῶς.

Κριάρης σ. 417.

3 ζῶη

Κακὴ ζῶη—πρώιμα γέρα.

Ἄ κακοπερασμένος ἄνθρωπος θά γεράσει πρόωρα.

Π. Π. Γ. λ. γεράματα 8.

Θ

1 θάλασσα

Ξανοίγει ν' ἀδειάσει τὴ θάλασσα μὲ τὸ κουτάλι.

Προσπαθεῖ νά κάμει ἀκατῶρθωτα πράγματα.

Π. Π. λ. ἀδειάζω 5.

2 θέλω

Σά δέ θέλω νά σέ φιλήσω—ὄλο σάλια σέ γεμίζω.

Ἄ διαρκὴς ἀναβολὴ μιᾶς ἐργασίας. (Ἰδε παρ. Ζ. 2.)

Κριάρης σ. 420.

3 Θεός

Ὁ Θεός δὲν ἐργίστηκε μόνο τοῦ φτωχοῦ ψυροπερήφανου καὶ τοῦ πλούσου ταμακιάρη.

Ἐξ ἴσου κακὰ ἐλαττώματα εἶναι καὶ ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ ἀπληστία.

Ζ. Α. σ. 358. Κριάρης σ. 408. Π. Π. Β. λ. ἄρχοντας 44.

4 Θεός

— Ἄνέ σου ἴσγιστεῖ ὁ Θεός κάθου.

— Ἄνέ σου ἴσγιστοῦν οἱ ἄθρωποι πορπάτει.

Ὁ Θεός συγχωρεῖ ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι ἐκδικοῦνται.

Π. Π. Β. λ. ἄνθρωπος 36. Κριάρης σ. 384. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 259.

5 Θεός

Πέντε μέρες βρέχ' ὁ θιός—κι ἔξε τὸ κακόσπιτο.

Ἡ σκεπὴ τοῦ σπιτιοῦ ὅταν δὲν εἶναι καλὴ στάζουν τὰ νερά καὶ μετὰ τὴν βροχή.

Π. Π. Γ. λ. βρέχω 45.

6 Θεός

Ὁ Θεός πέμπει τὴν ἀρρώστεια μὲ τὸ τσουβάλι καὶ μὲ τὴ βελόνα τὴνε παίρνει.

Ἡ ἀρρώστεια ἔρχεται μαζεμένη δηλ. ἀπότομα καὶ σιγὰ σιγὰ γίνεται ὁ ἀρρώστος καλὰ.

Π. Π. Β. λ. ἀρρώστεια 2 Λαογραφία Γ. σ. 187.

7 Θρέφω

Ὁ ὕπνος θρέφει τὸ μωρό—κι ἡ μαγεργια τὸ γέρο.

Ὁ γέρος ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ καλὴ τροφή καὶ τὸ μωρό ὕπνο.
Κριάρης σ. 414.

8 Θυγατέρα

Μὲ τὴ μιά μου θυγατέρα—πέντε γάμους θεὸ νὰ κάμω

Ὅποιος ὑπόσχεται τὸ ἴδιο πρᾶγμα σὲ πολλούς.

Z. A. σ. 356,280. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 259. Νεολ. Ἀνάλεκτα Α. σ. 151-184.

9 θωρῶ

Ἄπου πεινᾶ ψωμιᾶ θωρεῖ—κι ἄπου διψᾶ πηγάδια

Ἐκεῖνο πού ἐπιθυμεῖ κανεῖς τὸ βλέπει καὶ στὸν ὕπνο του.

Κριάρης σ. 412. Z. A. σ. 359,349. Κρητ. Μέλισσα σ. 24. Νεολ. Ἀνάλεκτα Α. σ. 189,522.

10 θωρῶ

Ὁ κουζουλὸς θωρεῖ δὲ θωρεῖ γελᾶ.

Ὅταν κανεῖς γελᾶ ἄσκοπα.

Π. Π. Γ. λ. γελῶ 46.

1 ἴδιο

Ἴδιο πρόσωπο—ἴδιο μαντάτο

Καλλίτερα νὰ διευκρινήσεις μιά σου ὑπόθεση ὁ ἴδιος παρὰ νὰ στείλεις ἄλλον.

Κριάρης 399. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 333.

2 ἴρα

Ἐμεῖς εἶπαμε νὰ ξεχωρίζ' ἡ ἴρα 'πού τὸ στάρι.

Νὰ ξεχωρίζει ὁ καλὸς ἀπὸ τὸν κακόν.

Π. Π. Α. λ. ἄτρα 26.

3 ἴσα

Ἴσα κάνε γρά τὴν πίττα—κι ἴσα τὴν πιττάριζε.

Ὅταν πρόκειται νὰ μοιράσουν κάτι τί νὰ δίδεται ἐξ ἴσου σὲ ὄλους.

Κριάρης σ. 399. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 333.

Κ

1 καβρὸς

Καβρέ στραβά 'ν' τὰ πόδια σου—μά πιάσ' καί τὰ καλά σου.

Γιὰ τὸν κακὸν ἄνθρωπον ὁ ὅποιος προσπαθεῖ νὰ κάμει κακὸ τοῦ ἄλλου, ἐνῶ ὁ ἴδιος ὑποφέρει πολλῶν εἰδῶν στερήσεις.

Κριάρης σ. 422.

2 καημὸς

Φάε χαρούπι πιέ νερό—νὰ δεῖς τοῦ χοίρου τὸν καημό.

“Ὅταν πρόκειται νὰ φάει κανεὶς δυσκολοχώνευτο φαγητό.

Π. Π. Γ. λ. βάλανι 1.

3 καινούργιο

Καινούργιο μου καλάθι καί πού θὰ σὲ κρεμάσω
καὶ ὄντι νὰ παλιώσεις καί πού θὰ σὲ πετάξω ;

Ἡ περιποίησις πού κάνομε σὲ κάθε νέο πράγμα.

Κριάρης σ. 399. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 333.

4 καίω

Ἄπερυσι δὲ γατέω ἴντα κήκε κι ὀφέτος ἐβγήκ' ἡ τοουδή.

“Ὅταν ξαναθημηθοῦμε μιὰ ὑπόθεση πολὺ περασμένη.

Ζ. Α. σ. 360,359.

5 καίω

Γιὰ τὸν ψύλλο θὰ κάψωμε τὸ πάπλωμα.

Γιὰ μικρὴ αἰτία γίνεται μεγάλη ζημιὰ.

Ζ. Α. 348,106. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 259

6 καίω

Μήδε κι ἡ σούβλα νὰ καεῖ—μήδε καί τὸ κιαμπάπι

Οὔτε ὁ ἕνας νὰ ζημιωθεῖ οὔτε ὁ ἄλλος.

Κριάρης σ. 406.

7 κακιά

Τῶν ἀτζιγγάνω ἢ κακιᾷ—ἀποσπέρας ὡς ταχιά.

Γιὰ ἀνθρώπους πού μαλλώνουινε καί φιλιώνουν πάλιν ἀμέσως.
Κριάρης σ. 425.

8 κακαρίσματα

Ἄλλου τὰ κακαρίσματα—κι ἄλλου τ' αὐγά κι οἱ ὄρνιθες.

Ἄλλος κάνει μιὰ πράξη καί σέ ἄλλον τὴν ἀποδίδουν.

Π. Π. Α. λ. ἄλλου 38

9 κακοξεκίνητος

Κακοξεκίνητο καράβι.

Ἄποιος ἀργεῖ νὰ ἐτοιμασθεῖ ὅταν πρόκειται νὰ πάει κάποι.

Π. Π. Β. λ. ἀργοκίνητος 1.

10 κακὸς

Τὸ κακὸ σκυλί ψωργιά μὰ δὲν ψοφᾷ.

Ὁ κακὸς ἄνθρωπος δὲν παθαίνει κανένα κακό.

Κριάρης σ. 427.

11 κακὸς

Ἦτονε κακὸ τὸ κλημα—κι ἤφαέ ντο καί τὸ χτήμα.

Μιὰ καινούργια δυστυχία πού θὰ πέσει σέ ἕναν δυστυχι-
σμένον καί τὸν ξεκάμει.

Κριάρης σ. 403.

12 κακὸς

Ὁ κακὸς λόγος κι ὁ κακὸς παρὰς τοῦ νοικοκυροῦ πομένει.

Ὅπως τὰ κίβδηλα νομίσματα θὰ ἐπιστραφοῦν στὸν ἰδιοκτήτη
τους, ἔτσι καί τὰ ἄπρεπα λόγια ἀνήκουν σέ κείνον πού τὰ
λέει.

Ζ. Α. σ. 358,329. Κριάρης σ. 416. Κρητ. Ἀστὴρ Γ. σ. 358 Μιχαηλί-
δης—Νουάρως σ. 359,89.

13 καλαθοῦ

Βάνει κι ἡ καλαθοῦ τὸν ἄντρα τζη μὲ τσιπραματευτάδες.

“Ὅποιος παρομοιάζει τὸν ἑαυτόν του μὲ ἄλλον ἀνώτερον

Κριάρης σ. 388.

14 καλλιὰ

Καλλιὰ κοιλιὰ μου—παρὰ παιδιὰ μου.

Κριάρης σ. 402 Jeannarakis σ. 299,72.

15 καλλιὰ

Καλλιὰ ἴναι ἕνας κακὸς χρόνος παρὰ ἕνας κακὸς γείτονας.

Ἐκακὸς χρόνος περνᾷ, ἀλλὰ ὁ κακὸς γείτονας μένει κοντὰ μὰς ὡς ὄτου ἀποθάνει.

Κριάρης σ. 404.

16 καλλιὰ

Καλλιὰ ἴν' ἡ μάνα τοῦ φονιᾶ παρὰ τοῦ σκοτωμένου.

Ἐφονιᾶς ὄσο καὶ ἄν τιμωρηθεῖ θὰ ζήσει.

Z. A. σ. 367,511. Κριάρης σ. 401. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 341.

17 καλλιὰ

Καλλιὰ θεργιοῦ μπούκα νὰ σὲ φάει παρ' ἀθρώπου στόμα.

Οἱ συκοφαντίες μπορεῖ νὰ ἐξοντώσουν ἕναν ἀθρώπον.

Κριάρης σ. 401.

18 κάλλη

Ἐν εἶναι γιὰ τὰ κάλλη—τάχουνε κι οἱ ἀρκάλοι.

Γιὰ ὄποιον ὑπερηφανεύεται γιὰ τὴν καλλονὴν τῆς.

Κριάρης σ. 380. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 218. Βλαστός σ. 14.

19 καλὸς

Καλὸς καλὸς ὁ χοῖρος μὰς ἐβγήκε χαλαζάρης.

Ἐδιᾶψευσις τῶν ἐλπίδων μὰς γιὰ κάποιον ποῦ νομίζομε

καλόν

Z. A. σ. 355,247.

20 καλὸ

Κάμε τὸ καλὸ καὶ ρίξε το στοῦ γιαλοῦ
κι ἂ δὲν τὸ γρωνίσει τὸ ψάρι θὰ τὸ γρωνίσῃ ὁ θεός.

Νὰ μὴ ζητοῦμε ποτὲ ἀνταπόδοσι σὲ κάποιο καλὸ ποῦ θὰ
κάμωμε. Ἄρκεϊ ἡ ἠθικὴ ἱκανοποίησις.

Κριάρης σ. 399 Jeannarakis σ. 299,75

21 κάμωμα

Ἔσρας κάμωμα—χρόνου μελέτημα.

Παραμέληση μιᾶς εὐκόλης ἐργασίας καὶ γρήγορης.

Κριάρης σ. 431. Π. Π. Δ. λ. δουλειὰ 25. Z. A. σ. 363,418

22 κάνω

Ἡ βελόνα κι ἡ κλωστή—κάνει ράψουσα καλή.

Τὰ ὑλικά μέσα τελειώνουν μιὰ ὑπόθεση.

Π. Π. Γ. λ. βελόλα 4.

23 κασίδης

Ἔσπε νὰ λουστῆ ὁ κασίδης—ἦτονε καὶ χτενισμένος.

Ἔσπου νὸ ἀρχίσει μιὰ ἐργασία εἶναι καὶ τελειωμένη.

Κριάρης σ. 432. Κρητ. Ἀστὴρ Δ. σ. 535.

24 καταλαβαίνω

Μαζὶ μιλοῦμε καὶ χώργια καταλαβαίνομε.

Ἢταν γίνεται κακὴ ἐρμηνεῖα στὰ λόγια δυὸ ἀνθρώπων ποῦ
συζητοῦν.

Π. Π. Α. λ. ἀκούω 25. Θρακικά Α. λ. ἀκούω 4.

25 κάτης

Ἢντε λείπ' ὁ γέρο κάτης—ἄλ' οἱ μποντικοὶ χορεύουνε.

“Όταν άπουσιάζει ό διευθύνων οί ύποτακτικοί κάνουν ότι θέλουν.

Κριάρης 420. Κρητ. Ἀστήρ Γ. σ. 495. Jeannarakis σ. 304,114. Λαογραφία. Γ. σ. 192.

26 κατσίκα

Ἀπό κειά πού πήδηξ’ ή κατσίκα, θά πήδηξει καί τὸ κατσικάκι κι άκόμη πιά ψηλά γιατί ἔναι πιά άλαφροκόκκαλο.

Τὸ παιδί θά μιμηθεῖ τὸ παράδειγμα τῶν γονέων του.

Π. Π. Α. λ. αἴνα 3. Κριάρης σ. 484. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 259. Νεοελ. Ἀνάλεκτα Α. σ. 134,35.

27 κεφαλή

Ἀπὸ τήν κεφαλή βρωμέζει τὸ ψάρι.

Μιά ἐπιχείρηση θά άποτύχει άπό τήν κακή διεύθυνση τοῦ διευθύνοντος.

Κριάρης σ. 430. Κρητ. Ἀστήρ. Β. σ. 196. Jeannarakis σ. 293,24.

28 κερά

Κερά καί σύ κερά κι εγώ—καί ποιά θά πάει στό νερό;

“Όταν δέν θέλει μήδ’ ό ένας μήδ’ ό άλλος νά κάμει μιά ἐργασία.

Κριάρης σ. 400. Βλαστός σ. 54

29 κλάνω

Δέν ήκλασε καί νά ντραπεῖ μόνο βγήκε καί πανωλαδιά.

“Όποιος κάμει μιά κακή πράξη καί ἔπειτα προσπαθεῖ νά βγεῖ άθῶως, ὅπως τὸ λάδι πού ἐπιπλέει στό νερό.

Κριάρης σ. 390. Π. Π. Β. λ. άπανωλαδιά 1 Jeannarakis σ. 295,34

30 κλαίω

Ἄ δέν κλάψει τὸ παιδί ή μάνα ντου δέν τοῦ δίδει βυζί.

“Όποιος δέ φωνάζει δέ βρίσκει τὸ δίκιο του.

Κριάρης σ. 381. Ἐρακ. Α. λ. κλαίω. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 245. Νεοελ. Ἀνάλεκτα Α’ 136,50

31 κλειδώνω

Τὸ γείτονά σου κλειδώνει καὶ κλέφτη μὴν τότε πείς.

Προφύλαξη ἀπὸ ἐνδεχόμενον κακὸ, ποῦ θὰ προέλθει ἀπὸ δικό μας πρόσωπο

Π. Π. Β. λ., ἀσφαλίζω 1. Κριάρης σ. 404.

32 κλωστή

Σὲ μιὰν μπαμπακερὴ κλωστή κρέμετ' ἡ καρδιά μου.

Χτυποκάρδι ἀπὸ ἐνδεχόμενο κακὸ.

Κριάρης σ. 422.

33 κόβγω

Κόψε πρίνο κάμ' Ἀντώνη—κι ἀπὸ πλάτανο Μανώλη.

Ἄνεν πείς καὶ γιὰ τὸ Γιάννη—ὅτι ξύλο κόψεις κάνει.

Τὰ δένδρα αὐτὰ παρομοιάζονται μὲ ἀνθρώπους, ἰδίως ἰσχυρογνώμονας καὶ ἀνόητους.

Π. Π. Β. λ. Ἀντώνης 2.

34 κόβγω

Κόψε τὰ νερά σου—νὰ ψηγοῦν τὰ λάχανά σου.

Κόψε τὴ βοήθειά σου καὶ ἄς ἀποτύχουν οἱ σκοποὶ μου. Ἰδίως ὅταν δὲν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ βοήθεια.

Κριάρης σ. 403. Ζ. Α. σ. 355,256.

35 κοιλιά

Ἡ κοιλιά δὲν ἔχει παραθύργια.

Γιὰ ὅποιον κάνει οἰκονομία στὸ φαγητό, δηλ. δὲν φαίνεται ὅτι καὶ ἂν φάγει κανεὶς εἴτε καλὸ εἴτε κακὸ φαγητό.

Κριάρης σ. 398. Λαογραφ. Στ'. λ. κοιλιά 1 Jeannarakis σ. 297,56

36 κοπελομάθι

Τὸ κοπελομάθι—δὲν τὸ γεροντοξεχνᾷ.

Οἱ συνήθειες ποῦ θὰ μάθει κανεὶς ἀπὸ μικρὸς δὲν τις ξεχνᾷ καὶ ἅμα γεράσει.

Κριάρης σ. 379. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 218. Νεοελ. Ἀνάλεκτα Α. σ. 134, 35 Βλαστός σ. 64. Μιχαηλίδης—Νουάρης σ. 358,83. Π. Π. Β. σ. 73

37 κόρακας

Κόρακας κοράκου μάτι δέ βγάνει.

Ὁ κακὸς ἄνθρωπος συμφωνεῖ μεῖλλον κακόν.

Κριάρης σ. 403.

38 κράζω

Κάθε πετειναράκι στὴν αὐλὴ ντου κράζει.

Κάθε νοικοκύρης στὸ σπίτι του διευθύνει.

Κριάρης σ. 401. Jeannarakis σ. 298,60

39 κρέζω

Ὅπου κρέζονε πολλοὶ πετεινοὶ—ἀργεὶ νά ξημερώσει.

Οἱ πολλὲς γνώμες καθυστεροῦν μιὰ ὑπόθεση.

Z. A. σ. 359,351. Κριάρης σ. 417. Θρακ. Α. λ. Πετεινὸς 1. Jeannarakis σ. 307,136.

40 κρέας

Τὸ φτηνὸ κρέας οἱ σκύλοι πίνουν τὸ ζουμί ντου.

Τὸ φτηνὸ πρᾶγμα συνήθως εἶναι καὶ κακῆς ποιότητος.

Κριάρης σ. 430

41 κρεμῶ

Κάθε προβατίνα ἀπὸ τὸν ἀτζόρναρό τζη θά κρεμαστεῖ.

Κάθε ἄνθρωπος θά κριθεῖ σύμφωνα μετὰ τὰς πράξεις του.

Κριάρης σ. 402. Κρητ. Ἄοιτῆ Β- σ. 341.

42 κρίμα

Μήδε καὶ κρίμα στὸ γαμπρὸ—μήδ' ἀδικιὰ στὴ νύφη.

Ὅταν καὶ οἱ δύο εἶναι ἕξ ἴσου κακοὶ

Π. Π. Γ. λ. γαμπρὸς 35α

43 κουζουλόσ

Τοῦ κουζουλοῦ τὸ σκοινὶ—μονὸ δέ φτάνει καὶ διπλὸ βατζαίρ-

ΒΕΙ.

Κακά ἀποτελέσματα ἀπὸ κακοῦς ὑπολογισμοῦς.

Z. A. σ. 362,406. Κριάρης σ. 495.

44 κουζουλὸς

Τοῦ κουζουλοῦ τὴ χέρα βάνουνε στοῦ καβροῦ τὴν τρύπα.

Τὸν ἀνόητον βάζουν νὰ κάμει μιὰ κακὴ πράξη.

Κριάρης σ. 429.

45 κουζουλὸς

Ὁ κουζουλὸς τὴν πίκρα ντου τὴν ἔχει γιὰ χαρά ντου.

Ὁ τρελλὸς δὲν λυπᾶται οὔτε σὲ μεγάλες στενοχώριες.

Κριάρης σ. 410. Κρητ. Ἀστὴρ Γ. σ. 364. Νεοελ. Ἀνάλεκτα Α. 136,49

46 κοῦκος

Ἐκόστισε ὁ κοῦκος ἀηδόνι.

Ἐστοίχησε πολλὰ, ἐνῶ ὑπολογίζαμε λίγα.

47 κουράζω

Ποῦ δὲν κουράσει γόνατα—καρδιὰ δὲ θεραπεύγει.

Τὰ καλὰ κόποις κτῶνται.

Π. Π. Δ'. λ. γόνατα 1.

48 κῶλος

Ποῦ θαρρευτεῖ τοῦ κῶλου ντου—ρεζίλι τόνε κάνει.

Ὅποιος ἐμπιστευθεῖ σὲ ἀνήθικον ἄνθρωπον θὰ τὸν ρεζιλίψει.

Z. A. σ. 366,519.

49 κῶλος

Ὁ κῶλος πρέπει νᾶναι γὴ μαλαματένιος γὴ ἀσημένιος

Γιὰ νὰ καλοπεράσει κανεὶς πρέπει ἢ νὰ ἔχει πολλὰ χρήματα
ἢ νὰ εἶναι πολὺ γερός νὰ ἐργάζεται.

Π. Π. Β. λ. ἄθρωπος 61.

1 λαγός

Ἄποὺ ζυγώνει δυὸ λαγούς μήδε τὸν ἕνα πιάνει μήδε τὸν ἄλλο.

Ὅποιος καταπιάνεται μὲ πολλές ἐργασίες δὲν τελειώνει
καμμιά.

Κριάρης σ. 410.

2 λαγός

Ἄ λαγός κουδοῦνια ἴφωργι—κιᾶν τὰ φώργι ποιὸς τὰ ἴθωργι.

Ἄ καυχησιάρης πού καυχᾶται γιὰ ἀνύπαρκτα ἀγαθὰ.

Κριάρης 404.

3 λάδι

Ἦφαι ἢ φακη τὸ λάδι—κι ἐκατάπτε ντο καὶ πάει.

Ὅποιος κρύψει κάτι τι χωρὶς νὰ κατωρθωθεῖ ἢ ἀνακάληψις
του.

Κριάρης σ. 397. Κρητ. Ἄσστηρ Β. σ. 327.

4 λάκκος

Ὅποιος σκάφτει τ' ἄλλουνοῦ τὸ λάκκο πέφτει ὁ ἴδιος μέσα.

Κεῖνος πού πιάνεται στὶς παγίδες πού στήνει ὁ ἴδιος στὸν
ἄλλον.

Π. Π. Α. λ. ἄλλος 150,155. Θρακ. Α. λ. ἄλλος 3.

5 λάκκος

Ἐχ' ἢ φάβα λάκκο.

Ὅταν κάτι τὸ ὑποπτον ὑπάρχει σὲ μιὰ ὑπόθεση.

Κριάρης σ. 397

6 λεγένη

Ἰντα τὸ θέλω τὸ χρυσὸ λεγένη καὶ νὰ φτῶ τὸ αἷμα μέσα ;

Τὶ τὰ θέλει κανεὶς τὰ πλούτη καὶ τὰ καλά ὅταν ἔχει μεγάλη
λύπη ἢ ὅταν δὲν εἶναι ὑγιής.

Κριάρης σ. 424.

7 λείπω

Νά λείπαν τὰ πιπέργια μου—νά δῶ τσί μαγεργιές σου.

“Όταν λείπει ἡ βοήθεια τοῦ ἄλλου δύσκολα τελειώνει μιὰ δύσκολη ἐργασία.

Z. A. σ. 347,78. Κριάρης σ. 408. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 349.

8 λείπω

“Όντε λείπ’ ὁ γέρο κάτης,—ὄλ’ οἱ μποντικοὶ χορεύουνε.

“Όταν λείπει ὁ προϊστάμενος ἢ τὸ ἀφεντικό οἱ ὑπηρετές κάνουν τὰ δικά τους.

Π. Π. Γ. λ. γάτος 27 (βλέπε λ. κάτης 25)

9 λέω

Γιὰ σέ τὰ λέω πεθερά,—νά τὰ γρικᾶ ἡ νύφη.

Τὰ λόγια ποὺ δέν ἀπευθύνονται ἀπ’ εὐθείας στοῦ πρόσωπο ποὺ ἀνήκουν, ἀλλὰ σέ ἄλλον παρόντα.

Κριάρης σ. 393. Z. A. σ. 348,102. Θρακ. Α. λ. πεθερά. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 294. Jeannarakis 311,175. Βλαστός σ. 54. Λαογραφία Β. σ. 612.

10 λογαριάζω

“Όσα θές λογάριαζε—ὄσα θέλω γὰ θὰ σοῦ πέσω.

Οἱ λογαριασμοὶ ποὺ γίνονται χωρίς νά ὑπολογισθεῖ ἡ διάθεση τοῦ ἄλλου.

Κριάρης σ. 418. Κρητ. Ἀστὴρ Γ. σ. 358.

Μ

1 μαθαίνω

Μάθε τέχνη κι ἄς τηνε—καί σά φτωχάνεις πιάσ’ τηνε.

Τὸ νά ξέρει κανεὶς μιὰ τέχνη εἶναι ὠφέλεια μεγάλη, γιατί δέν ξέρει ὡς τὸ τέλος πῶς θὰ πᾶνε τὰ οἰκονομικά του.

Κριάρης σ. 407. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 349.

2 μαθαίνω

Γουρούνι καὶ παιδί κι ὡς τὸ μάθεις.

Καὶ τὸ γουρούνι μοιάζει μὲ τὸ παιδί. Ὡς τὸ συνειθίσωμε ἀπὸ μικρὸ ἔτσι θὰ περνᾷ.

Κριάρης σ. 426 Κρητ. Ἀστήρ Γ. σ. 503. Λαογραφ. σ. 195.

3 μαλλιά

Μακρὰ μαλλιά—λίγη γνώση.

Γιὰ τίς γυναῖκες γενικῶς, οἱ ὁποῖες θεωροῦνται ὅτι ἔχουν λιγώτερο μυαλό ἀπὸ τοὺς ἄνδρες. Τώρα συνήθως λέγεται στίς γυναῖκες πού ἔχουν πραγματικά μακριὰ μαλλιά.

Κριάρης σ. 405. Θρακ. Α. λ. μαλλιά. Λαογραφ. Στ'. λ. γυναῖκα 1 Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 341 Βλαστός σ. 26.

4 μαλλιά

Τὰ ἔχαν τὰ μαλλιά τὰ ἔχασαν—κι οἱ κουτροῦλες τὰ ἔποτάξαν.

Γιὰ κείνον πού ἐνῶ ἔχει πολλὰ ἀγαθὰ τὰ χάνει γιατί δὲν ξέρει νὰ τὰ διοικήσει, ἐνῶ ἄλλοι πού θεωροῦνται βλάκες σχηματίζουν περιουσίαν μεγάλην.

Κριάρης σ. 429. Ζ. Α. σ. 360,367. Κρητ. Ἀστήρ. Γ. σ. 503.

5 μαλλώνω

—Πότε δὲ μαλλώνουε δυὸ ἀνομάτοι ;

—Ὅντι νὰ μὴ θέλ' ὁ ἕνας.

Ὅταν ὁ ἕνας εἶναι λογικώτερος καὶ ὑποχωρεῖ, εἶναι ἐπόμενον ὅτι δὲν θὰ μαλλώσῃ μὲ τὸν ἄλλον.

Κριάρης σ. 420.

6 μαλλώνω

Ἡ κοιλιά μὲ τ' ἄντερα μαλλώνει.

Ὅπως τ' ἄντερα μαλλώνουν μὲ τὴν κοιλιά, ἔτσι καὶ τ' ἀδέρφια πού εἶναι στὸ ἴδιο σπίτι μαλλώνουν ἀλλὰ πάλιν τὰ φτιάχνουν.

Κριάρης σ. 403 Λαογραφία Γ'. σ. 186 λ. ἀνακατεύουν 1.

7 μαμή

Ἐκ τῆς μητρὸς ἴσαμε τὴν λουχούνα ἐχάθηκε τὸ παιδί.

Γιὰ τὸ πρᾶγμα, πού ἐνῶ φιλάσsetαι, καλὰ χάνεται ἰδίως ὅταν ὁ ἕνας ρίχτει τὸ φταίξιμο στὸν ἄλλον.

Π. Π. Β'. λ. ἀπὸ 28,64. Κριάρης σ. 394.

8 μάνα

Λούνεις μὲ χτενίζεις με--κατέχω ποιά 'ν' ἡ μάνα μου.

Κεῖνος πού ὄσες περιποιήσεις καὶ ἂν τοῦ κάνουν οἱ ξένοι πάλιν τὴ μάνα του θέλει.

Π. Π. Γ, λ. γεννώ 8 Ζ. Α. σ. 355,266.

9 μάνα

Κατὰ μάνα, κατὰ κύρη, κατὰ γιὸ καὶ θυγατέρα.

Ὁμοιότης στὰ ἐλλαττώματα γονέων καὶ παιδιῶν καὶ μεταφορικῶς καὶ σὲ πολλοὺς ἄλλους ὁμοίους.

Κριάρης σ. 402. Jeannarakis σ. 299,76. Βλαστός σ. 54. Λαογραφία Β. σ. 613.

10 Μανωλιός

Ἦλλαξε ὁ Μανωλιός—κι ἤβαλε τὰ ροῦχα ἀλλιῶς.

Ψεύτικη φαινομενικὴ ἀλλαγὴ χαρακτήρος. Στὴ Σητεία κυρίως ὅταν κανεὶς βάλλει καινούργια ροῦχα πού δὲ διαφέρουν καὶ πολὺ ἀπὸ τὰ παλιά.

Π. Π. Α. λ. ἀλλάζω 4. Θρακ. Α. λ. ἀλλάζω. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 245

11 μάραθο

Μάραθο καὶ μάραθο—γεμίζ' ἡ γρὰ τὸν κάλαθο.

Μὲ τὴν ἐπιμονὴ κατωρθώνει κανεὶς τὰ πάντα.

Κριάρης σ. 405. Jeannarakis σ. 312,178.

12 μάρτυρας

Τὸν ξένον εἰς τὸ σπιτί σου—γιὰ μάρτυρα τὸν ἔχεις.

Ὁ ξένος δὲ σέβεται τὰ μυστικά τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὰ μαρτυρᾶ.

Κριάρης σ. 423.

13 μαρτυρῶ

Κουκιά ἴφαες—κουκιά μαρτυρᾶς.

Τόσα ξέρεις, τόσα κουβεντιάζεις.

Κριάρης σ. 401.

14 μεγάλο

Μεγάλη μπουκιά νά φάει κιανείς—καί μεγάλο λόγο νά μὴν πει.

Ποτὲ νά μὴν καυχῆθεις, ὅτι δὲν θά κάμεις κάτι τί γιατί θά τὸ πάθεις.

Κριάρης σ. 431 Κρητ. Ἀστῆρ Δ. σ. 535

15 μεγαλύτερος

Μὲ τὸ μεγαλύτερό σου—σκόρδα μὴ φυτεύγεις.

Μὲ ἀνώτερό σου νά μὴ μαλλώσεις, γιατί ἔχει τὴ δύναμη νά σέ βλάψει.

Π. Π. Β. λ. ἀνώτερος 1. Κριάρης σ. 495.

16 μεθυσμένος

Σά σέ λένε μεθυσμένο—πίασ' τὸν τοῖχο πήγαινε.

“Ὅταν σοῦ προσάψουν μιὰ κατηγορία χωρὶς νά φταῖς κάμὲ το τοῦλάχιστον καὶ σὺ.

Κριάρης σ. 395.

17 μεθῶ

Τὸ βερεσὲ κρασί—δυσὸ φορὲς μεθεῖ.

“Ὅταν ἀγῶράσει κανεὶς κάτι χωρὶς νά ὑπολογῆσει τὴν πληρωμὴ.

Π. Π. Γ. λ. βερεσὲ 1,11 Ζ. Α. σ. 366,491. Κρητ. Ἀστῆρ Γ. σ. 503.

18 μεσκίνης

Τοῦ μεσκίνης εἶπαν νά μὴ φάει ψάρι.

—Λέει : Ντὰ ἐγίνηκέ μου μένα ὅτι μοῦ γίνηκε.

“Όταν δίδουν σέ κανένα συμβουλές γιά νά τόν ἀποστρέψουν ἀπό μιὰ πράξη, ἐνῶ ἤδη τήν ἔχει κάμει.

Κριάρης σ. 426.

19 μικρὸς

Γῆ μικιὸς παντρέψου—γῆ μικιὸς καλογερέψου.

Καί τὰ δυὸ αὐτὰ πρέπει νά γίνουν σέ μικρῆ ἡλικία.

Κριάρης σ. 389.

20 μισῶ

Ἄποῦ μισᾶ τὴν ἐδική ντου αὐλή
τὴν ξένη δάκρυα τὴ γεμίζει.

“Όταν ἀγαπᾶ κανεὶς τοὺς ξένους καὶ περιφρονεῖ τοὺς συγγενεὶς του. Οἱ ξένοι ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ τόν ζημιώσουν. Λέγεται καὶ γιὰ κείνους ποὺ φεύγουν ἀπὸ τὴν πατρίδα των.

Ζ. Α. σ. 359,348.

21 μοιάζω

Ἡ νύφη ἴπύστα γεννηθεῖ—τῆ πεθερᾶς τῆ μοιάζει.

“Όταν νύφη καὶ πεθερὰ δὲ συμφωνοῦν καὶ μαλλώνουν ἢ τὸ ἀντίθετο

Κριάρης σ. 397. Κρητ. Ἄσπῆ Β. σ. 327. Βλαστός σ. 14. Λασγραφία Β. σ. 613.

22 μοιάζω

Ἄ δὲν ἐμοιάζανε—δὲν ἐσυμπεθεργιάζανε.

“Όμοιος ὁμοίῳ κ.τ.λ.

Ζ. Α. σ. 345,38. Βλαστός σ. 53.

23 μοιάζω

Ἄθρωπος τ' ἀθρώπου μοιάζει
καὶ τὸ πρᾶμα τοῦ πρᾶμάτου.

Ἐπὶ μεγάλης ὁμοιότητος.

Ζ. Α. σ. 345,51. Κριάρης σ. 381. Κρητ. Ἄσπῆ Β. σ. 245.

24 μοίρα

Ἄποῦ ἔχει μοίρα γεννᾶ κι ὁ πετεινός του
κι ἀποῦ δὲν ἔχει ψοφᾶ κι ὁ γαΐδαρός του.

Ὅταν ἓναν ἄνθρωπο τὸν πάρουν ἀπὸ κοντὰ οἱ δυστυχίες.

Κριάρης σ. 382. Π. Π. λ. γεννῶ 6. Ζ. Α. σ. 347,92. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 245. Λαογραφ. Γ. σ. 193. Μιχαηλίδης—Νουᾶρος Α. λ. γεννῶ.

25 μοιράζω

Δὲ γατέχει νὰ μοιράσει δυὸ γαΐδαρῶ ἄχερα.

Γιὰ τοὺς πολὺ ἡλιθίους.

Κριάρης σ. 390.

26 μπέλα

Ἄποῦ ἔξω μπέλα μπέλα—κι ἀπὸ μέσα δὲν ἐφέλα.

Φαινομενικὴ καλωσύνη, ἐνῶ ἐσωτερικὰ ὑπάρχει μόνον κακία.

Κριάρης σ. 384. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 259. Jeannarakis σ. 293,19.

27 μποντικὸς

Ἀνέθρεψε τὸν μποντικὸ—νὰ φάει τὸ σακὶ σου.

Ἡ εὐεργεσία ποὺ πληρώνεται μὲ ἀχαριστία.

Π. Π. Β. λ. ἀναθρέφω 1. Κριάρης σ. 381. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 245. Μιχαηλίδης—Νουᾶρος Α. σ. 354,63.

28 μποντικὸς

Ὁ μποντικὸς στὴν τρύπα δὲ χωρεῖ—καὶ κουτσοφλάσκια σύρνει.

Ὅταν κανεὶς κυνηγᾶ μεγάλες ὑποθέσεις, ἐνῶ δὲν μπορεῖ μόνος του οὔτε μικρὲς νὰ τελειώσει.

Π. Π. Α. λ. ἀλεποῦ 10. Κριάρης σ. 498. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 333. Jeannarakis σ. 302,94. Λαογραφία Β. σ. 618. Μιχαηλίδης—Νουᾶρος Α. σ. 367,147.

29 Μποῦ

—Μποῦ θὰ πεῖς τοῦ πιθαργιοῦ—Μπούξεις θὰ σοῦ πεῖκι

αυτό.

Με τὸν τρόπο ποῦ θὰ μιλήσεις θὰ σοῦ ἀπαντήσουν.

Κριάρης σ. 405. Π. Π. Β. λ. ἀντιλαῶ 1. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 341.

30 Μπουλουμπαχίνα

Ἄς με λέν μπουλουμπαχίνα—κι ἄς ψοφῶ κι ἀποῦ τὴν πείνα.

Ἡ ψεύτικη ἐπίδειξις ἐνῶ ὑπάρχει μόνον φτώχεια.

Κριάρης σ. 386. Ζ. Α. σ. 347,79. Κρητ. Ἀστήρ σ. 195.

31 μυγιάζομαι

Ἀποῦ ἔχει τὴ μύγια μυγιάζεται.

Οἱ τύψεις τοῦ ἐνόχου.

Κριάρης σ. 416. Θρακ. Α. λ. μύγα.

32 μύλος

Ἄπ' ἀκοῆς ἀλέθ' ὁ μύλος.

Καὶ ἡ καλὴ καὶ ἡ κακὴ πρᾶξις ἀκούεται καὶ μακράν.

Π. Π. Α. λ. ἀκοή 1. Ζ. Α. σ. 356,283.

Ν

1 νερό

Μηδὲ τ' ἀγγέλου ντοι δὲ δίδει νερό νὰ πιεῖ.

Γιὰ τοὺς πολὺ φυλάργυρους.

Π. Π. Α. λ. ἄγγελος 9.

2 νοικοκερά

Ἡ καλὴ νοικοκερά—μὲ τὸ κουτάλι κλώθει.

Δὲν κάνουν τὰ μέσα μιὰ καλὴ νοικοκυρὰ ὅταν δὲν ξέρει ἀπὸ
νυκοκυργιό.

Κριάρης σ. 397. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 327. Βλαστός σ. 14.

3 νοικοκυριό

Τά κακά νοικοκυριά—οί σκύλοι τρώνε τὰ μισά.

“Όταν ένας δέν ξέρει νά διοικήσει τήν περιουσία του θά πάρουν τή μισή οί ἐπιτήδευοι.

Κριάρης σ. 427, Κρητ. Ἀστήρ Γ. σ. 503, Βλαστός σ. 15.

4 νοῦς

Ἄσκεφτος ὁ νοῦς—διπλός ὁ κόπος.

“Όταν δέν ὑπολογῆσει κανεῖς καλὰ θά κοπιᾶσει περισσότερο.

Κριάρης σ. 386, Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 196, Λαογραφία Β. σ. 613, Μιχαηλίδης—Νουάρος λ. ἄσκεφτος.

5 νοῦς

Ἄποῦ πλουταίνει μέ τὸ νοῦ—ὀγλήγορα φτωχαίνει.

“Όνειρα γιά ἀπραγματοποίητα σχέδια.

Κριάρης σ. 412.

6 ντρέπομαι

Ντράψου τὸν ἕνα ντράψου τὸν ἄλλο—δέν ἤκαμα κοπέλι μέ τὸν ἄντρα μου.

Κεῖνος ποῦ ἀφήνει τές δικές του ὑποθέσεις γιά νά τακτοποιήσει ξένες.

Π. Π. Β. λ. ἀρέσω 3α.

7 νύφη

Σάν ἔρθ᾽ ἡ νύφη στοῦ χωριγιό—μὴ βγιάζεσαι νά τήνε δεῖς.

“Όταν γίνει κάτι θά ἀκουσθεῖ γρήγορα.

Π. Π. Γ. λ. βιάζομαι 13 Ζ. Α. σ. 361,379 Jeannarakis σ. 309,154

Ξ

1 ξαμώνα

Πέντε ξαμῶνε κι ἕνα κόβγε.

Πρὶν κάμεις μιὰ πράξη νὰ μετρήσεις καλὰ ὅλες τὶς συνέπειες.
Κριάρης σ. 418. Μιχαηλίδης—Νουάρως σ. 355,90

2 ξένος

Ἵ ξένος κι ἄ σὲ χαίρεται—κακὰ σὲ καμαρώνει

Ἵ ἄγάπη τοῦ ξένου δὲν εἶναι εἰλικρινῆς ὅπως τῶν συγγενῶν.
Ζ. Α. σ. 359,339.

3 ξύλο

Τὸ ξύλο δὲν κόβγεται μονομαναρᾶς.

Μιὰ ὑπόθεση δὲν τελειώνει μὲ μιὰ προσπάθεια.
Κριάρης σ. 426. Κπητ. Ἵ Ἀστήρ Γ'. σ. 503.

4 ξύλο

Τὰ χλωρὰ ξύλα μαζί μὲ τὰ ξερὰ καίγονται

Καμμιά φορά καὶ οἱ ἄθωοι τιμωροῦνται μαζί μὲ τοὺς ἐνόχους.
Κριάρης σ. 407.

○

1 ὄβραϊος

Βρωμεῖ ὄβραϊος—βρωμοῦν καὶ τὰ καλὰ ντου.

Λέγεται γιὰ τοὺς τσιγκούνηδες ποὺ παρομοιάζονται μὲ τοὺς ἔβραϊους.

Ζ. Α. σ. 347,93.

2 ὄβραϊος

Ἵ ὄβραϊος σὰ φτωχάνει—τὰ παλιὰ τεφτέργια πιάνει.

Ἵ Ὅποιος ἔχει οἰκονομικὴ στενοχώρια ἀναζητᾶ παλιούς καὶ καινούργιους χρεώστες του.

Κριάρης σ. 422.

3 ὄπου

Ἵ Ὄπου τάβλα καὶ μαντήλι—καὶ καλῶς τὸν κύρ Βασιίη.

Ὁ τεμπέλης καὶ ὁ κόλακας πού δέν ἔχει σχεδόν ποτὲ ἐργασία, ὅπου καταλαβαίνει πῶς ὑπάρχει φαγητὸ πηγαίνει σχεδόν ἀκάλεστος.

Π. Π. Γ'. λ. Βασιλῆς 2.

4 ὄρεξη

Γιὰ τῶν πολλῶν τὴν ὄρεξη δέν ἀπομένει κρέας στὸ κασαπιό.

Ὅταν ἱκανοποιούνται ὅλα τὰ γούστα.

Π. Π. Δ. λ. γούστο 1.

5 ὄρνιθα

Ἡ ὄρνιθα ὄντι νὰ μπεῖ στὸ σωρὸ σκαλίζει.

Κεῖνος πού δέν εὐχαριστιέται μὲ ὅσα ἔχει ἢ μὲ κεῖνο πού τοῦ δίδουν ἀλλὰ διαλέγει.

Κριάρης σ. 495.

6 ὄσες

Ὅσες πράσινες φοράδες—τόσες καλοπεθεράδες.

Εἰρωνία γιὸ τὶς πεθερὲς οἱ ὅποιες, καθὼς πιστεύεται, εἶναι πάντοτε κακές.

Κριάρης σ. 414.

III

1 παιδί

Τὸ πρῶτο παιδί παντρεύγει καὶ τὸ ὕστερο.

Τὸ καλὸ παράδειγμα τῶν ἀδελφῶν ἀντανακλᾷ καὶ στοὺς ἄλλους.

Π. Π. Α. λ. ἀδελφή 3.

2 παπᾶς

Κρυφὸς παπᾶς δὲ γίνεται,—κι ἀνέ γενεῖ δὲ λειτρουγᾷ.

Ὅσο καὶ ἂν κρύβουμε κάποιον μυστικὸ θὰ φανερωθεῖ.

Ζ. Α. σ. 355,251. Κριάρης σ. 402.

3 Παπᾶς

“Ένας παπάς ήτονε κουζουλός
Λέει άπουσταν ήτονε διάκος τόχει.

“Όταν ένας μεγάλος είναι άνόητος ή έχει συνήθειες πού
τις έχει άποκεήσει από μικρός.

Κριάρης σ. 384. Κρητ. ‘Αστήρ Γ’. σ. 364.

4 παπάς

Γή παπάς, παπάς—γή καθάργιος μυλωνάς.

Τή λένε σέ κείνον πού κάνει δυό δουλειές ή πού προσπαθει
νά μάθει δυό τέχνες χωρίς νά τó κατωρθώνει.

Κριάρης σ. 389. Jeannarakis σ. 284,29.

5 παπούτσι

Παπούτσι άπού τόν τόπο σου κι άς είναι μπαλωμένο.

Λέγεται συνήθως στό ζήτημα του γάμου. “Όταν ό γαμπρός ή
ή νύφη είναι από ξένο χωριό δέν τόν ξέρει κανείς καλά.

Κριάρης σ. 419. Κρητ. ‘Αστήρ Γ’. σ. 320. Jeannarakis σ. 308,142.
Βλαστός σ. 13.

6 παρασιά

Δέν κάν’ ή παρασιά ντου άθο.

“Όποιος δέν μπορεί νά προκόψει σέ καμμιά εργασία, ό άστατος.

Π. Π. Β. λ. άθος 2.

7 πατασμός

Σά σου λάχ’ ό πατασμός—δέξου τον γι’ άγισσμό.

“Όταν σου τύχει ή άτυχία νά τήν δεχθείς με ύπομονη.

Κριάρης σ. 422. Μιχαηλίδης—Νουάρος σ. 362,106.

8 πάω

Πολλές φορές πάει τó σταμνί στη βρύση, μά μιá πάει και
δέν γιαγαίρνει.

Πολλές φορές κάνει κανείς κάτι τι τó κακό και δέν άνακα-

λύπτειτι μὰ μιά φορά θὰ ἀνακαλυφθεῖ.

Κριάρης σ. 418.

9 πεθυμῶ

Ἄλλοι πεθυμοῦν τὰ γένεια—κι ἄλλοι φτοῦν καὶ ρίχνουν ντα.

Ἄλλος ἐπιθυμεῖ ἓνα πρᾶγμα καὶ ἄλλος ἐνῶ τὸ ἔχει τὸ περιφρονεῖ γιατί δὲν ξέρει τὴν ἀξίαν του.

Π. Π. Γ. λ. γένεια 1. Ζ. Α. σ. 344,21. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 196.

10 πεινῶ

Ἀποῦ κοιμᾶται κολατσό—πεινᾶ τὸ μεσημέρι.

Ὁ τεμπέλης πού δὲν ξυπνᾶ πρωὶ νὰ ἐργασθεῖ.

Κριάρης σ. 382. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 245.

11 πέμπω

Ἐγὼ ἔπεμπα τὴν κάτα μου—κι ἡ κάτα τὴν ὄρα τζη.

Ὅταν δοθεῖ μιά διαταγή σὲ ἓναν τεμπέλην καὶ αὐτὸς στέλλει ἄλλον νὰ τὴν ἐκτελέσει.

Π. Π. Α. λ. ἀλεπού 7. Ζ. Α. σ. 360,355. Κριάρης σ. 392. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 294.

12 περγελῶ

Ὁ μυξάρης ἐπεργέλα τὸ σαλιάρη.

Κεῖνος πού κοροΐδεύει τὸν ἄλλον γιὰ μικρὰ ἐλαττώματα ἐνῶ τὰ δικά του εἶναι μεγαλύτερα.

Π. Π. Β. λ. ἀναγελῶ 1.

13 περγελῶ

Τοῦ κόσμου τὸ περίγelo—τὸν κόσμον ἐπεργέλα.

Ἡ ἴδια περίπου σημασία μὲ τὴν προηγούμενην.

Π. Π. Β. λ. ἀναγελῶ 1. Μιχαηλίδης—Νουάρος Α. λ. ἀναγελῶ.

14 πηγαίνω

Ἐπήγε γιὰ μαμή—κι ἤκατσε γιὰ λουχούνα.

“Οποιος πάει σέ μιά δουλειά καί ἀργήσει νά ἐπιστρέψει.

Ζ. Α. ο. 350,154.

15 πίνω

“Αν καλοβόσκω χουμά πίνω
κι ἄν κακοβόσκω χουμά πίνω.

“Ο βοσκός καί καλά καί κακά νά βόσκει τὰ πρόβατα τὸ
ἀχάριστο ἀφεντικό δὲν τοῦ δίδει γάλα παρά μόνον χουμά.
Μεταφορ. ὅποιος δουλεύει σέ ἀχάριστους ἀνθρώπους.

Κριάρης σ. 381. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 245.

16 πιστεύω

“Ο χορταμένος δὲν πιστεύει τοῦ νηστικοῦ.

“Ο εὐτυχὴς δὲν πιστεύει τοῦ δυστυχισμένου

Κριάρης σ. 389. Θρακ. Α. λ. χορτάτος 2. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 284
Jeannarakis σ. 308,144.

17 πίττα

Βάλ’ ἀλευρί—κάμε πίττα.

Χωρὶς τὰ κατάλληλα ὕλικά δὲν γίνεται καμμιά ἐργασία.

Π. Π. Γ. λ. βάλλω 3. Κριάρης σ. 420.

18 πίττα

Θέλει τὴν πίττα γερὴ—καί τὸ σκύλο χορτασμένο.

“Ο πλεονέκτης τοῦ θέλει καί ἡ ἐργασία τοῦ νά τελειώσει καί
χρήματα νά μὴν ξοδέσει.

Κριάρης σ. 398. Θρακ. Α. λ. χορτάτος 3.

19 πίττα

—Πίττα μπρὸς καί πίττα πίσω—ναβγῶ θέλω νά μιλήσω.
Τσῆ γειτόνισσας τὸ δίκιο—νά μὴν τ’ ἀφήσω πίσω.

Μιά φορά ἦτο μιά γυναίκα πολὺ γλωσσοῦ καί κακῆ. “Οσες
φορὲς ἐγένετο καυγάς ἔμπαινε στη μέση καί τοὺς ἔβριζε. “Ο
ἄνδρας τῆς ἀπελπισμένος ὅτι δὲν θὰ διορθωθεῖ μιά μέρα τὴν

ώρα πού ἔφευγε νά πάει στό χωράφι του τήν ἔγδυσε έντε-
λῶς πού νά μὴν μπορεῖ νά πάει στή γειτονιά γυμνή. Μιά
στιγμὴ ἀκούει καυγὰ καὶ ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νά βγεῖ γυ-
μνή πιάνει δυὸ πίττες πού εἶχε κάμει μὲ ζύμη καὶ κολλᾷ
μιὰ μπρός καὶ μιὰ πίσω καὶ κρύβει τὰ ἀπόκρυφα τῆς μέλη
καὶ βγαίνει σὸ δρόμο λέγοντας τὰ παραπάνω λόγια. Ἀπὸ
τότε ἔμεινε αὐτὴ ἡ παροιμία καὶ λέγεται στὶς γυναῖκες πού
διαρκῶς βρίσκονται στή μέση ἴστους καυγάδες καὶ στὰ κου-
τομπολιά.

Κριάρης σ. 420. Κρητ. Ἀστὴρ Γ. σ. 463. Μιχαηλίδης — Νουάρος σ.
358,84.

20 πνίγομαι

Ἐπὸ πνίγεται—καὶ τὰ μαλλιά ντου πιάνει.

Κεῖνος πού ἔχει μεγάλη στενοχώρια τραβᾷ τὰ μαλλιά του
ἀπὸ τὴν ἀπελπισία του.

Π. Π. Β. λ. ἀρπάζω 5. Κριάρης σ. 416.

21 πονῶ

Ἔχει καὶ μάνες καὶ πονοῦν—κι ἀδέρφια καὶ λυποῦνται.

Ὅλες οἱ μητέρες καὶ τ' ἀδέρφια δὲν νιώθουν τὴν ἴδια ἀγάπην.

Κριάρης σ. 493. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 294.

22 πονῶ

Ἐπὸ πονεῖ πάει στοῦ γιατροῦ.

Ὅποιος ἔχει τὴν ἀνάγκην τοῦ ἄλλου πηγαίνει καὶ τὸν ζητᾷ.

Κριάρης σ. 493.

23 πολυτεχνᾶς

Πολυτεχνᾶς—κι ἐρημοσπιτάς.

Ὅποιος κυνηγᾷ πολλές ἐργασίες καὶ τέχνες χωρὶς νά μα-
θαίνει καμμιά, καὶ ἔτσι δὲν μπορεῖ νά σχηματίσει περιουσίαν.

Κριάρης σ. 418. Θρακ. Α. λ. Πολυτεχνήτης 1. Κρητ. Μέλισσα σ. 20
Κρητ. Ἀστὴρ Γ. σ. 420.

24 πουλί

Ἄπιστα πουλιά—χιλία στὸν παρά.

Πολλά λόγια χωρίς ἔργα— Ὑποσχέσεις πολλές πού δὲν ἐκτελοῦνται.

Π. Π. Β. λ. ἄπιατος 2. Κρητ. Ἄσπῆρ σ. 196. Λαογραφ. Γ'. σ. 186.

25 πράσσω

Γῆ πράξε, γῆ μετάπραξε— γῆ ᾧ τὸν κόσμον λείπε.

Ἦ πρέπει νὰ μάθεις νὰ φέρεσαι ἢ νὰ λείπεις.

Ζ. Α. σ. 353,206.

26 προκομένος

Προκομένος σὰν τῆ κατώπετρα τοῦ μύλου.

Ὁ ὀκνηρὸς καὶ τεμπέλης ὄλο κάθεται, ὅπως καὶ ἡ κατώπετρα τοῦ χειρομύλου ἡ ὁποία εἶναι ἀκίνητη.

Π. Π. Γ. λ. γλήγορος 1. Κριάρης σ. 389.

27 πρώτο

Κάθε πρώτο δύσκολο.

Ἡ ἀρχὴ ἔχει πάντα δυσκολίες σὲ κάθε ἐργασία.

Π. Π. Β. λ. ἀρχὴ 4. Κριάρης σ. 403. Jeannarakis σ. 298,67 Λαογραφία Γ. σ. 187. λ. ἀρχὴ 1.

Ρ

1 ρόδο

Ἄν εἶναι ρόδο— ν' ἀθήσει θέλει.

Ὅτι δηποτε καὶ ἂν γίνει κρυφὸ θὰ φανερωθεῖ.

Π. Π. Β. λ. ἀνθῶ 2.

2 ρόδο

Μ' ἓνα ρόδο φίλο κάνεις— μ' ἓνα ρόδο τότε χάνεις.

Μὲ λίγο πρᾶγμα κάνεις ἓνα φίλο καὶ γιὰ μικρὴ αἰτία πάλιν μπορεῖ νὰ τὸν χάσεις.

Κριάρης σ. 405.

1 σάλιο

Σὰ δὲ θέλω νὰ σὲ φιλήσω—ὄλο σάλια σὲ γεμίζω.

“Ὅποιος δὲ θέλει νὰ κάμει μιὰ ἐργασία ὑποκρίνεται πῶς τὴν κάνει ἐνῶ πράγματι δὲν κάνει τίποτε.

Κριάρης σ. 422. Jeannarakis σ. 309,151. (*Ἴδε παρ. Ζ, 2 καὶ Θ, 2)

2 σκατὰ

Τὰ σκατὰ ὅσο τ' ἀνεκατώνεις βρωμοῦνε

“Ὅσο συζητᾶς κακὲς κουβέντες, τόσο περισσότερα λόγια γίνονται

Π. Π. Β. λ. ἀναδεύω 3.

3 σκοντάφτω

Ἐποὺ σκοντάφει τὸ ταχύ—ὄλημερίς σκοντάφτει.

“Ὅποιος πάθει μιὰ ἀτυχία ἀκολουθοῦν καὶ ἄλλες.

• Ζ. Α. σ. 346,66.

4 σκύλος

Τοῦ συντέκνου μας ὁ σκύλος—σύντεκνός μας εἶν' κι ἐκεῖνος.

Εἰρωνία ποὺ λέγεται σὲ ὄσους ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι στενοὶ συγγενεῖς ἐνῶ δὲν εἶναι.

Ζ. Α. σ. 369,538. Κριάρης σ. 426.

5 σκύλος

Ὁ σκύλος ποὺ πάει στανικῶς του στὸ λαγὸ, κακὸ λαγὸ πιάνει.

“Ὅποιος κάμει μιὰ ἐργασία χωρὶς τὴν ὄρεξή του δὲν θὰ τὴν κάμει καλά.

Κριάρης σ. 384.

6 σιμισακὸς

Ἄν ἤθελα νᾶναι καλὰ τὰ σιμισακὰ ἤθελα νᾶχουνε καὶ τοὶ γυναῖκες.

Τὰ δυσάρεστα ἀποτελέσματα τῶν συνεταίρων ὅταν δὲν συμ-

φωνοῦν.

Κριάρης σ. 408. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 349.

7 σμίγω

Βουνό με βουνό δὲ σμίγει—μὰ ἄθρωπος με τὸν ἄθρωπο σμίγει.

Οἱ ἄνθρωποι ὅσο καὶ ἂν ἀπομακρυθοῦν καμμιά φορὰ θὰ συναντηθοῦν.

Π. Π. Γ. λ. βουνό 6. Κριάρης σ. 388. Jeannarakis σ. 295,38. Λαογραφ. Γ. σ. 190 λ. βουνό 1.

8 σοῦρα

Κάθα σοῦρα—τρεις ἡμέρες.

Κάθε συκοφαντία δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ λησμονηθεῖ γρήγορα.

Κριάρης σ. 401. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 333.

9 σπανὸς

Εἶδα ἄγὼ πολλοὺς σπανοὺς—μὰ ἄχαν καὶ ποὺ καὶ τρίχα.

Γιὰ ὅποιον ἔχει ἀδιόρθωτα ἐλαττώματα.

Κριάρης σ. 393. Κρητ. Ἀστήρ Β. σ. 294.

10 σπίτι

Σπίτι μου σπιτάκι μου καὶ παραγωνιδάκι μου.

Νὰ θέσω νὰ ξαπλώσω νὰ κλάσω νὰ ἀλαφρώσω.

Δείχνει τὴν ἀνακούφιση ποὺ βρίσκει κανεὶς στὸ σπιτι του.

Κριάρης σ. 420 Κρητ. Ἀστήρ Γ. σ. 495.

11 σπέρνω

Ἐκεῖα ποὺ δὲ σὲ σπέρνουνε μὴ φυτρώνεις.

Νὰ μὴν ἀνακατεύεσαι σὲ ὑποθέσεις ποὺ δὲν σὲ ἐνδιαφέρουν.

Κριάρης σ. 416 Ζ. Α. σ. 350,142. Κρητ. Ἀστήρ Γ. σ. 358. Jeannarakis σ. 306,133.

12 σταυρὸς

Ἐπῆγα νὰ κάμω τὸ σταυρό μου κι ἤβγαλα τὰ μάτια μου.

Ὅταν πάει νὰ κάμει κανεὶς κάπου καλὸ καὶ βρεῖ τὸν μπε-
λά του.

Κριάρης σ. 420.

13 στραβὸς

Ἄποὺ κάτσει μὲ στραβὸ—ὡς τὸ βράδ' ἄλληθωρίζει.

Ὅποιος συναναστραφεῖ κακοὺς ἀνθρώπους γρήγορα θὰ γί-
νει ὁ ἴδιος.

Ζ. Α. σ. 345,54. Κριάρης σ. 416. Γενεράλης σ. 39. Κρητ. Ἄσπρη Β'
σ. 196.

14 στραβῶνω

Ἐγὼ στραβῶνω καὶ πουλιῶ—καὶ σὺ φέγγε κι ἀγόραζε.

Ὅταν ἀγοράσει κανεὶς κάτι τι πρέπει νὰ προσέχει πολὺ
γιατὶ ὁ ἔμπορος θὰ προσπαθήσει νὰ τὸν γελάσει.

Ζ. Α. σ. 364,451.

15 σῦκα

—Ἐμωρὲ σῦκα πού θὰ γεννοῦνε ὀφέτος.

—Λέει: Ἄπο πού τὸ κατάλαβες;

—Λέει: Γιατὶ τ' ἀγαπῶ.

Ὅταν κανεὶς ἐκφράζεται μὲ πεποιθήσι γιὰ ὅτι τοῦ ἀρέσει,

Π. Π. Α. λ. ἀγαπῶ 30.

16 σῦκα

Ἄπο τὰ σῦκα—ἴσαμε τὰ σταφύλια.

Τὸ πρᾶγμα πού εἶναι κακῆς ποιότητος δὲν θὰ διαρκέσει πολὺ
δηλ. ἀπὸ τὴν ἐποχὴν πού θὰ ὀρμάσουν τὰ σῦκα ἕως τὰ
σταφύλια.

Π. Π. Β. λ. ἀπό 25. Κριάρης σ. 386.

17 συμπεθέρος

Σὰ θέλ' ἡ νύφη κι ὁ γαμπρὸς—φιλιοῦντ' οἱ συμπεθέροι.

Στὸ ζήτημα τοῦ γάμου πρέπει νὰ ρωτοῦμε κυρίως τὴ νύφη καὶ τὸ γαμπρὸ ἐὰν θέλουν νὰ παντρευθοῦν.

Ζ. Α. σ. 361,381. Βλαστός σ. 55. Λαογραφ. Γ'.σ. 192 λ.γαμπρός 4.

Τ

1 ταιριγιάζω

Δὲν ἐταιριγιάσανε τ' ἄστρα ντως.

Δὲν συμφωνοῦν οἱ χαρακτῆρες τους.

Π. Π. Β. λ. ἄστρο 4. Θρακ. Α. λ. γαμπρός.

2 Τάσσω

Ἄμα σοῦ τάξουνε τὸ γουρουνάκι
βάστα ντελόγο καὶ τὸ σακουλάκι

Ὅταν σοῦ ὑποσχεθοῦνε κάτι τι νὰ τὸ πάρεις ἀμέσως γιατί
μπορεῖ νὰ μετανοήσουνε.

Ζ. Α. σ. 345,55

3 τουλούμι

—'Απὸ χοιρνὸ τουλούμι ἦπιες κρασί;

Γιὰ τὸ χωριάτη πού δὲν διορθώνει τοὺς τρόπους του.

Π. Π. Δ. λ. γουρουνῆσιο 1.

4 τρίχα

Ροῦσα τρίχα—κακὴ μονέδα.

Ὁ κοκκινοτρίχης εἶναι κακὸς ἄνθρωπος.

Κριάρης σ. 400. Κρητ. Ἀσθήρ Β. σ. 333. Βλαστός σ. 26.

5 τρώγω

Οἱ μάνες τρῶν' τὰ ὄξυνα—καὶ τὰ παιδιά μουδιοῦνε.

Ἄμαρτῖαι γονέων παιδεύουσι τέκνα.

Ζ. Α. σ. 344,24. Κριάρης σ. 414. Κρητ. Ἀσθήρ Γ. σ. 394.

6 τρώγω

Φάτε μάτια ψάρι—καὶ κοιλιά περίδρομο.

“Όταν ἐπιθυμῆ κανεὶς κάτι καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀπολαύσει.

Π. Π. Γ. λ. βλέπω 23. Κριάρης σ. 431. Θρακ. Α. λ. τρώγω 6. Κρητ. Ἄ-
στηρ Δ. σ. 535.

7 τρώγω

— Φάε κρέας νὰ κάμεις ἄλλο κρέας.

— Πιὲ κρασί νὰ κάμεις αἷμα.

— Φάε ψάρι νὰ κάμεις φλέμα.

Θρεπτικὰ στοιχεῖα τῶν τροφῶν.

Π. Π. Γ. λ. βόδι 51.

8 τρώγω

— “Άσκημέ μου φέρε νὰ φᾶμε— ὁμορφέ μου ποῦν’ αὐτά ;

Καλλίτερα ὁ ἄσχημος καὶ πλούσιος γαμπρὸς παρά ὁ ὠραῖ-
ος καὶ πτωχός.

Π. Π. Β. ἄσχημος 1. Κριάρης σ. 380. Θρακ. Α. λ. ἄσχημος. Κρητ.
Ἄστηρ Β. σ. 218. Βλαστός σ. 14.

9 τρώγω

Ἄπου δὲ φάει θεργιό,—θεργιό δὲ γίνεται

Γιὰ ὅποιον πάρει κληρονομία, ἢ κάμει κατάχρηση σὲ ξένη
περιουσία.

Ζ. Α. σ. 345,40

10 τρώγω

Τὸν καρπὸ ἅ δὲ τότε φᾶς νὰ μὴν τότε χαίρεσαι.

Ἄμα δὲ δεῖς τὸ τέλος ἑνὸς ἀνθρώπου ἢ μιᾶς ἐργασίας νὰ μὴν
τὸν μακαρίζεις.

Ζ. Α. σ. 345,39

Φ

1 φανερός

Τὸ πρᾶμα ἄπου ἔναι στὸ φανερὸ κολασοῦζο δὲ θέλει.

Τὸ πρᾶγμα ποῦ τὸ ξέρει ἡ κοινωνία δὲν χρειάζεται νὰ
δοθοῦν ἐξηγήσεις.

Ζ. Α. σ. 353,214. Θρακ. Α. λ. φαίνομαι 3.

2 φαρδομάνικα

Καλά 'ν' τὰ φαρδομάνικα—μὰ 'ναι γιὰ τσι παπάδες.

Τὸ κάθε πρᾶγμα πρέπει νὰ ἀρμόζει σὲ ὅτιοιον τὸ ἔχει.

Κριάρης σ. 404.

3 φέγγω

Φέξετέ μου νὰ κουρέψω πέντε δέκα καὶ τὸ μεσοκουρεμένο.

Μιά φορά ἦταν ἕνας βουκὸς τεμπέλης, ὁ ὁ ποῖος ἐκάθησε νὰ κουρέψει τὰ πρόβατά του. Ὁλην τὴν ἡμέραν ἐκούρευε καὶ ἐκούρευε μισὸ πρόβατο. Τὸ βράδυ μόλις ἔφαγε ἐφώνασε στὰ παιδιά του «—Φέξετέ μου νὰ κουρέψω πέντε δέκα καὶ τὸ μεσοκουρεμένο.» Ἀπὸ τότε ἔμεινε ἡ παροιμία καὶ λέγεται στὸν τεμπέλη ὁ ὅποιος θέλει νὰ παραστήσει τὸν προκομῆνον.

Π. Π. Β. λ. ἄπτω 4.

4 φέρνω

Τοῦτο τὸ χῶμα θὰ φέρει καὶ τ' ἀνεβόλεμα

Αὐτὴ ἡ στενοχώρια θὰ περάσει καὶ θὰ ἔλθει καὶ ἡ εὐτυχία.

Κριάρης σ. 392.

5 φιλιὰ

Ὅπου δεῖς πολλὴ φιλιὰ—δέξου καὶ πολλὴ κακιά.

Θαρθεῖ καιρὸς ποὺ θὰ μαλλώσουν δυὸ στενοὶ φίλοι καὶ ὅσο μεγάλη εἶναι ἡ φιλιὰ τόση εἶναι καὶ ἡ ἔχθρα.

Κριάρης σ. 410. Λαογραφία Β. σ. 670.

6 φίλος

Μιά τοῦ φίλου, δυὸ τοῦ φίλου, τρεῖς κ' ὁ κακὸς τοῦ καιρὸς.

Ὅταν ἕνας διαρκῶς ἐνοχλεῖ τὸν ἄλλον.

Κριάρης σ. 407. Θρακ. Α. λ. δυό.

7 φλάσκα

Ὡστε νᾶχ' ἡ φλάσκα πίνω—σάν δὲν ἔχει τὴν ἀφήνω.

Ὅταν ἔχει κέρδος μιὰ ὑπόθεση παρακολουθεῖται. Ὅταν χάνει τὴν ἐγκαταλείπουν.

Κριάρης σ. 432.

8 φτώ

- 'Ανέ φτύξω κάτω φτώ στά γένεια μου
—άνε φτύξω πάνω φτώ στά μούτρα μου.

"Όταν μαλλώνουν δυο στενοί συγγενείς και θέλει νά τους υπερασπισθεῖ ἄλλος ἐξ ἴσου συγγενῆς και ἔτσι βρίσκεται σέ δύσκολη θέση.

Κριάρης σ. 386. Κρητ. 'Αστήρ σ. 196.

9 φτώ

"Όπου φτύξουνε πολλοί—πηλός γίνεται

'Η ἰσχύς ἐν τῇ ἐνώσει.

Κριάρης σ. 414. Κρητ. 'Αστήρ Γ' σ. 404.

10 φτωχός

'Ο φτωχός θαρρεῖ κερδαίνει—και φυρᾶ και δέν τὸ νοιώθει.

'Ο φτωχός κάνει μεγάλη οἰκονομία και ἔτσι ζημιώνεται χωρίς νά τὸ καταλαβαίνει.

Π. Π. Α. λ. ἀκριβός 6. Κριάρης σ. 386. Κρητ. 'Αστήρ Β' σ. 196.

11 φτωχος

Τοῦ φτωχοῦ τὸ βρεσιμάκι—γῆ βελόνα γῆ καρφάκι.

'Ο φτωχός δέν ἐλπίζει ποτέ σέ μεγάλα κέρδη.

Κριάρης σ. 424. Κρητ. 'Αστήρ Γ. σ. 503. Jeannarakis σ. 313, 189.
Μιχαηλίδης—Νουάρος Α. λ. βρειμιό. Π. Π. Β. 121,7.

12 φουσῶ

'Αποῦ καεῖ στήν κολοκύθα—φουσᾶ και τὸ γιγούρτι.

"Όποιος ἀποτύχει σέ καμμιά ἐπιχείρηση φοβᾶται ὑπερβολικά και τὸ ἀποφεύγει.

Κριάρης σ. 382. Θρακ. Α. λ. καίω. Κρητ. 'Αστήρ Β. σ. 245 Νεοελ.
'Ανάλεκτα Α. σ. 160,269 Jeannarakis σ. 293,22.

1 χαιρετῶ

Χ

“Ὅντεν εἶσαι καβαλάρης—χαιρέτα καὶ τοὶ πεζοῦς.

“Ὅταν εἶσαι χαρούμενος μεταφ. πλούσιος νὰ καταδέχεσαι καὶ τοὺς πτωχοῦς.

Z. A. σ. 363. 424. Γενεράλης σ. 39.

2 χάνομαι

Ἐπὰ καράβγια χάνονται—καὶ κάστρα καταλοῦνται.

Τῆ λένε κυρίως στοὺς λαίμαργους ποὺ τὰ καταβροχθίζουν ὄλα.

Κριάρης σ. 394. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 318.

3 χάνω

Ἄπου ἔχασε τὸ χοῖρο ντοῦ—ὄλο μουγκρὲς ἐγρίκα.

“Ὅποιος περιμένει κάποιον νομίζει ὅτι διαρκῶς ἀκούει τὴ φωνὴ του ἢ τὰ βήματα του.

Κριάρης σ. 416. Κρητ. Ἀστὴρ Β. σ. 245.

4 χάνω

Σὰ χάσω ἔγὼ τὸ μαῦρο μου—χορτάρι μὴ φυτρώσει.

Ἡ ἀπελπισία ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ θὰ χάσει προσφιλὲς πρόσωπον.

Κριάρης σ. 422. Z. A. σ. 361,384

5 χάνω

Γιὰ χαρτί καὶ γιὰ μελάνι—τὸ γαμπρὸ μὴν τότε χάνεις.

Μὴ διστάσεις νὰ ὑποσχεθεῖς εἴτε γραπτὰ εἴτε προφορικὰ ἔστω καὶ ἂν δὲν τὰ ἐκτελέσεις γιὰ νὰ ἐπιτύχεις τοῦ σκοποῦ σου.

Π. Π. Γ. λ. γαμπρός 16.

6 χάρη

“Ἄν δὲν ἐξεχνιόντοντε οἱ χάρες τὰ βούγια δὲν τὰ ἴσφάζανε

Ἡ εὐγνωμοσύνη πού πληρώνεται μὲ ἀχαριστία.

Z. A. σ. 345.44.

7 χασιζοπουλιῶ

Χαριζοπουλιῶ σ' το—γιαγαίρνω παίρνω σου το.

Κεῖνος πού θά κάμει ἕνα δῶρον ἀλλά ὑπολογίζει νὰ πάρει κάτι καλλίτερο ἀκόμη.

Π. Π. Α. λ. ἀκριβοχαρίζω 1.

8 χαριστής

ἽΟ χαριστής ἐπόθανε—κι' ὁ γιός του πάει στήν πόλη.

ἽΌταν δὲν θέλομε νὰ χαρίσωμε κάτι τι πού μᾶς ζητοῦν.

Κριάρης 386.

9 χεῖλια

ἽΆπό χεῖλια βγαίνει—καί σέ χίλια μπαίνει.

ἽΗ γρήγορη διάδοση ἑνός μυστικοῦ.

Z. A. σ. 346,73. Νεοελ. ἽΑνάλεκτα Α. σ. 161,275. Jeannarakis σ. 293,17.

10 χέρα

Τὴν εὐκή μου νᾶχ' ἡ χέρα σου.

ἽΌταν δέρνει κανεὶς κάποιον πού ἔχει κάμει ἀταξία μεγάλη

Π. Π. Α. λ. ἀγιάζω 8.

11 χήρα

ἽΑπήτις ἐποκλάσαν ὅλες—ἐνεδάκρωσε κι ἡ χήρα.

ἽΗ ψεύτικη λύπη τῆς γυναῖκας ὅταν πεθάνει ὁ ἄνδρας τῆς.

Κριάρης σ. 413. Κρητ. ἽΑοτήρ Γ. σ. 420. Νεοελ. ἽΑνάλεκτα Α' σ. 444,114.

12 χορεύω

Κακά χορεύεις παπαδιὰ καὶ φαίνονται τ' ἀτζά σου.

Ἐπί ἄπρεπης συμπεριφορᾶς.
Κριάρης σ. 401.

13 χούι

Ἡ γυναίκα σάν δέν παντρευτεῖ καί τὸ μουλάρι σὰ δὲ στρωθεῖ δὲ δείχνει τὸ χούι ντου

Ἡ γυναίκα ὑποκρίνεται νὰ κρύψει τὰ ἐλαττώματά της ἕως ὅτου παντρευτεῖ.

Π. Π. Δ. λ. γυναίκα 119.

14 χρόνος

Ἀνάποδος χρόνος 13 μῆνες.

Ὁ κακὸς χρόνος δέν περνᾶ εὐκόλα καί μᾶς φαίνεται ὅτι ἔχει περισσότερους μῆνες.

Π. Π. Β. λ. ἀνάποδος 7. Λαογραφ. ΣΤ' λ. ἀνάποδος ἴ. Λαογραφία Γ' ἀνάποδος 1. σ. 186.

15 χρυσὸ

Ἴννα τὸ θέλω τὸ χρυσὸ λεγέني—καί νὰ φτῶ τὸ αἷμα μέσα.

Τὶ χρειάζονται τὰ ἀγαθὰ ὅταν κανεὶς ἔχει μεγάλη λύπη ἢ ἀρρώστεια.

Π. Π. Β. λ. ἀργυρὸς 1.

16 χτύπος

Ἀποὺ δὲ θέλει χτύποις—στὸ χαρκιδιὸ δέν πάει.

Ὅποιος δὲ θέλει φασαρίες δέν τίς φορτῶνεται μὲ τὴ θέλησή του.

Ζ. Α. σ. 359,345. Κριάρης σ. 379. Κρητ. Ἀοτήρ Β. σ. 218. Νεοελλ. Ἀνάλεκτα Α. σ. 132,15.

17 χώνομαι

Ἀποὺ χώνεται ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὸ δάχτυλά ντου φαίνεται ὁ ἔμισος.

Ὅταν ὑπερηφανεύεται κανεὶς ἐνῶ εἶναι γνωστὴ ἡ καταγω-

γή του καὶ ἡ περιουσία του.

Z. A. σ. 346,65 σ. 380.

18 χωργιάτης

Τὸ χωργιάτη κάνεις φίλο—βάστα καὶ κομάτι ξύλο.

Ὁ ἄξεστος καὶ ἀγροϊκὸς συνήθως δέν παίρνει ἀπὸ λόγια.

Κριάρης σ. 394. Π. Π. Β. λ. ἀρβανίτης 1.

Ψ

1 ψεῖρα

Αὐτὸς εἶναι ψεῖρα ψοφισμένη.

Δέν ἔχει τὴν παραμικρὴ περιουσία.

Z. A. σ. 363,422.

2 φύλλος

Δὲς τὸν φύλλο δὲς τ' ἀσκί ντου—δέτε καὶ τὴν μπόρεσή ντου

Εἰρωνία στοὺς μικροὺς καὶ ἀδύνατους.

Κριάρης σ. 399.

3 φύλλος

Γιὰ τὸν φύλλο θὰ κάψωμε τὸ πάπλωμα.

Γιὰ μικρὸ κέρδος χάνομε πολλὰ.

Κριάρης σ. 388

4 ψῶμα

Ψῶμά 'κουσες—ὀλόψωμα δέν εἶναι.

Ὅταν ἀκουθεῖ κάτι δέν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι τελείως ψέμμα.

Κριάρης σ. 432, Θρακ. Α. λ. ψέμμα 2 Κρητ. 'Αστήρ Δ' σ. 535.
Jeannarakis σ. 314,199.

5 ψωμί

Πιὸ πολὺ ψωμί τρώει κιανεὶς μὲ τὸ μέλι παρὰ μὲ τὸ ξεῖδι.

Περισσότερα αποτελέσματα έχουμε όταν μεταχειριζόμεθα καλό τρόπο παρά με κακό.

Κριάρης σ. 420.

6 ψωμί

Ψωμί δέν είχαμε νά φάμε και ραπανάκια γυρεύγαμε για την όρεξη.

“Όταν δέν έχουμε τά απόλύτως άναγκαία και ζητούμε τά μεγάλα και άδύνατα.

Κριάρης σ. 432.

7 ψωμί

άντρας μου πουχούμισε—τό ψωμί μου γλύτωσα.

“Όταν κανείς δέ θέλει νά φάει κάτι πού του προσφέρουν.

8 ψωμί

Ψωμί βαστάς, έγνοια βαστάς—φάτο νά ξεμπερδέσεις.

“Ότι θα κάμεις κάμε το νά ήσυχάσεις.

Κριάρης σ. 420 Κρητ. ‘Αστήρ Γ’ σ. 463

9 ψωμί

Δέ μου ‘πόμεινε ώρα μηδέ ψωμί νά φάω.

“Όποιος είναι πολυάσχολος δέν έχει ώρα ούτε για φαγητό.

Π. Π. Α. λ. άδειάζω 1. Λαογραφία Γ’ σ. 182.

Ω

1 ώρα

“Ωρα καλή σας—άμαχα κι άτάραχα.

“Όταν πάμε σε κάποιο σπίτι χωρίς θόρυβο δηλ. χωρίς νά κτυπήσωμε.

Π. Π. Β. λ. άμαχα 1.

2 ώρα

Λείψε από μιá κακή ώρα—νά ζήσεις χίλιους χρόνους

Τὰ ἀππόοπτα δυστυχήματα πού συμβαίνουν σὲ μιὰ στιγμή.
Κριάρης σ. 405.

3 ὥρα

Τὰ φέρν' ἡ ὥρα κι ἡ στιγμή—ὁ χρόνος δὲν τὰ φέρνει.

Ἡ ἴδια περίπου ἡ προηγουμένη ἴσημασία.

Jeannarakis σ. 311,168. Θρακ. Α' λ. ὥρα 2.

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΗΝΕΣ

ΓΕΝΝΑΡΗΣ

1 Γεννάρη γέννα τοῦ χριστοῦ—Πρώτη ἀρχὴ τοῦ χρόνου.

2 Ὁ Γεννάρης κι ἃ γεννᾶ—τοῦ καλοκαιριοῦ μηνᾶ.

Π. Π. Γ. λ. Γεννάρης 20.

3 —Γεννάρη τσι κοπέλες σου πού τσ' ἔχεις φυλαμένες;
—Στόν παραστάτη κάθονται μύξες συναλειμμένες.

Π. Π. Γ. λ. Γεννάρης 20

4 Τοῦ Γεννάρη τὸ φεγγάρι—παρὰ λίγο νᾶναι μέρα.

Ζωγρ. Ἄγων σ. 369, 540

ΦΛΕΒΑΡΗΣ

5 Κουτσοφλέβαρας.

6 Ὁ Φλεβάρης κι ἄν φλεβίζει—τοῦ καλοκαιριοῦ μυρίζει.

7 Ὁ Κουτσὸς ἦβαλε τὴ γρά στο χάρκωμα.

Γι' αὐτὴν τὴν παροιμία ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθη ἱστορία.

—Μιὰ φορὰ ἦτονε μιὰ γριά πού εἶχε πολλὰ πρόβατα. Ὅλο τὸ Φλεβάρη ἀγωνίσθηκε νὰ περάσει τὰ πρόβατά της καὶ νὰ γλιτώσει καὶ ἡ ἴδια ἀπὸ τὸ κρύο καὶ τὰ χιόνια. Τὴν τελευ-

ταία μέρα τοῦ Φλεβάρη ἀφήκε νὰ ξεσπάσει ἡ ἀγανάκτησή της μ' αὐτὰ τὰ λόγια.

—Λέει. Δὲ σὲ φοβοῦμαι κουτσοφλέβαρε. Τὸ κουράδι μου τὸ 'νέθρεψα, τὰ ἀρνιά μου τὰ ξεθύμανα ἄμε στὸ διάολο καὶ σὺ καὶ τὸ καλὸ σου.

Καὶ τὴν νύχτα κάνει σύγκληση καὶ χαλᾷ τὸ σπίτι της καὶ συνεπαίρνει τὸ κουράδι τῆς κι αὐτὴ γιὰ νὰ γλιτώσει ἀναποδογύρισε τὸ χάρχωμα (καζάνι ποῦ τυροκομοῦν) καὶ ἐμπήκε ἀπὸ κάτω. Τὸ πρωὶ σὰν ἐξημέρωσε βλέπει ὄλα τὰ πρόβατα καὶ τις αἴγες πνιγμένα. Αὐτὴ πάλι ἀπὸ τὸ θυμὸ της καὶ τὸ πείσμα τοῦ λέει.

—Λέει. Πάλι σὲ σὲ φοβοῦμε κουτσοβλέφαρε. Ἐπόμεινέ μου μιὰ στραβή, μιὰν κουτσή, μιὰ μονορόγα νὰ ἀνεπιάσω τὸ κουράδι μου, νὰ κάμω τὸ τυρί, τὸ παρατύρι, τοῦ βοσκοῦ τὸ χασσοχοῖρι.

ΜΑΡΤΗΣ

8 Μάρτης βρέχει—ποτὲ μὴ βιάσει.

9 Τοῦ Μάρτη τὸ νερὸ εἶναι ὄλο χρυσάφι.

10 Ἄν κάμ' ὁ Μάρτης δυὸ νερὰ κι Ἀπρίλης ἄλλον ἓνα χαρᾶς τότε τὸ γεωργὸ ἀποῦ 'χει καὶ σπαρμένα.

Ζωγράφ. Ἀγών σ. 357.266.

19 Ὁ Μάρτης εἶναι παλουκοκάφτης.

12 Ἀποῦ 'χει κόρην ἀκριβή—τοῦ Μάρτ' ὁ ἥλιος μὴν τὴ δεῖ.

13 Τὸ Μάρτη ξύλα φύλασσε κι ἄχερᾷ τῷ βουγιῶ σου μὴν κάψεις παρατσάφαρα τὰ τζένια τῷ σπιτιῶ σου.

14 Τοῦ Μαρτιοῦ τ' ἀπόι—σίδερα κι ἀθρώπους κόβγει.

15 Τοῦ Μαρταπρίλη νὰ νερὰ—πηλὰ καὶ χώματά 'ναι.

Κριάρης σ. 91.

16 Λεῖπ' ὁ Μάρτης ἀποῦ τὴ σαρακοστή;

Κριάρης σ. 404.

17. Ὁ Μάρτης εἶναι πεντάγνωμος.

Τὸ πρωὶ ἐψόφησε τὸ γάϊδαρο, τὸ μεσημέρι ἦκαμε κόψα καὶ τὸν ἐβρώμεσε καὶ τὸ βράδυ ἦκαμε σύγκληση καὶ τὸν ἐπήρε.

18 Ἀπὸ Μάρτη καλοκαῖρι κι ἀπὸ Αὐγούστο χειμῶνα.

ΑΠΡΙΛΗΣ

19 Ἀπρίλης—Μάης—κοντά ἔν' ὁ θέρος.

Ζωγράφ. Ἀγών σ. 346,74.

20 Στῶν ἀμαρτωλῶ τῆ χώρα—τὸ Μάγιαπριλο χιονίζει.

21 Ἀπρίλης, γρίλης τέσσερης, Μάης κουτσούκλης πέντε
Ὁ μῆνας ἀπὸυ μὲ ἴπηρες κι ὁ μῆνας ἀπὸυ σὲ ἴπηρα ἔννια.

Μιά φορὰ ἦτονε μιὰν κοπελιά κι ἐπαντρέφτηκε ἀλλὰ μετὰ λίγους μῆνες ἐγέννησε. Ὁ ἄνδρας τῆς φυσικά τῆς ἐζήτησε τὸν λόγον. Αὐτὴ ὅμως μὲ ἀπάθεια τοῦ ἀπαντᾷ.

—Καὶ μπά νὰ μὴν ξέρεις ἄντρα μου νὰ λογαριάζεις; Γιὰ μέτρῃσε. νὰ δεῖς; Ἀπρίλης Γρίλης τέσσερης, Μάης κουτσούκλης πέντε. Ὁ μῆνας ἀπὸυ μὲ ἴπηρες κι ὁ μῆνας ἀπὸυ σὲ ἴπηρα ἔννια. Εἶναι δὰ γῆ δὲν εἶναι σωστοί;

—Λέει ἔχεις δίκιο μωρὲ γυναῖκα. Ἐνινὰ μῆνες εἶναι κιάλας ἀπούσαν ἐπαντρευθήκαμε. Δικό μου ἔναι τὸ κοπέλι.

ΜΑΗΣ

22 Ὁ Μάης εἶναι πενταφαγὰς, πενταμεσημερὰς πενταρδαχτὰς.

23 Ὅντεν ἦπρεπε δὲν ἤβρεχε καὶ τὸ Μάη ἐδροσολόγα.

Κριάρης σ. 411. Κρητικὸς Ἀστὴρ Γ' σ. 364.

24 Μαγιοῦ βροντὲς—λαγοῦ πορδὲς.

25 Τοῦ Μάη τὸ νερὸ ταχὺ κάνει τ' ἄντερο παχύ.
Καὶ τὸ σκόρδο τὴν ἡμέρα δίδει τοῦ καρδιάς ἀέρα.

26 Τὸ Μάη μάραθο μὴν τρῶς—ἂν εἶσαι καὶ γιατρός.

27 Ἀνάμεσα στὰ δυὸ ψωμιὰ—χάν' ἢ μάνα τὰ παιδιὰ.

Ὁ Μάης βρίσκεται στὸ τέλος τῆς παλιάς ἐσοδείας καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς καινούργιας καὶ τότε στὸ ψωμί εἶναι ἔλλειψη.

28 Τὸ Μάην εἶναι τὸ ψωμί—τὸ Μάην εἶν' κι ἡ πείνα.

29 Ἡρθ' Ἀπρίλης—ἦρθ' ὁ Μάης.

30 Ὡ καλόχαρέ μου Μάη. Ἀπὸ τὸ φέρνεις τὸ ψωμί καὶ λιγοστεύ' ἡ πείνα.

31 Ἀπὸ δὲ χορτάσει τὸ Μάη τὴ δουλειά.
Ἔχει κατάρρα στὴν κοιλιά.

32 Ἀπὸ ἔναι κακορίζικο τὸ Μάη ἔσπεριζέι
τὸ Μάη καὶ τὸν Ἄγουστο νὰ κάμει τὰ προυκιά ντου.

33 Τὸ Μάη καὶ τὸν Ἄγουστο παντρεύγουντ' οἱ χωργιάτες
ποῦντ' τὰ ξυνοκολόκυθα κι ἡ ἄγγουροντομάτες.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

34 Ὁ Ἄγουστος ἐπάτησε στὴν ἄκρα τοῦ χειμῶνα

35 Ἄγουστε καλέ μου μῆνα νᾶσουν δυὸ φορές τὸ χρόνο.
—Νᾶμουν δυὸ φορές τὸ χρόνο ἤθελα νὰ τρῶς τὸ πόνου

36 Κάθε πράμα στὸν καιρό ντου—καὶ τὸν Ἄγουστο σταφύλι.

ΣΕΤΕΜΠΡΗΣ

37 Ἀπὸ Μαρτιοῦ καὶ Σετεμπριοῦ—ἴσα τὰ μερονύχτια.

Γ Ν Ω Μ Ι Κ Α

1 Ἀγάλι' ἀγάλια φύτευγε ὁ φρόνιμος τ' ἀμπέλι.
κι ἀγάλι' ἀγάλια γίνηκε ἡ ἀγγουρίδα μέλι

Λαογραφία Γ. σ. 18, Π.Π.Α. λ. ἀγάλια 13.

2. Ἄ δὲ μ' ἀρέσ' ὁ Ντάντουλος παρακαλεῖ ὁ Κορνάρος
κι ἄ δὲ μ' ἀρέσει καὶ κειωσᾶς παρακακαλεῖ με κι ἄλλος.
Π.Π.Β λ. ἀρέσω 2.

3 Ἀπ' ἀστραπή κι ἀπὸ βροντὴ κι ἀπὸ νερὸ καὶ χιόνι

κι από κασίδη και σπανό ό θεός νά σέ γλιτώνει.

Π.Π.Β. λ. άστραπή 1 Βλαστός σ. 27. Κριάρης σ. 388. Κρητικός 'Α. στήρ Β. σ. 196.

4 'Απού 'χει τήν ύπομονή πιάνει στο δίχτυ ψάρι
κι άπού 'χει τή λιγοψυχιά και το πιασμένο χάνει.

Κριάρης σ. 387.

5. Γερόντω έπαιρνε βουλή κι άθρόωπω περασμένο
άπού 'χουνε πολύ ψωμί κι άλάτσι φωμένο.

Π.Π.Γ. λ. γέρος 16. Κρητ. 'Αστήρ Β. σ. 284. Κριάρης σ. 388.

6. Για τό χατήρι τση μηλιάς τρώγω τα 'γώ τά μηλα
και ξεροκαταπίνω τα αν είναι και σαπίλα.

Ζωγράφ. 'Αγών σ. 348,105. Κριάρης σ. 389.

7 Δέν τό πιστεύω νά γεννει χοίρου μαλλι μετάξι
και του χωργιάτη τό παιδι νάχ' άρχοντιά και τάξη.

Π. Π. Β. λ. άπάνθρωπος 1. Κρητ. Μέλισσα 21.

8 'Έχει άγάπες διό ρλιαλιώ κι έχει και δυό στο ρλιαλί
κι έχει και χίλιω χιλιαδω και λίγο νάναι πάλι

Κριάρης σ. 395

9 'Έχ' ό θεός γυρίσματα νά γιάνουν τά φτερά μου
νά κυνηγήσω νά τά βρω πάλι τά προτεινά μου.

Κρητ. Μέλισσα σ. 21.

10 'Έχεις και ρουχα και φορεϊς κι έχεις και στην κασέλα
γάϊδαρος είσαι γάϊδαρε άνε φορεϊς και σέλα.

Λαογραφ. Β. σ. 608. Κριάρης σ. 388. Ζωγραφ. 'Αγών σ. 346,95.

11 'Η λευτεργιά βασιλειο κι ή παντριγιά καδένα
διάλεξ' άγαπημένο μου άπού τά δυό τό ένα.

Βλαστός σ. 12. Κρητ. 'Αστήρ Β. σ. 327. Κριάρης σ. 396.

12 'Η μύγια που ψηλοπετά και ψηλοπεταρίζει
στο χαμαλότερο κλαδι πάει και κατοικίζει.

13 Καλά τά λέν' οί φρόνιμοι κι όλ' οί γραμματισμένοι
πως τό βασιλοκάπηδο ό χοϊρος τό κερδαίνει.

14 Καλλιὰ ἔχω ἔγώ στο σπίτι μας ἐλιές καὶ παξιμάδι
παρὰ τὸ ξένο ζάχαρη καὶ νὰ μὲ ρίζουν ἄλλοι.
Κριάρης σ. 402.

✓ 15 Καλογεράκι θὰ γεννῶ νὰ σώσω τὴν ψυχὴ μου
μὰ δὲ μ' ἀφήν' ὁ διάλογος ἀπού ἔχω στο βρακί μου.
Π.Π.Α. λ. ἀγιάσω 7.

✓ 16 Μεγάλος εἶν' ὁ πλάτανος ἀμὰ κουβάργια κάνει
μικὴ ἔναι κι ἡ ἀγκαραθιά ἀμὰ τὰ μάτια βγάνει.
Κριάρης σ. 406.

17 Μὴν κάμεις μὴ σοῦ κάμουνε μὴν πεῖς νὰ μὴ σοῦ ποῦνε
μὴ διαλαλήσεις ἄθρωπο νὰ μὴ σὲ διαλαλοῦνε.

18 Νᾶχαμ' ἔντα νὰ τρώγῃμε καὶ ρουχα νὰ φοροῦμε
δουλειὰ νὰ μὴν ἐκάναμε μόνο νὰ τραγουδοῦμε.
Ζωγράφειος Ἄγων σ. 364,449.

19 Ὁ βασιλιάς Ἀλέξαντρος ἀπού ἔχε τὸ παλάτι
ὅπου ἔφτανε ἡ χέρα ντου ἐκρέμα τὸ καλάθι.
Λαογραφ. Γ' σ. 186 λ. ἀπλώνω 1. Π. Π. Β. λ. ἀπλώνω 15. Νεολλ. Ἄ-
νάλεκτα Α. σ. 155,220. Κριάρης σ. 417.

20 Ὁ γέρος ἀπού πόθανε στὴ Μεσαρὰ θερίζει
καὶ τὰ παιδιά ντου τότε κλαῖν' καὶ κείνος χαχαρίζει
Κρητικὸς Ἀστὴρ Γ' σ. 364. Κριάρης σ. 414.

21 Ὁ κοτσυφὸς ἐπέταξε κι' ἤκατσε στο χαράκι
κι' ἐτούρλησε τὸ τέντζερο καὶ βρῆκε τὸ καπάκι
Λαογραφ. Γ. σ. 191 λ. βρίσκω 6 Π. Π. Γ. λ. βρίσκω 29. Jeannarakis
σ. 296,50. Κριάρης σ. 94. Λαογραφ. ΣΤ' λ. βρίσκω 3.

22 Ὅποιος τὸν ὕπνον ἀγαπᾷ καὶ τὴ δροσοπεζούλα
πολλὰ καλὰ πεθύμησε ἡ ἔρημὴ ντου γούλα. *εἰς τὴν ἀποφάνεσιν αὐτῶν*
Π. Π. Δ' λ. δροσοπεζούλα 3.

23 Ὅσοι χαρκωμουζώνονται θαρρεῖς χαρκιάδες εἶναι ;
κι' ὄσες χτυποῦν τὸ πέταλο κι ἀνυφαντοῦδες εἶναι ;
Ζωγράφ. Ἄγων σ. 353,218. Κρητ. Ἀστὴρ Γ. σ. 404. Π.Π.Β. λ. ἀργα-
στήρι 2. Κριάρης σ. 412 Μιχαηλίδης—Νουάρος λ. 354,61.

- ✓ 24 Ὁ κακομοίρης ἄθρῳπος ἀτός του κι ἀπατός του
ὅτι τοῦ κάνει ὁ φίλος του δέν τοῦ τὰ κάν' ἐχθρός του.
- 25 Οἱ χοῦρδες κι οἱ ἀνάλουστες τὰ τρῶν' τ' αὐγά σφουγγάτο
καί τῶν ἀνθρώπω τὰ παιδιὰ τὰ τρῶνε μέ τὸν ἄθο.
- 26 Πρίχου νὰ πέσεις στὰ πηλά πρέπει νὰ ντουχιουντίσεις
γιατί δέν εἶναι μπάλωμα νὰ τὸ ξεπαραλύσεις.
Γιατ' ἀνέν πέσεις στὰ πηλά καί κάμεις μπουτσομάδα
χίλια σαπούνια καί νερά δέν βγάνουν τη στιμάδα.
Π.Π.Α. λ. ἀγαπῶ.
- ✓ 27 Τὸν ἀγαπᾶς βλαστήμα τον καί τὸν μισᾶς χαιρέτα
μὴ σὲ καταλαβαίνουνε ἂν ἀγαπᾶς καί δέκα.
Π.Π.Α. λ. ἀγαπῶ.
- 28 Τὸν ἔχουν ἀποριξιμιὸ οἱ πέτρες καί τὰ ξύλα
ἐκείνοσά 'χει ριζικό κι ἐκεῖνοσά 'χει μοίρα.
Jeannarakis σ. 294,25 Κριάρης σ. 429. Κρητ. Ἀστήρ Γ. σ. 503.
- 29 Τσ' ὁμορφης δῶσε ριζικό γιατ' ἡ ἄσκημη βαστᾶ το
στό ἔμπα τζη στό ἔβγα τζη στή φτέρνα τζ' ἀπὸ κάτω.
Βλαστός σ. 13. Κρητ. Ἀστήρ Γ. σ. 503. Π.Π.Β. λ. ἄσκημες 10. Κρι-
άρης σ. 427.
- 30 Τοῦ πουλολόγου τοῦ ψαρᾶ, τοῦ κηνηγοῦ τὸ πιάτο
ἐννιά φορές εἶν' εὐκαιρο καί μιὰ φορά γεμάτο.
Jeannarakis σ. 313,185. Κριάρης σ. 428 Κρητ. Ἀστήρ Γ. σ. 516.
- 31 Ὡστεν ἀποῦ θερίζαμε Βασίλη κύρ Βασίλη
κι ἐδὰ ποῦ ποθερίσαμε ὄξω κακὲ κασίδη.
Π.Π.Γ. λ. Βασίλης 3. Κριάρης σ. 416.
- 32 Ὡς καί τὸ γεροντοβοῦίδο στὴν πρασινάδ' ἀράσσει
δόντια δέν ἔχει νὰ μασεῖ μὰ σκιάς ἀνεχαράσσει.

Γεώργ. Ν. Παναγιωτάκης

Λιθίνες

Μιὰ φορά ἕνας γέρος ἐνεστέναζε.

— Λέει ἴντα 'χεις μπαρμπαδάκι ;

— Λέει ἴντα νὰ πω τ' ἀρίζικο μόνο τὰ βᾶσανά μου

ποῦρθανε χρόνοι καὶ καιροὶ νὰ γνάψω τὴν προβγιά μου.

—Λέει γιάντα μπαρμπαδάκι ;

Λέει

—Τὸ στάρι μου, τονε σεμνὸ καὶ τὸ κριθάρι λίγο
καὶ λόγιασά τ' ἀρίζικο νὰ σηκωθῶ νὰ φύγω.

—Λέει γιάντα νὰ φύγεις μπαρμπαδάκι ;

Λέει

—Θωρεῖς τὴνε τὴν παραμιά πῶς τήνε λέω ντρέτα ;
Καλλιὰ σκλαβιά στὸν ἄνθρωπο παρὰ κακὴ γυναῖκα.

ΤΟ ΠΩΝΥΜΙΑ

ΛΙΘΙΝΩΝ

- 1 Σφακιά=Ν. Α. τῶν Λιθινῶν γιατί ἔχει πολλές σφάκες (πικροδάφνες).
- 2 Ἀρχαλονερό=Ν. Δ. τῶν Λιθινῶν στὴ μέση τοῦ Δημοσίου Δρόμου πρὸς τὴν Ἱεράπετρα. Ἐρημος τόπος ἀπὸ ὅπου δὲν πίνουν νερὸ μόνον οἱ ἀρκάλιοι.
- 3 Ξερόκαμπος=Τὰ παληὰ χρόνια χωρὶς νερὸ δηλ. κάμπος ξερὸς. Τώρα ποτίζεται.
- 4 Τ' Ἀσάνη τὸ ργιακι=Ρυάκιον ὅπου τὸ 1898 τὰ παιδιὰ ἐσκοτώσανε ἕναν γέρο Τούρκο ποὺ τὸν λέγανε Ἀσάνη.
- 5 Στ' Ἀνεράϊδες τὸ ργιακι=Ρυάκιον ἐρημικὸν ὅπου πιστεύεται ὅτι φανερώουν νεράϊδες.
- 6 Βαγιὰ=Ἐκεῖ ὑπῆρχον ἄλλοτε βαγιές τώρα εἶναι ἀμπέλια.
- 7 Κερά—Παναγιὰ=Ἐρείπια παληᾶς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας.
- 8 Στὴ Κεράς τὴ βρύση=Μιά χριστιανὴ ἢ Λυδιά ἀπὸ τοὺς Παπαγιαννάδους τοῦ γέρου Τατουρή κόρη, τὴν ἐπῆρε σκλάβου τοῦ ὀ Φαφούλης ἀπὸ τῆς Ἐτιᾶς τὸ Σιεράγιο, καὶ τὴν ἐτούρκεψε. Αὐτὴ γιὰ νὰ σώσει τὴν ψυχὴν τῆς ποὺ ἐγένηκε Τούρκισα ἤκαμε τὸ μιστὸ κι ἤφερε τὸ νερὸ μὲ δικά τῆς ἔξοδα κι

ἔκαμε τὴ βρύση τῆς Κεράς. (Κερά τοῦ Σεράγιου). Σήμερον ἡ βρύση δὲ σώζεται μόνον τὰ λειψανα τῶν ἀγωγῶν. "Ἐμεινε μόνον ἡ ὄνομασία.

9 **Στοῦ Γεροντῆ τὸ μύλο**=Ὁ μύλος αὐτὸς ἦτο τοῦ Παποῦ τοῦ Γεροντογιάννη τοῦ γέρο Γεροντῆ. Μιὰ φορὰ ὁ μύλος ἤφασε ἕναν ἄνθρωπο (τὸν ἐσκότωσε) Σήμερον δὲν σώζονται μόνον τὰ ἐρείπια. "Ἐμεινε ἡ τοποθεσία τῶν ἀμπελιῶν. (Θὰ πάμε στοῦ Γεροντῆ νὰ φέρωμε σταφύλια).

10 **Στῆ Βλάχκινας τὸν κάμπο**=Ὁ κάμπος αὐτὸς ἀνήκε εἰς τὴν σύζυγον Γεωργίου Βλάχου ὁ ὁποῖος ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ἡ ὁποία εἶναι γρομμῆνη ἐπὶ τῆς λάρνακος εἰς τὸν Β. τοῖχον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Λιθινῶν ἔζησε κατὰ τὸ 1610 Μ.Χ. Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει ὡς ἑξῆς.

» Ταύτην ἦν ὁρᾶτε λάρνακα ὁ εὐγενέστατος ἄρχων Γεωργίος ὁ Βλάχος εἰς μνημόσυνον καὶ φύλαξιν τῶν ὀστέων τῶν ποτὲ αὐτοῦ ἀγχίστην γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ πάντων ὧν αὐτὸς βούλεται γενέσθαι παρεσκεύασεν.

Ἐν ἔτει ἀχι ἐν μηνί Μαΐω ΙΗ'. 1610.

11 **Περδικονερό**=Τοποθεσία πρὸς Ν. τῶν Λιθινῶν παραλιακῆ. Ἐκεῖ ὑπάρχει μόνον νερὸ γλυκὸ καὶ ἐκεῖ βρίσκουν μόνον νερὸ οἱ πέρδικες.

12 **Στοῦ σκοτωμένου**=Στὸ περδικονερό εἶναι ἕνας σπήλιος. Ἐκεῖ ἦσαν κρυμένοι τὰ 66 πολλοὶ χριστιανοί. Αὐτοὶ ἐμαλλώσανε μὲ ἕνα ἀπὸ τὴν παρέα καὶ φεύγει καὶ πηγαίνει καὶ τοὺς προδίδει τῶν Τουρκῶ. Πάνε οἱ Τούρκοι καὶ τοὺς βγάνουε ἔξω καὶ τοὺς πᾶνε στοῦ Σκοτωμένου καὶ τὶ βάλανε στὸ σημάδι καὶ σκοτώσανε ὄλους. "Ἐμεινε μόνο ὁ γέρο Ἀντρούλης πατέρας τοῦ Γεώργη τοῦ Ἀνδρουλάκι ἀπὸ τὶς Λιθίνες καὶ τοὺς ἔφυγε. Τὸν κυνηγήσανε μὰ δὲν τὸν ἐπιάσανε Ἀπὸ ἐκεῖ τὸ βγάλανε «Στοῦ Σκοτωμένου».

27-9
14
111

Επιτομή της ιστορίας της πόλεως Πραΐσος
Από τον κ. Κωνσταντίνου Καραγιάννη

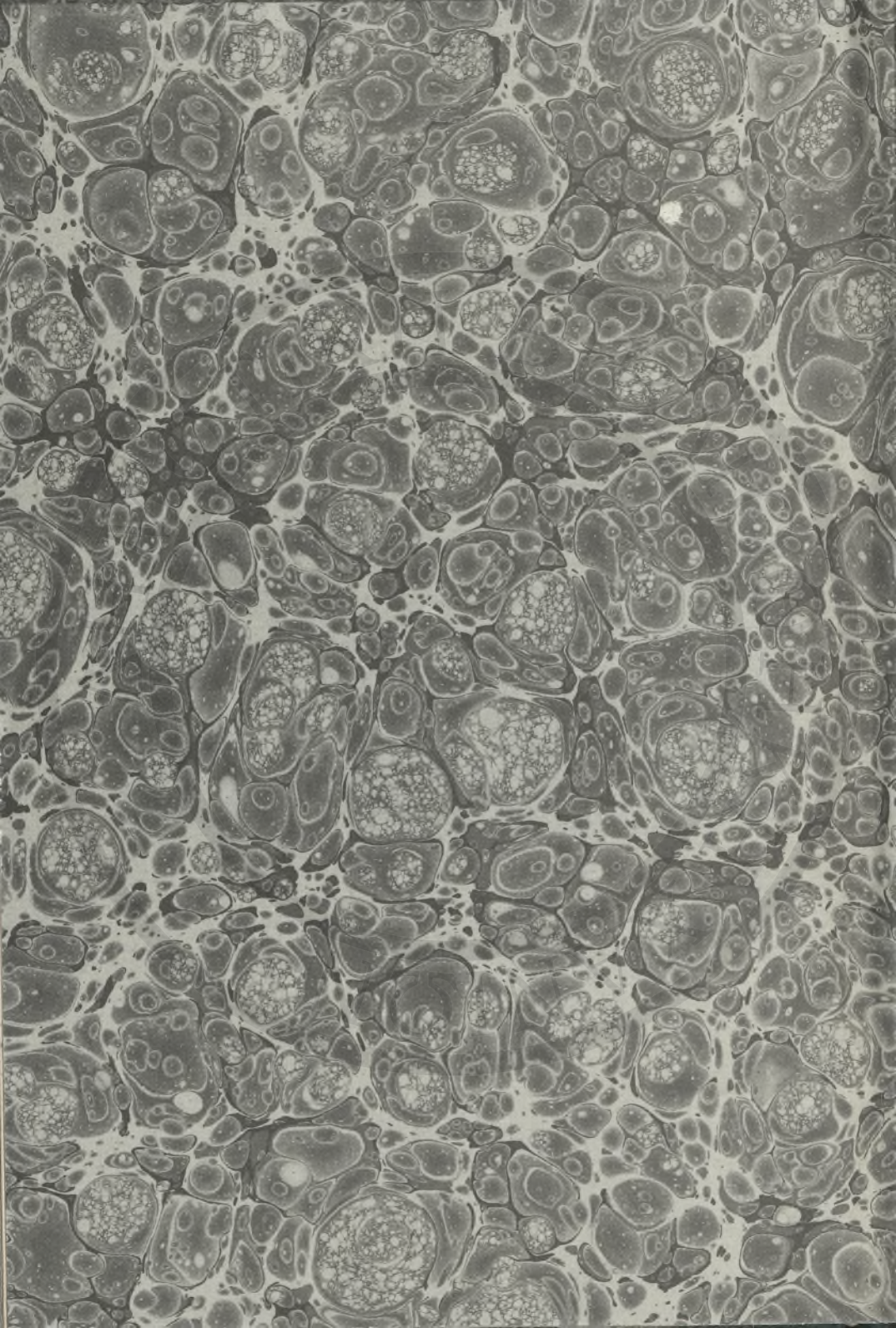

Η ΑΡΧΑΙΑ ΠΟΛΙΣ ΠΡΑΪΣΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΣΤΟ ΧΕΡΙ
ΤΗΛ. 96890 - ΧΑΝΙΑ
ΒΙΒΛ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ИМОН

